

บทที่ 5

โปรแกรมพัฒนาครูเพื่อการปฏิบัติการเรียนรู้ในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก

โปรแกรมพัฒนาครูเพื่อการปฏิบัติการเรียนรู้ในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก ที่ได้รับการพัฒนาหลังผ่านการทดลองโปรแกรมในภาคสนาม ประกอบด้วยโครงการแบบตารางสมเหตุสมผล (Logical Framework: Log Frame) จำนวน 3 โครงการ คือ โครงการร่วมคิดร่วมผูกพันร่วมตั้งปณิธาน โครงการรวมพลังสร้างสรรค์มุ่งมั่นสู่จุดหมายและโครงการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เปิดประตูสู่เครือข่ายแต่ละโครงการประกอบด้วยวัตถุประสงค์ ผลงานที่คาดหวัง กิจกรรมและทรัพยากรที่ใช้ โดยมีเอกสารเสริมความรู้ประกอบโครงการ จำนวน 5 เล่ม นอกจากนี้ยังมีคู่มือการใช้โปรแกรม เพื่อใช้ประกอบการดำเนินงานตามโปรแกรม จำนวน 1 เล่ม ในบทนี้จะนำเสนอโครงการแบบตารางสมเหตุสมผล (Logical Framework: Log Frame) และเอกสารเสริมความรู้ จำนวน 5 เล่ม ส่วนคู่มือการใช้โปรแกรมจะนำเสนอในบทที่ 6 ต่อไป

1. โครงการแบบตารางสมเหตุสมผล (Logical Framework: Log Frame)

โครงการแบบตารางสมเหตุสมผล ประกอบด้วยโครงการ 3 โครงการคือ โครงการร่วมคิดร่วมผูกพันร่วมตั้งปณิธาน โครงการรวมพลังสร้างสรรค์มุ่งมั่นสู่จุดหมายและโครงการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เปิดประตูสู่เครือข่าย รายละเอียดดังนี้

ตารางที่ 77 โครงการร่วมคิดร่วมผูกพันร่วมตั้งปณิธาน (ปรับปรุงแก้ไขหลังผ่านการทดลองใช้ภาคสนาม)

สาระสำคัญของโครงการ	ตัวบ่งชี้เวลาปริมาณและคุณภาพ	แหล่งพิสูจน์	เงื่อนไขประกอบที่สำคัญ
วัตถุประสงค์ของโปรแกรมพัฒนาครูเพื่อการปฏิบัติการเรียนรู้ในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก และส่งผลกระทบต่อคุณภาพผู้เรียน	1. ทดลองภาคสนาม 1 ภาคเรียน 2. ครูทุกคนเกิดการเรียนรู้ มีความรู้ความเข้าใจ เจตคติ และทักษะในการปฏิบัติการเรียนรู้ และมีการนำไปใช้ปฏิบัติงาน ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและส่งผลกระทบต่อคุณภาพผู้เรียน	1. ผลการทดสอบความรู้ของครู 2. ผลการประเมินการใช้ความรู้ใหม่ของครู 3. ผลการประเมินการสนับสนุนและเปลี่ยนแปลงองค์การ	1. นักเรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551

ตารางที่ 77 โครงการร่วมคิดร่วมผูกพันร่วมตั้งปณิธาน (ปรับปรุงแก้ไขหลังผ่านการทดลองใช้ภาคสนาม) (ต่อ)

สาระสำคัญของโครงการ	ตัวบ่งชี้เวลาปริมาณและคุณภาพ	แหล่งพินิจ	เงื่อนไขประกอบที่สำคัญ
		4. ผลการประเมินคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียน 5. ผลการประเมินความพึงพอใจของนักเรียนต่อปรากฏการณ์ปฏิรูปการเรียนรู้ในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก 6. ผลการประเมินความพึงพอใจของผู้ปกครองนักเรียนต่อปรากฏการณ์การปฏิรูปการเรียนรู้ในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก	2. นักเรียนมีความพึงพอใจต่อปรากฏการณ์การปฏิรูปการเรียนรู้ในโรงเรียน 3. ผู้ปกครองนักเรียนมีความพึงพอใจของต่อปรากฏการณ์การปฏิรูปการเรียนรู้ในโรงเรียน
วัตถุประสงค์ของโครงการพัฒนาครูให้ครูมีความรู้ความเข้าใจ เจตคติและทักษะ ในการปฏิรูปการเรียนรู้ด้านหลักสูตรด้านการจัดการชั้นเรียน ด้านการจัดการเรียนรู้และประเมินผล	1. ครูทุกคนเกิดการเรียนรู้ มีความรู้ ความเข้าใจ เจตคติและทักษะ และมีการพัฒนาตนเองเพื่อการปฏิรูปการเรียนรู้ 2. ครูทุกคนสร้างข้อตกลงร่วมกันเพื่อให้เกิดการปฏิรูปการเรียนรู้ 3. ครูทุกคนกำหนดปฏิทิน ระยะเวลาและรายละเอียดการปฏิบัติงานร่วมกัน	1. ผลการประเมินปฏิกิริยาของครูต่อโครงการ 2. ผลการทดสอบความรู้ความเข้าใจของครู 3. ข้อตกลงร่วมของครู	1. การสร้างบรรยากาศแบบเปิด 2. การได้รับความรู้ความเข้าใจในการปฏิรูปการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ 3. การได้รับความรู้ความเข้าใจในการพัฒนาวิชาชีพที่ส่งผลต่อการปรับปรุงการเรียนรู้ของนักเรียน

ตารางที่ 77 โครงการร่วมคิดร่วมผูกพันร่วมตั้งปณิธาน (ปรับปรุงแก้ไขหลังผ่านการทดลองใช้ภาคสนาม) (ต่อ)

สาระสำคัญของโครงการ	ตัวบ่งชี้เวลาปริมาณและคุณภาพ	แหล่งพิสูจน์	เงื่อนไขประกอบที่สำคัญ
<p>ผลงานที่คาดหวัง</p> <p>1. ครูได้รับการพัฒนาจากการศึกษาอบรม</p> <p>2. ครูได้รับการพัฒนาโดยศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมด้วยตนเอง</p> <p>3. ครูสร้างข้อตกลงในการปฏิรูปการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก</p> <p>4. ครูจัดทำปฏิทินปฏิบัติงานเพื่อการปฏิรูปการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ</p>	<p>1. ครูทุกคนได้รับการพัฒนาโดยการศึกษาอบรม</p> <p>2. ครูทุกคนศึกษาหาความรู้ด้วยตนเองเพิ่มเติม</p> <p>3. ครูทุกคนสร้างข้อตกลงร่วมกัน ในการปฏิรูปการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ</p> <p>4. ครูทุกคนร่วมกันจัดทำปฏิทินการปฏิบัติงานในการปฏิรูปการเรียนรู้ ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ</p>	<p>1. บันทึกการเข้ารับการอบรมของครู</p> <p>2. ผลคะแนนPosttest สูงกว่า Pretest</p> <p>3. บันทึกข้อตกลงร่วมกิจกรรม/แบบฝึกใน แต่ละด้านไม่น้อยกว่าร้อยละ 80</p> <p>5. ปฏิทินปฏิบัติงาน</p>	<p>1. การเตรียมความพร้อม</p> <p>2. การสร้างความตระหนัก</p> <p>3. การจัดเตรียมเอกสาร</p> <p>4. การเตรียมสื่อ</p> <p>5. การทำความเข้าใจ</p> <p>6. การให้ความร่วมมือของครู</p> <p>7. การมีส่วนร่วมในการสร้างข้อตกลงร่วมกัน</p>
<p>กิจกรรมและทรัพยากรกิจกรรม</p> <p>1. จัดอบรม 4 วันเพื่อสร้างความตระหนัก ความรู้ความเข้าใจ เจตคติและทักษะในการปฏิรูปการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญใน 4 ด้านคือด้านหลักสูตร ด้านการบริหารจัดการชั้นเรียน ด้านการจัดการเรียนรู้และด้านการประเมินผลและมีการ Pretest-Posttest ก่อนและหลังการอบรมแต่ละด้าน</p>	<p>1. ครูทุกคนเข้ารับการอบรม 4 วัน</p> <p>2. ครูทุกคนสร้างข้อตกลงและแนวปฏิบัติในการปฏิรูปการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญร่วมกัน</p>	<p>1. บัญชีลงเวลาเข้ารับการอบรมของครู</p> <p>2. ชุดเครื่องมือการเรียนรู้จำนวน 5 เล่ม</p> <p>3. บันทึกข้อตกลงร่วม</p> <p>4. บันทึกการแลกเปลี่ยนเรียนรู้</p> <p>5. ผลคะแนนPretest-Posttest ก่อนและหลังการอบรมแต่ละด้าน</p> <p>6. ผลคะแนนการทำแบบฝึก</p> <p>7. บัญชีการรับ-จ่ายเงิน</p>	<p>1. การเตรียมความพร้อมในการจัดอบรม</p> <p>2. บรรยากาศในการอบรม</p> <p>3. ความกระตือรือร้นของครู</p> <p>4. การมีส่วนร่วมของครู</p> <p>5. ความพร้อมของเอกสารประกอบการอบรม</p> <p>6. แหล่งทุนสนับสนุน การเงินและวัสดุอุปกรณ์</p>

ตารางที่ 77 โครงการร่วมคิดร่วมผูกพันร่วมตั้งปณิธาน (ปรับปรุงแก้ไขหลังผ่านการทดลองใช้ภาคสนาม) (ต่อ)

สาระสำคัญของโครงการ	ตัวบ่งชี้เวลาปริมาณและคุณภาพ	แหล่งพิสูจน์	เงื่อนไขประกอบที่สำคัญ
<p>2. สร้างข้อตกลงและแนวปฏิบัติร่วมกัน ในการปฏิรูปการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก</p> <p>3. สนทนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน และนำเสนอผลงาน</p> <p>4. ศึกษาหาความรู้ด้วยตนเองเพิ่มเติมจากชุดเครื่องมือการเรียนรู้ทรัพยากร</p> <p>1. ค่าตอบแทนวิทยากร ค่าวัสดุอุปกรณ์ และอื่นๆ ประมาณ 60,000 บาท</p> <p>2. ค่าชุดเครื่องมือการเรียนรู้และเอกสารอื่นๆ 50,000 บาท</p>	<p>3. ผู้เข้าร่วมโครงการทุกคนมีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้</p> <p>4. ครูทุกคนศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมจากชุดเครื่องมือการเรียนรู้ประกอบด้วยเนื้อหา 4 ด้านคือด้านหลักสูตร 1 เล่ม ด้านการบริหารจัดการชั้นเรียน 1 เล่ม ด้านการจัดการเรียนรู้ 2 เล่ม และด้านการประเมินผล 1 เล่ม</p> <p>รวมจำนวน 5 เล่ม</p>		

ตารางที่ 78 โครงการรวมพลังสร้างสรรค์มุ่งมั่นสู่จุดหมาย(ปรับปรุงแก้ไขหลังผ่านการทดลองใช้ภาคสนาม)

สาระสำคัญของโครงการ	ตัวบ่งชี้เวลาปริมาณและคุณภาพ	แหล่งพิสูจน์	เงื่อนไขประกอบที่สำคัญ
วัตถุประสงค์ของโปรแกรมพัฒนาครูเพื่อการปฏิรูปการเรียนรู้ในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กและส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียน	1. ทดลองภาคสนาม 1 ภาคเรียน 2. ครูทุกคนเกิดการเรียนรู้ มีความรู้ความเข้าใจ เจตคติ และทักษะในการปฏิรูปการเรียนรู้ และมีการนำไปใช้ปฏิบัติงาน ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียน	1. ผลการทดสอบความรู้ของครู 2. ผลการประเมินการใช้ความรู้ใหม่ของครู 3. ผลการประเมินการสนับสนุนและเปลี่ยนแปลงองค์การ 4. ผลการประเมินคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียน 5. ผลการประเมินความพึงพอใจของนักเรียน ต่อปรากฏการณ์ปฏิรูปการเรียนรู้ในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก 6. ผลการประเมินความพึงพอใจของผู้ปกครองนักเรียนต่อปรากฏการณ์การปฏิรูปการเรียนรู้ในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก	1. นักเรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 2. นักเรียนมีความพึงพอใจต่อปรากฏการณ์การปฏิรูปการเรียนรู้ในโรงเรียน 3. ผู้ปกครองนักเรียนมีความพึงพอใจของต่อปรากฏการณ์การปฏิรูปการเรียนรู้ในโรงเรียน
วัตถุประสงค์ของโครงการเพื่อให้ครูพัฒนาตนเองและพัฒนางานอย่างต่อเนื่องโดยกระตุ้นส่งเสริม สนับสนุน กำกับติดตามให้ครูนำความรู้และทักษะใหม่ที่ได้รับจากการพัฒนาไปปฏิบัติให้เกิด	1. ปฏิบัติ 1 ภาคเรียน 2. ครูทุกคนนำความรู้และทักษะใหม่ที่ได้รับไปปฏิบัติ	1. ผลการประเมินการใช้ความรู้และทักษะใหม่ที่ได้รับของครู 2. ผลการประเมินจากเอกสาร หลักฐานการปฏิบัติงานของครู 3. ผลการประเมินปฏิกิริยาของครูต่อโครงการ	1. การให้มือสระในการปฏิบัติงานอย่างสร้างสรรค์ 2. การให้การส่งเสริมสนับสนุน การปฏิบัติงาน 3. การเสริมสร้างพลังอำนาจ 4. การส่งเสริมประสิทธิภาพในตน

ตารางที่ 78 โครงการรวมพลังสร้างสรรค์มุ่งมั่นสู่จุดหมาย(ปรับปรุงแก้ไขหลังผ่านการทดลองใช้ภาคสนาม) (ต่อ)

สาระสำคัญของโครงการ	ตัวบ่งชี้เวลาปริมาณและคุณภาพ	แหล่งพิสูจน์	เงื่อนไขประกอบที่สำคัญ
ประสิทธิผล			
<p>ผลงานที่คาดหวัง</p> <p>1. ครูนำความรู้ทักษะใหม่ที่ได้รับไปปฏิบัติอย่างเต็มกำลังความสามารถ</p> <p>2. เกิดการปฏิรูปการเรียนรู้ในโรงเรียนทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านหลักสูตร ด้านบริหารจัดการชั้นเรียน ด้านการจัดการเรียนรู้และด้านการประเมินผล</p> <p>3. ครูได้รับการนิเทศกำกับติดตามจากผู้บริหาร</p> <p>4. ครูได้รับการส่งเสริมสนับสนุนขวัญกำลังใจและทรัพยากรที่ใช้ในการปฏิบัติงาน</p>	<p>1. ครูทุกคนมีนำความรู้ใหม่ที่ได้รับจากการพัฒนาไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล</p> <p>2. เกิดการปฏิรูปการเรียนรู้ในโรงเรียนทั้ง 4 ด้านคือด้านหลักสูตร ด้านบริหารจัดการชั้นเรียน ด้านการจัดการเรียนรู้และด้านการประเมินผล</p> <p>3. ครูทุกคนได้รับการนิเทศกำกับติดตามจากผู้บริหาร</p> <p>4. ครูทุกคนได้รับการส่งเสริมสนับสนุนขวัญกำลังใจและทรัพยากรที่ใช้ในการปฏิบัติงาน</p>	<p>1. ผลงานที่เกิดจากปฏิรูปการเรียนรู้ของครูเช่น ผลงานการวิเคราะห์หลักสูตร การวิเคราะห์ผู้เรียนรายบุคคล การจัดบรรยากาศในชั้นเรียน การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การวิจัยในชั้นเรียน และการประเมินตามสภาพจริง</p>	<p>1. การส่งเสริมสนับสนุนงบประมาณเอกสาร วัสดุอุปกรณ์พร้อมใช้งานได้สะดวก</p> <p>2. การส่งเสริมบรรยากาศแห่งการเรียนรู้</p> <p>3. การให้ความร่วมมือของผู้บริหารและผู้เข้าร่วมโครงการ</p> <p>4. การเสริมสร้างพลังอำนาจจากผู้บริหาร</p> <p>5. การเอาใจใส่กระตือรือร้นในการปฏิบัติงาน</p>
<p>กิจกรรมและทรัพยากรที่จะใช้ในโครงการกิจกรรม</p> <p>1. ครูนำความรู้ความเข้าใจและทักษะใหม่ที่ได้รับจากการพัฒนาลงสู่การปฏิบัติ</p>	<p>1. ครูทุกคนนำความรู้ที่ได้รับจากการพัฒนาไปปฏิบัติ</p> <p>2. ผู้บริหารนิเทศกำกับติดตามอย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง</p> <p>3. ผู้บริหารและครูทุกคนประชุมปรึกษาหารือเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้แก้ไข</p>	<p>1. เอกสาร หลักฐาน การปฏิบัติงานของครู</p> <p>2. บันทึกการประชุม</p> <p>3. บันทึกการนิเทศของผู้บริหาร</p> <p>4. บัญชีการรับ-จ่ายเงิน</p>	<p>1. การยึดค่านิยมใหม่ในการพัฒนาวิชาชีพ</p> <p>2. การส่งเสริมสนับสนุนการปฏิบัติงานของครู</p> <p>3. การเสริมสร้างพลังอำนาจ</p> <p>4. การส่งเสริมประสิทธิภาพในตน</p>

ตารางที่ 78 โครงการรวมพลังสร้างสรรค์มุ่งมั่นสู่จุดหมาย(ปรับปรุงแก้ไขหลังผ่านการทดลองใช้ภาคสนาม) (ต่อ)

สาระสำคัญของ โครงการ	ตัวบ่งชี้เวลา ปริมาณและคุณภาพ	แหล่งพิสูจน์	เงื่อนไขประกอบ ที่สำคัญ
<p>2. ผู้บริหารนิเทศ กำกับติดตามการปฏิบัติงานของครูเป็นระยะ</p> <p>3. ผู้บริหารและครูประเมินสรุปผลการปฏิบัติงาน เพื่อให้ขวัญกำลังใจ และศึกษาแนวทางในการพัฒนา งานร่วมกัน</p> <p>4. ครูทุกคนพัฒนาตนเองโดยศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมอย่างต่อเนื่องเพื่อนำไปสู่การพัฒนา งานและให้มีผลต่อการพัฒนาวิชาชีพที่ต่อเนื่อง เป็นระบบและยั่งยืน</p> <p>ทรัพยากร</p> <p>1. ค่าวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการปฏิบัติงานทั้ง 4 ด้าน และอื่น ๆ ประมาณ 110,000 บาท</p>	<p>ปัญหาในการปฏิบัติงานร่วมกันอย่างน้อยเดือนละหนึ่งครั้ง</p>		<p>5. การร่วมมือกันในการพัฒนา และปรับปรุงแก้ไขการปฏิบัติงานอย่างเต็มความสามารถ</p> <p>6. แหล่งทุนสนับสนุน การเงินและวัสดุอุปกรณ์</p>

ตารางที่ 79 โครงการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เปิดประตูสู่เครือข่าย (ปรับปรุงแก้ไขหลังผ่านการทดลองใช้ภาคสนาม)

สาระสำคัญของโครงการ	ตัวบ่งชี้เวลาปริมาณและคุณภาพ	แหล่งพิสูจน์	เงื่อนไขประกอบที่สำคัญ
วัตถุประสงค์ของโปรแกรม พัฒนาครูเพื่อการปฏิรูปการเรียนรู้ในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กและส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียน	1. ทดลองภาคสนาม 1 ภาคเรียน 2. ครูทุกคนเกิดการเรียนรู้ มีความรู้ความเข้าใจ เจตคติ และทักษะในการปฏิรูปการเรียนรู้ และมีการนำไปใช้ปฏิบัติงานก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียน	1. ผลการทดสอบความรู้ของครู 2. ผลการประเมินการใช้ความรู้ใหม่ของครู 3. ผลการประเมินการสนับสนุนและเปลี่ยนแปลงองค์การ 4. ผลการประเมินคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียน 5. ผลการประเมินความพึงพอใจของนักเรียนต่อปรากฏการณ์ปฏิรูปการเรียนรู้ในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก 6. ผลการประเมินความพึงพอใจของผู้ปกครองนักเรียนต่อปรากฏการณ์การปฏิรูปการเรียนรู้ในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก	1. นักเรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 2. นักเรียนมีความพึงพอใจต่อปรากฏการณ์การปฏิรูปการเรียนรู้ในโรงเรียน 3. ผู้ปกครองนักเรียน มีความพึงพอใจต่อปรากฏการณ์การปฏิรูปการเรียนรู้ในโรงเรียน
วัตถุประสงค์ของโครงการ เพื่อให้ครูพัฒนาตนเองและพัฒนางานอย่างต่อเนื่องโดยส่งเสริมการสนับสนุนการจัดตั้งเครือข่ายแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน	1. ครูทุกคนสมัครเป็นสมาชิกเครือข่ายเพื่อการปฏิรูปการเรียนรู้ในโรงเรียนทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน 2. ครูทุกคนให้ความร่วมมือเข้าร่วมประชุมเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ตามปฏิทินที่กำหนดร่วมกัน	1. ทะเบียนสมาชิกเครือข่าย 2. ผลการประเมินปฏิกิริยาของครูต่อโครงการ 3. บันทึกการประชุมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ 4. บัญชีลงเวลาการเข้าร่วมประชุม	1. การรวมกลุ่มเป็นเครือข่ายเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน 2. การพบปะเพื่อปรึกษาหารือในเครือข่ายเพื่อพัฒนาและแก้ปัญหา ร่วมกัน

ตารางที่ 79 โครงการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เปิดประตูสู่เครือข่าย (ปรับปรุงแก้ไขหลังผ่านการทดลองใช้ภาคสนาม) (ต่อ)

สาระสำคัญของโครงการ	ตัวบ่งชี้เวลาปริมาณและคุณภาพ	แหล่งพิสูจน์	เงื่อนไขประกอบที่สำคัญ
<p>ผลงานที่คาดหวัง</p> <p>1. ครูจัดตั้งเครือข่ายเพื่อพัฒนางานการปฏิบัติการเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน</p> <p>2. ครูทำงานร่วมกันแบบเป็นทีม มีการศึกษาเรียนรู้ร่วมกัน การสับเปลี่ยนหมุนเวียนกันเป็นผู้นำและผู้ตาม</p>	<p>1. เกิดเครือข่ายการปฏิบัติการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน</p> <p>2. เกิดแนวทางร่วมในการบริหารจัดการ เครือข่ายที่มีประสิทธิภาพ และนำไปสู่การปฏิบัติการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก</p>	<p>1. ทะเบียนเครือข่ายภายในสถานศึกษา</p> <p>2. ทะเบียนเครือข่ายภายนอกสถานศึกษา</p> <p>3. บันทึกการกำหนดแนวทางร่วมในการบริหารจัดการเครือข่าย</p> <p>3. ปฏิทินการปฏิบัติงานเครือข่ายแต่ละเครือข่าย</p>	<p>1. การให้การส่งเสริมสนับสนุน สถานที่งบประมาณเอกสารวัสดุอุปกรณ์ พร้อมใช้งานได้สะดวกจากโรงเรียน</p> <p>2. การให้ความร่วมมือของผู้บริหารและผู้เข้าร่วมโครงการ</p> <p>3. การเสริมสร้างพลังอำนาจจากผู้บริหาร</p> <p>4. การส่งเสริมประสิทธิภาพในตนจากผู้บริหารและเพื่อนร่วมงาน</p>
<p>กิจกรรมและทรัพยากรที่จะใช้ในโครงการกิจกรรม</p> <p>1. คณะครูประชุมเพื่อจัดตั้งเครือข่ายที่เชื่อมโยงกันทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน</p> <p>2. ผู้เข้าร่วมโครงการกำหนดปฏิทินการปฏิบัติงานร่วมกัน</p> <p>3. ประชุมสรุปสะท้อนผลเพื่อปรับปรุงและแก้ไขปัญหาหลังเสร็จสิ้นโครงการ</p>	<p>1. ปฏิบัติ 1 ภาคเรียน</p> <p>2. ครูทุกคนมีสมุดบันทึกการประชุม</p> <p>3. ครูทุกคนเข้าร่วมประชุมตามกำหนดการในปฏิทินการประชุมเครือข่าย</p> <p>4. ครูทุกคนมีส่วนร่วมในการสะท้อนผลเพื่อปรับปรุงและแก้ไขปัญหาร่วมกับเครือข่าย</p>	<p>1. ทะเบียนเครือข่าย</p> <p>2. บันทึกการประชุมเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของเครือข่าย</p> <p>3. บัญชีการรับ-จ่ายเงิน</p>	<p>1. การได้รับความสะดวกในการพบปะแลกเปลี่ยนเรียนรู้</p> <p>2. การเอาใจใส่ของสมาชิกเครือข่าย</p> <p>3. การมีส่วนร่วมในการสะท้อนผล</p> <p>4. การส่งเสริมสนับสนุนการปฏิบัติงานของครู</p> <p>5. การเสริมสร้างพลังอำนาจ</p> <p>6. การส่งเสริมประสิทธิภาพในตน</p>

ตารางที่ 79 โครงการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เปิดประตูสู่เครือข่าย (ปรับปรุงแก้ไขหลังผ่านการทดลองใช้ภาคสนาม) (ต่อ)

สาระสำคัญของโครงการ	ตัวบ่งชี้เวลาปริมาณและคุณภาพ	แหล่งพินิจ	เงื่อนไขประกอบที่สำคัญ
ทรัพยากร ค่าเอกสาร ค่าวัสดุอุปกรณ์ และอื่น ๆ ประมาณ 10,000 บาท			7. การบันทึกข้อมูลและการสรุปรายงาน 8. แหล่งทุนสนับสนุนการเงินและวัสดุอุปกรณ์

2. เอกสารเสริมความรู้

เอกสารเสริมความรู้มีเนื้อหา 4 ด้าน คือ ด้านหลักสูตร ด้านบริหารจัดการชั้นเรียน ด้านการจัดการเรียนรู้ และด้านการประเมินผล จำนวน 5 เล่ม ประกอบด้วย

เล่มที่ 1 ด้านหลักสูตร: การวิเคราะห์หลักสูตร

เล่มที่ 2 ด้านบริหารจัดการชั้นเรียน: การวิเคราะห์นักเรียนรายบุคคลและการบริหารจัดการชั้นเรียน

เล่มที่ 3 ด้านการจัดการเรียนรู้: การจัดการเรียนรู้ที่เน้นกระบวนการคิด เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และการบูรณาการ

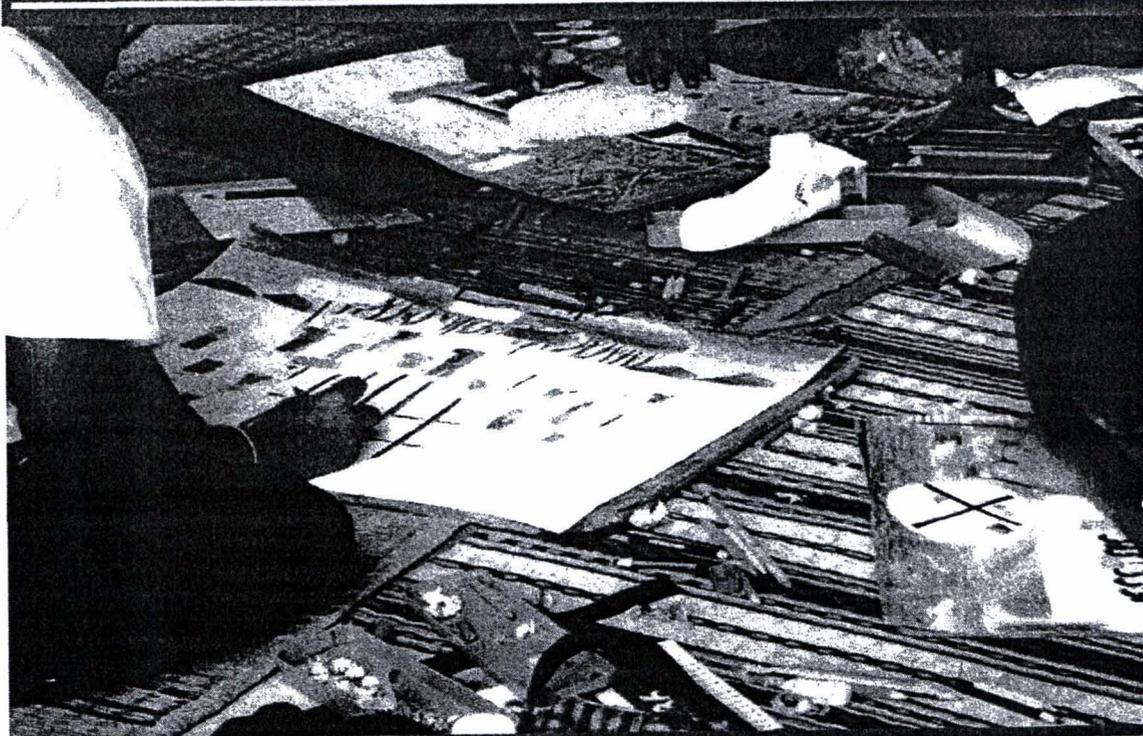
เล่มที่ 4 ด้านการจัดการเรียนรู้: การวิจัยในชั้นเรียน

เล่มที่ 5 ด้านการประเมินผล: การประเมินผลตามสภาพจริง

โดยรายละเอียดในแต่ละเล่มมีดังนี้

เล่มที่ 1

เอกสารเสริมความรู้
ด้านหลักสูตร: การวิเคราะห์หลักสูตร

โปรแกรมพัฒนาครูเพื่อการปฏิรูปการเรียนรู้ในโรงเรียน
ประถมศึกษาขนาดเล็ก

นางสิริลักษณ์ สามารถ
นักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัย จากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น

คำนำ

เอกสารเสริมความรู้ เล่มที่ 1 ด้านหลักสูตร: การวิเคราะห์หลักสูตร จัดทำขึ้นโดยการรวบรวมเนื้อหาจากแหล่งต่าง ๆ หลายแหล่งเพื่อให้ครูศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมประกอบการดำเนินกิจกรรมตามโครงการร่วมคิดร่วมผูกพันร่วมตั้งปณิธาน โครงการรวมพลังสร้างสรรค์มุ่งมั่นสู่จุดหมายและโครงการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เปิดประตูสู่เครือข่าย ในการดำเนินการวิจัยและพัฒนาเรื่องโปรแกรมพัฒนาครูเพื่อการปฏิรูปการเรียนรู้ในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก ถือเป็นองค์ประกอบด้านเนื้อหาที่จะทำให้ครูเกิดความรู้ ความเข้าใจและทักษะซึ่งจะมีผลต่อการนำไปปฏิบัติงาน เพื่อให้เกิดการปฏิรูปการเรียนรู้ในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กและส่งผลกระทบต่อคุณภาพนักเรียนต่อไป

ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าเอกสารเสริมความรู้เล่มนี้ คงจะเป็นประโยชน์สำหรับครู และผู้ที่สนใจศึกษาทุกท่านได้เป็นอย่างดี

นางสิริลักษณ์ สามารถ
นักศึกษาระดับปริญญาเอก สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

คำชี้แจง

โปรแกรมพัฒนาครูเพื่อการปฏิรูปการเรียนรู้ในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก ประกอบด้วยโครงการ 3 โครงการคือโครงการร่วมคิดร่วมผูกพันร่วมตั้งปณิธานโครงการรวมพลังสร้างสรรค์มุ่งมั่นสู่จุดหมาย และโครงการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เปิดประตูสู่เครือข่าย ซึ่งองค์ประกอบด้านเนื้อหาที่ใช้ประกอบการดำเนินกิจกรรมตามโครงการมี 4 ด้านคือด้านหลักสูตร ด้านบริหารจัดการชั้นเรียน ด้านการจัดการเรียนรู้และด้านการประเมินผล

องค์ประกอบด้านเนื้อหาทั้ง 4 ด้าน จัดทำเป็นเอกสารเสริมความรู้ จำนวน 5 เล่ม ดังนี้

เล่มที่ 1 ด้านหลักสูตร: การวิเคราะห์หลักสูตร

เล่มที่ 2 ด้านบริหารจัดการชั้นเรียน: การวิเคราะห์นักเรียนรายบุคคลและการบริหารจัดการชั้นเรียน

เล่มที่ 3 ด้านการจัดการเรียนรู้: การจัดการเรียนรู้ที่เน้นกระบวนการคิด เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญและการบูรณาการ

เล่มที่ 4 ด้านการจัดการเรียนรู้: การวิจัยในชั้นเรียน

เล่มที่ 5 ด้านการวัดและประเมินผล: การประเมินผลตามสภาพจริง

องค์ประกอบด้านเนื้อหาทั้ง 4 ด้าน ที่ได้จัดทำเป็นเอกสารเสริมความรู้ จำนวน 5 เล่ม ดังกล่าวจะเป็นประโยชน์ในการทำให้ครูเกิดความรู้ ความเข้าใจ เจตคติและทักษะที่จะมีผลต่อการนำไปปฏิบัติ เพื่อให้เกิดการปฏิรูปการเรียนรู้ในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กและส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนในที่สุด

นางสิริลักษณ์ สามารถ

นักศึกษาระดับปริญญาเอก สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

เกริ่นนำ

ผลการประเมินคุณภาพการศึกษาขั้นพื้นฐานภายนอกของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) รอบแรก พบว่าคุณภาพการศึกษายังไม่ผ่านเกณฑ์มาตรฐานจำนวนมาก โดยเฉพาะโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก และมาตรฐานที่มีการประเมินต่ำมากคือ มาตรฐานด้านผู้เรียนสองด้านคือ มาตรฐานด้านความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ คิดมีวิจารณญาณ มีความคิดสร้างสรรค์ คิดไตร่ตรองและมีวิสัยทัศน์ และมาตรฐานด้านผู้เรียนมีความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร ซึ่งโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กเหล่านี้มีอยู่เป็นจำนวนมากและกระจายอยู่ในเขตชนบทห่างไกลทุกเขตพื้นที่การศึกษาและมีแนวโน้มจะเพิ่มจำนวนขึ้นทุกปีการศึกษา ซึ่งผลการศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2553) ได้สรุปปัญหาและอุปสรรคการดำเนินงานของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กในด้านการจัดการเรียนการสอนพบว่า ครูไม่ครบชั้นและไม่ครบวิชาเอก ครูมีงานธุรการจำนวนมากทำให้เวลาสำหรับนักเรียนน้อยลง ความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนมีน้อย นักเรียนขาดความอบอุ่น และบรรยากาศในชั้นเรียนไม่เป็นประชาธิปไตย เป็นต้น ซึ่งนับว่าเป็นปัญหาที่ท้าทายในการพัฒนาสถานศึกษาขนาดเล็กให้มีคุณภาพ

การปฏิรูปการศึกษาตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติหัวใจสำคัญคือการปฏิรูปการเรียนรู้ ซึ่งในการปฏิรูปการศึกษานั้นครูเป็นเงื่อนไขความสำเร็จประการหนึ่ง เพราะครูเป็นผู้มีหน้าที่โดยตรงในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แก่ผู้เรียน ครูเป็นผู้ที่ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ซึ่งการปฏิรูปการศึกษาก็เกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อ ครูมีการพัฒนาตนเองและปฏิรูปการเรียนการสอน โปรแกรมพัฒนาครูเพื่อการปฏิรูปการเรียนรู้ในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กเป็นการวิจัยและพัฒนาเพื่อให้เป็นอีกทางเลือกหนึ่งที่จะนำไปสู่การปฏิรูปการเรียนรู้โดยเฉพาะอย่างยิ่งในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล เพื่อส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนต่อไป

นางสิริลักษณ์ สามารถ
นักศึกษาระดับปริญญาเอก สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
คำนำ	314
คำชี้แจง	315
เกริ่นนำ	316
ขอบข่ายเนื้อหา	318
จุดประสงค์	318
หน่วยที่ 1 ความหมายและความสำคัญของหลักสูตร	319
หน่วยที่ 2 การวิเคราะห์หลักสูตรเพื่อการจัดทำหน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการ	322
บรรณานุกรม	337

ขอบข่ายเนื้อหา

หน่วยที่ 1 ความหมายและความสำคัญของ
หลักสูตร

หน่วยที่ 2 การวิเคราะห์หลักสูตรเพื่อจัดทำ
หน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการ

จุดประสงค์

บอกความหมายและความสำคัญของ
หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน
พุทธศักราช 2551 และสามารถวิเคราะห์
หลักสูตรเพื่อการจัดทำหน่วยการเรียนรู้แบบ
บูรณาการได้

หน่วยที่ 1

ความหมายและความสำคัญของหลักสูตร

สาระสำคัญ

หลักสูตรคือเนื้อหาสาระที่ใช้สอนหลักสูตรเป็นหัวใจของการศึกษา ทั้งนี้เพราะหลักสูตรเป็นเครื่องมือในการแปลงจุดมุ่งหมายและนโยบายทางการศึกษาของชาติไปสู่การปฏิบัติ

จุดประสงค์การเรียนรู้

บอกความหมายและความสำคัญของหลักสูตรได้

แนวคิดเกี่ยวกับหลักสูตร

ความหมายของหลักสูตร Curriculum ในภาษาอังกฤษมีรากศัพท์มาจากภาษาลาตินว่า currere หมายถึง running course หรือเส้นทางที่วิ่ง ซึ่งต่อมาคำศัพท์นี้ถูกนำมาใช้ในทางการศึกษาว่า running sequence of courses of learning experiences (Amstrong, 1989 อ้างถึงในใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์, 2539) ซึ่งหมายถึงเส้นทางที่จะต้องวิ่งไป หรือประสบการณ์การเรียนรู้ นักการศึกษาได้ให้ความหมายของหลักสูตรไว้แตกต่างกันออกไปหลากหลายทรรศนะ ซึ่งแบ่งประเด็นสำคัญของการให้ความหมายได้ดังนี้ (สงัด อุทรานันท์, 2537)

- 1) หลักสูตรคือ รายวิชาหรือเนื้อหาสาระที่ใช้สอน
- 2) หลักสูตรคือ มวลประสบการณ์ที่โรงเรียนจัดให้แก่แก่นักเรียน
- 3) หลักสูตรคือ กิจกรรมการเรียนการสอน
- 4) หลักสูตรคือ สิ่งที่สังคมคาดหวังหรือมุ่งหวังจะให้เด็กได้รับ
- 5) หลักสูตรคือ สื่อกลางหรือวิถีทางที่จะนำเด็กไปสู่จุดหมายปลายทาง
- 6) หลักสูตรคือ ข้อผูกพันระหว่างครูและนักเรียนและสิ่งแวดล้อมทางการเรียน
- 7) หลักสูตรคือกระบวนการปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนครูและสิ่งแวดล้อมทางการเรียน

ความสำคัญของหลักสูตร

หลักสูตรเป็นหัวใจของการศึกษา ทั้งนี้เพราะหลักสูตรเป็นเครื่องมือในการแปลงจุดมุ่งหมายและนโยบายทางการศึกษาของชาติไปสู่การปฏิบัติ หรือบางครั้งมีผู้เปรียบเทียบหลักสูตรเปรียบเป็นเสมือนหางเสือ ที่คอยกำหนดทิศทางในการเรียนการสอนเพื่อให้เป็นไปตามจุดมุ่งหมายของการศึกษา ซึ่งความสำคัญของหลักสูตรสรุปได้ดังนี้ (วิชัย วงษ์ใหญ่, 2537)

- 1) หลักสูตร เป็นแผนและแนวทางในการจัดการศึกษาของชาติให้บรรลุตามความมุ่งหมายและนโยบาย
- 2) หลักสูตร เป็นหลักและเป็นแนวทางในการวางแผนวิชาการ การจัดการและการบริหาร การศึกษา การสรรหาและการพัฒนาบุคลากร การจัดวัสดุอุปกรณ์ นวัตกรรมการเรียนการสอน งบประมาณ อาคาร สถานที่ ซึ่งจำเป็นต้องได้รับการพิจารณาให้เหมาะสมและสอดคล้องกับความคิดหวังของหลักสูตร
- 3) หลักสูตร เป็นเครื่องมือในการควบคุมมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาและคุณภาพของผู้เรียนให้เป็นไปตามนโยบายและแผนพัฒนาการศึกษาของประเทศ และสอดคล้องกับความต้องการของแต่ละท้องถิ่น
- 4) หลักสูตรจะกำหนดความมุ่งหมายขอบข่ายของเนื้อหาแนวทางการจัดกิจกรรม การเรียนการสอน แหล่งทรัพยากรและการประเมินผลสำหรับการจัดการศึกษาของครูและผู้บริหาร

หน่วยที่ 2

การวิเคราะห์หลักสูตร
เพื่อการจัดทำหน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการ

สาระสำคัญ

วิเคราะห์หลักสูตรเพื่อนำไปสู่การจัดทำหน่วย
การเรียนรู้แบบบูรณาการ

จุดประสงค์การเรียนรู้

สามารถวิเคราะห์หลักสูตรเพื่อจัดทำหน่วย
การเรียนรู้แบบบูรณาการได้

**วิสัยทัศน์ หลักการ จุดหมายของหลักสูตร
แกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน
พุทธศักราช 2551**

การปฏิรูปหลักสูตร กำหนดให้มีหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ที่มีความเหมาะสม ชัดเจนทั้งเป้าหมายหลักสูตรในการพัฒนาผู้เรียนและกระบวนการนำหลักสูตรไปสู่การปฏิบัติในระดับเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาโดยได้มีการกำหนดวิสัยทัศน์ จุดหมาย สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด ที่ชัดเจนเพื่อใช้เป็นทิศทางในการจัดทำหลักสูตรการเรียนการสอนในแต่ละระดับ นอกจากนี้ได้ กำหนดโครงสร้างเวลาเรียนพื้นฐานของแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ในแต่ละชั้นปีไว้ในหลักสูตร แกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานและเปิดโอกาสให้สถานศึกษาเพิ่มเติมเวลาเรียนได้ตามความพร้อม และจุดเน้น อีกทั้งได้ปรับกระบวนการวัดและประเมินผลผู้เรียน เกณฑ์การจบการศึกษาแต่ละ ระดับ และเอกสารแสดงหลักฐานทางการศึกษาให้มีความสอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้และมีความชัดเจนต่อการนำไปปฏิบัติ รายละเอียดดังนี้

วิสัยทัศน์ หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกคนซึ่งเป็นกำลัง ของชาติให้เป็นมนุษย์ที่มีความสมดุลทั้งด้านร่างกาย ความรู้ คุณธรรม มีจิตสำนึกในความเป็น พลเมืองไทยและเป็นพลโลกยึดมั่นในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ ทรงเป็นประมุข มีความรู้และทักษะพื้นฐาน รวมทั้งเจตคติที่จำเป็นต่อการศึกษาต่อ การประกอบ อาชีพและการศึกษาตลอดชีวิต โดยมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญบนพื้นฐานความเชื่อว่าทุกคนสามารถ เรียนรู้และพัฒนาตนเองได้เต็มตามศักยภาพ

หลักการ หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีหลักการที่สำคัญดังนี้

1. เป็นหลักสูตรการศึกษาเพื่อความเป็นเอกภาพของชาติมีจุดหมายและมาตรฐานการ เรียนรู้เป็นเป้าหมายสำหรับการพัฒนาเด็กและเยาวชนให้มีความรู้ ทักษะ เจตคติและคุณธรรมบน พื้นฐานของความเป็นไทยควบคู่กับความเป็นสากล
2. เป็นหลักสูตรการศึกษาเพื่อปวงชนที่ประชาชนทุกคนมีโอกาสได้รับการศึกษาอย่าง เสมอภาคและมีคุณภาพ
3. เป็นหลักสูตรการศึกษาที่สนองการกระจายอำนาจ ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัด การศึกษาให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น
4. เป็นหลักสูตรการศึกษาที่มีโครงสร้างยืดหยุ่นทั้งด้านสาระการเรียนรู้ เวลาและการ จัดการเรียนรู้อ
5. เป็นหลักสูตรการศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

6. เป็นหลักสูตรการศึกษาสำหรับการศึกษาในระบบ นอกกระบบและตามอัธยาศัย ครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมาย สามารถเทียบโอนผลการเรียนรู้ และประสบการณ์

จุดหมายของหลักสูตร หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็น คนดี มีปัญญา มีความสุข มีศักยภาพในการศึกษาต่อและประกอบอาชีพ จึงกำหนดเป็นจุดหมาย เพื่อให้เกิดกับผู้เรียนเมื่อจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังนี้

1. มีคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่ถึงประสงค์ เห็นคุณค่าของตนเอง มีวินัยและ ปฏิบัติตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ ยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจ พอเพียง

2. มีความรู้อันเป็นสากลและมีความสามารถในการสื่อสาร การคิด การแก้ปัญหา การ ใช้เทคโนโลยีและมีทักษะชีวิต

3. มีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี มีสุขนิสัยและรักการออกกำลังกาย

4. มีความรักชาติ มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและพลโลก ยึดมั่นในวิถีชีวิต และการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

5. มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย การอนุรักษ์และพัฒนา สิ่งแวดล้อม มีจิตสาธารณะที่มุ่งทำประโยชน์และสร้างสิ่งที่ดีงามในสังคม และอยู่ร่วมกันในสังคม อย่างมีความสุข

สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งพัฒนาผู้เรียน ให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการเรียนรู้ซึ่งการพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุมาตรฐานการเรียนรู้ที่กำหนด นั้นจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะสำคัญ 5 ประการดังนี้

- 1) ความสามารถในการสื่อสาร
- 2) ความสามารถในการคิด
- 3) ความสามารถในการแก้ปัญหา
- 4) ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต
- 5) ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี

คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่ง พัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมี ความสุขในฐานะเป็นพลเมืองไทยและพลโลกดังนี้

1. รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์	2. ซื่อสัตย์สุจริต
3. มีวินัย	4. ใฝ่เรียนรู้
5. อยู่อย่างพอเพียง	6. มุ่งมั่นในการทำงาน
7. รักความเป็นไทย	8. มีจิตสาธารณะ

มาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัด 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้

1. ภาษาไทย
2. คณิตศาสตร์
3. วิทยาศาสตร์
4. สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
5. สุขศึกษาและพลศึกษา
6. ศิลปะ
7. การงานอาชีพและเทคโนโลยี
8. ภาษาต่างประเทศ

กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

1. กิจกรรมแนะแนว
2. กิจกรรมนักเรียน
3. กิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์

ระดับการศึกษา หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน จัดระดับการศึกษาเป็น 3 ระดับดังนี้

1. ระดับประถมศึกษา (ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6) การศึกษาระดับนี้เป็นช่วงแรกของการศึกษาภาคบังคับ มุ่งเน้นทักษะพื้นฐานด้วยการอ่าน การเขียน การคิดคำนวณ ทักษะการคิดพื้นฐาน การติดต่อสื่อสาร กระบวนการเรียนรู้ทางสังคม และพื้นฐานความเป็นมนุษย์ การพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างสมบูรณ์ และสมดุลทั้งในด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ สังคม และวัฒนธรรม โดยเน้นจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ

2. ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3) เป็นช่วงสุดท้ายของการศึกษาภาคบังคับ มุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้สำรวจความถนัดและความสนใจของตนเอง ส่งเสริมการพัฒนาบุคลิกภาพส่วนตัว มีทักษะในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ คิดสร้างสรรค์ และคิดแก้ปัญหา มีทักษะในการดำเนินชีวิต มีทักษะการใช้เทคโนโลยี เพื่อเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ มีความรับผิดชอบต่อสังคม มีความสมดุลทั้งด้านความรู้ ความคิด ความดีงาม และมีความภูมิใจในความเป็นไทย ตลอดจนใช้เป็นพื้นฐานในการประกอบอาชีพหรือการศึกษาต่อ

3. ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6) การศึกษาระดับนี้เน้นการเพิ่มพูนความรู้หรือทักษะเฉพาะด้าน สนองตอบความสามารถ ความถนัดและความสนใจของผู้เรียนแต่ละคน ทั้งด้านวิชาการและวิชาชีพ มีทักษะในการใช้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีทักษะกระบวนการคิดขั้นสูง สามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ในการศึกษาต่อและการประกอบอาชีพ มุ่งพัฒนาตนและประเทศตามบทบาทของตน สามารถเป็นผู้นำและผู้ให้บริการชุมชนในด้านต่างๆ

การบูรณาการ

บูรณาการคืออะไร

บูรณาการแปลว่าการกระทำให้สมบูรณ์ ภาษาอังกฤษใช้ว่า *integration* ที่หมายถึงการรวมตัวกันเป็นก้อน หรือเป็นกลุ่ม การผสมกัน การปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อม หรือ “integrated” ซึ่งหมายถึงการรวมตัวกัน การประสานกัน จะเห็นว่า การนำคำ “บูรณาการ” ไปใช้นั้นมีหลากหลายลักษณะ ซึ่งก็แล้วแต่การตีความให้เหมาะสมกับการใช้งาน แต่โดยรวมแล้วมีจุดร่วมกันคือ “การบูรณาการ” เป็นการผสมผสานทรัพยากรที่มีอยู่ นำมาบริหารจัดการร่วมกัน เพื่อให้เกิดการพัฒนา หรือ ทำให้ดีขึ้น นั้นหมายความว่า การบูรณาการนั้นไม่มีสูตรสำเร็จรูปตายตัว แต่ผลที่ได้รับออกมาต้องดีกว่า

กระบวนการบูรณาการการจัดการเรียนรู้

กระบวนการบูรณาการการจัดการเรียนรู้มีลักษณะดังนี้

1. ผสมผสานหลักสูตร - ความรู้ในสาขาวิชาต่าง ๆ เข้าด้วยกัน
2. ผสมผสานกระบวนการสอน / กระบวนการเรียนรู้ / plugged คุณธรรม ค่านิยมอันดีงาม โดยคำนึงถึง
 - ความแตกต่างระหว่างบุคคล
 - ความสามารถทางสติปัญญา

การบูรณาการทางการสอนจะช่วยฝึกให้ผู้เรียนรู้จักนำความรู้ไปผสมผสานกัน ฝึกให้รู้จักใช้เหตุผลและการนำไปประยุกต์ใช้ เพื่อแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน

รูปแบบการบูรณาการ

1. การบูรณาการภายในวิชา (Intradisciplinary) เป็นการเชื่อมโยงการสอนระหว่างเนื้อหาวิชาในกลุ่มประสบการณ์หรือรายวิชาเดียวกันกันเข้าด้วยกัน
2. การบูรณาการระหว่างวิชา (Interdisciplinary) มี 4 รูปแบบ คือ
 - 2.1 การบูรณาการแบบสอดแทรก (Infusion Instruction) เป็นการสอนในลักษณะที่ครูผู้สอนในวิชาหนึ่งสอดแทรกเนื้อหาวิชาอื่น ๆ ในการสอนของตน
 - 2.2 การสอนบูรณาการแบบคู่ขนาน (Parallel Instruction) เป็นการสอนโดยครูตั้งแต่สองคนขึ้นไป วางแผนการสอนร่วมกันโดยมุ่งสอนหัวข้อหรือความคิดรวบยอดหรือปัญหาเดียวกันแต่สอนต่างวิชาและต่างคนต่างสอน

2.3 การสอนแบบบูรณาการแบบสหวิทยาการ (Multidisciplinary Instruction) เป็นการสอนลักษณะเดียวกับการสอนบูรณาการแบบคู่ขนาน แต่มีการมอบหมายงานหรือโครงการร่วมกัน

2.4 การสอนบูรณาการแบบข้ามวิชา หรือสอนเป็นคณะ (Transdisciplinary Instruction) เป็นการสอนที่ครูผู้สอนวิชาต่างๆ ร่วมกันสอนเป็นคณะหรือเป็นทีม มีการวางแผน ปรึกษาหารือร่วมกันโดยกำหนดหัวเรื่อง ความคิดรวบยอด หรือปัญหาาร่วมกัน แล้วร่วมกันสอนนักเรียนกลุ่มเดียวกัน

3. การสอนบูรณาการแบบข้ามชั้นเรียนหรือการสอนแบบคละชั้น เป็นการเชื่อมโยงการสอนเนื้อหาวิชาเดียวกันโดยครูคนเดียวสอนมากกว่าหนึ่งชั้นเรียนซึ่งเป็นรูปแบบการสอนที่เหมาะสมกับโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก

ขั้นตอนการวิเคราะห์หลักสูตร เพื่อจัดทำหน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการ

1. ศึกษาวิสัยทัศน์ หลักการ จุดหมาย ของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551
2. ศึกษาโครงสร้างหลักสูตร
3. ศึกษามาตรฐานการเรียนรู้
4. วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างสาระการเรียนรู้ มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด
5. จัดทำคำอธิบายรายวิชา
6. จัดทำหน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการ

**การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างสาระการเรียนรู้
มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด**

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

สาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์

มาตรฐานที่ ส. 3.1 เข้าใจและสามารถบริหารจัดการทรัพยากรในการผลิตและการบริโภค การใช้ทรัพยากรที่มีอยู่จำกัดได้อย่างมีประสิทธิภาพและคุ้มค่า รวมทั้งเข้าใจหลักการของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการดำรงชีวิตอย่างมีดุลยภาพ

ตัวชี้วัดชั้นปี	
ป.1	<ol style="list-style-type: none"> 1. ระบุสินค้าและบริการที่ใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน 2. ยกตัวอย่างการใช้จ่ายเงินในชีวิตประจำวัน วันที่ไม่เกินตัวและเห็นประโยชน์ของการออม 3. ยกตัวอย่างการใช้ทรัพยากรในชีวิตประจำวันอย่างประหยัด
ป.2	<ol style="list-style-type: none"> 1. ระบุทรัพยากรที่นำมาผลิตสินค้าและบริการที่ใช้ในชีวิตประจำวัน 2. บอกที่มาของรายได้และรายจ่ายของตนเองและครอบครัว 3. บันทึกรายรับรายจ่ายของตนเอง 4. สรุปผลดีของการใช้จ่ายที่เหมาะสมกับรายได้และการออม
ป.3	<ol style="list-style-type: none"> 1. จำแนกความต้องการและความจำเป็นในการใช้สินค้าและบริการในการดำรงชีวิต 2. วิเคราะห์การใช้จ่ายของตนเอง 3. อธิบายได้ว่าทรัพยากรที่มีอยู่จำกัดมีผลต่อการผลิตและบริโภคสินค้าและบริการ
ป.4	<ol style="list-style-type: none"> 1. ระบุปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกซื้อสินค้าและบริการ 2. บอกสิทธิพื้นฐานและรักษาผลประโยชน์ของตนเองในฐานะผู้บริโภค 3. อธิบายหลักการของเศรษฐกิจพอเพียงและนำไปใช้ในชีวิตประจำวันของตนเอง
ป.5	<ol style="list-style-type: none"> 1. อธิบายปัจจัยการผลิตสินค้าและบริการ 2. ประยุกต์ใช้แนวคิดของเศรษฐกิจพอเพียงในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ในครอบครัวโรงเรียนและชุมชน 3. อธิบายหลักการสำคัญและประโยชน์ของสหกรณ์

ตัวชี้วัดชั้นปี ป.6	1. อธิบายบทบาทของผู้ผลิตที่มีความรับผิดชอบ 2. อธิบายบทบาทของผู้บริโภคที่รู้เท่าทัน 3. บอกวิธีและประโยชน์ของการใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืน
--	---

ตัวอย่างคำอธิบายรายวิชา

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

รหัสวิชา ส ๑๑๑๐๑

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1

สาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์

ภาคเรียนที่ 1 เวลา 20 ชั่วโมง

ระบุสินค้าและบริการที่ใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน ยกตัวอย่างการใช้จ่ายเงินในชีวิตประจำวันที่ไม่เกินตัวและเห็นประโยชน์ของการออม ยกตัวอย่างการใช้ทรัพยากรในชีวิตประจำวันอย่างประหยัด อธิบายเหตุผลความจำเป็นที่คนต้องทำงานอย่างสุจริต

รหัสตัวชี้วัด

ส 3.1

ป. 1/1

ป. 1/2

ป. 1/3

ตัวอย่างหน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการ
(ปรับจากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2553)

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

สาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 1 เวลาเรียน เวลา 20 ชั่วโมง

มฐ ส ๓.๑ ตัวชี้วัด ป.๑/๑, ป.๑/๒, ป.๑/๓, ป. ๒/๑, ป.๒/๒, ป. ๒/๔

บูรณาการข้ามชั้นเรียน (คณะชั้น) ป. 1,2

หน่วย การเรียนรู้	ชื่อหน่วยการเรียนรู้ / เรื่อง	เวลา (ชั่วโมง)
ชีวิตพอเพียง	หน่วยย่อยที่ 1 เศรษฐศาสตร์ในชีวิตประจำวัน	20
	1. เศรษฐศาสตร์เบื้องต้น	2
	2. ปัจจัยจำเป็นในการดำรงชีวิตและทรัพยากรธรรมชาติ	2
	3. การใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน	2
	4. รายรับ-รายจ่ายของครอบครัว	2
	5. สิ่งของเครื่องใช้ของเราและการหารายได้ที่สุจริต	2
	6. สิ่งของเครื่องใช้ส่วนรวม	2
	7. การใช้สิ่งของที่มีอยู่อย่างประหยัด	2
	8. การเลือกซื้อสินค้าและบริการ	2
	9. ผู้ผลิตและผู้บริโภค	2
	10. เศรษฐกิจพอเพียง	2
	หน่วยย่อยที่ 2 สถาบันทางเศรษฐกิจ	20
	1. การทำงานและประเภทของการทำงาน	2
	2. ความหมายของเงินตราและการซื้อขายแลกเปลี่ยนสินค้า	2
	3. สินค้าและบริการและการกำหนดราคา	2
	4. การแลกเปลี่ยนสินค้าและบริการโดยไม่ใช้เงินและใช้เงิน	2
	5. บทบาทและความสัมพันธ์ของผู้ซื้อและผู้ขาย	2
	6. อาชีพของครอบครัวและชุมชน	2
	7. อาชีพที่ทำให้เกิดผลผลิตและบริการ	2
	8. การออมเงิน และการธนาคาร	2
9. ประโยชน์ของการทำงานและการเสียภาษี	2	
10. เศรษฐกิจกับความมั่นคงของชาติ	2	

กิจกรรมที่ 2

คำชี้แจง คำถามมีทั้งหมด 3 ข้อ จงตอบคำถามให้สมบูรณ์

1. จงบอกวิสัยทัศน์ ของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. สมรรถนะที่สำคัญของนักเรียนมีอะไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3. คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนมีอะไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

.....

.....

กิจกรรมที่ 4

คำชี้แจง จงวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างสาระการเรียนรู้ มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด
 กลุ่มสาระการเรียนรู้.....
 มาตรฐานที่
 ตัวชี้วัด.....
 บูรณาการข้ามชั้นเรียน (คละชั้น) ป.

ตัวชี้วัดชั้นปี					
ป.1	ป.2	ป.3	ป.4	ป.5	ป.6

กิจกรรมที่ ๕

คำชี้แจง จากการศึกษาวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างสาระการเรียนรู้ มาตรฐานการเรียนรู้ และ ตัวชี้วัดในกิจกรรมที่ 3 จงเขียนคำอธิบายรายวิชา

คำอธิบายรายวิชา

กลุ่มสาระการเรียนรู้.....

รหัสวิชา สาระ.....

ชั้นประถมศึกษาปีที่ ภาคเรียนที่ ... เวลา ... ชั่วโมง

.....
.....
.....
.....
.....

รหัสตัวชี้วัด

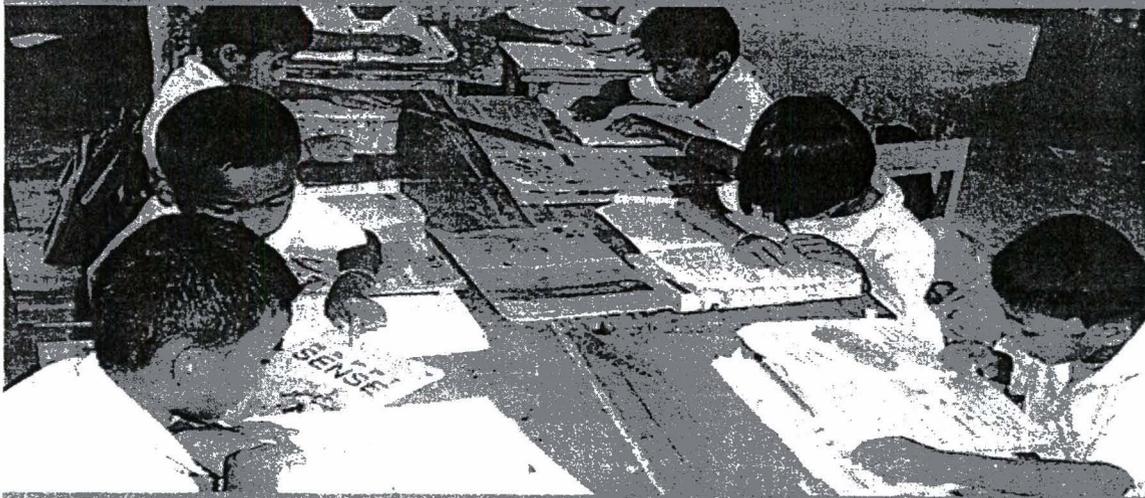
.....
.....
.....
.....
.....

บรรณานุกรม

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2552). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพฯ: ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- กรมวิชาการ. (2540). การประเมินผลจากสภาพจริง. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภา ลาดพร้าว.
- _____. (2544). หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544. กรุงเทพฯ: วัฒนาพานิช.
- _____. (2546). กรอบความคิดและแนวทางการประเมินผลด้วยทางเลือกใหม่ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภา ลาดพร้าว.
- _____. (2546). การประเมินผลการศึกษาในชั้นเรียน ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภา ลาดพร้าว.
- ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์. (2539). การพัฒนาหลักสูตร: หลักการและแนวปฏิบัติ. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ออลีน เพรส.
- วิชัย วงษ์ใหญ่. (2537). กระบวนการพัฒนาหลักสูตรและการเรียนการภาคปฏิบัติ. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

เล่มที่ 2

เอกสารเสริมความรู้
ด้านการบริหารจัดการชั้นเรียน:
การวิเคราะห์บทเรียนรายบุคคลและการจัดบรรยากาศในชั้นเรียน

โปรแกรมพัฒนาครูเพื่อการปฏิรูปการเรียนรู้ในโรงเรียน
ประถมศึกษาขนาดเล็ก

นางสิริลักษณ์ สามารถ
นักศึกษาระดับปริญญาเอก สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัย จากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น

คำนำ

เอกสารเสริมความรู้ เล่มที่ 2 ด้านการบริหารจัดการชั้นเรียน: การวิเคราะห์นักเรียน รายบุคคลและการจัดบรรยากาศในชั้นเรียน จัดทำขึ้นโดยการรวบรวมเนื้อหาจากแหล่งต่างๆ หลายแหล่งเพื่อให้ครูศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมประกอบการดำเนินกิจกรรมตามโครงการร่วมคิด ร่วมผูกพันร่วมตั้งปณิธาน โครงการรวมพลังสร้างสรรค์มุ่งมั่นสู่จุดหมายและโครงการแลกเปลี่ยน เรียนรู้เปิดประตูสู่เครือข่าย ในการดำเนินการวิจัยและพัฒนาเรื่องโปรแกรมพัฒนาครูเพื่อการ ปฏิรูปการเรียนรู้ในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก ถือเป็นองค์ประกอบด้านเนื้อหาที่จะทำให้ครู เกิดความรู้ ความเข้าใจและทักษะซึ่งจะมีผลต่อการนำไปปฏิบัติงาน เพื่อให้เกิดการปฏิรูปการ เรียนรู้ในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กและส่งผลกระทบต่อคุณภาพนักเรียนต่อไป

ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่า เอกสารเสริมความรู้เล่มนี้ คงจะเป็นประโยชน์สำหรับครู และผู้ที่ สนใจศึกษาทุกท่านได้เป็นอย่างดี

นางสิริลักษณ์ สามารถ
นักศึกษาระดับปริญญาเอก สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

คำชี้แจง

โปรแกรมพัฒนาครูเพื่อการปฏิรูปการเรียนรู้ในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก ประกอบด้วยโครงการ 3 โครงการ คือ โครงการร่วมคิดร่วมผูกพันร่วมตั้งปณิธานโครงการรวมพลังสร้างสรรค์มุ่งมั่นสู่จุดหมาย และโครงการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เปิดประตูสู่เครือข่าย ซึ่งองค์ประกอบด้านเนื้อหาที่ใช้ประกอบการดำเนินกิจกรรมตามโครงการมี 4 ด้านคือด้านหลักสูตร ด้านบริหารจัดการชั้นเรียน ด้านการจัดการเรียนรู้และด้านการประเมินผล

องค์ประกอบด้านเนื้อหาทั้ง 4 ด้าน จัดทำเป็นเอกสารเสริมความรู้จำนวน 5 เล่ม ดังนี้

เล่มที่ 1 ด้านหลักสูตร: การวิเคราะห์หลักสูตร

เล่มที่ 2 ด้านบริหารจัดการชั้นเรียน: การวิเคราะห์นักเรียนรายบุคคลและการบริหารจัดการชั้นเรียน

เล่มที่ 3 ด้านการจัดการเรียนรู้: การจัดการเรียนรู้ที่เน้นกระบวนการคิด เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญและการบูรณาการ

เล่มที่ 4 ด้านการจัดการเรียนรู้: การวิจัยในชั้นเรียน

เล่มที่ 5 ด้านการวัดและประเมินผล: การประเมินผลตามสภาพจริง

องค์ประกอบด้านเนื้อหาทั้ง 4 ด้าน ที่ได้จัดทำเป็นเอกสารเสริมความรู้ จำนวน 5 เล่ม ดังกล่าวจะเป็นประโยชน์ในการทำให้ครูเกิดความรู้ ความเข้าใจ เจตคติและทักษะที่จะมีผลต่อการนำไปปฏิบัติ เพื่อให้เกิดการปฏิรูปการเรียนรู้ในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กและส่งผลกระทบต่อคุณภาพผู้เรียนในที่สุด

นางสิริลักษณ์ สามารถ

นักศึกษาระดับปริญญาเอก สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

เกริ่นนำ

ผลการประเมินคุณภาพการศึกษาขั้นพื้นฐานภายนอกของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) รอบแรก พบว่าคุณภาพการศึกษายังไม่ผ่านเกณฑ์มาตรฐานจำนวนมากโดยเฉพาะโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก และมาตรฐานที่มีการประเมินต่ำมากคือ มาตรฐานด้านผู้เรียนสองด้านคือ มาตรฐานด้านความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ คิดมีวิจารณญาณ มีความคิดสร้างสรรค์ คิดไตร่ตรองและมีวิสัยทัศน์ และมาตรฐานด้านผู้เรียนมีความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร ซึ่งโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กเหล่านี้มีอยู่เป็นจำนวนมากและกระจายอยู่ในเขตชนบทห่างไกลทุกเขตพื้นที่การศึกษาและมีแนวโน้มจะเพิ่มจำนวนขึ้นทุกปีการศึกษา ซึ่งผลการศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2553) ได้สรุปปัญหาและอุปสรรคการดำเนินงานของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กในด้านการจัดการเรียนการสอนพบว่า ครูไม่ครบชั้นและไม่ครบวิชาเอก ครูมีงานธุรการจำนวนมากทำให้มีเวลาสำหรับนักเรียนน้อยลง ความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนมีน้อย นักเรียนขาดความอบอุ่น และบรรยากาศในชั้นเรียนไม่เป็นประชาธิปไตย เป็นต้น ซึ่งนับว่าเป็นปัญหาที่ท้าทายในการพัฒนาสถานศึกษาขนาดเล็กให้มีคุณภาพ

การปฏิรูปการศึกษาตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติหัวใจสำคัญคือการปฏิรูปการเรียนรู้ ซึ่งในการปฏิรูปการเรียนรู้นั้นครูเป็นเงื่อนไขความสำเร็จประการหนึ่ง เพราะครูเป็นผู้มีหน้าที่โดยตรงในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แก่ผู้เรียน ครูเป็นผู้ที่ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ซึ่งการปฏิรูปการเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อ ครูมีการพัฒนาตนเองและปฏิรูปการเรียนการสอน โปรแกรมพัฒนาครูเพื่อการปฏิรูปการเรียนรู้ในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก

เป็นการวิจัยและพัฒนาเพื่อให้เป็นอีกทางเลือกหนึ่งที่จะนำไปสู่การปฏิรูปการเรียนรู้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล เพื่อส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนต่อไป

นางสิริลักษณ์ สามารถ

นักศึกษาระดับปริญญาเอก สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
คำนำ	339
คำชี้แจง	340
เกริ่นนำ	341
ขอบข่ายเนื้อหา	343
จุดประสงค์	343
หน่วยที่ 1 ความสำคัญและแนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการชั้นเรียน	344
หน่วยที่ 2 การวิเคราะห์นักเรียนรายบุคคล	347
หน่วยที่ 3 การจัดบรรยากาศในชั้นเรียน	359
บรรณานุกรม	378

ขอบข่ายเนื้อหา

หน่วยที่ 1 แนวคิดเกี่ยวกับการบริหาร
จัดการชั้นเรียน

หน่วยที่ 2 การวิเคราะห์นักเรียนรายบุคคล

หน่วยที่ 3 การจัดบรรยากาศในชั้นเรียน

จุดประสงค์

1. บอกความสำคัญของการบริหารจัดการชั้นเรียนได้
2. สามารถวิเคราะห์นักเรียนรายบุคคลได้
3. บอกลักษณะของบรรยากาศในชั้นเรียนที่ดีได้

หน่วยที่ 1

ความสำคัญและแนวคิด
เกี่ยวกับการบริหารจัดการชั้นเรียน

สาระสำคัญ

การบริหารจัดการชั้นเรียน เป็นการวางแผนการปฏิบัติงาน
ของครู เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียน

จุดประสงค์การเรียนรู้

บอกความสำคัญของการบริหารจัดการชั้นเรียนได้

ความสำคัญและแนวคิด เกี่ยวกับการบริหารจัดการชั้นเรียน

ความสำคัญของการบริหารจัดการชั้นเรียน

การบริหารจัดการชั้นเรียนประกอบด้วยความคิดทั้งหมดทั้งหลายของครูการวางแผนการปฏิบัติของครูในการริเริ่มสร้างสิ่งแวดล้อมและส่งเสริมการเรียนรู้อย่างเป็นลำดับขั้นตอนมีงานวิจัยจำนวนมากที่ชี้ให้เห็นว่าการบริหารจัดการชั้นเรียนที่ประสบความสำเร็จ ประกอบด้วย ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารจัดการชั้นเรียนกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และ ความสัมพันธ์ของทั้งสององค์ประกอบเป็นความสัมพันธ์แบบ Synergistic คือ การรวมพลังให้เกิดผลลัพธ์ที่มากขึ้น นั่นคือความสำเร็จของการบริหารจัดการชั้นเรียนจะมีอิทธิพลต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครู

แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารการจัดการชั้นเรียน

การบริหารจัดการชั้นเรียนและการเรียนการสอนเป็นสิ่งที่มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน การบริหารจัดการชั้นเรียนไม่ใช่จุดหมายปลายทาง แต่เป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญของบทบาทความเป็นผู้นำของครู การบริหารจัดการชั้นเรียนไม่สามารถแยกจากหน้าที่การสอน เมื่อการวางแผนการสอนก็คือการที่ครูกำลังวางแผนการบริหารจัดการชั้นเรียนให้เกิดการเรียนรู้

การเตรียมตัวเพื่อการบริหารจัดการชั้นเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ

การเตรียมเพื่อการบริหารจัดการห้องเรียนอย่างมีประสิทธิภาพมีองค์ประกอบ ดังนี้

1) ครูที่สามารถบริหารจัดการได้อย่างมีประสิทธิภาพจะสร้างข้อกำหนดที่ชัดเจนและมีขั้นตอนการปฏิบัติ ที่จะนำไปสู่พฤติกรรมที่ชัดเจน และจัดกิจกรรมในห้องเรียนให้ประสานสอดคล้องด้วยความระมัดระวัง ในระหว่างที่เกิดการเปลี่ยนแปลงการสอน ในตอนเริ่มต้นและสิ้นสุดการเรียนการสอน

2) ครูที่สามารถบริหารจัดการได้อย่างมีประสิทธิภาพจะพัฒนาระบบในการยึดเหนี่ยวนักเรียนให้รับผิดชอบการเรียนและพฤติกรรมในห้องเรียน

3) นอกเหนือจากการจะต้องมีทักษะในการวางแผนและการดำเนินการให้เกิดความสอดคล้อง ครูก็ยังคงต้องเผชิญกับความยุ่งยากลำบากหรือนักเรียนที่ไม่ตั้งใจเรียนที่มักจะก่อความมากกว่าจะร่วมมือในกิจกรรมการเรียนรู้อีกด้วย

4) ครูที่สามารถบริหารจัดการได้อย่างมีประสิทธิภาพ จะต้องมีทักษะในการเข้าไปสอดแทรกแก้ปัญหาโดยทันทีทั้งที่กับนักเรียนที่สร้างปัญหา และต้องดำเนินการด้วยความยุติธรรมด้วย

5) ครูที่สามารถบริหารจัดการได้ยอมรับในความสำคัญของอิทธิพลระหว่างบุคคล คนแต่ละคนสามารถจะมีอิทธิพลเหนือผู้อื่นได้ด้วยวิธีการ 5 วิธี คือ

หน่วยที่ 2

การวิเคราะห์นักเรียนรายบุคคล

การศึกษาผู้เรียนรายบุคคล

สาระสำคัญ

การวิเคราะห์นักเรียนเป็นรายบุคคล เป็นวิธีการวิเคราะห์เพื่อแสวงหาข้อมูลในการเสนอผลรวมของนักเรียนเป็นราย ๆ ไป ซึ่งจะช่วยให้ครูมีข้อมูลที่สำคัญในการออกแบบการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสม สนองตอบความต้องการ ความถนัด ความสนใจและวิธีการหรือลีลาการเรียนรู้ของผู้เรียนแต่ละคน

จุดประสงค์การเรียนรู้

สามารถวิเคราะห์นักเรียนรายบุคคลได้

หลักการวิเคราะห์ผู้เรียนเป็นรายบุคคล

หลักการวิเคราะห์ผู้เรียนเป็นรายบุคคล

การวิเคราะห์นักเรียนเป็นรายบุคคล เป็นวิธีการวิเคราะห์เพื่อแสวงหาข้อมูลในการสรุปผลรวมของนักเรียนเป็นรายๆ ไป ซึ่งจะต้องมีการศึกษา รวบรวมข้อมูลจากแหล่งที่เชื่อถือได้ เพื่อเป็นแนวทางช่วยเหลือส่งเสริมให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ที่ดี ซึ่งในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญนั้น ครูมีบทบาทสำคัญในฐานะเป็นผู้ออกแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเอื้ออำนวยให้ผู้เรียนเป็นผู้แสวงหาความรู้และพัฒนาตนเองในบรรยากาศและสถานการณ์ที่ครูจัดให้ ผู้เรียนได้คิดเอง ปฏิบัติเอง และนำไปสู่การสร้างความรู้ด้วยตนเองอย่างพึงพอใจ การรู้จักผู้เรียนเป็นรายบุคคลจะช่วยให้ครูมีข้อมูลที่สำคัญในการออกแบบการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสม สนองตอบความต้องการ ความถนัด ความสนใจและวิธีการหรือลีลาการเรียนรู้ของผู้เรียนแต่ละคน

แนวการดำเนินการวิเคราะห์นักเรียนรายบุคคล

1. ศึกษาข้อมูลนักเรียนในด้านต่างๆ เช่น ภูมิหลังครอบครัว ความสามารถพิเศษ จุดเด่น จุดด้อย ผลการเรียนรู้ วิธีการเรียนรู้ พฤติกรรม สุขภาพต่างๆ
2. วิเคราะห์ข้อมูลผู้เรียนเป็นรายบุคคลเพื่อหาแนวทางพัฒนา
3. วิเคราะห์กลุ่มผู้เรียนเพื่อการพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการที่เน้นกระบวนการคิดโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

องค์ประกอบของการวิเคราะห์นักเรียนรายบุคคล

การวิเคราะห์เรียนรายบุคคล ต้องคำนึงถึงองค์ประกอบต่อไปนี้

1. ธรรมชาติของผู้เรียนเป็นเงื่อนไขของการเรียนรู้ จะมีองค์ประกอบที่มีความแตกต่างกัน ถ้ามองในเชิงปรัชญาธรรมชาติของผู้เรียนจะมีองค์ประกอบที่แตกต่างกันไปตามสภาพของร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสติปัญญา วิถีคิด ค่านิยมและความเชื่อ มองในด้านจิตวิทยาพัฒนาการในแต่ละช่วงอายุการเรียนรู้ของผู้เรียนจะมีความแตกต่างกัน รวมทั้งในทางสังคมด้วย จึงจำเป็นที่ครูผู้สอนจะต้องคำนึงและวิเคราะห์ความแตกต่างให้ครอบคลุมทั้งด้านปรัชญาและจิตวิทยาพัฒนาการของผู้เรียน ทั้งทางร่างกาย จิตใจสติปัญญา อารมณ์ และสังคม

2. ประสบการณ์และพื้นฐานความรู้เดิมผู้เรียนแต่ละคนมีความรู้หรือประสบการณ์ที่ผ่านมามีไม่เหมือนกันแม้จะผ่านกระบวนการเรียนรู้ในสถานการณ์เดียวกัน ทั้งนี้เพราะผู้เรียนได้รับการ

อบรมเลี้ยงดูจากครอบครัว มีธรรมชาติและศักยภาพในการเรียนรู้ที่แตกต่างกันเป็นพื้นฐานซึ่งมีผลต่อการเรียนรู้ใหม่

3. วิธีการเรียนรู้หรือลีลาการเรียนรู้ (Learning Styles) ของผู้เรียนแต่ละคนไม่เหมือนกัน

เครื่องมือและเทคนิคการรวบรวมข้อมูลนักเรียน

เครื่องมือและเทคนิคการรวบรวมข้อมูลนักเรียน

1. ระเบียบสะสม	17. แบบสอบถามใครเอ่ย
2. การสังเกต	18. แบบสำรวจเจตคติที่มีต่อตนเอง
3. การสัมภาษณ์และการสอบถาม	19. แบบสำรวจจุดเด่นของตนเอง
4. อัตชีวประวัติ	20. แบบประเมินตนเอง
5. บันทึกประจำวัน	21. แบบวัดความเครียด
6. ระเบียบพฤติกรรม	22. แบบวัดความวิตกกังวล
7. บันทึกสุขภาพ	23. สังคมมิติ
8. ภาพวาด	24. การเยี่ยมบ้าน
9. การเขียนเรียงความ	25. แฟ้มสะสมงาน
10. บทบาทสมมติ	26. แบบคัดกรอง
11. การศึกษารายกรณี	27. แบบทดสอบทางจิตวิทยา
12. แบบสำรวจความสนใจ	28. เครื่องมือทางการแนะแนว
13. แบบสำรวจบุคลิกภาพ / อาชีพ	ฯลฯ
14. แบบสำรวจทางการเรียน	
15. แบบวัดระดับสติปัญญา (I.Q.)	
16. แบบประเมินความฉลาดทางอารมณ์ (E.Q.)	

ตัวอย่างการวิเคราะห์นักเรียนรายบุคคล

วิเคราะห์ผู้เรียนเป็นรายบุคคล

ชั้นประถมศึกษาปีที่..... ปีการศึกษา

โรงเรียน..... อำเภอ.....จังหวัด.....

1. ชื่อ นามสกุล ชื่อเล่น.....

2. วัน เดือนปีเกิดอายุ.....ปี

3. ชื่อบิดา.....อาชีพ.....

4. ชื่อมารดา.....อาชีพ.....

สภาพครอบครัว อยู่ด้วยกัน แยกกันอยู่

หย่าร้าง เสียชีวิต

5. จำนวนพี่น้องในครอบครัว คน พี่.....คน น้อง.....คน

นักเรียนเป็นคนลูกที่.....

ฐานะของครอบครัว ยากจน ปานกลาง มีอันจะกิน

6. ปัจจุบันอาศัยอยู่กับ.....

ชื่อ.....บ้านเลขที่..... หมู่ที่.....ถนน.....

ซอย.....ตำบล.....อำเภอ.....จังหวัด.....รหัสไปรษณีย์.....

โทรศัพท์.....

7. ข้อมูลด้านสุขภาพ น้ำหนักกก. ส่วนสูง.....ซม.

ปกติ ต่ำ

โรคประจำตัว.....

8. เพื่อนสนิท

1.....ชั้น.....

2.....ชั้น.....

9. กิจกรรมที่ชอบ / สนใจ

9.1 วิชาที่ชอบ 1.

2.

3.

9.2 วิชาที่ไม่ชอบ 1.

2.

9.3. งานอดิเรก 1.

2.

10. จุดเด่นของนักเรียน.....
11. จุดด้อยของนักเรียน.....
12. ความสามารถพิเศษ.....
13. อาหารที่ชอบ.....

ลงชื่อ.....ผู้บันทึกข้อมูล
(.....)

ลงชื่อ.....ผู้ให้ข้อมูล
(.....)
ผู้ปกครองนักเรียน

บันทึกการเยี่ยมบ้านนักเรียน

โรงเรียน.....ชั้น.....

ชื่อนักเรียน.....ชื่อเล่น.....

อยู่บ้านเลขที่หมู่ที่.....ซอย.....ถนน.....

ตำบล อำเภอ.....จังหวัด.....

บิดา ชื่อ นาย..... มารดาชื่อ นาง.....

ผู้ปกครองชื่อ.....

1. ลักษณะของบ้าน อาคารชั้นเดียว อาคาร 2 ชั้น
 ชั่วคราว
 อื่น ๆ ระบุ
2. สภาพภายในบ้าน แบ่งเป็นสัดส่วน เป็นห้องรวม
3. พฤติกรรมของผู้ปกครอง สนับสนุนการเรียนรู้ดี
 สนับสนุนปานกลาง สนับสนุนน้อย ไม่สนับสนุนเลย
4. สมาชิกในบ้าน มีจำนวนคน ชาย.....คน หญิงคน
5. อาชีพของผู้ปกครอง.....
6. การเดินทางไปกลับระหว่าง บ้าน กับโรงเรียน
 เดินด้วยเท้า ชีรถจักรยาน ผู้ปกครอง รับ-ส่ง
 อื่น ๆ ระบุ.....
7. งานที่นักเรียนช่วยเหลือผู้ปกครอง ขณะอยู่ที่บ้าน (ตอบได้หลายคำตอบ)
 ทำความสะอาดบ้าน รดน้ำต้นไม้ ช่วยเลี้ยงน้อง
 ช่วยพับผ้า ล้างจาน
 อื่น ๆ.....
8. การรับประทานอาหารของนักเรียน
 ครบ 3 มื้อ
 ไม่ครบ 3 มื้อ คือ
 ขาดมื้อเช้า ขาดมื้อกลางวัน ขาดมื้อเย็น
9. ผู้ปกครองมีเวลาพบนักเรียนคือ
 เฉพาะก่อนไปโรงเรียน เฉพาะหลังเลิกเรียน
 มีโอกาสพบกันบ่อย

10. นักเรียนมีโอกาสทำการบ้านในช่วงเวลาใด

- ก่อนอาหารเย็น หลังอาหารเย็น ไม่แน่นอน

11. ลักษณะนิสัยที่นักเรียน แสดงออกขณะอยู่บ้าน

- ชอบเล่นสนุกสาน ชอบรังแกผู้อื่น ก้าวร้าว
 ชอบทำลายของเล่นของใช้ ร่าเริง เชื่องซึม

ลงชื่อ.....ผู้ให้ข้อมูล
 (.....)

ลงชื่อ.....ครูผู้ออกเยี่ยมบ้าน
 (.....)

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

สรุปผลการวิเคราะห์ผู้เรียนเป็นรายบุคคล

1. ผลการเรียนรู้

ระดับผลการเรียน มีผลการเรียนดังนี้

กลุ่มสาระการเรียนรู้								หมายเหตุ
ภาษาไทย	คณิต	วิทยาศาสตร์	สังคมฯ	ศิลปะ	สุข/พละ	กอท.	อังกฤษ	

2. พฤติกรรมของผู้เรียน

ชอบเก็บตัวอยู่คนเดียว ไม่ค่อยสูงส่งกับใคร ซื่อาย พุดน้อย เจียบขริม กลัวคนแปลกหน้า มีความรู้สึกกว่าเพื่อน ๆ ไม่ยอมพุดคุยด้วย รู้สึกว่าเหวเมื่ออยู่โรงเรียน อยากมีใครสักคนให้ความสนใจเมื่อมีปัญหา ใจเย็น ซื่อสัตย์ มีสัมมาคารวะชอบวิชาศิลปะ ชอบวาดภาพ ชอบวิชาพลศึกษา ชอบการเคลื่อนไหว ต้องการอ่านและเขียนหนังสือให้เก่ง โตขึ้นอยากเป็นเกษตรกร

3. การดำเนินการปรับปรุงและแก้ไข

นักเรียนชื่อ.....มีลักษณะซึมเศร้า ครูได้ให้การแนะนำโดยการแนะนำในการปฏิบัติตน การปรับตัวให้เข้ากับผู้อื่น รวมทั้งทำความเข้าใจกับเพื่อน ๆ ทุกคนในห้องให้ยอมรับในความสามารถของเขา ทำให้เขาเกิดความมั่นใจในตนเอง กล้าพุดคุยกับเพื่อน ๆ เขาชอบงานเกษตรก็ให้เขาและเพื่อน ๆ ปลูกผักปลอดสารพิษในวิชาเกษตร ทำให้เขาดูแลแปลงผักเป็นอย่างดี เพื่อน ๆ ชื่นชมในผลงานของเขา เขาอยากเรียนหนังสือเก่ง อ่านหนังสือออกและเขียนหนังสือได้ ครูจึงจัดทำแบบฝึกทักษะขึ้นมาเพื่อให้เขาได้ฝึกอ่านและเขียน

4. ผลการปรับปรุงแก้ไข

จากการที่ครูได้ซ่อมเสริมโดยทดลองใช้แบบฝึกทักษะภาษาไทยมาให้นักเรียนชื่อ.....ฝึกทำในเวลา 15.00-16.00 น. ตั้งแต่เดือน..... ในปีการศึกษา..... ผลปรากฏว่านักเรียนสามารถอ่านและเขียนหนังสือได้ดีขึ้น มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดีขึ้น และการปรับตัวให้เข้ากับผู้อื่นดีขึ้น กล้าพุดกล้าซักถาม เวลามีปัญหา ก็จะมาปรึกษาครูและเพื่อนที่สนิท เรียนรู้กับผู้อื่นอย่างมีความสุข

สรุปข้อมูลอื่น ๆ
จากกวรตรวจเยี่ยมบ้านนักเรียนจากการสอบถามพูดคุย
และจากผลสอบที่ผ่านมา

ด้านการเรียน

การเรียนของนักเรียน	ชาย	หญิง	รวม	หมายเหตุ
นักเรียนเรียนเก่ง	1	2	3	
นักเรียนเรียนปานกลาง	2	3	5	
นักเรียนเรียนอ่อน	1	-	1	
นักเรียนเรียนอ่อนมาก	1	-	1	
รวม	5	5	10	

ด้านครอบครัว

ด้านครอบครัว	ชาย	หญิง	รวม	หมายเหตุ
พ่อและแม่อยู่ในครอบครัวเดียวกัน	3	2	6	
พ่อ แม่ หย่าร้างกัน	1	2	3	
พ่อ แม่ เสียชีวิต อาศัยอยู่กับญาติ ลุง ป้า	1	1	2	
รวม	5	5	10	

สภาพครอบครัว

ฐานะครอบครัว	ชาย	หญิง	รวม	หมายเหตุ
ฐานะดี	-	-	-	
ฐานะปานกลาง	3	2	5	
ฐานะยากจน	2	2	4	
ฐานะยากจนมาก	-	1	1	
รวม	5	5	10	

หน่วยที่ 3

การจัดบรรยากาศในชั้นเรียน

สาระสำคัญ

การจัดบรรยากาศในชั้นเรียนเป็นการจัดสภาพแวดล้อมในชั้นเรียนให้เอื้ออำนวยต่อการเรียนการสอน เพื่อช่วยส่งเสริมให้กระบวนการเรียนการสอนดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ และช่วยสร้างความสนใจใฝ่รู้ ใฝ่ศึกษาตลอดจนช่วยส่งเสริมความมีระเบียบวินัยให้แก่ผู้เรียน

จุดประสงค์การเรียนรู้

บอกลักษณะของบรรยากาศในชั้นเรียนที่ดีได้

การจัดบรรยากาศในชั้นเรียน

บรรยากาศในชั้นเรียนมีส่วนสำคัญ ในการส่งเสริมความสนใจใคร่รู้ ใคร่เรียนให้แก่ผู้เรียน ชั้นเรียนที่มีบรรยากาศเต็มไปด้วยความอบอุ่น ความเห็นอกเห็นใจ และเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อกันและกันย่อมเป็นแรงจูงใจภายนอกที่กระตุ้นให้ผู้เรียนรักการเรียนรักการอยู่ร่วมกันในชั้นเรียน และช่วยปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ความประพฤติอันดีงามให้แก่แก่นักเรียน นอกจากนี้การมีห้องเรียนที่มีบรรยากาศแจ่มใส สะอาด สว่าง กว้างขวาง พอเหมาะ มีโต๊ะเก้าอี้ที่เป็นระเบียบเรียบร้อย มีมุมวิชาการส่งเสริมความรู้ มีการตกแต่งห้องให้สดใส ก็เป็นอีกสิ่งหนึ่งซึ่งผลทำให้ผู้เรียนพอใจมาโรงเรียน เข้าห้องเรียนและพร้อมที่จะมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอน ดังนั้น ผู้เป็นครูจึงต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความหมาย ความสำคัญ ประเภทของบรรยากาศ หลักการจัดบรรยากาศในชั้นเรียน และการจัดการเรียนรู้อย่างมีความสุขเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีลักษณะตามที่หลักสูตรได้กำหนดไว้

ความหมายของการจัดบรรยากาศในชั้นเรียน

การจัดบรรยากาศในชั้นเรียนหมายถึงการจัดสภาพแวดล้อมในชั้นเรียนให้เอื้ออำนวยต่อการเรียนการสอนเพื่อช่วยส่งเสริมให้กระบวนการเรียนการสอนดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ และช่วยสร้างความสนใจใฝ่รู้ใฝ่ศึกษาตลอดจนช่วยสร้างเสริมความมีระเบียบวินัยให้แก่ผู้เรียน

ความสำคัญของการจัดบรรยากาศในชั้นเรียน

จากการสำรวจเอกสารงานวิจัย ได้ค้นพบว่า บรรยากาศในชั้นเรียนเป็นส่วนหนึ่งที่ส่งเสริมให้นักเรียนเกิดความสนใจในบทเรียนและเกิดแรงจูงใจในการเรียนรู้เพิ่มมากขึ้น การสร้างบรรยากาศที่อบอุ่น ที่ครูให้ความเอื้ออาทรต่อนักเรียน ที่นักเรียนกับนักเรียนมีความสัมพันธ์ฉันท์มิตรต่อกันที่มีระเบียบ มีความสะอาด เหล่านี้เป็นบรรยากาศที่นักเรียนต้องการ ทำให้นักเรียนมีความสุขที่ได้มาโรงเรียน และในการเรียนร่วมกับเพื่อน ๆ ถ้าครูผู้สอนสามารถสร้างความรู้สึกรักให้เกิดขึ้นต่อนักเรียนได้ ก็นับว่าครูได้ทำหน้าที่ในการพัฒนาเยาวชนของประเทศชาติให้เติบโตขึ้นอย่างสมบูรณ์ทั้งทางด้านสติปัญญา ร่างกาย อารมณ์ และสังคม โดยแท้จริง ดังนั้น การสร้างบรรยากาศในชั้นเรียนจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งซึ่งประมวลได้ดังนี้

1. ช่วยส่งเสริมให้การเรียนการสอนดำเนินไปอย่างราบรื่น เช่น ห้องเรียนที่ไม่คับแคบจนเกินไปทำให้นักเรียนเกิดความคล่องตัวในการทำกิจกรรม
2. ช่วยสร้างเสริมลักษณะนิสัยที่ดีงามและความมีระเบียบวินัยให้แก่ผู้เรียน เช่น ห้องเรียนที่สะอาด ที่จัดโต๊ะเก้าอี้ไว้อย่างเป็นระเบียบ มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อกัน นักเรียนจะซึมซับสิ่งเหล่านี้ไว้โดยไม่รู้ตัว
3. ช่วยส่งเสริมสุขภาพที่ดีให้แก่ผู้เรียน เช่น มีแสงสว่างที่เหมาะสม มีที่นั่งไม่ใกล้กระดานดำมากเกินไป มีขนาดโต๊ะและเก้าอี้ที่เหมาะสมกับวัยรูปร่างของนักเรียนนักศึกษา ฯลฯ

4. ช่วยส่งเสริมการเรียนรู้และสร้างความสนใจในบทเรียนมากยิ่งขึ้น เช่น การจัดมุมวิชาการต่างๆ การจัดป้ายนิเทศการตกแต่งห้องเรียนด้วยผลงานของนักเรียน

5. ช่วยส่งเสริมการเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม เช่น การฝึกให้มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน การฝึกให้มีอัธยาศัยไมตรีในการอยู่ร่วมกัน ฯลฯ

6. ช่วยสร้างเจตคติที่ดีต่อการเรียนและการมาโรงเรียน เพราะในชั้นเรียนมีครูที่เข้าใจนักเรียน ให้ความเมตตาเอื้ออารีต่อนักเรียนและมีความสัมพันธ์อันดีต่อกัน

กล่าวโดยสรุปได้ว่า การจัดบรรยากาศในชั้นเรียนจะช่วยส่งเสริมและสร้างเสริมผู้เรียนในด้านสติปัญญา ร่างกาย อารมณ์ และสังคมได้เป็นอย่างดี ทำให้นักเรียนเรียนด้วยความสุข รักการเรียน และเป็นคนใฝ่เรียนใฝ่รู้ในที่สุด

บรรยากาศที่พึงปรารถนาในชั้นเรียน

ในการจัดการเรียนการสอนผู้สอนต่างปรารถนาให้จัดกิจกรรมการเรียนการสอนดำเนินไปอย่างราบรื่น และผู้เรียนเกิดพฤติกรรมตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้ในหลักสูตร บรรยากาศในชั้นเรียนมีส่วนสำคัญในการส่งเสริมให้ความปรารถนานี้เป็นจริงบรรยากาศในชั้นเรียนที่จะนำไปสู่ความสำเร็จในการสอนจัดแบ่งได้ 6 ลักษณะสรุปได้ดังนี้

1. บรรยากาศที่ท้าทาย (Challenge) เป็นบรรยากาศที่ครูกระตุ้นให้กำลังใจนักเรียน เพื่อให้ประสบความสำเร็จในการทำงาน นักเรียนจะเกิดความเชื่อมั่นในตนเองและพยายามทำงานให้สำเร็จ

2. บรรยากาศที่มีอิสระ (Freedom) เป็นบรรยากาศที่นักเรียนมีโอกาสได้คิด ได้ตัดสินใจ เลือกสิ่งที่มีความหมายและมีคุณค่า รวมถึงโอกาสที่จะทำผิดด้วย โดยปราศจากความกลัวและวิตกกังวล บรรยากาศเช่นนี้ จะส่งเสริมการเรียนรู้ผู้เรียนจะปฏิบัติกิจกรรมด้วยความตั้งใจโดยไม่รู้สึกลังเลหรือ

3. บรรยากาศที่มีการยอมรับนับถือ (Respect) เป็นบรรยากาศที่ครูรู้สึกว่านักเรียนเป็นบุคคลสำคัญ มีคุณค่า และสามารถเรียนได้อันส่งผลให้นักเรียนเกิดความเชื่อมั่นในตนเองและเกิดความยอมรับนับถือตนเอง

4. บรรยากาศที่มีความอบอุ่น (Warmth) เป็นบรรยากาศทางด้านจิตใจ ซึ่งมีผลต่อความสำเร็จในการเรียน การที่ครูมีความเข้าใจนักเรียน เป็นมิตร ยอมรับให้ความช่วยเหลือ จะทำให้นักเรียนเกิดความอบอุ่นสบายใจรักครูรักโรงเรียนและรักการมาเรียน

5. บรรยากาศแห่งการควบคุม (Control) การควบคุมในที่นี้ หมายถึง การฝึกให้นักเรียนมีระเบียบวินัย มิใช่การควบคุมไม่ให้มีอิสระ ครูต้องมีเทคนิคในการปกครองชั้นเรียนและฝึกให้นักเรียนรู้จักใช้สิทธิหน้าที่ของตนเองอย่างมีขอบเขต

6. บรรยากาศแห่งความสำเร็จ (Success) เป็นบรรยากาศที่ผู้เรียนเกิดความรู้สึกประสบความสำเร็จในงานที่ทำ ซึ่งส่งผลให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดีขึ้น ผู้สอนจึงควรพูดถึงสิ่งที่ผู้เรียน

ประสบความสำเร็จให้มากกว่าการพูดถึงความล้มเหลว เพราะการที่คนเราคำนึงถึงแต่สิ่งที่ล้มเหลวจะมีผลทำให้ความคาดหวังต่ำซึ่งไม่ส่งเสริมให้การเรียนรู้ดีขึ้น

ประเภทของบรรยากาศในชั้นเรียน

สุมน อมรวิวัฒน์ (2530) ได้สรุปผลการวิจัยเรื่องสภาพในปัจจุบันและปัญหาด้านการเรียนการสอนของครูประถมศึกษาไว้ สรุปได้ว่า บรรยากาศในชั้นเรียนต้องมีลักษณะทางกายภาพที่อำนวยความสะดวกต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้สร้างความสนใจใฝ่รู้และศรัทธาต่อการเรียน นอกจากนี้ปฏิสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มนักเรียนและระหว่างครูกับนักเรียน ความรักและศรัทธาที่ครูและนักเรียนมีต่อกัน การเรียนที่รื่นรมย์ปราศจากความกลัวและวิตกกังวล สิ่งเหล่านี้จะช่วยสร้างบรรยากาศการเรียนได้ดี ดังนั้นจึงสามารถแบ่งประเภทของบรรยากาศในชั้นเรียนได้ 2 ประเภทคือ

- บรรยากาศทางกายภาพ
- บรรยากาศทางจิตวิทยา

บรรยากาศทั้ง 2 ประเภทนี้ มีส่วนส่งเสริมการเรียนรู้ทั้งสิ้น

บรรยากาศทางกายภาพ (Physical Atmosphere)

บรรยากาศทางกายภาพหรือบรรยากาศทางด้านวัตถุ หมายถึงการจัดสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ภายในห้องเรียนให้เป็นระเบียบเรียบร้อย น่าดู มีความสะอาด มีเครื่องใช้ และสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ที่จะส่งเสริมให้การเรียนของนักเรียนสะดวกขึ้น เช่น ห้องเรียนมีขนาดเหมาะสม แสงเข้าถูกทาง และมีแสงสว่างเพียงพอ กระดานดำมีขนาดเหมาะสม โต๊ะเก้าอี้มีขนาดเหมาะสมกับวัยนักเรียน เป็นต้น

บรรยากาศทางจิตวิทยา (Psychological Atmosphere)

บรรยากาศทางจิตวิทยา หมายถึง บรรยากาศทางด้านจิตใจที่นักเรียนรู้สึกสบายใจ มีความอบอุ่น มีความเป็นกันเอง มีความสัมพันธ์อันดีต่อกัน และมีความรักความศรัทธาต่อผู้สอน ตลอดจนมีอิสระในความกล้าแสดงออกอย่างมีระเบียบวินัยในชั้นเรียน

การจัดบรรยากาศทางด้านกายภาพ

การจัดบรรยากาศทางด้านกายภาพ เป็นการจัดวัสดุอุปกรณ์สิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการเรียนการสอน รวมตลอดไปถึงสิ่งต่าง ๆ ที่เสริมความรู้ เช่น ป้ายนิเทศ มุมวิชาการ ชั้นวางหนังสือ โต๊ะวางสื่อการสอน ฯลฯ ให้เป็นระเบียบเรียบร้อย ทำให้เกิดความสบายตาสบายใจ

แก่ผู้พบเห็นถ้าจะกล่าวโดยละเอียดแล้ว การจัดบรรยากาศทางกายภาพ ได้แก่ การจัดสิ่งต่อไปนี้

1. การจัดโต๊ะเรียนและเก้าอี้ของนักเรียน

- 1.1 ให้มีขนาดเหมาะสมกับรูปร่างและวัยของนักเรียน
- 1.2 ให้มีช่องว่างระหว่างแถวที่นักเรียนจะลุกนั่งได้สะดวก และทำกิจกรรมได้คล่องตัว
- 1.3 ให้มีความสะดวกต่อการทำความสะอาดและเคลื่อนย้ายเปลี่ยนรูปแบบที่นั่งเรียน
- 1.4 ให้มีรูปแบบที่ไม่จำเจ เช่น อาจเปลี่ยนเป็นรูปตัวที่ ตัวยู รูปครึ่งวงกลม หรือ เขากลุ่มเป็นวงกลม ได้อย่างเหมาะสมกับกิจกรรมการเรียนการสอน
- 1.5 ให้นักเรียนที่นั่งทุกจุดอ่านกระดานดำได้ชัดเจน
- 1.6 แถวหน้าของโต๊ะเรียนควรอยู่ห่างจากกระดานดำพอสมควร ไม่น้อยกว่า 3 เมตร ไม่ควรจัดโต๊ะติดกระดานดำมากเกินไป ให้นักเรียนต้องแหงนมองกระดานดำ และหายใจเอาฝุ่นชอล์กเข้าไปมาก ทำให้เสียสุขภาพ

2. การจัดโต๊ะครู

- 2.1 ให้อยู่ในจุดที่เหมาะสม อาจจัดไว้หน้าห้อง ข้างห้อง หรือหลังห้องก็ได้ งานวิจัยบางเรื่องเสนอแนะให้จัดโต๊ะครูไว้ด้านหลังห้องเพื่อให้นักเรียนได้อย่างทั่วถึง อย่างไรก็ตาม การจัดโต๊ะครูนั้นขึ้นอยู่กับรูปแบบการจัดที่นั่งของนักเรียนด้วย
- 2.2 ให้มีความเป็นระเบียบเรียบร้อย ทั้งบนโต๊ะและในลิ้นชักโต๊ะ เพื่อสะดวกต่อการทำงานของครู และการวางสมุดงานของนักเรียน ตลอดจนเพื่อปลูกฝังลักษณะนิสัยความเป็นระเบียบเรียบร้อยแก่นักเรียน

3. การจัดป้ายนิเทศ

ป้ายนิเทศไว้ที่ฝาผนังของห้องเรียน ส่วนใหญ่จะติดไว้ที่ข้างกระดานดำทั้ง 2 ข้าง ครูควรใช้ป้ายนิเทศที่เป็นประโยชน์ต่อการเรียนการสอน โดย

- 3.1 จัดตกแต่งออกแบบให้สวยงาม น่าดู สร้างความสนใจให้แก่ นักเรียน
- 3.2 จัดเนื้อหาสาระให้สอดคล้องกับบทเรียน อาจใช้ติดสรุปบทเรียน ทบทวนบทเรียน หรือเสริมความรู้ให้แก่ นักเรียน
- 3.3 จัดให้ใหม่อยู่เสมอ สอดคล้องกับเหตุการณ์สำคัญ หรือวันสำคัญต่าง ๆ ที่นักเรียนเรียนและควรรู้
- 3.4 จัดติดตามผลงานของนักเรียนและแผนภูมิแสดงความก้าวหน้าในการเรียนของนักเรียน จะเป็นการให้แรงจูงใจที่น่าสนใจวิธีหนึ่ง

แนวการจัดป้ายนิเทศ

เพื่อให้การจัดป้ายนิเทศได้ประโยชน์คุ้มค่า ครูควรคำนึงถึงแนวการจัดป้ายนิเทศในข้อต่อไปนี้

1. กำหนดเนื้อหาที่จะจัดศึกษาเนื้อหาที่จะจัดโดยละเอียด เพื่อให้ได้แนวความคิดหลัก หรือสาระสำคัญ เขียนสรุป หรือจำแนกไว้เป็นข้อ ๆ
2. กำหนดวัตถุประสงค์ในการจัดโดยคำนึงถึงแนวความคิดหลักสาระสำคัญของเรื่องและคำนึงถึงกลุ่มเป้าหมายว่าต้องการเขารู้อะไร แค่นั้น อย่างไร
3. กำหนดชื่อเรื่อง นับว่าเป็นส่วนสำคัญที่จะช่วยดึงดูดความสนใจของผู้ดู ชื่อเรื่องที่ดีต้องเป็นใจความสั้น ๆ กินใจความให้ความหมายชัดเจน ทำทาย อาจมีลักษณะเป็นคำถามและชี้ให้เห็นวัตถุประสงค์ในการจัดแผ่นป้าย
4. วางแผนการจัดกล่าว ๆ ไว้ในใจว่าจะใช้วัสดุอะไรบ้าง แล้วจึงช่วยกันจัดหาสิ่งเหล่านั้น อาจเป็นรูปภาพ แผนภาพ ภาพสเก็ทซ์ ของจริง หรือจำลอง การ์ตูน เท่าที่พอจะหาได้
5. ออกแบบการจัดที่แน่นอน โดยคำนึงถึงสิ่งที่มีอยู่ โดย สเก็ทซ์รูปแบบการจัดลงบนกระดาษรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้าคล้ายแผ่นป้ายว่าจะวางหัวเรื่อง รูปภาพ และสิ่งต่าง ๆ ในตำแหน่งใด คำบรรยายอยู่ตรงไหน ใช้เส้นโยงอย่างไรจึงจะน่าสนใจ ควรออกแบบสัก 2 - 3 รูปแบบ แล้วเลือกเอาแบบที่ดีที่สุด
6. ลงมือจัดเตรียมชิ้นส่วนต่าง ๆ ให้มีขนาดและอยู่ในสภาพพร้อมที่จะขึ้นแสดงบนแผ่นป้ายได้อย่างเหมาะสม หัวเรื่องจะใช้วิธีใด ภาพต้องฉีกใหม่ คำบรรยายจะอย่างไร เตรียมให้พร้อม
7. ลงมือจัดจริงบนแผ่นป้ายตามรูปแบบที่วางไว้ อาจทดลองวางบนพื้นราบในพื้นที่ทำแผ่นป้ายก่อน เพื่อกระยะที่เหมาะสมก่อนนำไปใช้จริง

4. การจัดสภาพห้องเรียน ต้องให้อุณหภูมิเหมาะสม กล่าวคือ

- 4.1 มีอากาศถ่ายเทได้ดี มีหน้าต่างพอเพียง และมีประตูเข้าออกได้สะดวก
- 4.2 มีแสงสว่างพอเหมาะ เพื่อช่วยให้ผู้เรียนอ่านหนังสือได้ชัดเจน เพื่อเป็นการถนอมสายตา ควรใช้ไฟฟ้าช่วย ถ้ามีแสงสว่างน้อยเกินไป
- 4.3 ปราศจากสิ่งรบกวนต่าง ๆ เช่น เสียง กลิ่น ควัน ฝุ่น ฯลฯ
- 4.4 มีความสะอาด โดยฝึกให้นักเรียนรับผิดชอบช่วยกันเก็บกวาด เช็ดถู เป็นการปลูกฝังนิสัยรักความสะอาด และฝึกการทำงานร่วมกัน

5. การจัดมุมต่าง ๆ ในห้องเรียน ได้แก่

5.1 มุมหนังสือ ควรมีไว้เพื่อฝึกนิสัยรักการอ่าน ส่งเสริมให้นักเรียนอ่านคล่อง ส่งเสริมการค้นคว้าหาความรู้ และใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์

ครูควรวางหนังสือหลาย ๆ ประเภท ที่มีความยากง่าย เหมาะสมกับวัยของนักเรียน มาให้อ่าน และควรวางหนังสือชุดใหม่มาเปลี่ยนบ่อย ๆ การจัดมุมหนังสือควรจัดให้เป็นระเบียบเรียบร้อยเพื่อสะดวกต่อการหยิบอ่าน

5.2 มุมเสริมความรู้กลุ่มประสบการณ์ต่าง ๆ ควรจัดไว้ที่น่าสนใจ ช่วยเสริมความรู้ ทบทวนความรู้ เช่น มุมภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สังคมศึกษา มุมความรู้ข่าว เหตุการณ์ ฯลฯ

5.3 มุมแสดงผลงานของนักเรียน ครูควรติดบนป้ายนิเทศ แขนงหรือจัดวางไว้บนโต๊ะ เพื่อให้นักเรียนเกิดความภูมิใจในความสำเร็จ และมีกำลังใจในการเรียนต่อไป อีกทั้งยังสามารถแก้ไขพัฒนาผลงานของนักเรียนให้ดีขึ้นโดยลำดับได้อีกด้วย

5.4 ตู้เก็บสื่อการเรียนการสอน เช่น บัตรคำ แผนภูมิ ภาพพลิก กระดาษ สี กาว ฯลฯ ควรจัดไว้ให้เป็นระเบียบ เป็นสัดส่วน สะดวกต่อการหยิบใช้ อุปกรณ์ชิ้นใดที่เก่าเกินไปหรือไม่ใช้แล้วไม่ควรเก็บไว้ในตู้ให้ดูรุงรัง

5.5 การประดับตกแต่งห้องเรียน ครูส่วนใหญ่มักนิยมประดับตกแต่งห้องเรียนด้วยสิ่งต่าง ๆ เช่น ม่าน มู่ลี่ ภาพ ดอกไม้ คำขวัญ สุภาษิต ควรตกแต่งพอเหมาะไม่ให้ดูรุงรัง สีสนที่สีไม่ควรฉูดฉาด หรือใช้สีสะท้อนแสง อาจทำให้นักเรียนเสียสายตาได้ การประดับตกแต่งห้องเรียนควรคำนึงถึงหลักความเรียบง่าย เป็นระเบียบ ประหยัด มุ่งประโยชน์ และสวยงาม

5.6 มุมเก็บอุปกรณ์ทำความสะอาด ตลอดจนชั้นวางเครื่องมือเครื่องใช้ของนักเรียน เช่น แปรงสีฟัน ยาสีฟัน แก้วน้ำ กล่องอาหาร ปิ่นโต ฯลฯ ควรจัดวางไว้อย่างเป็นระเบียบ และหมั่นเช็ดถูให้สะอาดเสมอ

การจัดบรรยากาศทางด้านจิตวิทยา

การจัดบรรยากาศทางด้านจิตวิทยาหรือทางด้านจิตใจ จะช่วยสร้างความรู้สึกลงให้นักเรียนเกิดความสบายใจในการเรียน ปราศจากความกลัวและวิตกกังวล มีบรรยากาศของการสร้างสรรค์ ไร้ความสนใจ ให้นักเรียนร่วมกิจกรรมการเรียนการสอนด้วยความสุข นักเรียนจะเกิดความรู้เช่นนี้ ขึ้นอยู่กับ “ครู” เป็นสำคัญ ในข้อเหล่านี้

1. บุคลิกภาพ
 2. พฤติกรรมการสอน
 3. เทคนิคการปกครองชั้นเรียน
 4. ปฏิสัมพันธ์ในห้องเรียน
- แต่ละข้อมีรายละเอียดดังนี้

1. บุคลิกภาพของครู

สภาพบรรยากาศของห้องเรียนมีส่วนสัมพันธ์กับบุคลิกภาพของครู ครูที่มีบุคลิกภาพดี เช่น การแต่งกาย การยืน การเดิน ท่าทาง น้ำเสียง การใช้คำพูด การแสดงออกทางสีหน้า แววตา ฯลฯ เหมาะสมกับการเป็นครู จะช่วยส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ได้ดี บุคลิกภาพของครูมีผลต่อความรู้สึกของนักเรียน ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน, 2531)

ครูประเภทที่ 1

ถ้าครูแสดงความเป็นมิตร	นักเรียนจะอบอุ่นใจ
ถ้าครูยิ้มแย้ม	นักเรียนจะแจ่มใส
ถ้าครูมีอารมณ์ขัน	นักเรียนจะเรียนสนุก
ถ้าครูกระตือรือร้น	นักเรียนจะกระปรี้กระเปร่า
ถ้าครูมีน้ำเสียงนุ่มนวล	นักเรียนจะสุขภาพอ่อนนุ่ม
ถ้าครูแต่งตัวเรียบร้อย	นักเรียนจะเคารพ
ถ้าครูให้ความเมตตาปรานี	นักเรียนจะมีจิตใจอ่อนโยน
ถ้าครูให้ความยุติธรรม	นักเรียนจะศรัทธา

ครูประเภทที่ 2

ถ้าครูเข้มงวด	นักเรียนจะหงุดหงิด
ถ้าครูหน้าหนักขมวด	นักเรียนจะรู้สึกเครียด
ถ้าครูจุนเจียว	นักเรียนจะอึดอัด
ถ้าครูปั้นปึ่ง	นักเรียนจะกลัว
ถ้าครูแต่งกายไม่เรียบร้อย	นักเรียนจะขาดความเคารพ
ถ้าครูใช้น้ำเสียงดุดัน	นักเรียนจะหวาดกลัว

ครูประเภทที่ 3

ถ้าครูท้อถอย	นักเรียนจะท้อแท้
ถ้าครูเฉยเมย	นักเรียนจะเฉื่อยชา
ถ้าครูเชื่องช้า	นักเรียนจะหงอยเหงา
ถ้าครูใช้น้ำเสียงราบเรียบ	นักเรียนจะไม่สนใจฟัง
ถ้าครูปล่อยปละละเลย	นักเรียนจะขาดระเบียบวินัย
ถ้าครูแต่งกายไม่เรียบร้อย	นักเรียนจะขาดความเคารพ

จากบุคลิกของครูทั้ง 3 ประเภทที่กล่าวมา สรุปได้ว่า

ครูประเภทที่ 1 จะสร้างบรรยากาศแบบประชาธิปไตย นักเรียนและครูจะยอมรับความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ครูเปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงความคิดเห็น ได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็น ได้รู้จักทำงานร่วมกัน รู้จักสิทธิและหน้าที่ของตนเอง มีเหตุมีผล นักเรียนจะรู้สึกสบายใจในการเรียน เป็นบรรยากาศที่ส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ที่ดี

ครูประเภทที่ 2 จะสร้างบรรยากาศแบบเผด็จการ นักเรียนไม่ได้แสดงความคิดเห็น ครูจะเข้มงวด ครูเป็นผู้บอกหรือทำกิจกรรมทุกอย่าง นักเรียนไม่มีโอกาสคิด หรือทำกิจกรรมที่ต้องการ นักเรียนจะรู้สึกเครียดอึดอัด นักเรียนจะขาดลักษณะการเป็นผู้นำ ขาดความคิดริเริ่ม สร้างสรรค์ เป็นบรรยากาศที่ไม่ส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ที่ดี

ครูประเภทที่ 3 จะสร้างบรรยากาศแบบตามสบาย เป็นบรรยากาศที่น่าเบื่อหน่าย นักเรียนย่อท้อ สับสนวุ่นวาย ขาดระเบียบวินัย ไม่มีความคงเส้นคงวา ครูไม่สามารถควบคุมชั้นเรียนให้อยู่ในความสงบเรียบร้อยได้ เป็นบรรยากาศที่ไม่ส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ที่ดี

จากครูทั้ง 3 ประเภทที่กล่าวมา จะเห็นได้ว่า ครูประเภทที่ 1 มีลักษณะความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตย ก็จะสร้างบรรยากาศแบบประชาธิปไตย ทำให้นักเรียนรู้สึกสบายใจที่จะเรียน มีความกระตือรือร้นในการเรียนมากกว่าประเภทอื่น ๆ บุคลิกภาพของครูจึงมีส่วนสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ได้อย่างมาก

2. พฤติกรรมการสอนของครู

พฤติกรรมการสอนของครูมีบทบาทในการสร้างความรู้สึที่ดีให้แก่ นักเรียน เช่นเดียวกับบุคลิกภาพของครู ในการสอนครูต้องใช้เทคนิคและทักษะการสอนที่สอดคล้องเหมาะสมกับนักเรียนและบทเรียน เพื่อให้ นักเรียนเกิดความรู้ เจตคติ และทักษะตามที่หลักสูตรกำหนด พฤติกรรมของครูควรเป็นดังนี้

2.1 ตอบสนองพฤติกรรมของนักเรียนโดยใช้เทคนิคการเสริมแรงที่เหมาะสม เช่น ใช้วาจา ใช้ท่าทาง ให้รางวัล และสัญลักษณ์ต่าง ๆ ตลอดจนให้ทำกิจกรรมที่นักเรียนชอบ ครูควรเสริมแรงให้ทั่วถึงและเหมาะสม

2.2 เปิดโอกาสให้นักเรียนแสดงความคิดเห็น และยอมรับฟังความคิดเห็นของนักเรียน แสดงให้นักเรียนเห็นว่าความคิดของเขามีประโยชน์ พยายามนำความคิดเหล่านั้นมาใช้ให้เกิดประโยชน์ในการเรียนรู้

2.3 ฝึกการทำงานเป็นกลุ่ม การให้ทำงานเป็นกลุ่มจะช่วยให้นักเรียนรู้จักทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ ใช้ความรู้ ความคิด ความสามารถที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์ ฝึกการสร้างมนุษยสัมพันธ์ที่ดีและได้ผลงานนำมาสู่ความภาคภูมิใจในกลุ่มและตนเอง ในการมอบหมายงานให้กลุ่มทำนั้น ครูควรคำนึงถึงความยากง่ายของงาน ความรู้และความสามารถของนักเรียนในกลุ่ม เพื่อให้งานกลุ่มประสบความสำเร็จ เป็นการสร้างความรู้สึกทางบวกให้แก่ นักเรียน งานใดที่ครูเห็นว่ายาก ครูควรเข้าไปดูแลกระตุ้นให้นักเรียนช่วยกันคิดแก้ปัญหาในกลุ่มของตน ครูจะต้องมีความอดทนที่จะไม่รีบชี้แนะ หรือบอกวิธีการแก้ปัญหาตรง ๆ ต้องฝึกให้นักเรียนใช้วิธีการต่าง ๆ หลาย ๆ แบบจนสามารถแก้ปัญหาได้สำเร็จ

2.4 ใช้เทคนิคและวิธีสอนที่ไม่ทำให้นักเรียนเบื่อหน่ายในการเรียน ครูควรคิดค้นคว้า และแสวงหาแนวทางวิธีการใหม่ ๆ มาใช้จัดการเรียนการสอน วิธีการสอนควรเป็นวิธีที่ยึดนักเรียนเป็นศูนย์กลาง หรือนักเรียนเป็นผู้กระทำกิจกรรม เช่น วิธีการสอนแบบทดลอง แบบแก้ปัญหา แบบแสดงบทบาทสมมติ แบบสืบสวนสอบสวน แบบแบ่งกลุ่มทำกิจกรรม แบบอภิปราย แบบศูนย์การเรียน ตลอดจนนวัตกรรมการสอนที่น่าสนใจ การจะใช้วิธีสอนแบบใดนั้นครูต้องเลือกให้เหมาะสมกับบทเรียน ระยะเวลา สติปัญญา และวัยของนักเรียน

3. เทคนิคการปกครองชั้นเรียนของครู

เทคนิคหรือวิธีการที่ครูใช้ปกครองชั้นเรียนมีส่วนส่งเสริมในการสร้างบรรยากาศทางจิตวิทยา กล่าวคือ ถ้าครูปกครองชั้นเรียนด้วยความยุติธรรม ยึดหลักประชาธิปไตย ใช้ระเบียบกฎเกณฑ์ที่ทุกคนยอมรับ ยินดีปฏิบัติ นักเรียนก็จะอยู่ในห้องเรียนอย่างมีความสุข เกิดความรู้สึกอบอุ่นพอใจและสบายใจ ในทางตรงกันข้าม ถ้าครูโหด ไม่ยุติธรรม เลือกที่รักมักที่ชัง ปกครองชั้นเรียนแบบเผด็จการ นักเรียนจะเกิดความรู้สึกไม่ศรัทธาครู ไม่เห็นคุณค่าของระเบียบกฎเกณฑ์ ส่งผลให้นักเรียนไม่สนใจเรียน ไม่อยากมาโรงเรียนในที่สุด ดังนั้นเทคนิควิธีการปกครองชั้นเรียนของครูจึงมีความสำคัญต่อการสร้างบรรยากาศทางจิตวิทยาด้วย

ในการปกครองชั้นเรียน ครูควรยึดหลักต่อไปนี้

3.1 หลักประชาธิปไตย ครูควรให้ความสำคัญต่อนักเรียนเท่าเทียมกัน ให้ความเสมอภาค ให้อิสระ ให้ออกาสแก่ทุกคนในการแสดงความคิดเห็น ขณะเดียวกันครูต้องใจกว้าง ยินดีรับฟังความเห็นของทุกคน และควรฝึกให้นักเรียนปฏิบัติตามสิทธิหน้าที่ รู้จักเคารพสิทธิของผู้อื่น ให้ออกาสอยู่ร่วมกันอย่างประชาธิปไตย

3.2 หลักความยุติธรรม ครูควรปกครองโดยใช้หลักความยุติธรรม แก่นักเรียนทุกคน โดยทั่วถึง นักเรียนจะเคารพศรัทธาครู และยินดีปฏิบัติตามกฎระเบียบของครู ยินดีปฏิบัติตามคำอบรมสั่งสอนของครู ตลอดจนไม่สร้างปัญหาในชั้นเรียน

3.3 หลักพรหมวิหาร 4 อันได้แก่ เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา

- เมตตา หมายถึง ความรักและเอ็นดู ความปรารถนาที่จะให้ผู้อื่นเป็นสุข
- กรุณา หมายถึง ความสงสาร คิดจะช่วยให้ผู้อื่นพ้นทุกข์
- มุทิตา หมายถึง ความยินดีด้วยเมื่อผู้อื่นได้ลาภยศ สุข สรรเสริญ
- อุเบกขา หมายถึง ความเที่ยงธรรม การวางตัวเป็นกลาง การวางใจเฉย

ถ้าครูทุกคนยึดหลักพรหมวิหาร 4 ในการปกครองชั้นเรียน นอกจากจะทำให้นักเรียนมีความเคารพศรัทธาครู และมีความสุขในการเรียนแล้ว ยังเป็นการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ให้แก่นักเรียนด้วย

3.4 หลักความใกล้ชิด การที่ครูแสดงความเอาใจใส่ ความสนใจ ให้ความใกล้ชิดกับนักเรียน เป็นวิธีการหนึ่งในการสร้างบรรยากาศทางด้านจิตวิทยา วิธีการแสดงความสนใจนักเรียนทำได้หลายวิธี จิตรา วสุวานิช (2531) ได้เสนอแนะไว้ดังนี้

- 1) ครูจะต้องรู้จักนักเรียนในชั้นทุกคน รู้จักชื่อจริง ชื่อเล่น ความสนใจของเด็กแต่ละคน เป็นต้นว่า งานอดิเรก มีพี่น้องกี่คน จุดเด่น จุดด้อย ของนักเรียนแต่ละคน
- 2) ครูจะต้องแสดงความสนใจในสารทุกข์สุขดิบของเด็กแต่ละคน เช่น หมั่นถามความเป็นไปของพี่น้อง ความคืบหน้าของการสะสมแต้มปี คือ ไม่เพียงรู้ว่าเด็กเป็นอะไรในข้อ 1 แต่รู้ข่าวคราวเคลื่อนไหวของสิ่งเหล่านั้นด้วย
- 3) ครูจะมอบเวลาของตนเพื่อเด็ก เวลาที่นอกเหนือจากงานสอน ได้แก่ เวลาเย็นหลังเลิกเรียน ช่วงพักระหว่างการเรียน เพื่อช่วยเด็กที่ต้องการความช่วยเหลือเป็นพิเศษ ว่าต้องการขอคำปรึกษา ต้องการขอคำแนะนำในการทราายได้พิเศษ ครูจะต้องพร้อมที่จะให้ความช่วยเหลือเด็กได้ตลอดเวลา
- 4) ครูจะต้องใกล้ชิด สัมผัสทั้งร่างกายและจิตใจ คำสั่งสอนและการกระทำของครูจะต้องสอดคล้องกัน เป็นต้นว่า ถ้าครูจะอบรมสั่งสอนเด็กเรื่องความซื่อสัตย์ ครูจะต้องปฏิบัติตาม

เป็นคนซื่อสัตย์ด้วยเช่นกัน กายสัมผัสก็เป็นสิ่งจำเป็น การจับต้องตัวบ้าง จะเป็นสื่อทำให้เด็กรู้สึกถึงความใกล้ชิดสนิทสนม

4. ปฏิสัมพันธ์ในห้องเรียน

ปฏิสัมพันธ์ (interaction) หมายถึง ความสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างบุคคล 2 คน หรือบุคคล 2 ฝ่าย โดยต่างฝ่ายต่างมีอิทธิพลซึ่งกันและกัน (ประดินันท์ อุปรมัย, 2523) ปฏิสัมพันธ์ในห้องเรียนมี 3 ลักษณะ ได้แก่

4.1 ปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน ถ้าปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนเป็นไปด้วยดี หมายถึง ทั้งครูและนักเรียนต่างมีความสัมพันธ์อันดีต่อกัน ครูเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ซักถาม ครูให้ความเป็นกันเองแก่นักเรียน ให้นักเรียนมีอิสระ และมีความสบายใจในการทำกิจกรรม บรรยากาศภายในห้องเรียนก็จะไม่ตึงเครียด เป็นบรรยากาศที่รื่นรมย์ น่าเรียน น่าสอน ซึ่งจะส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ที่ดี

4.2 ปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับนักเรียน บรรยากาศในห้องเรียนจะเต็มไปด้วยความอบอุ่น สร้างความรู้สึกที่ดีแก่นักเรียนได้ถ้านักเรียนมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน คือ มีความสมัคสมานสามัคคี รักใคร่กลมเกลียวกัน ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีน้ำใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน ฯลฯ นักเรียนจะมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกันได้นั้น ขึ้นอยู่กับครูเป็นสำคัญ กล่าวคือ เป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักเรียน ปกครองดูแลนักเรียนได้ทั่วถึง สั่งสอนอบรมบ่มนิสัย และแก้ไขพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของนักเรียนได้ถูกต้อง นักเรียนก็จะค่อย ๆ ซึบซาบและซึบเอาสิ่งที่ติงามไว้ปฏิบัติจนเป็นคุณลักษณะเฉพาะตนที่พึงประสงค์ เมื่อนักเรียนทุกคนต่างเป็นคนดี เพราะมีครูดี ทุกคนก็จะมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน อันเป็นส่วนสร้างเสริมให้เกิดบรรยากาศที่พึงปรารถนาขึ้นในห้องเรียน

4.3 ปฏิสัมพันธ์ทางวาจา หมายถึง การพูดจาร่วมกันในระดับเรียนระหว่างครูกับนักเรียน อาจเป็นการบรรยาย การอภิปราย การถามคำถาม การมอบหมายงาน การพูดของนักเรียน เป็นต้น ทั้งหมดนี้มีอิทธิพลต่อการสร้างบรรยากาศในชั้นเรียนเช่นกัน

พรเพ็ญ สุวรรณเดชา (2532) ได้กล่าวถึงผลดีของการมีปฏิสัมพันธ์ทางวาจาที่ดีต่อกันไว้สรุปได้ดังนี้

1. การแสดงออกทางวาจาดูด้วยดีระหว่างครูกับนักเรียน จะช่วยสร้างความเข้าใจอันดีต่อกัน
2. ช่วยให้การเรียนได้ผลดี เพราะมีการสื่อความหมายที่ถูกต้อง เข้าใจกัน
3. ช่วยให้นักเรียนรู้สึกสบายใจที่จะรับวิชาการ หรือทำความเข้าใจบทเรียนและกล้าแสดงความคิดเห็นโดยไม่หวาดกลัวครู
4. ช่วยให้นักเรียนเกิดความไว้วางใจในตัวครู มีเหตุผล

5. ช่วยแก้ปัญหการเรียนรู้การสอนในชั้นได้

6. ช่วยสร้างบรรยากาศที่ผู้อ่านช่วยให้เกิดเจตคติ ความสนใจ ค่านิยม และผล การเรียนรู้ เป็นไปตามจุดหมายที่กำหนดไว้

การสร้างปฏิสัมพันธ์ทางวาทะนั้นควรใช้อิทธิพลทางอ้อม (Indirect Influence) ซึ่งหมายถึง พฤติกรรมทางวาทาที่ครูกระตุ้นให้นักเรียนแสดงความคิดเห็น เช่น ครูยอมรับความรู้สึกของนักเรียน ครูชมเชยสนับสนุนให้กำลังใจ ครูยอมรับหรือนำความคิดเห็นของนักเรียนมาใช้ ครูถามเพื่อให้นักเรียนตอบ ฯลฯ โดยครูหลีกเลี่ยงการใช้อิทธิพลทางตรง (Direct Influence) ซึ่งหมายถึง พฤติกรรมที่ครูแสดงฝ่ายเดียว เช่น ครูบรรยาย ครูสั่งการ ครูวิจารณ์ฝ่ายเดียว ฯลฯ ดังนั้น ครูควรสร้างปฏิสัมพันธ์ทางวาทาโดยใช้อิทธิพลทางอ้อม เพื่อส่งผลดีต่อการเรียน การสอน

กล่าวโดยสรุป การจัดบรรยากาศทางด้านจิตวิทยา มุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึที่ดีต่อการเรียนการสอนและเกิดความศรัทธา ดังนั้น ครูผู้สอนจึงควรตระหนักถึงความสำคัญของการสร้างบรรยากาศทางจิตวิทยา โดยปรับบุคลิกภาพความเป็นครูให้เหมาะสมปรับพฤติกรรม การสอนให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดี มีเทคนิคในการปกครองชั้นเรียน และสร้างปฏิสัมพันธ์ที่ส่งเสริมการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน

การสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่มีความสุข

ด้วยหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานฉบับปัจจุบัน มุ่งหวังให้ผู้เรียนเป็นคนดี คนเก่ง มีสุขภาพอนามัยที่สมบูรณ์ ทั้งด้านร่างกายและจิตใจ ทำงานและอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ครูจึงเป็นบุคคลที่สำคัญอย่างยิ่งที่จะต้องสร้างบรรยากาศให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้ที่มีความสุข

ความหมายของการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่มีความสุข

บรรยากาศการเรียนรู้ที่มีความสุข คือ การจัดสภาพการเรียนการสอนให้มีบรรยากาศที่ผ่อนคลาย นักเรียนรู้สึกเป็นอิสระ ได้เรียนรู้โดยวิธีการต่าง ๆ อย่างหลากหลาย ครูยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคลและเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้พัฒนาตนเองอย่างเต็มศักยภาพ

ความสำคัญของการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่มีความสุข

การสร้างบรรยากาศให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ที่มีความสุข ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อผู้เรียนทั้งปัจจุบันและอนาคต ดังนี้

1. ทำให้ผู้เรียนมีสุขภาพจิตดี มีความสุข สดชื่น เบิกบาน ซึ่งเป็นพื้นฐานของการเป็นผู้ใหญ่ที่มีสุขภาพที่ดีในอนาคต
2. ทำให้ผู้เรียนเกิดกำลังใจ ใฝ่เรียนรู้ไม่ท้อแท้ หรือทอดถอย เป็นการส่งเสริมนิสัย ใฝ่รู้ ใฝ่เรียน และรักการเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ตลอดชีวิต
3. ทำให้ผู้เรียนมีจิตใจที่ดีงาม เพราะเด็กที่เจริญเติบโตขึ้นในบรรยากาศแห่งความรักก็จะรู้จักรักผู้อื่น เพื่อแผ่ความรู้สึกและความสัมพันธ์ที่ดีกว้างออกไป และพร้อมที่จะช่วยเหลือผู้อื่นต่อไป
4. ทำให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าของตนเอง และมีกำลังใจที่จะทำสิ่งที่ดีงามตลอดไป
5. ทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้การอยู่ร่วมกับผู้อื่น เพราะการเรียนรู้ที่มีความสุขเป็นการเรียนรู้ที่ผู้เรียนได้มีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อน เป็นการฝึกการยอมรับ การเข้าใจ เห็นใจผู้อื่น ไม่มุ่งมั่นเอาชนะ มีเหตุผล ฝึกความอดทน อดกลั้น รู้จักผ่อนปรน รู้จักให้อภัย เป็นต้น

ประเภทของการเรียนรู้ที่มีความสุข

ท่านพระธรรมปิฎก ได้จัดแบบของการเรียนรู้ที่มีความสุขไว้ 2 แบบคือ

1. ความสุขที่อาศัยปัจจัยภายนอก เป็นความสุขที่เกิดจากสภาพแวดล้อม คือมีกัลยาณมิตร เช่นครู อาจารย์ เป็นผู้สร้างบรรยากาศแห่งความรัก ความเมตตา และช่วยให้สนุก ซึ่ง

ต้องระวังเพราะถ้าควบคุมไม่ดี ความสุขแบบนี้จะทำให้นักเรียนอ่อนแอลง ยิ่งถ้ากลายเป็นการเอาใจ หรือตามใจ จะยิ่งอ่อนแอลงไปทำให้เกิดลักษณะพึ่งพา

2. ความสุขที่เกิดจากปัจจัยภายใน เป็นความสุขที่เกิดจากภายในตัวผู้เรียนเอง ซึ่งเป็นอิสระ ไม่ต้องพึ่งผู้อื่น กล่าวคือ ผู้เรียนเกิดนิสัยใฝ่รู้ ใฝ่เรียน ใฝ่สร้างสรรค์ และมีความสุขจากการสนองความใฝ่รู้ ความสุขแบบนี้ทำให้คนเข้มแข็ง เขาจะมีความสุขเมื่อได้เรียนรู้ เมื่อยิ่งทำก็ยิ่งมีความสุข และยิ่งมีความเข้มแข็ง

ดังนั้นการสร้างบรรยากาศให้เกิดการเรียนรู้อย่างมีความสุขจึงควรมุ่งสร้างความสุขจากปัจจัยภายใน โดยมีปัจจัยภายนอกเป็นองค์ประกอบนำทาง ก็จะช่วยพัฒนานักเรียนให้เป็นผู้รักการเรียนรู้อย่างแท้จริง

แนวคิดของการสร้างสรรค์บรรยากาศการเรียนรู้ที่มีความสุข

ด้วยการสร้างความสุขที่อาศัยปัจจัยภายนอกแต่เพียงอย่างเดียวอาจทำให้เกิดโทษได้ เช่น ทำให้นักเรียนเรียกร้องเอาแต่ใจตัวเอง เกิดนิสัยชอบพึ่งพาผู้อื่น และมีความสุขแบบพึ่งพา ดังนั้น ครูผู้นำทางแห่งการเรียนรู้ จึงต้องเข้าใจหลักการและมีแนวปฏิบัติได้ถูกต้อง

1. การสร้างบรรยากาศแห่งความรักให้เด็กมีความสุขนั้นไม่ใช่จุดหมาย แต่เป็นการสร้างปัจจัยเอื้อต่อการก้าวสู่เป้าหมาย คือ หนุนการเรียนรู้และการทำอะไรที่เป็นสร้างสรรค์
2. ให้เด็กอยู่ในบรรยากาศแห่งความรัก หรือได้รับความรักในลักษณะที่ไม่รวมศูนย์เข้าหาตัว แต่ให้ขยายความรักออกไปรักครู รักเพื่อน และอยากช่วยเหลือผู้อื่น
3. ครูควรสร้างนิสัยช่วยเหลือเกื้อกูลผู้อื่น และการร่วมกันคิดร่วมกันทำให้มากกว่าการพึ่งพาผู้อื่น เป็นการสร้างความสัมพันธ์แบบพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน อันเป็นลักษณะของสังคมที่พึงปรารถนา
4. ครูควรใช้ปัจจัยภายนอกช่วยทำให้สถานการณ์นั้นเชื่อมโยงไปสู่การพัฒนาปัจจัยภายใน คือ ความใฝ่รู้ ใฝ่สร้างสรรค์ในตัวเด็ก
5. สถานการณ์การเรียนรู้ที่สนุก ต้องไม่ทำให้เด็กติดในความสนุกหรือเห็นแก่ความสนุก ต้องดำเนินไปในลักษณะที่ความสนุกนั้นเป็นปัจจัยนำไปสู่การใฝ่รู้ ใฝ่เรียน ในเชิงสร้างสรรค์ ตลอดชีวิต

จากแนวคิดดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่าการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้อย่างมีความสุขนั้นครูผู้นำทางการเรียนรู้ จำเป็นต้องมีเป้าหมายของการจัดบรรยากาศการเรียนรู้ที่ถูกต้องกล่าวคือ เพื่อมุ่งสร้างนิสัยของการใฝ่รู้ รักการเรียนรู้ตลอดชีวิต มิใช่เพื่อมุ่งให้นักเรียนเกิดความสุขสนุกในการเรียนเพียงอย่างเดียว ควรมุ่งสร้างคุณลักษณะ ของการเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม การช่วยเหลือ

แก่กุลผู้อื่น การพึ่งตนเองให้มากกว่าพึ่งผู้อื่น และการเป็นคนมีความคิดใฝ่สร้างสรรค์ เพื่อดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขต่อไปในอนาคต

องค์ประกอบของการเรียนรู้ที่มีความสุข

เพื่อให้นักเรียนเกิดการพัฒนารอบด้าน และเติบโตไปเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพ การสร้างบรรยากาศของการเรียนรู้ที่มีความสุขจึงเป็นสิ่งจำเป็น ครูจึงควรได้ทราบถึงองค์ประกอบที่ช่วยให้การเรียนดำเนินไปอย่างมีความสุขซึ่งมี 6 ประการ

1. เด็กแต่ละคนได้รับการยอมรับว่าเป็นมนุษย์ที่มีหัวใจและสมอง เด็กควรได้มีโอกาสเลือกเรียนตามถนัดและความสนใจ มีโอกาสเลือกขนาดของตนเอง และมีสิทธิ์ได้รับปฏิบัติจากผู้ใหญ่อย่างมนุษย์คนหนึ่ง

2. ครูมีความเมตตา จริงใจ และอ่อนโยนต่อเด็กทุกคนโดยทั่วถึง มีความเข้าใจในทฤษฎีแห่งพัฒนาการตามธรรมชาติของเด็กทุกคนครูควรให้ความเอาใจใส่ ต่อเด็กทุกคนเท่าเทียมกันมีการเตรียมตัวเพื่อการสอนให้มีคุณภาพ มีความมุ่งมั่นที่จะช่วยเหลือเด็กให้รู้จักตนเอง รู้จักแก้ปัญหาและเรียนรู้วิธีการนำตัวเองไปสู่ความเจริญรุ่งเรืองอย่างมีสติ และเพียบพร้อมด้วยคุณธรรม

3. เด็กเกิดความรักและภูมิใจในตัวเอง รู้จักปรับตัวได้ทุกที่ทุกเวลา รู้จักตัวเอง เห็นคุณค่าของชีวิต และความเป็นมนุษย์ของตน ยอมรับทั้งจุดดีและจุดด้อยของตน รู้จักเกรงใจและให้เกียรติผู้อื่น มีเหตุผลละใจกว้าง พร้อมทั้งจะดำเนินชีวิตในบทบาทของผู้ใหญ่ที่มีความรับผิดชอบ

4. เด็กแต่ละคนได้มีโอกาสเลือกเรียนตามความถนัดและความสนใจ ได้ค้นพบความสามารถของตน ได้เรียนรู้อย่างลึกซึ้งและกว้างไกล เรียนให้เข้าใจและทำได้ รู้เคล็ดลับของการทำสิ่งต่าง ๆ ให้ประสบความสำเร็จ และเรียนจนรู้จักวิธีคิด วิธีปฏิบัติของตนในอาชีพนั้น เสมือนเป็นคนที่อยู่ในอาชีพนั้นจริง ๆ ตลอดจนสามารถประยุกต์ใช้ความรู้ได้อย่างสร้างสรรค์เพื่อความสุขของตนเองและผู้อื่น

5. เด็กได้รู้จักคิดและพัฒนาความคิดจากความรู้ที่ได้รับขยายวงไปสู่ความรู้ใหม่ เกิดความอยากรู้อยากเห็น อยากทดลอง อยากศึกษาให้ลึกซึ้งเพิ่มเติม รักการเรียนมีระบบในการเรียน และเห็นประโยชน์ของการเรียนซึ่งไม่ได้ซีดจางจำกัดอยู่แต่ในห้องเรียน แต่อาจสัมพันธ์กับวิถีชีวิตในแต่ละท้องถิ่น

6. การเรียนรู้ไม่จำกัดอยู่เฉพาะในบทเรียน แต่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ ในสภาพความเป็นจริง เกิดประโยชน์และมีความหมายต่อตัวเขา รู้จักสืบเสาะหาคำตอบ ข้อสงสัยต่าง ๆ ได้อย่างมีเหตุผล มีความคิดเป็นของตนเอง มีความเชื่อมั่นในตนเอง ไม่ตกเป็นเครื่องมือของใคร รู้วิธีดำเนินชีวิตอย่างมีคุณค่า และสามารถให้ความช่วยเหลือและแนะนำผู้อื่นได้เมื่อเขาเติบโตขึ้น ครู

จึงต้องเป็นผู้ที่มีความเป็นครูอย่างแท้จริง ทั้งด้านคุณลักษณะนิสัย จิตใจ และด้านความรู้ความสามารถที่จะจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนเกิดพัฒนา มีความสมบูรณ์ทั้งด้านสติปัญญา ด้านอารมณ์ และด้านจิตใจ เพื่อเป็นสมาชิกที่มีคุณค่าของสังคมต่อไป

ข้อควรคำนึงในการจัดการเรียนรู้

เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความสุขในการเรียน ผู้สอนได้จัดการเรียนรู้โดยคำนึงถึงข้อต่อไปนี้

1. บทเรียนเริ่มจากง่ายไปยาก โดยคำนึงถึงวุฒิภาวะและความสามารถในการรับรู้ของเด็กแต่ละวัย มีความต่อเนื่องในเนื้อหาวิชาและขยายวงไปสู่ความรู้แขนงอื่น ๆ เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจต่อชีวิตและโลกรอบตัว

2. วิธีการเรียนสนุกไม่น่าเบื่อ และตอบสนองความสนใจใคร่รู้ของนักเรียน การนำเสนอเป็นไปตามธรรมชาติ ไม่ยัดเยียดหรือกดดัน เนื้อหาที่เรียนไม่มากเกินไปจนเด็กหมดความสนใจ

3. ทุกขั้นตอนของการเรียนรู้มุ่งพัฒนาและส่งเสริมกระบวนการคิดในแนวต่าง ๆ ของเด็ก รวมทั้งความคิดสร้างสรรค์ คิดวิเคราะห์ จากการประมวลผลข้อมูลและเหตุผลต่าง ๆ และคิดแก้ปัญหาอย่างมีระบบ

4. แนวการเรียนรู้ควรสัมพันธ์ และสอดคล้องกับธรรมชาติ เพื่อเปิดโอกาสให้เด็กได้สัมผัสความงามและความเป็นไปของสรรพสิ่งรอบตัว บทเรียนไม่จำกัดสถานที่ หรือเวลา และทุกคนมีสิทธิ์เรียนรู้เท่าเทียมกัน

5. มีกิจกรรมหลากหลาย สนุก ชวนให้นักเรียนเกิดความสนใจต่อบทเรียนนั้น ๆ เปิดโอกาสให้นักเรียนทุกคนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรม ใช้ภาษาที่นุ่มนวลให้กำลังใจและเป็นไปในทางสร้างสรรค์

6. สื่อที่ใช้ประกอบการเรียน ระวังให้เกิดการเรียนรู้ บรรลุผลตามเป้าหมายซึ่งกำหนดไว้ อย่างชัดเจน คือ มุ่งเน้นให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้จนรู้ชัด เรียนจนทำได้ และเรียนเพื่อจะเป็น

7. การประเมินผล มุ่งเน้นพัฒนาการของนักเรียนในภาพรวมมากกว่าจะพิจารณาจากผลการทดสอบทางวิชาการ และเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ประเมินผลตนเองด้วย

จากที่กล่าวมาทั้งหมด จะเห็นได้ว่า ครูเป็นบุคคลที่สำคัญที่สุดในการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน ครูจึงควรต้องมีบุคลิกภาพที่เหมาะสม และมีความสามารถในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ซึ่งสรุปได้ดังนี้

1. ด้านบุคลิกภาพ

- 1.1 มีกิริยาวาจาเหมาะสม
- 1.2 อารมณ์ดี มีเมตตา
- 1.3 ใช้ภาษาแจ่มชัด
- 1.4 ขจัดความลำเอียง

- 1.5 หลีกเลี่ยงการตำหนิ
 - 1.6 หมั่นคิดริเริ่มสร้างสรรค์
 - 1.7 อารมณ์ขันแทรกสร้าง
 - 1.8 สร้างสัมพันธ์ฉันท์มิตร
 - 1.9 ติดตามทันโลกเสมอ
 - 1.10 คำนึงใจความสามารถเด็ก
2. ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้
 - 2.1 เกม เพลง นำมาใช้
 - 2.2 ให้เล่นิทานสนุก
 - 2.3 ปลุกใจให้หมั่นคิด
 - 2.4 ไม่เกาะติดในห้องเรียน
 - 2.5 ผลัดเปลี่ยนเวียนรายงาน
 - 2.6 บูรณาการทุกวิชา
 - 2.7 สรรหาสื่อหลากหลาย
 - 2.8 เลิกบรรยายให้ปฏิบัติ
 - 2.9 จัดตามหลัก Child-Centered

สรุป

การจัดบรรยากาศในชั้นเรียน เป็นสิ่งสำคัญในการช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนและส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถรับผิดชอบควบคุมดูแลตนเอง ได้ในอนาคต การจัดบรรยากาศมีทั้งด้านกายภาพ เป็นการจัดสภาพแวดล้อมในห้องเรียนทั้งการจัดตกแต่งในห้องเรียน จัดที่นั่ง จัดมุมเสริมความรู้ต่าง ๆ ให้สะดวกต่อการเรียนการสอน ทางด้านจิตวิทยา เป็นการสร้างความอบอุ่น ความสุขสบายใจให้กับผู้เรียน ผู้สอนควรจัดบรรยากาศทั้ง 2 ด้านนี้ให้เหมาะสม นอกจากนี้การสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ให้เกิดความสุขแก่ผู้เรียนเป็นองค์ประกอบสำคัญประการหนึ่งที่จะสร้างคุณลักษณะนิสัยของการใฝ่เรียนรู้ การมีนิสัยรักการเรียนรู้ การเป็นคนดี และการมีสุขภาพจิตที่ดี สามารถอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขทั้งในปัจจุบันและอนาคตต่อไป ซึ่งบุคคลสำคัญที่จะสร้างบรรยากาศการเรียนรู้อย่างมีความสุขให้เกิดขึ้นได้คือ ครูผู้นำทางแห่งการเรียนรู้นั่นเอง

บรรณานุกรม

- ฉันท ชาติทอง. (2552). การจัดการชั้นเรียน ห้องเรียนแห่งความสุข. นครปฐม: เพชรเกษมการพิมพ์.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้ว เขต 1. (2551). ข้อมูลพื้นฐานทางการศึกษา ประจำปีการศึกษา 2551. สระแก้ว: กลุ่มนโยบายและแผน.
- _____. (2547). แนวทางการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนแบบบูรณาการ ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4. สระแก้ว: กลุ่มนิเทศติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษา.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2550). คู่มือบริหารจัดการเรียนรู้แบบคละชั้นในโรงเรียนขนาดเล็กสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์อุษาการพิมพ์.
- _____. (2550). เอกสารฝึกอบรมครูผู้นำการเปลี่ยนแปลง. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์อุษาการพิมพ์.
- สุน อมรวิวัฒน์. (2543). ปฏิรูปการเรียนรู้: ผู้เรียนสำคัญที่สุด. กรุงเทพฯ: ครูสภา.

เล่มที่ 3

เอกสารเสริมความรู้
 ด้านการจัดการเรียนรู้:
 ที่เน้นกระบวนการคิด เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญและการบูรณาการ

โปรแกรมพัฒนาครูเพื่อการปฏิรูปการเรียนรู้ในโรงเรียน
 ประถมศึกษาขนาดเล็ก

นางสิริลักษณ์ สามารถ
 นักศึกษาปริญญาเอก สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัย จากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น

คำนำ

เอกสารเสริมความรู้ (ชุดเครื่องมือการเรียนรู้ด้วยตนเอง) เพื่อการปฏิรูปการเรียนรู้ในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก เล่ม 3 ด้านการจัดการเรียนรู้: การจัดการเรียนรู้ที่เน้นกระบวนการคิด เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญและการบูรณาการ จัดทำขึ้นโดยการรวบรวมเนื้อหาจากแหล่งต่างๆ หลายแหล่งเพื่อให้ครูศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมประกอบการดำเนินกิจกรรมตามโครงการร่วมคิดร่วมผูกพันร่วมตั้งปณิธาน โครงการรวมพลังสร้างสรรค์มุ่งมั่นสู่จุดหมายและโครงการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เปิดประตูสู่เครือข่าย ในการดำเนินการวิจัยและพัฒนาเรื่องโปรแกรมพัฒนาครูเพื่อการปฏิรูปการเรียนรู้ในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก ถือเป็นองค์ประกอบด้านเนื้อหาที่จะทำให้ครูเกิดความรู้ ความเข้าใจ และทักษะซึ่งจะมีผลต่อการนำไปปฏิบัติ เพื่อให้เกิดการปฏิรูปการเรียนรู้ในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กและส่งผลกระทบต่อคุณภาพนักเรียนต่อไป

ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าเอกสารเสริมความรู้เล่มนี้ คงจะเป็นประโยชน์สำหรับครู และผู้ที่สนใจศึกษาทุกท่านได้เป็นอย่างดี

นางสิริลักษณ์ สามารณ
นักศึกษาระดับปริญญาเอก สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

คำชี้แจง

โปรแกรมพัฒนาครูเพื่อการปฏิรูปการเรียนรู้ในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก ประกอบด้วย โครงการ 3 โครงการ คือ โครงการร่วมคิดร่วมผูกพันร่วมตั้งปณิธานโครงการรวมพลังสร้างสรรค์ มุ่งมั่นสู่จุดหมาย และโครงการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เปิดประตูสู่เครือข่าย ซึ่งองค์ประกอบด้านเนื้อหาที่ใช้ประกอบการดำเนินกิจกรรมตามโครงการมี 4 ด้านคือ ด้านหลักสูตร ด้านบริหารจัดการชั้นเรียน ด้านการจัดการเรียนรู้และด้านการประเมินผล

องค์ประกอบด้านเนื้อหาทั้ง 4 ด้าน จัดทำเป็นเอกสารเสริมความรู้จำนวน 5 เล่ม ดังนี้

เล่มที่ 1 ด้านหลักสูตร: การวิเคราะห์หลักสูตร

เล่มที่ 2 ด้านบริหารจัดการชั้นเรียน: การวิเคราะห์นักเรียนรายบุคคลและการบริหารจัดการชั้นเรียน

เล่มที่ 3 ด้านการจัดการเรียนรู้: การจัดการเรียนรู้ที่เน้นกระบวนการคิด เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญและการบูรณาการ

เล่มที่ 4 ด้านการจัดการเรียนรู้: การวิจัยในชั้นเรียน

เล่มที่ 5 ด้านการวัดและประเมินผล: การประเมินผลตามสภาพจริง

องค์ประกอบด้านเนื้อหาทั้ง 4 ด้าน ที่ได้จัดทำเป็นเอกสารเสริมความรู้ จำนวน 5 เล่ม ดังกล่าวจะเป็นประโยชน์ในการทำให้ครูเกิดความรู้ ความเข้าใจ เจตคติและทักษะที่จะมีผลต่อการนำไปปฏิบัติ เพื่อให้เกิดการปฏิรูปการเรียนรู้ในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กและส่งผลกระทบต่อคุณภาพผู้เรียนในที่สุด

นางสิริลักษณ์ สามารถ
นักศึกษาระดับปริญญาเอก สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

เกริ่นนำ

ผลการประเมินคุณภาพการศึกษาขั้นพื้นฐานภายนอกของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) รอบแรก พบว่าคุณภาพการศึกษายังไม่ผ่านเกณฑ์มาตรฐานจำนวนมาก โดยเฉพาะโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก และมาตรฐานที่มีการประเมินต่ำมากคือ มาตรฐานด้านผู้เรียนสองด้านคือ มาตรฐานด้านความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ คิดมีวิจารณญาณ มีความคิดสร้างสรรค์ คิดไตร่ตรองและมีวิสัยทัศน์ และมาตรฐานด้านผู้เรียนมีความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร ซึ่งโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กเหล่านี้มีอยู่เป็นจำนวนมากและกระจายอยู่ในเขตชนบทห่างไกลทุกเขตพื้นที่การศึกษาและมีแนวโน้มจะเพิ่มจำนวนขึ้นทุกปีการศึกษา ซึ่งผลการศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2553) ได้สรุปปัญหาและอุปสรรคการดำเนินงานของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กในด้านการจัดการเรียนการสอนพบว่า ครูไม่ครบชั้นและไม่ครบวิชาเอก ครูมีงานธุรการจำนวนมากทำให้มีเวลาสำหรับนักเรียนน้อยลง ความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนมีน้อย นักเรียนขาดความอบอุ่น และบรรยากาศในชั้นเรียนไม่เป็นประชาธิปไตย เป็นต้น ซึ่งนับว่าเป็นปัญหาที่ทำทลายในการพัฒนาสถานศึกษาขนาดเล็กให้มีคุณภาพ

การปฏิรูปการศึกษาตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติหัวใจสำคัญคือการปฏิรูปการเรียนรู้ ซึ่งในการปฏิรูปการเรียนรู้นั้นครูเป็นเงื่อนไขความสำเร็จประการหนึ่ง เพราะครูเป็นผู้มีหน้าที่โดยตรงในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แก่ผู้เรียน ครูเป็นผู้ที่ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ซึ่งการปฏิรูปการเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อ ครูมีการพัฒนาตนเองและปฏิรูปการเรียนการสอน โปรแกรมพัฒนาครูเพื่อการปฏิรูปการเรียนรู้ในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กเป็นการวิจัยและพัฒนาเพื่อให้เป็นอีกทางเลือกหนึ่งที่จะนำไปสู่การปฏิรูปการเรียนรู้โดยเฉพาะอย่างยิ่งในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล เพื่อส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนต่อไป

นางสิริลักษณ์ สามารถ
นักศึกษาระดับปริญญาเอก สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
คำนำ	380
คำชี้แจง	381
เกริ่นนำ	382
ขอบข่ายเนื้อหา	384
จุดประสงค์	384
หน่วยที่ 1 การพัฒนากระบวนการคิด	385
หน่วยที่ 2 การจัดการเรียนรู้ที่เน้นกระบวนการคิดโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญแบบ บูรณาการ	407
บรรณานุกรม	442

ขอบข่ายเนื้อหา

หน่วยที่ 1 การพัฒนากระบวนการคิด

หน่วยที่ 2 การจัดการเรียนรู้ที่เน้น
กระบวนการคิด เน้นผู้เรียน
เป็นสำคัญและการบูรณาการ

จุดประสงค์

1. บอกทฤษฎีการเรียนรู้ที่เกี่ยวกับการพัฒนา
กระบวนการคิดได้
2. จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นกระบวนการ
คิด เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญและบูรณาการได้

หน่วยที่ 1

การพัฒนากระบวนการคิด

สาระสำคัญ

การคิดมีลักษณะเป็นกระบวนการไม่ใช่เนื้อหา การสอนหรือพัฒนาการคิดจึงเป็นการสอนกระบวนการหรือวิธีการ ซึ่งการสอนกระบวนการคิดวิเคราะห์และคิดสังเคราะห์ครูผู้สอนจำเป็นต้องมีความรู้ความเข้าใจและมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์และคิดสังเคราะห์

จุดประสงค์การเรียนรู้

1. บอกทฤษฎีการเรียนรู้ที่เกี่ยวกับการพัฒนากระบวนการคิดได้
2. สามารถคิดวิเคราะห์และคิดสังเคราะห์ได้

ทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อพัฒนากระบวนการคิด

การสอนกระบวนการหรือการสอนให้ผู้เรียนคิดเป็น เป็นเรื่องที่มีความสำคัญและจำเป็นมากแต่เนื่องจากกระบวนการคิดนั้น ไม่ได้มีลักษณะเป็นเนื้อหาที่ครูผู้สอน จะสามารถเห็นและนำไปสอนได้ง่าย การคิดมีลักษณะเป็นกระบวนการ ดังนั้นการสอนจึงต้องเป็นกระบวนการด้วย นักจิตวิทยาและนักวิชาการได้ศึกษาทฤษฎีหลักการและแนวคิดในเรื่องนี้ที่สำคัญ ๆ มีดังนี้

Bloom (1961) จำแนกการรู้ออกเป็น 5 ชั้น ได้แก่ การรู้ชั้นความรู้ การรู้ชั้นเข้าใจ การรู้ชั้นวิเคราะห์ การรู้ชั้นสังเคราะห์ การรู้ชั้นประเมิน

Ausubel (1963) ได้อธิบายว่า การเรียนรู้อย่างมีความหมายจะเกิดขึ้นได้ หากการเรียนรู้ นั้นสามารถเชื่อมโยงกับสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่มีมาก่อน ดังนั้นการให้กรอบความคิดแก่ผู้เรียนก่อนการ สอนเนื้อหาสาระสำคัญ จะช่วยเป็นสะพานหรือแนวทางที่ผู้เรียนสามารถนำเนื้อหาสิ่งที่เรียนใหม่ ไปเชื่อมโยงยึดเกาะได้ทำให้การเรียนรู้เป็นไปอย่างมีความหมาย

Piaget (1964) ได้อธิบายพัฒนาการทางปัญญาว่า เป็นผลเนื่องมาจากการปะทะสัมพันธ์ ระหว่างบุคคลกับสิ่งแวดล้อม โดยบุคคล พยายามปรับความรู้ความคิดเดิม กับสิ่งแวดล้อมได้ กระบวนการดังกล่าวเป็นกระบวนการพัฒนาโครงสร้างทางปัญญาบุคคล

Bruner (1965) กล่าวว่า เด็กเริ่มต้นเรียนรู้จากการกระทำต่อไปจึงสามารถจินตนาการ หรือสร้างภาพในใจ หรือความคิดได้เกิดขึ้นแล้วจึงถึงการคิดและเข้าใจในสิ่งที่เป็นนามธรรม

Gardner (1983) เป็นผู้บุกเบิกแนวคิดใหม่เกี่ยวกับสติปัญญาของมนุษย์คือทฤษฎีพหุ ปัญญาซึ่งแต่เดิมทฤษฎีทางสติปัญญามักกล่าวถึงความสามารถเพียงหนึ่งหรือสองด้าน แต่การ์ด เนอร์เสนอไว้ถึงแปดด้าน ได้แก่ ด้านดนตรี ด้านการเคลื่อนไหวร่างกายและกล้ามเนื้อ ด้านการ ใช้เหตุผล เชิงตรรกศาสตร์และคณิตศาสตร์ ด้านภาษา ด้านมิติสัมพันธ์ ด้านการเข้ากับผู้อื่น ด้าน การเข้าใจตนเอง และด้านความเข้าใจในธรรมชาติ

Gagne (1985) ได้อธิบายว่า ผลการเรียนรู้ของมนุษย์มี 5 ประเภท ได้แก่

1) ทักษะทางปัญญา ซึ่งประกอบด้วยทักษะย่อย 4 ระดับ คือ การจำแนก แยกแยะ การสร้างความคิดรวบยอด การสร้างกฎ การสร้างกระบวนการเรียนรู้หรือกฎขั้นสูง

2) กลวิธีในการเรียนรู้ ซึ่งประกอบด้วยกลวิธีในการใส่ใจการรับและการทำความเข้าใจ ข้อมูล การดึงความรู้จากความทรงจำ การแก้ปัญหาและกลวิธีในการคิด

3) ภาษา

4) ทักษะการเคลื่อนไหว

5) เจตคติ

พระธรรมปิฎก (2539 อ้างถึงในสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2540) ได้นำเสนอแนวคิดในการจัดการศึกษาและการสอนตามหลักพุทธธรรมซึ่งครอบคลุมในเรื่องการ พัฒนาปัญญาและความคิดไว้จำนวนมาก และได้มีนักศึกษไทย นำแนวคิดเหล่านี้มาประยุกต์ใช้

เป็นรูปแบบกระบวนการและเทคนิคในการสอนให้ไทยมีการศึกษาวิจัยในเรื่องนี้มากขึ้น ทฤษฎีหลักการและแนวคิดตามหลักพุทธธรรมที่นำมาใช้ในการจัดการศึกษาที่พระธรรมปิฎกได้เผยแผ่ที่สำคัญ ๆ มีดังนี้

1) ทฤษฎีพื้นฐาน

(1) ความสุขของมนุษย์เกิดจากการรู้จักดำเนินชีวิตให้ถูกต้องทั้งต่อตัวเองและผู้อื่น

(2) รู้จักดำเนินชีวิตอย่างถูกต้องคือการรู้จักคิดเป็น พูดเป็น และทำเป็น

(3) การคิดเป็นหรือการคิดอย่างถูกต้องเป็นศูนย์กลางที่บริหารการดำเนินชีวิตทั้งหมดมีหน้าที่ชี้แนะและควบคุมการกระทำ

(4) กระบวนการคิดเป็นสิ่งที่พัฒนาได้ฝึกฝนโดยกระบวนการที่เรียกว่าการศึกษาหรือศิลา การพัฒนานั้นเรียกว่าการพัฒนาสัมมาทิฐิผลที่ได้คือมรรคหรือการกระทำที่ดีงาม

(5) แก่นแท้ของการศึกษาคือการพัฒนาปัญญาของตนเองให้เกิดมีสัมมาทิฐิ คือ ความรู้ความเข้าใจ ความคิดเห็น ค่านิยมที่ถูกต้องดีงามเกื้อกูลแก่ชีวิตและครอบครัว

(6) สัมมาทิฐิทำให้เกิดการพูดและการกระทำที่ถูกต้องดีงาม สามารถดับทุกข์และแก้ปัญหาได้

(7) ปัจจัยที่ทำให้เกิดสัมมาทิฐิได้ มี 2 ประการ คือ ปัจจัยภายนอกหรือ ปรโต ได้แก่สิ่งแวดล้อมต่าง ๆ เช่น ครู พ่อ แม่ เพื่อน สื่อมวลชน เป็นต้น และปัจจัยภายในหรือเรียกว่า โยนิโสมนสิการ ได้แก่ การคิดเป็น

(8) โยนิโสมนสิการมีองค์ประกอบ 4 ส่วนคือ 1) อุบายมนสิการ คือ คิดอย่างเข้าใจถึงความจริง 2) ปถมนสิการ คือ คิดอย่างเข้าถึงความจริง 3) การณมนสิการ คือ คิดอย่างมีเหตุผล 4) อุปาทกมนสิการ คือ คิดอย่างมีเป้าหมาย คิดให้เกิดผล ไม่ใช่คิดไปเรื่อยเปื่อย

(9) แนวการสอนเพื่อพัฒนาการคิด 1) การสอนเพื่อพัฒนาคิดโดยตรงโดยใช้โปรแกรมสื่อสำเร็จรูป หรือบทเรียนสำเร็จรูป

2) การสอนเนื้อหาสาระต่าง ๆ โดยใช้รูปแบบหรือกระบวนการที่เน้นพัฒนาการคิดที่ได้มีผู้พัฒนาขึ้น

3) การสอนเนื้อหาสาระต่าง ๆ โดยพยายามส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาลักษณะการคิดแบบต่าง ๆ รวมทั้งทักษะการคิดทั้งทักษะย่อยและทักษะผสมผสานในกิจกรรมการเรียนการสอน

ทิตนา แชมมณี (2546, 2547) ได้อธิบายว่าการคิดมีลักษณะเป็นกระบวนการ ไม่ใช่เนื้อหา ดังนั้นการสอนหรือพัฒนาการคิด จึงต้องเป็นการสอนกระบวนการหรือวิธีการ และได้เสนอแนวทางการพัฒนาความสามารถในการคิดของผู้เรียนว่ามีหลากหลายแนวทาง ได้แก่

1) การส่งเสริมปัจจัยต่าง ๆ ที่เอื้อต่อการพัฒนาสมอง เช่น การได้รับสารอาหาร น้ำ การหายใจที่เหมาะสม การได้รับการพักผ่อนที่เพียงพอ และการบริหารสมอง

2) การจัดสภาพแวดล้อมที่ดี โดยให้ผู้เรียนเห็นแบบอย่างที่ดี และอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการคิด

3) การใช้โปรแกรม/ หลักสูตร/ สื่อสำเร็จรูปที่พัฒนาขึ้นเพื่อฝึก ทักษะการคิดเฉพาะทักษะโดยตรง

4) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียนโดยอาศัยทฤษฎี หลักการต่างๆ ที่ส่งเสริมการคิด เช่น ทฤษฎีพหุปัญญา ทฤษฎีการสร้างความรู้ และหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่เกี่ยวข้องกับการคิด อาทิหลักโยนิโสมนสิการ

5) การสอนและฝึกทักษะการคิดโดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนและกระบวนการต่างๆ ที่เน้นการพัฒนาการคิด เช่น รูปแบบกระบวนการเรียนการสอนความคิดสร้างสรรค์ (Synoptic Instructional Model) รูปแบบการเรียนการสอนโดยการสร้างศรัทธาและโยนิโสมนสิการโดยสุมน อมรวิวัฒน์ รูปแบบการสอนชิปปา (CIPPA) โดยทีศนา แคมมณี

6) การบูรณาการการสอนฝึกทักษะการคิดในการเรียนการสอนเนื้อหาสาระต่าง ๆ ที่ครูสอนอยู่แล้ว

7) การใช้เทคนิคต่างๆ ที่ส่งเสริมและพัฒนาการคิด เช่น เทคนิคการใช้คำถาม เทคนิคการทำผังกราฟิก เทคนิคการคิดหมวด 6 ไบ

นอกจากนี้ยังได้อธิบายเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนโดยเน้นกระบวนการคิด (thinking-based instruction) ว่าเป็นการดำเนินการเรียนการสอนโดยผู้เสนอใช้รูปแบบ วิธีการ และเทคนิคการสอนต่างๆ กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความคิดที่มีความละเอียด กว้างขวาง ลึกซึ้ง ถูกต้องมีเหตุผล และน่าเชื่อถือมากขึ้นกว่าเดิม

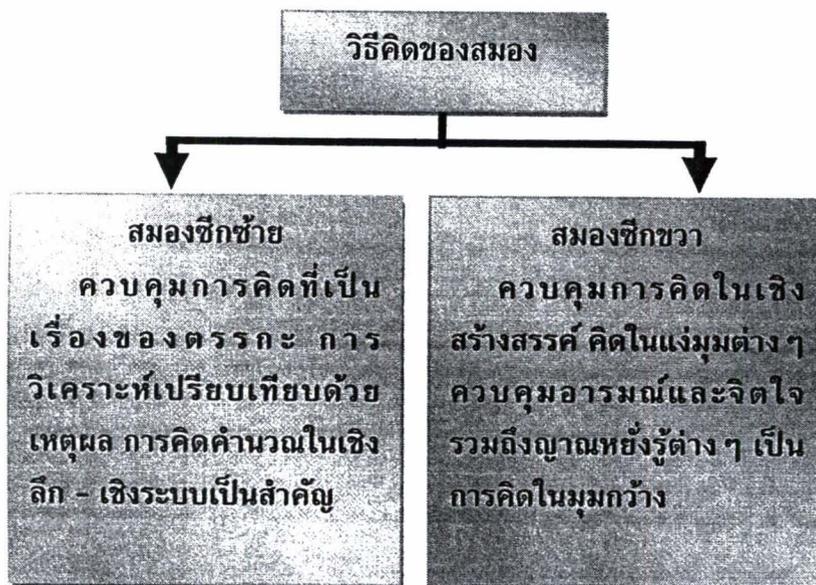
การคิดวิเคราะห์ (Analysis)
และ
คิดสังเคราะห์ (Synthesis-Type Thinking)

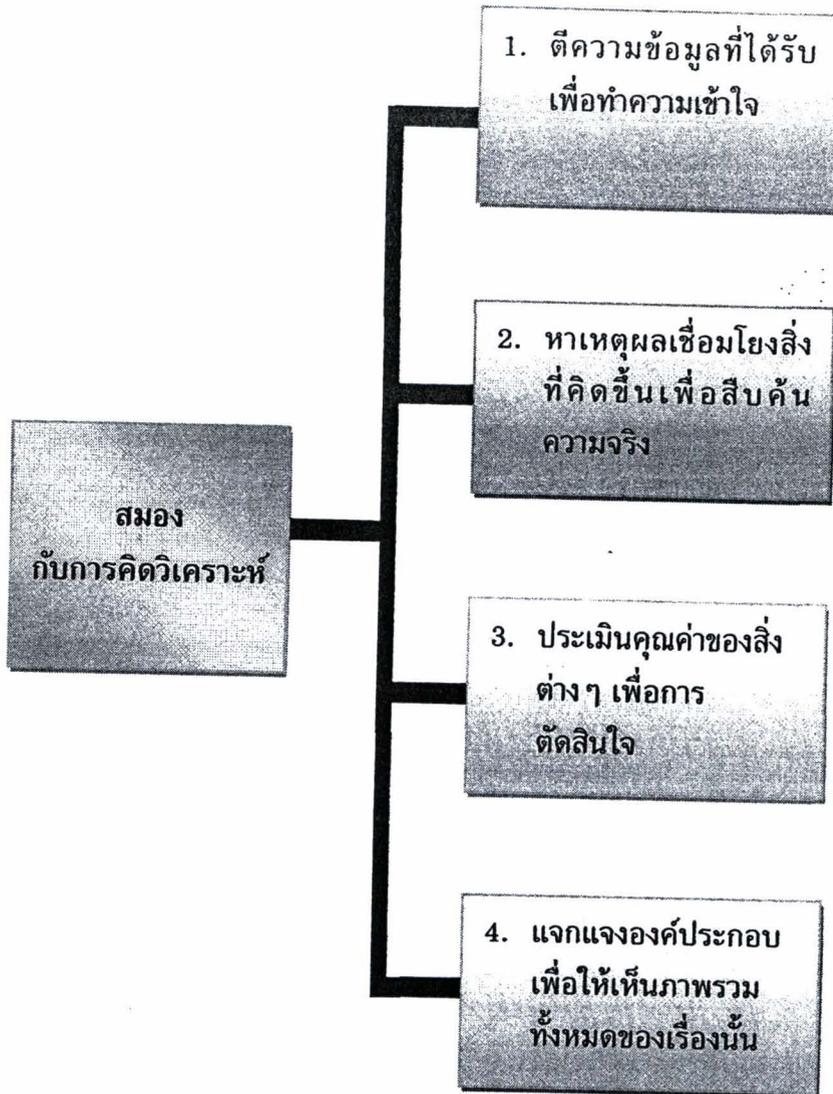
การคิดวิเคราะห์ (Analysis)

ความหมาย

การคิดวิเคราะห์ หมายถึงความสามารถในการจำแนกแยกแยะองค์ประกอบต่างๆ ของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งอาจจะเป็นวัตถุ สิ่งของ เรื่องราว หรือเหตุการณ์และหาความสัมพันธ์เชิงเหตุผลระหว่างองค์ประกอบเหล่านั้น เพื่อค้นหาสภาพความเป็นจริงหรือสิ่งสำคัญของสิ่งที่กำหนดให้

สมองกับการคิดวิเคราะห์

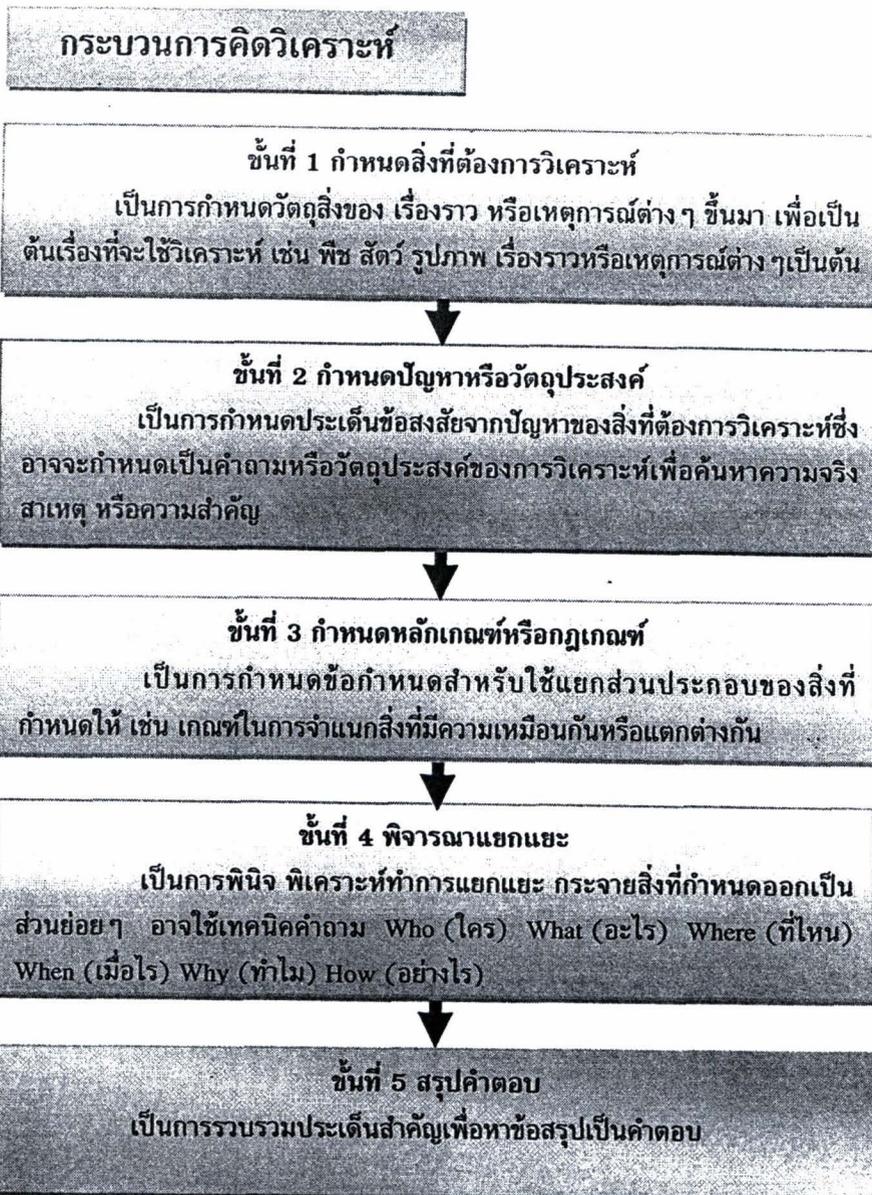
ทักษะย่อยของการคิดวิเคราะห์

- การรวบรวมข้อมูลทั้งหมดมาจัดระบบหรือเรียบเรียงให้ง่ายแก่การทำความเข้าใจ
- การกำหนดมิติหรือแง่มุมที่จะวิเคราะห์โดยอาศัยองค์ประกอบอย่างใดอย่างหนึ่งหรือทั้งสองอย่างได้แก่
 - ความรู้หรือประสบการณ์เดิม
 - การค้นพบลักษณะหรือคุณสมบัติร่วมของกลุ่มข้อมูลบางกลุ่ม
- การกำหนดหมวดหมู่ในมิติหรือแง่มุมที่จะวิเคราะห์
- การแจกแจงข้อมูลที่แจกแจงเสร็จแล้วในแต่ละหมวดมาจัดลำดับหรือจัดระบบให้ง่ายแก่การทำความเข้าใจ
- การเปรียบเทียบข้อมูลระหว่างหรือแต่ละหมวดหมู่มาจัดลำดับ หรือจัดระบบให้ง่ายแก่การทำความเข้าใจ
- การเปรียบเทียบข้อมูลระหว่างหรือแต่ละหมวดหมู่ในแง่ของความมาก-น้อย ความสอดคล้อง-ความขัดแย้ง ผลทางบวก-ทางลบ ความเป็นเหตุ-เป็นผล ลำดับความต่อเนื่อง

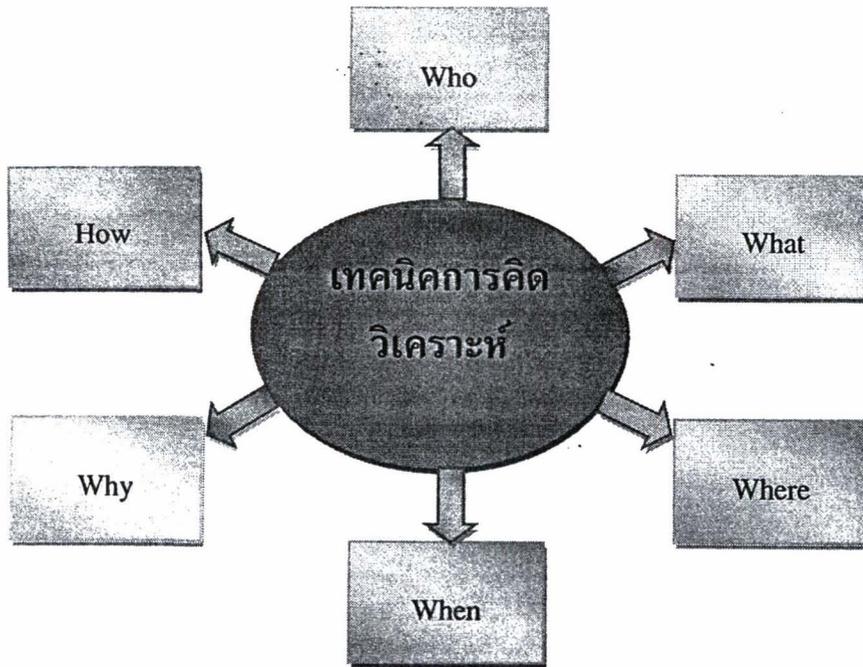
องค์ประกอบ

องค์ประกอบของการคิดวิเคราะห์ ประกอบด้วย

1. สิ่งที่จะวิเคราะห์ เช่น วัตถุ สิ่งของ เรื่องราวหรือเหตุการณ์ต่างๆ
2. หลักการหรือกฎเกณฑ์ที่เป็นข้อกำหนดสำหรับใช้วิเคราะห์
เป็นข้อกำหนดสำหรับใช้แยกส่วนประกอบของสิ่งที่กำหนดให้ เช่น เกณฑ์ในการจำแนกสิ่งที่มีความเหมือนกันหรือแตกต่างกัน หลักเกณฑ์ในการหาลักษณะความสัมพันธ์เชิงเหตุผลอาจจะเป็นลักษณะความสัมพันธ์ที่มีความคล้ายคลึงกันหรือขัดแย้งกัน เป็นต้น
3. การค้นหาความจริง
เป็นการพิจารณาส่วนประกอบของสิ่งที่กำหนดให้ตามหลักการหรือกฎเกณฑ์ แล้วทำการรวบรวมประเด็นที่สำคัญเพื่อหาข้อสรุป

เทคนิคการคิดวิเคราะห์

เทคนิคการคิด

การคิดวิเคราะห์ เป็นการคิดโดยใช้สมองซีกซ้ายเป็นหลัก เป็นการคิดเชิงลึก คิดอย่างละเอียด จากเหตุไปสู่ผล ตลอดจนการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ในเชิงเหตุและผล ความแตกต่างระหว่างข้อโต้แย้งที่เกี่ยวข้องและไม่เกี่ยวข้อง

เทคนิคการคิดวิเคราะห์อย่างง่ายที่นิยมใช้คือ 5W 1H

Who (ใคร) บุคคลที่เป็นตัวประกอบหรือที่เกี่ยวข้องที่จะได้รับผลกระทบทั้งทางบวกและทางลบ ใครอยู่ในเหตุการณ์ ใครน่าจะเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ ใครได้ประโยชน์ ใครเสียประโยชน์

What (อะไร) ปัญหาหรือสาเหตุที่เกิดขึ้น อะไรเกิดขึ้น อะไรเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์นี้ อะไรคือหลักฐานที่สำคัญที่สุด อะไรคือสาเหตุที่ทำให้เกิดเหตุการณ์นี้

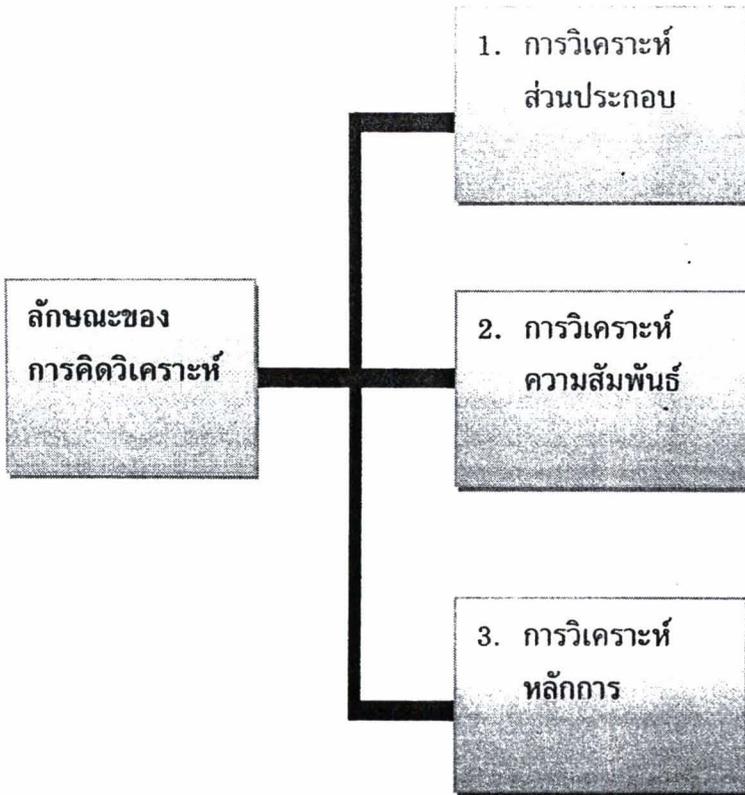
Where (ที่ไหน) สถานที่หรือตำแหน่งที่เกิดเหตุ เกิดเหตุการณ์ขึ้นที่ไหน เหตุการณ์นี้น่าจะเกิดขึ้นที่ใด

When (เมื่อไร) เวลาหรือเหตุการณ์ได้เกิดขึ้นหรือจะเกิดขึ้น

Why (ทำไม) สาเหตุหรือมูลเหตุที่ทำให้เกิดขึ้น เหตุใดจึงต้องเป็นคนนี้ หรือเวลานี้ หรือสถานที่นี้ เหตุใดเหตุการณ์นี้จึงเกิดขึ้น ทำไมจึงเกิดเรื่องนี้

How (อย่างไร) รายละเอียดของสิ่งที่เกิดขึ้นแล้วหรือกำลังจะเกิดขึ้นว่ามีความเป็นไปได้ ในลักษณะใด เขาทำสิ่งนี้ได้อย่างไร ลำดับเหตุการณ์นี้ดูว่าเกิดขึ้นได้อย่างไรบ้าง เหตุการณ์นี้เกิดขึ้นได้อย่างไร มีหลักในการพิจารณาคนได้อย่างไรบ้าง

ลักษณะของการคิดวิเคราะห์

ลักษณะของการคิดวิเคราะห์

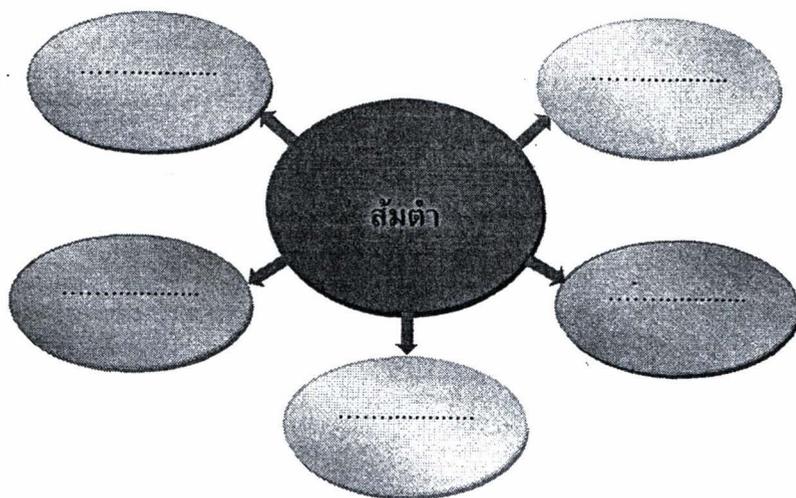
1. การวิเคราะห์ส่วนประกอบ เป็นความสามารถในการหาส่วนประกอบที่สำคัญของสิ่งของหรือเรื่องราวต่างๆ เช่น การวิเคราะห์ส่วนประกอบของพืช สัตว์ ข้าว ข้อความ หรือเหตุการณ์ เป็นต้น ตัวอย่างคำถามเช่น ส่วนประกอบของพืชมีอะไรบ้าง

2. การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ เป็นความสามารถในการหาความสัมพันธ์ของส่วนสำคัญต่างๆ โดยการระบุนความสัมพันธ์ระหว่างความคิด ความสัมพันธ์ในเชิงเหตุผลหรือความแตกต่างระหว่างข้อโต้แย้งที่เกี่ยวข้องและไม่เกี่ยวข้อง ตัวอย่างคำถามเช่น บรรยากาศในชั้นเรียนส่งผลต่อการเรียนของนักเรียนอย่างไรบ้าง

3. การวิเคราะห์หลักการ เป็นความสามารถในการหาหลักความสัมพันธ์สำคัญในเรื่องนั้นๆ ว่าสัมพันธ์กันอยู่โดยอาศัยหลักการใด เช่น การให้ผู้เรียนค้นหาหลักการของเรื่อง การระบุจุดประสงค์ของผู้เรียน ประเด็นสำคัญของเรื่อง เทคนิคที่ใช้ในการจูงใจผู้อ่าน และรูปแบบของภาษาที่ใช้ เป็นต้น ตัวอย่างคำถามเช่น หลักการมีส่วนร่วมได้แก่อะไรบ้าง

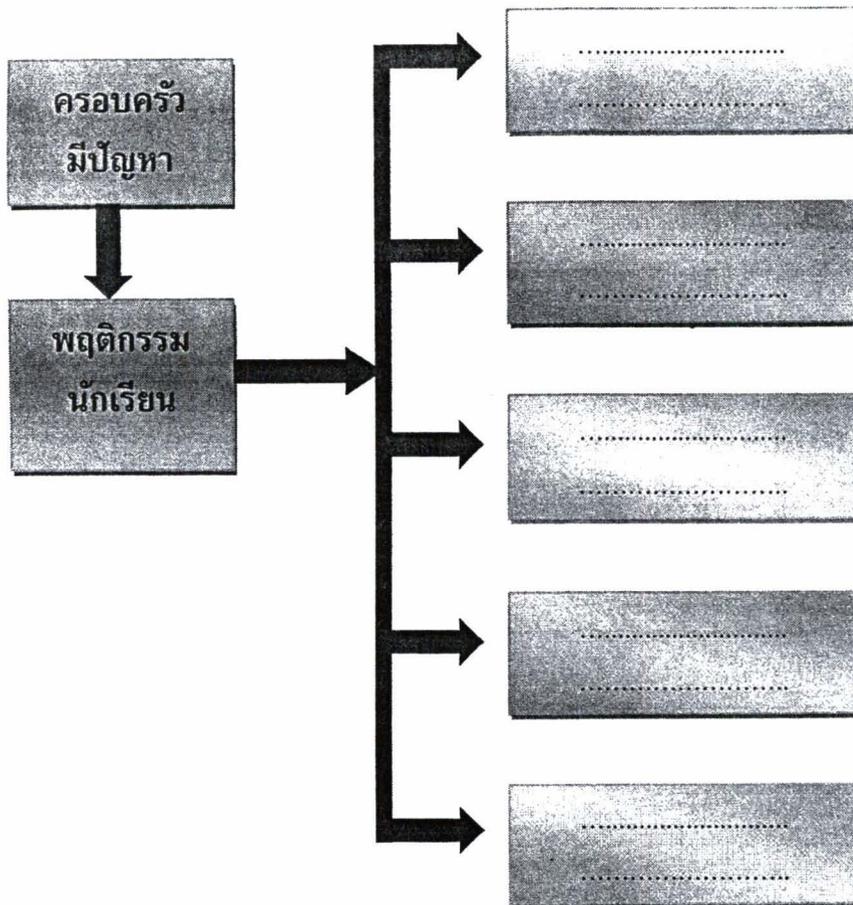
กิจกรรมที่ 2

คำสั่ง จงวิเคราะห์องค์ประกอบของสัมตำ

กิจกรรมที่ 3

จงวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของครอบครัวที่มีปัญหา กับพฤติกรรมนักเรียน

การคิดสังเคราะห์ (Synthesis-Type Thinking)

ความหมายของการคิดสังเคราะห์

การคิดสังเคราะห์ หมายถึง ความสามารถในการรวบรวมส่วนประกอบย่อยๆ ของวัตถุ สิ่งของหรือความคิดมาหลอมรวม หรือถักทอได้อย่างผสมผสานกลมกลืนจนกลายเป็นสิ่งใหม่หรือ แนวคิดใหม่ภายใต้โครงสร้างใหม่อย่างเหมาะสมตรงตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

การเกิดความคิดสังเคราะห์

การคิดสังเคราะห์เกิดขึ้นเมื่อ

- **ต้องการหาทางเลือกใหม่**

เป็นผลเนื่องจากการคิดจินตนาการทำในสิ่งที่ไม่เคยมีใครทำมาก่อนหรืออาจจะมีคน เคยคิด เคยกล่าว หรือทำไว้บ้างในสิ่งที่คล้าย ๆ กัน

- **ต้องการทำสิ่งใหม่**

เป็นเหตุมาจากสิ่งที่ดำเนินการไว้เดิมนั้นไม่เป็นไปตามเป้าหมาย เกิดปัญหาอุปสรรค หรือสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลง จึงต้องมีการปรับเปลี่ยนให้เหมาะสม

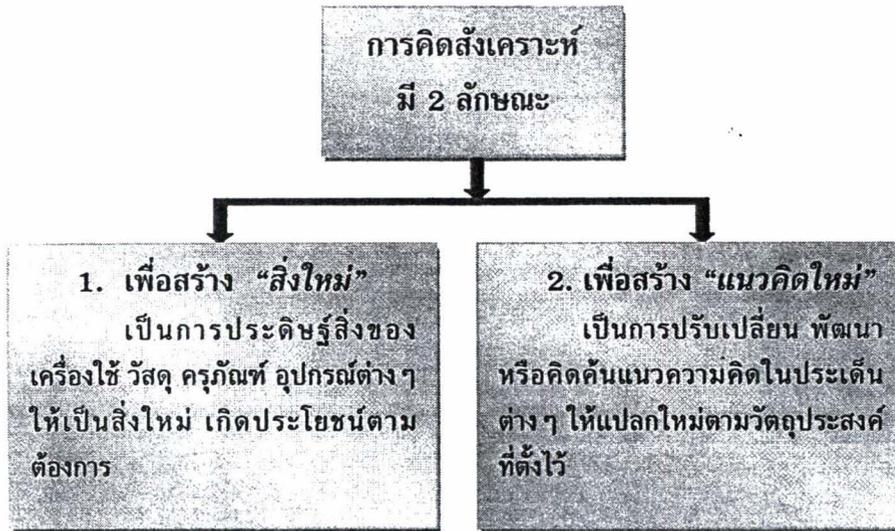
- **ต้องการหาข้อสรุปของเรื่องใดเรื่องหนึ่ง**

เป็นเหตุมาจากความประสงค์ในการหาบทสรุปของสิ่งใดสิ่งหนึ่งซึ่งสิ่งนั้นกระจัด กระจายอยู่ตามแหล่งต่าง ๆ อย่างไม่มีการจัดระบบระเบียบของข้อมูลเพื่อนำมาสรุป

วัตถุประสงค์ของการคิดสังเคราะห์

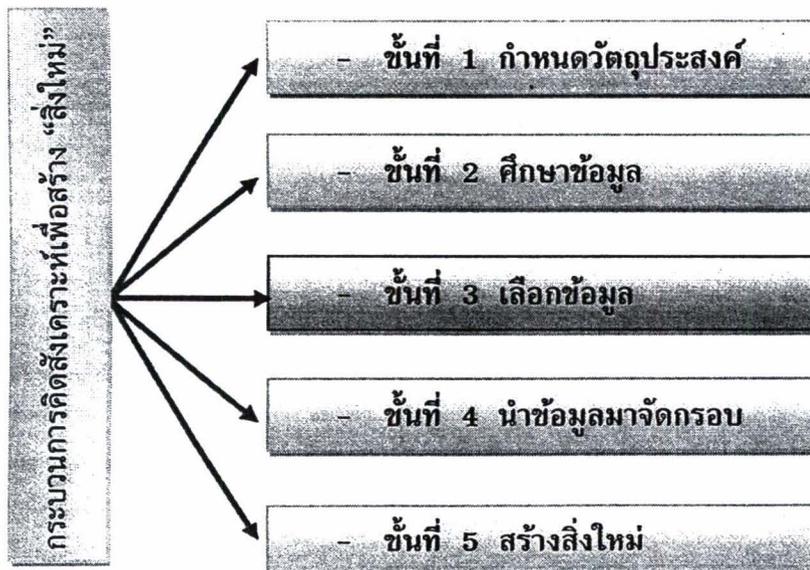
- เพื่อสร้างสิ่งใหม่
- เพื่อนำบทสรุปไปประยุกต์ใช้หรือต่อยอดความรู้
- เพื่อความเข้าใจที่ชัดเจน แจ่มแจ้งและครบถ้วน
- เพื่อนำไปสู่การแก้ปัญหาที่ชัดเจน
- เพื่อนำไปสู่การคิดสร้างสรรค์

ลักษณะของการคิดสังเคราะห์

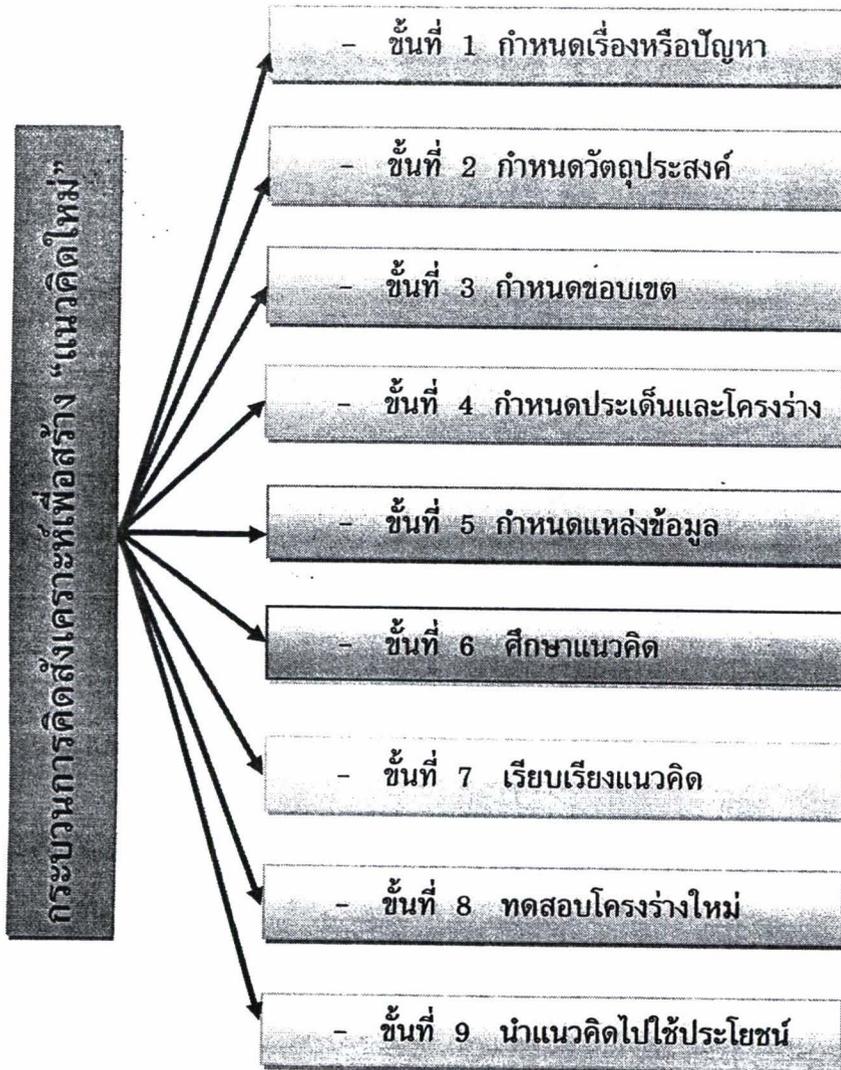

กระบวนการคิดสังเคราะห์

กระบวนการคิดสังเคราะห์เพื่อสร้าง "สิ่งใหม่"

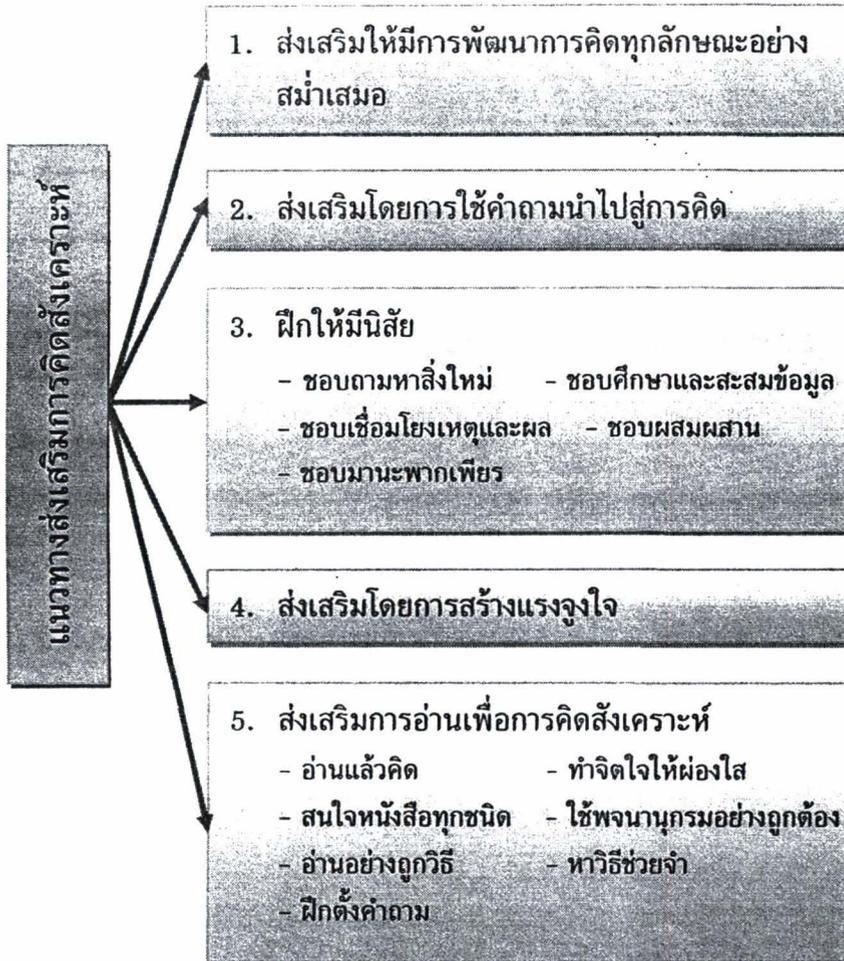
- **ขั้นที่ 1 กำหนดวัตถุประสงค์**
เป็นการกำหนดความประสงค์ว่าต้องการจะคิดสังเคราะห์หรือสร้างสิ่งใหม่ในเรื่องใด เช่น การประดิษฐ์สิ่งของเครื่องใช้ วัสดุครุภัณฑ์ อุปกรณ์ต่าง ๆ ให้เป็นสิ่งใหม่เกิดประโยชน์ตามต้องการ
- **ขั้นที่ 2 ศึกษาข้อมูล**
เป็นการศึกษาส่วนประกอบหรือวิเคราะห์ข้อมูลของสิ่งของเครื่องใช้ วัสดุ ครุภัณฑ์หรืออุปกรณ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง
- **ขั้นที่ 3 เลือกข้อมูล**
เป็นการเลือกข้อมูลหรือส่วนประกอบของสิ่งของเครื่องใช้ วัสดุ ครุภัณฑ์หรืออุปกรณ์ที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์
- **ขั้นที่ 4 นำข้อมูลมาจัดกรอบแนวคิด**
เป็นการกำหนดกรอบแนวคิดสำหรับการสร้างสิ่งใหม่
- **ขั้นที่ 5 สร้างสิ่งใหม่**
เป็นการสร้างสิ่งใหม่ตามวัตถุประสงค์และกรอบแนวคิดที่ได้กำหนดและตัดสินใจเลือก โดยการผสมผสานส่วนประกอบ/ข้อมูลที่เลือกรวมทั้งข้อมูลอื่น ๆ ตามความเหมาะสมและความจำเป็น

กระบวนการคิดสังเคราะห์เพื่อสร้าง “แนวคิดใหม่”

- **ขั้นที่ 1 กำหนดเรื่องหรือปัญหา**
เป็นการกำหนดเรื่องที่ต้องการสังเคราะห์เพื่อให้ได้แนวคิดใหม่หรือปัญหาที่ต้องการคำตอบใหม่ ตัวอย่างเช่น นักเรียนชาตินิยม
- **ขั้นที่ 2 กำหนดวัตถุประสงค์**
เป็นการกำหนดความประสงค์ที่ต้องการหาทางเลือกใหม่/ สร้างสิ่งใหม่/ หาข้อสรุปใหม่ ของเรื่องหรือปัญหานั้น ๆ ตัวอย่างเช่น ต้องการทราบเทคนิคเชิงกลยุทธ์ในการสร้างวินัยตามวัย ต่าง ๆ ของนักเรียน
- **ขั้นที่ 3 กำหนดขอบเขต**
เป็นการกำหนดขอบเขตของเรื่องหรือสิ่งที่จะศึกษา (ความกว้างของข้อมูลที่จะศึกษา) ตัวอย่างเช่น ศึกษาแนวทาง เทคนิควิธีสร้างวินัยตามวัยต่าง ๆ ที่ประสบความสำเร็จนั้นจากของ ไทยและต่างประเทศ
- **ขั้นที่ 4 กำหนดประเด็นและโครงร่าง**
เป็นการกำหนดประเด็นที่เกี่ยวข้องเพื่อใช้เป็นกรอบเบื้องต้นในการศึกษาค้นคว้ารวมทั้ง การกำหนดโครงร่างของเรื่องที่ต้องการสังเคราะห์ ตัวอย่างเช่น ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการสร้างวินัย เทคนิคการสร้างวินัยตามวัยต่าง ๆ ของนักเรียน
- **ขั้นที่ 5 กำหนดแหล่งข้อมูล**
เป็นการกำหนดแหล่งข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ต้องการสังเคราะห์ เช่น ผู้เชี่ยวชาญ หนังสือเอกสาร อินเทอร์เน็ต
- **ขั้นที่ 6 ศึกษาแนวคิด**
เป็นการศึกษาข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ และทำการเลือกคัดสรรเฉพาะแก่นของความคิดของ ข้อมูลที่ตอบวัตถุประสงค์มาเพื่อเรียบเรียงเป็นแนวคิดใหม่
- **ขั้นที่ 7 เรียบเรียงแนวคิด**
นำข้อมูลที่คัดสรรแล้วมาจัดเรียงตามหมวดหมู่ในโครงร่างที่กำหนดไว้ซึ่งจะทำให้โครงร่าง การสังเคราะห์มีความเป็นระบบระเบียบ
- **ขั้นที่ 8 ทดสอบโครงร่างใหม่**
เป็นการพิจารณาโครงร่างใหม่ที่สร้างขึ้นมาว่ามีความเหมาะสมหรือไม่
- **ขั้นที่ 9 นำแนวคิดไปใช้ประโยชน์**
นำแนวคิดที่ได้จากการสังเคราะห์ไปใช้ประโยชน์ตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการ

แนวทางการส่งเสริมการคิดสังเคราะห์

แนวทางการส่งเสริมการคิดสังเคราะห์

- ส่งเสริมให้มีการพัฒนาการคิดทุกลักษณะอย่างสม่ำเสมอ
เช่น การคิดคล่อง คิดหลากหลาย คิดละเอียด คิดชัดเจน คิดยืดหยุ่น คิดอย่างมีเหตุผล คิดถูกทาง คิดลึกซึ้ง คิดไกล คิดเชื่อมโยงและคิดแหวกแนว เป็นต้น
- ส่งเสริมโดยการใช้คำถามนำไปสู่การคิดสังเคราะห์
เช่น จะเกิดอะไรขึ้น ถ้าเมืองไทยมีหิมะปกคลุม ลองประดิษฐ์ชิ้นงานใหม่จากวัสดุ 10 ชนิด

3. ฝึกให้มีนิสัย ดังต่อไปนี้

- ชอบถามหาสิ่งใหม่ จะต้องไม่พอใจในสิ่งเดิม ชอบแสวงหาสิ่งใหม่ ชอบการเปลี่ยนแปลง ชอบทำอะไรที่แตกต่างไปจากธรรมดาและชอบท้าทายตนเองอยู่เสมอ
- ชอบศึกษาและสะสมข้อมูล ฝึกให้เป็นคนขยันในการศึกษาหาความรู้และข้อมูลที่หลากหลายและเป็นนักสะสมข้อมูล
- ชอบเชื่อมโยงเหตุและผล ฝึกให้มีความเข้าใจและมองเห็นความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งต่าง ๆ สามารถนำมาเชื่อมโยงกันอย่างสมเหตุสมผล
- ชอบผสมผสาน ฝึกหลอมรวมผสมผสานฉีกทอระหว่างองค์ประกอบต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกันให้เกิดเป็นสิ่งใหม่หรือแนวคิดใหม่ที่สามารถนำไปใช้ได้เหมาะสม
- ชอบมานะพากเพียร ฝึกให้เป็นคนที่มีความอดทนเพียรพยายาม มีความตั้งใจที่จะทำงานให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้

4. ส่งเสริมโดยการสร้างแรงจูงใจ

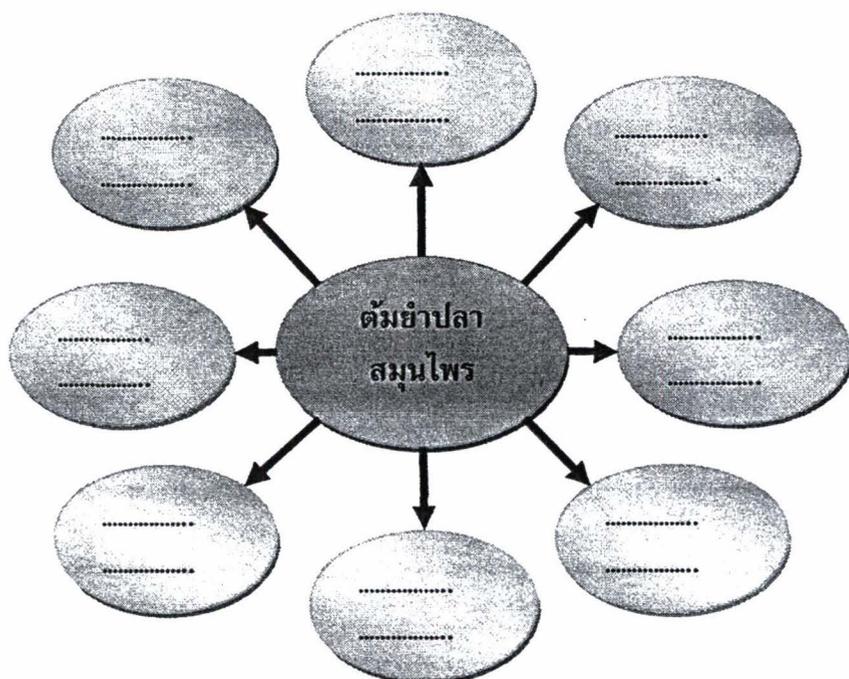
เมื่อสามารถสร้างงานได้สำเร็จมีการให้รางวัลตอบแทน ยกย่อง ชมเชย ประกาศเกียรติคุณ เป็นต้น

5. ส่งเสริมการอ่านเพื่อการคิดสังเคราะห์

- อ่านแล้วคิด การคิดถือเป็นปัจจัยเบื้องต้นของการเข้าใจ การอ่านโดยไม่คิดเท่ากับเสียเวลาเปล่า หากไม่เข้าใจก็ย่อมไม่ได้รับความรู้ความคิดหรือข้อมูลที่จะนำไปทำสิ่งต่าง ๆ ได้
- ทำจิตใจให้ผ่อนคลาย ความผ่อนคลายของจิตใจจะทำให้เกิดสมาธิ สมาธิทำให้เกิดการคิด
- สนใจหนังสือทุกชนิด คนเรามีจุดประสงค์ในการอ่านไม่เหมือนกัน เช่น ความจำเป็นบังคับ เพื่อความเพลิดเพลินอยากได้ความรู้ใหม่ เพื่อนำไปใช้ประโยชน์โดยตรง บางคนอ่านเพื่อบริโภคข้อมูล เป็นต้น
- ใช้พจนานุกรมอย่างถูกต้อง พจนานุกรม สารานุกรม ปทานุกรม อักษรานุกรม ฯลฯ ควรเลือกอ่านและใช้ชุดหนังสือที่มีรายละเอียดมากขึ้นตามวัยและคุณวุฒิของผู้อ่าน เพื่อพัฒนาความคิดและความสามารถของภาษา
- อ่านอย่างถูกวิธี อ่านแบบกวาดสายตา ฝึกอ่านเร็วจนติดเป็นนิสัย แต่ไม่ควรมองข้ามคำหรือข้อความสำคัญ
- ทาวิธีช่วยจำ หมายถึงฝึกจำข้อความที่สั้นที่สุดแต่ครอบคลุมเนื้อหาสาระให้ได้มากที่สุดเช่น ทำเครื่องหมายขีดเส้นใต้ การสรุปเป็น Mind Mapping
- ฝึกตั้งคำถาม อ่านสิ่งนี้เพื่ออะไร อ่านทำไม อ่านด้วยวิธีใด ได้อะไรจากการอ่านหนังสือเล่มนี้ เพื่อหาคำตอบให้ตนเอง

กิจกรรมที่ 4**การคิดสังเคราะห์เพื่อสร้างสิ่งใหม่**

คำชี้แจง ให้พิจารณาว่าถ้าต้องการทำ “ตั้มยาปลาสมุนไพรมาน” จำนวน 1 หม้อ จะต้องใช้วัตถุดิบอะไรเป็นส่วนประกอบบ้าง

หน่วยที่ 2

การจัดการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

สาระสำคัญ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ฉบับแก้ไขปรับปรุง พ.ศ. 2545 ได้สะท้อนแนวคิดการปฏิรูปการจัดการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ซึ่งหมายถึงในการจัดกระบวนการเรียนรู้ให้คำนึงถึงประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียน ซึ่งทฤษฎีการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญได้แก่ ทฤษฎีพฤติกรรมนิยม (Behavioral Theories) ทฤษฎีปัญญานิยม (Cognitive Theories) ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม (Social learning Theories) และทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ (Constructivist-Theory)

จุดประสงค์การเรียนรู้

1. บอกทฤษฎีการเรียนรู้ที่เกี่ยวกับผู้เรียนเป็นสำคัญได้
2. จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นกระบวนการคิดเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญและบูรณาการได้

ทฤษฎีการเรียนรู้ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

ในการจัดการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีทฤษฎีการเรียนรู้ที่สำคัญที่เกี่ยวข้องได้แก่ ทฤษฎีพฤติกรรมนิยม (Behavioral Theories) ทฤษฎีปัญญานิยม (Cognitive Theories) ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม (Social learning Theories) และทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ (Constructivist-Theory) ซึ่งทฤษฎีการเรียนรู้ทั้ง 4 ทฤษฎีนี้มองการเรียนรู้ในมุมมองเดียวกัน แต่มีจุดเน้นที่แตกต่างกันดังนี้

ทฤษฎีการเรียนรู้แบบพฤติกรรมนิยม นักจิตวิทยาพฤติกรรมนิยม ได้แบ่งพฤติกรรมของมนุษย์ออกเป็น 2 ประเภทคือ 1) พฤติกรรมที่เกิดขึ้นโดยสิ่งเร้า (Respondent behavior) เมื่อมีสิ่งเร้าพฤติกรรมตอบสนองก็จะเกิดขึ้นซึ่งสามารถจะสังเกตได้ 2) พฤติกรรมโอเปอแรนต์ (Operant behavior) เป็นพฤติกรรมที่บุคคลหรือสัตว์แสดงการตอบสนองออกมา (Emitted) โดยปราศจากสิ่งเร้าที่แน่นอน และพฤติกรรมนี้มีผลต่อสิ่งแวดล้อม (สรวงศ์ โค้วตระกูล, 2533) ซึ่งนักจิตวิทยาพฤติกรรมนิยม (Behaviorism) ที่มีชื่อเสียงในกลุ่มนี้ได้แก่ Thorndike, Pavlov, Guthrie และ Skinner ทฤษฎีนี้สนใจศึกษาพฤติกรรมการเรียนรู้ที่สามารถสังเกตได้จากภายนอก โดยเน้นความสำคัญของสิ่งแวดล้อมหรือสิ่งเร้าที่ส่งผลต่อการเรียนรู้ โดยมองว่าพฤติกรรมการเรียนรู้เกิดจากการตอบสนองต่อสิ่งเร้า และมีการให้แรงเสริมเป็นตัวช่วยเพิ่มโอกาส หรือความถี่ของพฤติกรรมที่ต้องการ ทฤษฎีนี้เชื่อว่าการเรียนรู้เกิดจากพลังกระตุ้นจากภายนอกในรูปของการให้รางวัลและการลงโทษ ผู้เรียนมีบทบาทคอยรับ (passive) สิ่งเร้าและปฏิสัมพันธ์ ส่วนผู้สอนมีบทบาทในการควบคุมและกระตุ้นให้เกิดพฤติกรรมที่คาดหวังด้วยการให้รางวัลหรือลงโทษ (ศิริชัย กาญจนวาสี, 2547)

ข้อตกลงเบื้องต้น (Assumption) ของทฤษฎีพฤติกรรมนิยมมีดังนี้

1. พฤติกรรมทุกอย่างเกิดขึ้นโดยการเรียนรู้และสามารถจะสังเกตได้
2. พฤติกรรมแต่ละชนิดเป็นผลรวมของการเรียนรู้ที่เป็นอิสระหลายอย่าง
3. การเสริมแรง (Reinforcement) ช่วยทำให้พฤติกรรมเกิดขึ้นได้

ทฤษฎีการเรียนรู้แบบปัญญานิยม นักจิตวิทยาปัญญานิยม (Cognitivism) มีชื่อเสียงในกลุ่มนี้ได้แก่ นักจิตวิทยาชาวเยอรมันกลุ่มเกสตัลท์ (Gestalt Psychologist) เช่น โคห์เลอร์ (Kohler) คอฟคา (Koffka) แวร์ไรเมอร์ (Wertheimer) รวมทั้งนักจิตวิทยารุ่นใหม่ เช่น เพียเจท์ (Piaget) บรูเนอร์ (Bruner) และ กานเย (Gagne) ทฤษฎีนี้สนใจศึกษากระบวนการคิดและการใช้เหตุผลภายในตัวบุคคล โดยมองว่าการเรียนรู้เกิดจากการใช้สติปัญญาและเหตุผลของผู้เรียน และเป็นผลมาจากการที่ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมในกระบวนการเรียนรู้นั้น สิ่งเร้าที่สำคัญคือสิ่งเร้าที่ผู้เรียนรับรู้ และการรับรู้เป็นปัจจัยสำคัญของการเรียนรู้ ผู้เรียนอาจจะเกิดการ

หยั่งรู้ในการแก้ปัญหาและแก้ปัญหาได้ทันทีโดยไม่ต้องเสริมแรง (ศิริชัย กาญจนวาสี, 2543; สุรงค์ โค้วตระกูล, 2533) ทฤษฎีแนวนี้เชื่อว่าการเรียนรู้เกิดจากการพัฒนากลยุทธ์ของการรับข่าวสาร จัดเก็บข่าวสาร และการนำข่าวสารออกมาใช้ ผู้เรียนต้องตื่นตัว (active) ในการพัฒนากลยุทธ์ที่จะสร้างความเข้าใจอย่างมีความหมาย ส่วนผู้สอนถือเป็นผู้ร่วมกระบวนการพัฒนากลยุทธ์และการใช้กลยุทธ์อย่างมีความหมาย (ศิริชัย กาญจนวาสี, 2547)

ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม นักจิตวิทยาการเรียนรู้ทางสังคมที่มีชื่อเสียงในกลุ่มนี้ได้แก่ แบนดูรา (Bandura) รอส (Ross) เม็นลอฟ (Menlove) ทฤษฎีนี้สนใจศึกษากระบวนการปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับสิ่งแวดล้อม โดยเน้นความสำคัญของสิ่งแวดล้อมและตัวผู้เรียน โดยทฤษฎีนี้มองว่าการเรียนรู้เกิดจากการสังเกต การเลียนแบบจากตัวแบบหรือการแสดงพฤติกรรมที่เหมือนตัวแบบโดยมีแรงจูงใจว่าการเลียนแบบจะนำมาซึ่งผลประโยชน์สำหรับการเรียนรู้จากการสังเกต ประกอบด้วย 2 ชั้น คือ ชั้นการรับมาซึ่งการเรียนรู้ (acquisition) ซึ่งเป็นกระบวนการทางปัญญาและชั้นการกระทำหรือการแสดงออก (performance)

ทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ จิตวิทยาการเรียนรู้ของ John Dewey (อ้างถึงในกฤษณา คิตติ, 2547) ก่อให้เกิดแนวคิดเกี่ยวกับทฤษฎีการเรียนรู้ที่เรียกว่าทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ (constructivism) แนวคิดนี้เชื่อว่า ความรู้ไม่ได้มาจากการค้นพบจากภายนอกหรือสิ่งแวดล้อม แต่เป็นความรู้ที่มนุษย์สร้างขึ้นภายในจิต จากการทำความเข้าใจหรือให้ความหมายกับเหตุการณ์ ประสบการณ์ หรือสารสนเทศ โดยอาศัยความรู้เดิม ความเชื่อทฤษฎี และความคาดหวังของตนในการการแปลความหมาย เพื่อทำความเข้าใจต่อสถานการณ์นั้น ๆ นักจิตวิทยาการเรียนรู้แนวคอนสตรัคติวิสต์ ที่มีชื่อเสียงในกลุ่มนี้ได้แก่ Dewey Piaget Vygotsky และ Ausubel ทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ เน้นที่ผู้เรียนต้องเรียนรู้ควบคู่ไปกับการทำความเข้าใจความรู้ใหม่ โดยอาศัยประสบการณ์ของตนเองที่สะสมมาเป็นพื้นฐาน นอกจากนี้ Dewey (Lambert & Walker, 1995) เชื่อว่าการเรียนรู้เป็นความพยายามเชิงสังคม เป็นการเรียนรู้แบบร่วมมือกัน (co-operative learning) ซึ่งเน้นความสำคัญของการสร้างความรู้โดยกลุ่มคน สรุปได้ว่า ทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ มีแนวคิดพื้นฐาน ดังนี้

1. ความรู้เป็นสิ่งที่สร้างขึ้นโดยตัวผู้เรียนผู้เรียนจะพัฒนาความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับปัญหาและสภาพการณ์ต่าง ๆ ด้วยตนเอง มากกว่าที่จะรับมาจากการสอนจากผู้สอน ผู้เรียนไม่ใช่กล่องที่ว่างเปล่าที่คอยรับการถ่ายทอดจากผู้อื่นแต่สามารถสร้างความรู้ได้โดยอาศัยประสบการณ์เดิมของผู้เรียน (Driscoll, 1994) หรืออาจกล่าวได้ว่าผู้เรียนสร้างระบบความเข้าใจด้วยตนเอง มากกว่าการส่งผ่านหรือการถ่ายทอดจากผู้สอน (construct their own understanding)

2. การเรียนรู้ใหม่สร้างบนฐานของการเรียนรู้ที่ผ่านมา (prior understanding) กล่าวคือ ความรู้ที่ผู้เรียนสร้างขึ้นจะมีการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง การเรียนรู้ตามกรอบ

แนวคิดผู้เรียนสร้างความรู้เองนั้นยอมรับทั้งข้อมูลที่มีอยู่เดิม และข้อมูลที่เกิดขึ้นใหม่ (Anderson, 1990 cited in Driscoll, 1994) การพัฒนาความรู้ต่างๆ เกิดขึ้นตั้งแต่ผู้เรียนยังไม่ได้เข้าสู่โรงเรียนซึ่งบางแนวคิดอาจจะถูกต้องและสอดคล้องกับความเป็นจริง แต่บางแนวคิดอาจคลาดเคลื่อนไปจากความเป็นจริง เช่น การเรียนรู้ของเด็กเกี่ยวกับโลกและดวงอาทิตย์ตามประสบการณ์ของเด็กนั้น เด็กเห็นว่าโลกแบนมีดวงอาทิตย์และเมฆเคลื่อนตัวผ่านโลกตลอดทั้งวัน เด็กจึงมีความเชื่อว่าโลกแบนและมีดวงอาทิตย์หมุนรอบโลก จะเห็นได้ว่าการสร้างความรู้ของเด็กในเรื่องนี้ไม่สอดคล้องกับความเป็นจริง ต่อเมื่อเด็กได้รับข้อมูลเพิ่มเติมจากสภาพแวดล้อม และมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเพิ่มเติม ความรู้ในเรื่องนี้ของเด็กจึงจะมีการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงไปสู่แนวคิดใหม่กล่าวคือ เมื่อความรู้เดิมและประสบการณ์ใหม่ ไม่สอดคล้องกันจึงเกิดภาวะไม่สมดุล (disequilibrium) เด็กจำเป็นต้องปรับความรู้เดิม และประสบการณ์ใหม่ให้เกิดความสัมพันธ์ ซึ่งสามารถทำได้โดยการเปิดรับประสบการณ์ใหม่ และมีการสะท้อนประสบการณ์นั้นออกมา (Zahorik, 1997)

3. การเรียนรู้เกิดขึ้นจากการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม (social interaction) กล่าวคือ การที่ผู้เรียนได้ทำงานร่วมกับผู้อื่น จะเป็นการเปิดโอกาสให้ได้ทำความเข้าใจกับแนวคิดต่างๆ และทำให้ผู้เรียนได้มีโอกาสเป็นผู้ประเมินความเข้าใจของตนเองด้วย (Lunenberg, 1998) การที่ผู้เรียนได้มีโอกาสทำงานร่วมกันนั้นไม่ใช่เพียงเพื่อให้ผู้เรียนช่วยเหลือกันหรือแลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกันเท่านั้น แต่การที่ผู้เรียนได้ร่วมมือกันทำงานยังช่วยให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้จากกันวิพากษ์ปัญหาต่าง ๆ ของผู้เรียนที่เกิดขึ้นจะเป็นการเสริมประสิทธิภาพของการทำงานให้สูงขึ้นด้วย (Brown et al., 1989 cited in Driscoll, 1994)

4. การเรียนรู้ด้วยประสบการณ์จริงเสริมให้เกิดการเรียนรู้ที่มีความหมาย (meaning full-learning) จากแนวคิดพื้นฐาน ทางด้านการเรียนรู้ตามกรอบแนวคิดนี้ พบว่าการเรียนรู้มีองค์ประกอบที่สำคัญ 3 ประการ ได้แก่ เป้าหมายของการเรียนรู้ เงื่อนไขสำหรับการเรียนรู้ และวิธีการสอนซึ่งกล่าวโดยสรุปได้ดังนี้

4.1 เป้าหมายของการเรียนรู้ (learning goals) ตามกรอบแนวคิดทฤษฎีนี้ให้ความสำคัญกับเป้าหมายของการเรียนรู้ในระดับที่สูงขึ้น ได้แก่ การใช้เหตุผล ความคิดสร้างสรรค์ การแก้ปัญหาการเก็บจำ ความเข้าใจ การนำไปใช้ การคิดยืดหยุ่น และความสนใจในความครุ่นคิด โดยอาศัยความรู้ และประสบการณ์ที่มีอยู่แล้วเป็นพื้นฐานในการเรียนรู้ที่สูงขึ้นไป (Driscoll, 1994)

4.2 เงื่อนไขสำหรับการเรียนรู้ (conditions of learning) ประกอบด้วย

4.2.1 การจัดสภาพแวดล้อมที่ซับซ้อนสำหรับกิจกรรมทางการเรียน (complex learning environments) ทักษะของกลุ่มผู้เรียนสร้างความรู้เอง เชื่อว่าถ้าผู้เรียนได้เรียนรู้จากกิจกรรมที่ง่าย ๆ แล้วเมื่อเขาได้พบกับปัญหาที่ยากหรือซับซ้อนในชีวิตจริง เขาจะหนีออกจากปัญหานั้น ดังนั้นจึงควรจัดสภาพการเรียนรู้ที่ซับซ้อน โดยการให้ผู้เรียนได้เผชิญกับปัญหาหรือ

สภาพการณ์ที่แท้จริง (authentic tasks) (Driscoll, 1994; Marshall, 1992 cited in Woolfolk, 1998) ทั้งนี้สภาพการณ์หรือปัญหาที่สร้างขึ้นสำหรับการเรียนควรมีความสัมพันธ์กับผู้เรียน

4.2.2 การจัดเตรียมเพื่อให้ผู้เรียนได้มีการทำงานร่วมกันการที่ให้ผู้เรียนได้มีโอกาสร่วมมือกันทำงานนั้นไม่ใช่เพียงเพื่อให้ผู้เรียนได้ช่วยเหลือกันหรือแลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกันเท่านั้น แต่การที่ผู้เรียนได้ร่วมมือกันทำงานยังช่วยทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และวิธีการแก้ปัญหาต่างๆ ของผู้เรียนแต่ละคนที่เกิดขึ้นนั้น จะเป็นการเสริมประสิทธิภาพของการทำงานให้สูงขึ้นด้วย (Brown et al., 1989 cited in Driscoll, 1994) การส่งเสริมให้มีการอภิปรายและการมีส่วนร่วมในความรับผิดชอบถือเป็นสิ่งที่มีความสำคัญสำหรับการเรียนรู้ (Woolfolk, 1998)

4.2.3 การเตรียมเนื้อหาในการสอนให้สอดคล้องกัน ในสภาพของการเรียนนั้นควรมีการจัดเตรียมเนื้อหาหรือสื่อการสอนต่างๆ ให้สอดคล้องกัน แต่มีการนำเสนอในรูปแบบที่หลากหลาย เพื่อให้ผู้เรียนได้มองปัญหาได้หลายแง่มุม (Driscoll, 1994; Woolfolk, 1998)

4.2.4 การให้ความสำคัญกับการสะท้อนความคิดของผู้เรียน การสะท้อนความคิดของผู้เรียนนั้น จะเป็นการกระตุ้นให้ผู้เรียนได้ตระหนักถึงความหมายของสิ่งที่ผู้เรียนสร้างขึ้นซึ่งการที่ผู้เรียนได้รู้ถึงความคิดของตนเองได้นั้น จะทำให้ผู้เรียนมีความสามารถในการแก้ปัญหาการคิดค้นหรือการสำรวจความรู้ใหม่ๆ ในระดับที่สูงขึ้นด้วยตนเอง

4.2.5 การสอนเน้นความสำคัญที่ตัวผู้เรียน (student-centered) ผู้เรียนไม่ใช่เป็นเพียงฝ่ายรับหรือเป็นผู้ตอบรับ แต่ควรจะได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจเกี่ยวกับการออกแบบกระบวนการเรียนการสอนตามความต้องการทางการเรียนรู้ของตน ผู้เรียนจะไม่สามารถเป็นผู้คิดหรือเป็นผู้เรียนได้ถ้าขาดโอกาสในการจัดการกับการเรียนรู้ของตนเอง (Perkins, 1991 Cited in Driscoll, 1994)

4.3 วิธีสอน (methods of instruction) วิธีสอนที่ถือว่าเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการเรียนรู้พอสรุปได้ดังนี้ 1) การใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์และการออกแบบสื่อต่างๆ เช่น micro worlds and hypermedia designs ตามชื่อของ micro worlds คือ สิ่งเล็กๆ แต่เป็นสิ่งที่ เป็นสภาพการณ์ที่แท้จริง สำหรับการค้นพบและการสำรวจ (Papert, 1981 cited in Driscoll, 1994) ตัวอย่างของ micro worlds ได้แก่ โปรแกรมภาษาโลโก (logo) เป็นโปรแกรมที่จะกระตุ้นให้เด็กได้มีการสำรวจและมีการค้นพบด้วยตนเอง โดยมี “เต่า” (turtle) เป็นเครื่องมือสำคัญในการเรียนรู้ของเด็ก เป็นการสนับสนุนการเรียนรู้โดยเน้นเด็กเป็นศูนย์กลาง และเป็นการจัดสภาพแวดล้อมเพื่อให้เด็กได้ลงมือกระทำกิจกรรมที่แท้จริง 2) การฝึกฝนทางปัญญา (cognitive apprenticeships) การที่ผู้เรียนสามารถเข้าร่วมในกิจกรรมที่แท้จริงได้ลงมือกระทำจริง ถือเป็น การฝึกฝนทางปัญญาทางหนึ่ง 3) การเรียนรู้จากการทำงานร่วมกัน โดยการใช้คอมพิวเตอร์เป็นเครื่องมือ (learning and computer - based tools) เครื่องมือนี้นักกล่าวเรียกว่า Bubble Dialogue ซึ่งสร้างโดย Language Development และ Hypermedia Group เป็นโปรแกรมคอมพิวเตอร์ที่ช่วย

ให้ผู้เรียนพัฒนาความสามารถทางภาษา โดยผู้เรียนสามารถสร้างบทสนทนาผ่านตัวละครในคอมพิวเตอร์ของผู้เรียนสามารถสร้างบทสนทนาได้ตามที่ตนเองต้องการ ทั้งที่ผู้เรียนสามารถเปิดเผยต่อผู้อื่นได้และไม่สามารถเปิดเผยต่อผู้อื่นได้ โปรแกรมคอมพิวเตอร์จะทำหน้าที่เป็นผู้แก้ไข (editing) สะท้อน (reflection) และสนับสนุน (supports) เพื่อให้ผู้เรียนได้เกิดพัฒนาการทางภาษา

บทบาทผู้สอนตามกรอบแนวคิดทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ การสอนตามกรอบแนวคิดทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ ครูเปรียบเสมือนผู้อำนวยการความสะอาดในการเรียนรู้และมอบอำนาจให้กับผู้เรียนในการสร้างความเข้าใจในเนื้อหาด้วยตนเอง ผู้สอนไม่ควรทำตัวเป็นผู้แนะนำหรือเป็นผู้จัดพฤติกรรมของผู้เรียน Brooks และ Brooks (Brooks & Brooks, 1995 cited in Lunenberg, 1998) ได้อธิบายเกี่ยวกับบทบาทการสอนของครูไว้ 12 ประเด็น ดังนี้

4.3.1 ผู้สอนตามกรอบแนวคิดทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ จะต้องเป็นผู้ให้กำลังใจและยอมรับความเป็นอิสระและความคิดริเริ่มของผู้เรียน เพราะความเป็นอิสระและความคิดริเริ่มของผู้เรียนเป็นสาเหตุให้ผู้เรียนได้มีการเชื่อมโยงแนวคิดต่าง ๆ การที่ผู้เรียนเกิดคำถามและสามารถตอบคำถามนั้นได้โดยการวิเคราะห์ แสดงว่าผู้เรียนนั้นเป็นผู้มีความรับผิดชอบในการเรียนรู้ของตนเองและสามารถเป็นผู้แก้ปัญหาได้ดีเท่ากับเป็นผู้ค้นพบปัญหา

4.3.2 ผู้สอนควรใช้ข้อมูลตามธรรมชาติและแหล่งข้อมูลที่แท้จริง ประกอบกับความชำนาญการสอนตามกรอบแนวคิดผู้เรียนสร้างความรู้เองนั้นเริ่มต้นด้วยการเรียนรู้จากผลของการค้นหาความสัมพันธ์กับปัญหาที่แท้จริง

4.3.3 ผู้สอนควรใช้คำพูดที่ทำให้ผู้เรียนเกิดความคิด เช่น ให้จำแนก (classify) ให้วิเคราะห์ (analyze) ให้ทำนาย (predict) และให้สร้างสรรค์ (create) โดยให้ผู้เรียนใช้กิจกรรมทางปัญญาได้แก่ การวิเคราะห์ (analysis) การแปลความหมาย (interpretation) การจัดประเภท (classification) และการทำนาย (prediction) เพื่อเป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้สร้างความเข้าใจเกี่ยวกับเนื้อหาต่าง ๆ

4.3.4 ผู้สอนยินยอมให้ผู้เรียนเป็นผู้นำเข้าสู่บทเรียน เปลี่ยนกลยุทธ์ในการสอนและการเปลี่ยนแปลงเนื้อหา ซึ่งไม่ได้หมายความว่า ความสนใจหรือความไม่สนใจในบทเรียนของผู้เรียนนั้นจะส่งผลให้ประเด็นหลักหรือเนื้อหาตามหลักสูตรจะต้องตัดออกไป แต่หมายความว่าผู้สอนนำสิ่งที่ได้จากผู้เรียนในขณะนั้นมาใช้ในการเรียนการสอนที่ผู้เรียนมีความสนใจ และมีความกระตือรือร้นเกิดขึ้นนั้น เป็นสิ่งที่มีประโยชน์มากกว่าการเรียนรู้เฉพาะบทเรียน

4.3.5 ผู้สอนจะต้องพยายามทำความเข้าใจมโนทัศน์ของผู้เรียน โดยเปิดโอกาสให้ผู้เรียนแสดงความเข้าใจ ก่อนที่จะเริ่มมีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ และแสดงความเข้าใจของผู้สอนออกมา สภาพการณ์ที่ผู้สอน แสดงความเข้าใจของตนออกมาก่อนการถาม ความเข้าใจของผู้เรียนจะเป็นการจำกัดความคิดของผู้เรียน ผู้เรียนจะยุติการคิด เพื่อรอคำแนะนำหรือรอคำตอบที่ถูกต้องจากผู้สอน

4.3.6 ผู้สอนเป็นผู้กระตุ้นให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วม ในการสนทนาทั้งกับผู้สอน และผู้อื่น แนวทางหนึ่งที่จะเปลี่ยนแปลงหรือเป็นแรงเสริมให้ผู้เรียนได้เกิดความคิดความเข้าใจ มากขึ้น คือ การได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการอภิปราย การที่ผู้เรียนได้มีโอกาสในการเสนอความคิด ของตนเอง ได้รับฟัง และได้สะท้อนความคิดของผู้อื่น ๆ ถือเป็นกระบวนการที่ช่วยให้ผู้เรียนได้ สร้างความเข้าใจใหม่ หรือสะท้อนความเข้าใจเดิมของตนที่มีอยู่

4.3.7 ผู้สอนเป็นผู้กระตุ้นให้ผู้เรียนเป็นผู้ถามคำถาม โดยการกระตุ้นให้ ผู้เรียนสามารถใช้คำถามที่ซับซ้อนและใช้คำถามปลายเปิดได้ ถือเป็นการทำทนายให้ผู้เรียนได้เสาะ แสวงหาไปถึงประเด็นที่ลึกซึ้งและกว้างไกล เพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงหรือการปฏิรูปความ เข้าใจของตนเอง

4.3.8 ผู้สอนควรเป็นผู้กระตุ้นให้ผู้เรียนได้มีการตอบสนอง เมื่อผู้เรียนได้มีการ เริ่มต้นในการตอบสนองและมีการตอบสนองบ่อยขึ้น ผู้เรียนจะได้มีโอกาสตรวจสอบและประเมิน ความเข้าใจและความผิดพลาดของตนเอง เป็นกระบวนการที่นำผู้เรียนไปสู่การสร้าง ความเข้าใจ ในประเด็นปัญหาและความคิดของตนเอง

4.3.9 ผู้สอนจะกระตุ้นให้ผู้เรียนได้มีการโต้แย้งหรือปฏิเสธสมมุติฐานที่ตั้งขึ้น และกระตุ้นให้เกิดการอภิปรายโต้แย้ง จะส่งผลให้ผู้เรียนได้มีพัฒนาการทางปัญญา

4.3.10 ผู้สอนจะต้องให้เวลาหลังจากได้ถามคำถาม ในสภาพของห้องเรียน นั้นมีผู้เรียนบางส่วนที่ไม่ได้เตรียมตัวพร้อมสำหรับตอบคำถามหรือตอบสนองต่อสิ่งที่มากระตุ้น ในทันที ผู้เรียนในส่วนนี้จำเป็นต้องอาศัยเวลา การที่ผู้สอนต้องการคำตอบหรือการตอบสนองจาก ผู้เรียนส่วนนี้ทันที จะกลายเป็นการยับยั้งความคิดของผู้เรียนและเป็นการบีบบังคับให้ผู้เรียน กลายเป็นผู้ดูแลเหตุการณ์

4.3.11 ผู้สอนควรใช้เวลาสำหรับผู้เรียนในการสร้างความสัมพันธ์และ สร้างสรรค์ผู้สอนควรจัดเตรียมกิจกรรมสำหรับชั้นเรียนและจัดเวลาที่เหมาะสมสำหรับการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนได้สร้างรูปแบบ ความสัมพันธ์ระหว่างแนวคิดต่างๆ ด้วยตนเอง

4.3.12 ผู้สอนควรเอาใจใส่ธรรมชาติความอยากรู้อยากเห็นของผู้เรียน โดยใช้ โมเดลวัฏจักรการเรียนรู้ (the learning cycle model) ซึ่งเสนอโดย Atking และ Karplus (Atking & Karplus, 1963 cited in Lunenberg, 1998) เป็นรูปแบบที่อธิบายถึงพัฒนาการของหลักสูตร และการสอนมี 3 ขั้นตอน ได้แก่ การค้นพบ (discovery) การแนะนำโน้ตทัศน์ (concept introduction) และการประยุกต์ใช้โน้ตทัศน์ (concept application) โดยมีสภาพการณ์ดังนี้ (1) ผู้สอนจัดเตรียมโอกาสที่เปิดกว้างสำหรับผู้เรียนเพื่อให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์ ในการเลือก เนื้อหาสาระในขั้นนี้เป็นการออกแบบสำหรับให้ผู้เรียนได้กำหนดปัญหา และตั้งสมมุติฐานจากงาน หรือข้อมูลที่มีอยู่ (discovery) (2) ผู้สอนจัดเตรียม บทเรียนโดยให้ความสำคัญกับปัญหาของ ผู้เรียนจัดเตรียมความสัมพันธ์และศัพท์ใหม่ๆ ที่มีโครงสร้างตามประสบการณ์ของผู้เรียน เพื่อ เป็นการแนะนำโน้ตทัศน์ (concept introduction) (3) จัดสภาพการณ์และปัญหาใหม่ เพื่อให้

ผู้เรียนได้สะท้อนศักยภาพของตน จากสิ่งที่ได้เรียนรู้มาก่อนหน้านี้ ถือว่าเป็นการประยุกต์ใช้โมทัศน์ (concept application)

ศิริชัย กาญจนวาสี (2547) ได้สรุปหลักการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (Learner-Centered Principles) ซึ่งมาจากแนวทฤษฎี Constructivism ไว้ดังนี้

1. ความรู้ที่ผ่านมาของผู้เรียนเป็นพื้นฐานสำคัญต่อการเรียนรู้สิ่งใหม่
2. ผู้เรียนมีความต้องการที่จะคิดเพื่อสร้างกลยุทธ์การเรียนรู้ของตนเอง
3. ผู้เรียนต้นตัวที่จะมีปฏิสัมพันธ์เพื่อสร้างสรรค์องค์ความรู้ใหม่
4. การใช้กิจกรรมสถานการณ์จริงช่วยให้การเรียนรู้มีความหมาย
5. การกระตุ้นและแรงจูงใจช่วยสร้างพลังการเรียนรู้
6. บริบททางสังคมของห้องเรียนมีผลต่อการเรียนรู้

ทฤษฎีการเรียนรู้ 5 ทฤษฎีที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

ผู้เชี่ยวชาญและนักการศึกษาไทย ได้รวบรวมแนวคิด ทฤษฎีการเรียนรู้ของไทยและสากล นำมาจัดสาระและกระบวนการ โดยเริ่มจากการวางแนวคิดพื้นฐานกระบวนการเรียนรู้ 5 ประการ คือ

1. แก่นแท้ของการเรียนการสอนคือการเรียนรู้ของผู้เรียน
2. การเรียนรู้เกิดขึ้นได้ทุกแห่งทุกเวลาต่อเนื่องยาวนานตลอดชีวิต
3. ศรัทธาเป็นจุดเริ่มต้นที่ดีที่สุดของการเรียนรู้
4. ผู้เรียนเรียนรู้ได้ดีด้วยการสัมผัสและสัมพันธ์
5. สาระที่สมดุลเกิดขึ้นจากการเรียนรู้คือความคิดความสามารถและความดี

จากแนวคิดพื้นฐานดังกล่าวได้กลายมาเป็นทฤษฎีการเรียนรู้ 5 ทฤษฎี (กฤษณา คิตติ, 2547) คือ ทฤษฎีการเรียนรู้อย่างมีความสุข ทฤษฎีการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อพัฒนากระบวนการคิด ทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อพัฒนาสุนทรียภาพ และทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อพัฒนาลักษณะนิสัย

ทฤษฎีการเรียนรู้อย่างมีความสุข ประกอบด้วย

1. ทฤษฎีการสร้างความรักและศรัทธา ทฤษฎีนี้มีแนวคิดว่าการสร้างศรัทธาต่อการเรียนเป็นสิ่งจำเป็น เพราะจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความรัก และความสนใจต่อบทเรียน ต่อครูและเพื่อนโดยเน้นว่าศรัทธาจะเกิดจากองค์ประกอบต่อไปนี้คือ (1) การเรียนบนฐานแห่งความรัก (2) บทเรียนที่สนุกและเพลิดเพลิน (3) การส่งเสริมความสนใจและความผูกพัน

2. ทฤษฎีการเห็นคุณค่าการเรียนรู้ (learning appreciation) ทฤษฎีนี้มีแนวคิดว่าการเรียนที่มีความหมาย ประกอบด้วยบทเรียนที่เหมาะสมกับวัย และความสนใจ เนื้อหากระชับง่ายต่อการทำความเข้าใจ มีตัวอย่างชัดเจน ไร้ให้คิดและติดตาม และมีคำอธิบายที่ไม่คลุมเครือ (2) เด็กเปรียบเสมือนเมล็ดพันธุ์ที่รอการเจริญเติบโต มีความสามารถพิเศษเฉพาะตัว (3) เด็กจะเกิดความรักและเห็นคุณค่าของสิ่งที่เรียนเมื่อบทเรียนนั้นสัมพันธ์กับสิ่งที่เคยรู้มาก่อน

3. ทฤษฎีเปิดประตูสู่ธรรมชาติ ทฤษฎีนี้มีแนวคิดที่ว่า (1) บทเรียนในห้องเรียนจะน่าสนใจเมื่อสภาพห้องเรียนน่าเรียน มีสื่อมีกิจกรรมที่หลากหลาย นักเรียนได้สัมผัสและเรียนรู้ด้วยตนเอง (2) บทเรียนนอกห้องเรียนจะมาช่วยเสริมการเรียนรู้ เพราะเด็กได้สัมผัสของจริง (3) การนำธรรมชาติมาเป็นบทเรียน (4) ให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมรับรู้กิจกรรมของโรงเรียน ส่งเสริมกิจกรรมที่สัมพันธ์กับชุมชนเพื่อแก้ปัญหาเด็ก

4. ทฤษฎีมุ่งมอดและมั่นคง (willing and firm) ทฤษฎีนี้มีแนวคิดว่าการรู้จักตนเอง รู้จุดดี จุดด้อย ยอมรับสภาวะแห่งตน ไม่ดูถูกตนเอง ใจกว้าง พร้อมจะปรับปรุงแก้ไขตนเอง รู้จักระดับอารมณ์ มั่นใจและตั้งใจจริง ย่อมนำมาซึ่งความสำเร็จ ซึ่งจะนำไปสู่ความภูมิใจ เห็นคุณค่าตนเอง

5. ทฤษฎีชีวิตที่สมดุล (equilibrium of life) เป็นทฤษฎีที่ให้ความสนใจกับการรักษาสมดุลของชีวิต

ทฤษฎีการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ทฤษฎีนี้มีแนวคิดว่าการเรียนรู้ให้รู้ทันเกิดขึ้นที่ใจ ต้องให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม ศูนย์กลางของการเรียนรู้อยู่ที่ผู้เรียนโดยมีครูเป็นผู้จัดการให้เกิดการเรียนรู้ สำหรับกระบวนการเรียนรู้ตามทฤษฎีนี้ ได้แก่ กระบวนการกลุ่ม (group process) การเรียนรู้แบบสร้างสรรค์ความรู้ (constructivism) และการเรียนรู้แบบร่วมแรงร่วมใจ (cooperative learning)

ทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อพัฒนากระบวนการคิด ทฤษฎีนี้มีแนวคิดว่าการคิดใดๆ หากบุคคลมีคุณสมบัติที่เอื้อต่อการคิด นับได้ว่าเป็นพื้นฐานและการเริ่มต้นที่ดี การคิดของบุคคลนั้นจะต้องอาศัยทักษะการคิดจำนวนมากเป็นแกนสำคัญ ซึ่งทักษะการคิดเหล่านี้จะช่วยพัฒนากระบวนการคิดแบบต่างๆ ที่จำเป็น เช่น กระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ กระบวนการแก้ปัญหา กระบวนการตัดสินใจ กระบวนการคิดริเริ่มสร้างสรรค์ เป็นต้น

ทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อพัฒนาสุนทรียภาพ: ศิลปะ ดนตรี กีฬา ทฤษฎีนี้มีแนวคิดว่าการศิลปะ ดนตรี และกีฬา ประกอบด้วยหลักการ 3 หลักการ คือหลักความเหมือน หลักความต่าง และหลักความเป็นฉัน หลักการทั้ง 3 หลักการจะต้องอยู่ด้วยกันขาดอย่างใดอย่างหนึ่งไม่ได้ ความเหมือนคือแม่แบบ หลักของความเหมือนประกอบด้วยการเล่นแบบและการทำซ้ำ ส่วนความต่างเป็นความต้องการที่จะเปลี่ยนแปลงความจำเจ เพื่อให้ทันกับเหตุการณ์ และความเป็นฉันเป็นเสมือนฐานทางวัฒนธรรม

ทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อพัฒนาลักษณะนิสัย: การฝึกฝน กาย วาจา ใจ ทฤษฎีนี้มีแนวคิดว่าการพัฒนาลักษณะนิสัยนั้นจะต้องพัฒนาโดยการฝึก ฝึกกาย ฝึกวาจาและใจ เพื่อให้เป็นคนมีความสุข ครอบครัวยอมรับ ชุมชนเข้มแข็ง สังคมสันติ และสิ่งแวดล้อมยั่งยืน

Fred. N. Finley (อ้างถึงใน ธนาทิพ ฉัตรภูติ, 2544) กล่าวว่า การเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ต้องให้ผู้เรียนได้เลือกเรียนในสิ่งที่เขาต้องการอย่างแท้จริง โดยครูต้องเข้าใจว่าการเรียนรู้ที่ยืดผู้เรียนเป็นสำคัญ ไม่ได้หมายความว่าผู้เรียนแต่ละคนจะเรียนรู้คนเดียวตามลำพัง ในทางตรงกันข้ามคำแนะนำจากครู และการจัดกิจกรรมกลุ่มจะช่วยให้ผู้เรียนเรียนรู้ได้อย่าง

สนุกสนานมากขึ้น ครูต้องมีความพยายามและขยันมากขึ้นกว่าเดิม เพราะจะต้องออกแบบวิธีเรียนใหม่ๆ อยู่เสมอด้วยวิธีที่เข้าใจง่าย เนื่องจากการใช้รูปแบบที่ซับซ้อนหรือรูปแบบที่ซ้ำซาก จะไม่ช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน Finley กล่าวย้าว่า ครูยังคงเป็นปัจจัยที่สำคัญในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญโดยจะมีบทบาทเป็นผู้ช่วยเหลือ แนะนำนักเรียน หรือกล่าวโดยสรุปได้ว่าครูมีบทบาทสำคัญ ดังนี้

1. เตรียมผู้เรียนให้พร้อม (preparation for conceptual change) วิธีการคือ ครูจะต้องสังเกตและรับฟังความเห็นของนักเรียนต่อเรื่องที่จะเรียน เพื่อเป็นการทำความเข้าใจว่านักเรียนแต่ละคนมีพื้นฐานความรู้ในเรื่องดังกล่าวมากน้อยเพียงใด จากนั้นครูต้องพยายามทำให้นักเรียนเกิดความรู้สึกไม่พอใจในความรู้ที่มีอยู่ และอยากค้นหาความรู้ด้วยตนเอง ท้ายที่สุดครูจะต้องเปิดโอกาสให้เด็กได้ศึกษาหาความรู้เองอย่างที่เด็กต้องการ วิธีการเหล่านี้จะทำให้เด็กรู้จักตัวเองว่าเขาต้องการอะไร และรู้จักคิดว่าจะทำอย่างไรจึงจะได้เรียนรู้ในสิ่งที่เขาต้องการ

2. แนะนำองค์ความรู้แลทักษะใหม่ๆ (introducing new knowledge and skills) ในขั้นตอนนี้ครูจะต้องช่วยให้นักเรียนพบทางที่จะศึกษาความรู้และทักษะที่ต่างไปจากเดิม ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นต่อการแก้ปัญหาหรือช่วยให้สามารถทำงานสำเร็จลุล่วงลงได้ และเป็นการเปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงความสามารถทางปัญญาในการทำความเข้าใจกับเรื่องต่างๆ ทำทนายให้นักเรียนเกิดความคิดใหม่ที่ต่างไปจากเดิมและสามารถหาเหตุผลมาอธิบายความคิดของตนเองได้

3. การประยุกต์และบูรณาการ (application and integration) ความรับผิดชอบของครูในขั้นตอนนี้คือ ช่วยให้นักเรียนเข้าใจความคิดและความรู้ใหม่ๆ อย่างถูกต้อง สามารถนำความรู้ใหม่นั้นไปบูรณาการเข้ากับความรู้ที่มีอยู่เดิมได้ และทำให้นักเรียนรู้ว่าองค์ความรู้ใหม่ที่ได้นั้นมีประโยชน์กว่าความรู้ที่มีอยู่เดิมอย่างไร

4. ส่งเสริมให้เกิดการปฏิบัติ (practice) ครูจะต้องหาโอกาสให้นักเรียนนำความรู้ใหม่ที่ได้ประยุกต์ใช้อย่างอิสระ โดยครูจะเป็นเพียงผู้คอยให้คำแนะนำไม่ใช่ผู้ชี้้นำสิ่งที่กล่าวมาข้างต้นเป็นบทบาทของครู ตามแนวคิดของนักการศึกษาชาวต่างประเทศ สำหรับแนวคิดของนักการศึกษาไทยเกี่ยวกับบทบาทครูที่ส่งเสริมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญมีดังนี้

การจัดการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

จากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่แก้ไขปรับปรุง พ.ศ. 2545 ที่สะท้อนแนวความคิดการปฏิรูปการจัดการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญหรือผู้เรียนสำคัญที่สุด ซึ่งถือเป็นหลักการสำคัญของการจัดการเรียนการสอนในทุกรูปแบบและทุกระดับการศึกษา

การปฏิรูปการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ หมายถึงในการจัดกระบวนการเรียนรู้ให้คำนึงถึงประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียนโดยให้ผู้เรียน มีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้มากที่สุดและกระบวนการเรียนรู้ที่ผู้เรียนสำคัญที่สุดหมายถึง การกำหนดจุดหมาย สาระ กิจกรรม แหล่งเรียนรู้ สื่อการเรียน และการวัดประเมินผล ที่มุ่งพัฒนาคน และชีวิต ให้เกิดประสบการณ์การเรียนรู้เต็มตามความสามารถ สอดคล้องกับความถนัด ความสนใจ และความต้องการ ให้ผู้เรียนได้พัฒนาเต็มตามศักยภาพ มีทักษะในการแสวงหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย สามารถนำวิธีการเรียนรู้ไปใช้ในชีวิตจริงได้ และทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนเพื่อพัฒนาผู้เรียน เมื่อพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ประกาศว่า การจัดการศึกษาจะต้องเน้นที่ผู้เรียนเป็นสำคัญ หลายฝ่ายที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะครู ต่างก็พยายามค้นหาคำตอบว่า “การจัดการศึกษาหรือการเรียนรู้ที่เน้นนักเรียนเป็นสำคัญ” ต่างจาก “การจัดการศึกษาหรือการเรียนรู้ที่เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลาง” อย่างไร ซึ่งทศนา เขมมณี (2544ก) กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ หมายถึง การจัดการเรียนการสอนโดยคำนึงถึงประโยชน์ของผู้เรียนเป็นประการสำคัญ ใครก็ตามที่เป็นคนสำคัญของเรา เราย่อมมีความรัก ความปรารถนาดีให้แก่เขา จะคิดจะทำอะไร ก็มักจะคิดถึงเขาก่อนคนอื่น และคิดถึงประโยชน์ที่เขาควรจะได้รับ...ดังนั้นการจัดการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญจึงไม่ใช่แนวทางหรือวิธีการสอน น่าจะเป็นหลักการหรือแนวคิดในการสอนมากกว่า ซึ่งการจะนำแนวคิดไปสู่การปฏิบัติได้ครูก็ต้องแสวงหาแนวทางและวิธีการที่ชัดเจนมาใช้

ประวัติความเป็นมา

จากการศึกษาความเป็นมาของการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ในวงการศึกษานานาชาติที่ผ่านมา ได้มีความพยายามเปลี่ยนแปลงจากการจัดการเรียนการสอนที่เน้นครูเป็นศูนย์กลาง เป็นการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ สำหรับการศึกษาของประเทศไทยก็เช่นเดียวกัน ในการเปลี่ยนแปลง ปรับปรุงหลักสูตรทุกครั้งที่ผ่านมา (พ.ศ. 2503, พ.ศ. 2521 และ พ.ศ. 2533) มีความพยายามที่จะเปลี่ยนแปลงการจัดการเรียนการสอนที่ครูเป็นศูนย์กลางไปในแนวทางที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง หรือเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญมากยิ่งขึ้น แต่ยังไม่ประสบความสำเร็จไม่มากนัก ทิศทางการเปลี่ยนแปลงของการจัดการเรียนการสอนดังกล่าว อยู่บนพื้นฐานของทฤษฎีการศึกษาแนวก้าวหน้า (progressive education theory)

ทฤษฎีนี้ไม่ใช่ทฤษฎีใหม่ นักปรัชญา นักการศึกษาในอดีตได้เสนอแนวคิดนี้มาเป็นเวลานานแล้ว พื้นฐานแนวคิดของนักปรัชญานักการศึกษาได้ นำเสนอไว้ ดังนี้

ศิริชัย กาญจนวาสี (2543ช) ได้กล่าวถึงแนวคิดของนักการศึกษาหลายคน เช่น Petaolzze (1826), Froebel (1840), John Dewey (1916, 1938, 1940), Kilpatrick (1918), Rousseau (1962) และ Carl Rogers (1969) เป็นต้น ว่าการศึกษาเป็นกุญแจสำคัญของการพัฒนาเงื่อนไขทางสังคม การเรียนรู้สิ่งใดก็ตามต้องเตรียมเด็กให้มีความพร้อมที่จะเรียนรู้สิ่งนั้นเสียก่อน

Froebel (1840 อ้างถึงใน ศิริชัย กาญจนวาสี, 2543ช) ให้แนวคิดว่า เด็กคล้ายพืชที่กำลังงอกงาม ต้องการความอบอุ่นและแสงสว่าง การเรียนรู้ไม่ใช่สิ่งที่เกิดขึ้นอย่างอัตโนมัติแต่เกิดจากการจัดกระทำอย่างมีขั้นตอน (unfolding) บนพื้นฐานของความรู้ความเข้าใจเดิมที่มีอยู่ด้วยความสนุกสนาน จึงควรส่งเสริมการเรียนรู้จากการเล่น (play) จะทำให้เด็กสนใจและเรียนรู้ได้มากขึ้น ผู้สอนควรรู้จักกิจกรรม แนะนำการเล่น และพัฒนาเครื่องเล่นต่าง ๆ ให้แก่เด็ก

John Dewey (1916, 1938, 1940) เป็นผู้บุกเบิกคนสำคัญเกี่ยวกับการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (student - centered learning) Dewey มีแนวคิดว่าการศึกษาเป็นฟังก์ชันหนึ่งของสังคม โรงเรียนจึงมีปฏิสัมพันธ์กับสังคมอยู่ตลอดเวลา ครูที่ดีจะต้องนำประสบการณ์ความสนใจและปัญหาจากสังคมภายนอกเข้ามาแทรกในกิจกรรมของโรงเรียน ครูจะต้องเข้าใจความต้องการและความสนใจของเด็ก ตระหนักในการสร้างผู้เรียนให้เกิดความงอกงามและพัฒนาการ (growth and development) ตามศักยภาพของเด็กแต่ละคน หลักสูตรไม่ใช่ศูนย์กลางของการเรียนรู้แต่ศูนย์กลางของการเรียนรู้อยู่ที่ตัวเด็ก (child-centered) เด็กเป็นศูนย์กลางในสิ่งที่เขาต้องการเรียนรู้แนวคิดพื้นฐานจากทฤษฎีของดิวอี้ (Dewey's theories) ซึ่งมีจุดมุ่งหมายทางการศึกษาที่เน้นความแตกต่างระหว่างบุคคลและพัฒนาผู้เรียน ให้มีอิสระทางความคิดและนำผู้เรียนไปสู่สังคมอย่างเต็มที่การเรียนรู้เกิดจากประสบการณ์ตรงของผู้เรียน มากกว่าการถ่ายทอดความรู้และค่านิยมผ่านทางหนังสือและการสอนใช้วิธีการบรรยาย John Dewey ยังเน้นว่า การศึกษาควรจะสนับสนุนให้ผู้เรียนเรียนรู้โดยตรงด้วยตนเอง และมีความรับผิดชอบตนเอง ความรู้ที่ให้ผู้เรียนจะต้องมีความสัมพันธ์กันทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน และต้องตรงกับความต้องการ จุดมุ่งหมายและความสามารถของผู้เรียน นอกจากนี้การศึกษาจะต้องเป็นการนำเอาองค์ความรู้ทั้งหลายและความรอบรู้ พัฒนาความเป็นมนุษย์ และช่วยให้สังคมมีความก้าวหน้าขึ้น ปรัชญาของดิวอี้ มีพื้นฐานความเชื่อว่า ความนึกคิดที่แตกต่างกันเป็นสิ่งสำคัญและเป็นสิ่งที่ต้องแลกเปลี่ยนความคิดซึ่งกันและกันแนวคิดสำคัญ ๆ ที่ Dewey ได้เสนอไว้มีดังนี้

1. ธรรมชาติของเด็กควรรู้จักธรรมชาติของเด็กว่าเด็กมีธรรมชาติของความกระตือรือร้น อยากรู้ อยากเห็น ตรงไปตรงมา ชอบคิด และมีความคิดสร้างสรรค์ในตัวเองทุกคน ครูจึงควรสะท้อนธรรมชาติของเด็กให้เด็กแสดงพฤติกรรมที่เป็นธรรมชาติของเขาออกมา

2. เอกัตตะบุคคลของเด็กครูควรเข้าใจเอกัตตะบุคคลของเด็กเข้าใจความแตกต่างระหว่างบุคคล เด็กแต่ละคนมีความต้องการ ความสนใจและความถนัดต่างกัน ครูต้องยอมรับความแตกต่าง และความหลากหลายของเด็ก ถือว่าเด็กทุกคนมีศักดิ์ศรี และยอมให้เด็กเป็นตัวของตัวเอง มีเสรีภาพและมีความอิสระ

3. บทบาทของครู

3.1 ครูควรเป็นผู้ร่วมวางแผนการเรียนรู้กับเด็ก (co-planner) ร่วมกันกำหนดเป้าหมายที่พึงประสงค์ และกระบวนการเรียนรู้

3.2 ครูควรเป็นผู้กระตุ้น (motivator) ให้เด็กทุกคนกระตือรือร้น สนใจ ตั้งใจ ใฝ่รู้ และพัฒนาตนเอง

3.3 ครูควรเป็นผู้อำนวยความสะดวก (facilitator) ให้แก่เด็กเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ เกิดความงอกงามและพัฒนาการ

Kilpatrick (1918 อ้างถึงใน ศิริชัย กาญจนวาสี, 2547) เป็นนักการศึกษาสำคัญอีกท่านหนึ่งที่ให้แนวคิดพัฒนาการศึกษาแนวก้าวหน้า สืบต่อจาก Dewey Kilpatrick ให้แนวคิดว่าการจัดการเรียนการสอนควรเน้นให้ผู้เรียนบรรลุผลสำคัญ 5 ประการ ดังนี้

1. มีความรู้ที่ถาวร
2. มีความเข้าใจและเกิดทักษะระดับสูง
3. สามารถปฏิบัติและเรียนรู้อย่างมีความสุข
4. มีความกระตือรือร้นที่จะเรียนรู้ต่อไป
5. มีเจตคติที่ดีต่อองค์กรทางสังคม

Kilpatrick เชื่อว่า ผลการเรียนรู้ดังกล่าวจากโรงเรียน จะช่วยทำให้ผู้เรียนเป็นพลเมืองดี ตื่นตัว คิดและทำอย่างชาญฉลาดสามารถปรับตัวเข้ากับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมได้

Rousseau (Rousseau, 1962 อ้างถึงใน ศิริชัย กาญจนวาสี, 2543ค) ได้เสนอแนวคิดที่ว่า เด็กทุกคนมีลักษณะของความเป็นผู้บริสุทธิ์ วิถีธรรมชาติ จะช่วยพัฒนาเด็กให้งอกงามก้าวหน้า ตามความต้องการและความสนใจ ควรให้เด็กมีความเป็นอิสระเป็นตัวของตัวเอง และควรขจัดสิ่งที่เป็นอุปสรรคขวางกั้นความเจริญงอกงามให้หมดสิ้นไป พร้อมทั้งให้หลักว่า เด็กแต่ละคนมีธรรมชาติ และแบบแผนเป็นของตัวเอง ดังนั้นจึงต้องให้เด็กมีอิสระภายใต้การควบคุม สิ่งแวดล้อม ที่ออกแบบให้เหมาะสมกับการเรียนรู้ สิ่งที่จะให้เด็กเรียนรู้ควรกำหนดด้วยความเข้าใจในขั้นตอน และพัฒนาการตามธรรมชาติของตัวเด็ก รากฐานความคิดดังกล่าว ต่อมาได้พัฒนาเป็นแนวคิดสำคัญ ๆ ทางการศึกษาหลายอย่าง เช่น การเรียนรู้เป็นรายบุคคล (individualized learning) การเรียนรู้แบบสืบค้น (discovery learning) การเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (child-centered learning) นอกจากนักปรัชญา นักการศึกษาดังกล่าวแล้วยังมีนักการศึกษาอีกท่านหนึ่งคือ Carl Rogers (1951, 1975, 1995 อ้างถึงในกฤษณา คิตติ, 2547) ที่กล่าวถึงผู้เรียนเป็นสำคัญ ในแนวทฤษฎีของโรเจอร์สเองคือ “client-centered therapy” ซึ่งมี

แนวคิดว่าการศึกษาคือต้องเข้าใจความต้องการของผู้เรียนในการสอนจะต้องให้ความสนใจทางด้านจิตใจของเด็ก นอกจากนี้ต้องให้ความสนใจกับบุคลิกภาพและการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และกระบวนการเรียนรู้ ครูจะต้องสนับสนุนการพัฒนาความคิดของผู้เรียนที่หลากหลาย ครูต้องสนใจชีวิตของผู้เรียนให้มีความสัมพันธ์กัน ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน โดยให้ผู้เรียนมีความรู้เรื่องสังคม วิธีการสอน จะเน้นยุทธศาสตร์ทางกระบวนการคิด เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมเป็นการเรียนที่ร่วมมือกันและมีการเคลื่อนไหวตลอดเวลา โดยสรุป อาจกล่าวได้ว่าทฤษฎีการศึกษาแนวก้าวหน้า (progressive education theory) ก่อให้เกิดกระแสการเปลี่ยนแปลงการเรียนการสอนแบบประเพณีนิยม มาเป็นการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (learner-centered learning) ระบบการเรียนการสอนแบบประเพณีนิยมเป็นการสอน (หนังสือ) ที่เน้นเนื้อหาวิชาเป็นหลัก (subject-centered) กระบวนการสอนยึดครูเป็นศูนย์กลางของการกำหนดวัตถุประสงค์ การสอน และการประเมินผล สำหรับการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญใช้ผู้เรียนเป็นตัวตั้ง ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ สร้างและพัฒนาองค์ความรู้ให้เกิดขึ้นที่ตัวเด็กผู้สอนทำหน้าที่ร่วมวางแผน กระตุ้นจัดประสบการณ์ ส่งเสริมความคิด และอำนวยความสะดวกที่เอื้อให้เกิดการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับศักยภาพ ความต้องการของผู้เรียนโดยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมอย่างจริงจัง จะช่วยผลักดันผู้เรียนให้บรรลุผลสูงสุดตามศักยภาพของตนเอง

การบูรณาการ

บูรณาการคืออะไร

บูรณาการแปลว่าการกระทำให้สมบูรณ์ ภาษาอังกฤษใช้ว่า integration ที่หมายถึงการรวมตัวกันเป็นก้อน หรือเป็นกลุ่ม การผสมกัน การปรับตัวให้เข้า กับสิ่งแวดล้อม หรือ “integrated” ซึ่งหมายถึงการรวมตัวกัน การประสานกัน จะเห็นว่า การนำคำ “บูรณาการ” ไปใช้นั้นมีหลากหลายลักษณะ ซึ่งก็แล้วแต่การตีความให้เหมาะสมกับการใช้งาน แต่โดยรวมแล้วมีจุดร่วมกันคือ “การบูรณาการ” เป็นการผสมผสานทรัพยากรที่มีอยู่ นำมาบริหารจัดการร่วมกัน เพื่อให้เกิดการพัฒนา หรือทำให้ดีขึ้น นั้นหมายความว่า การบูรณาการนั้นไม่มีสูตรสำเร็จรูปตายตัว แต่ผลที่ได้รับออกมาต้องดีกว่า

กระบวนการบูรณาการการจัดการเรียนรู้

กระบวนการบูรณาการการจัดการเรียนรู้มีลักษณะดังนี้

1. ผสมผสานหลักสูตร - ความรู้ในสาขาวิชาต่าง ๆ เข้าด้วยกัน
2. ผสมผสานกระบวนการสอน / กระบวนการเรียนรู้ / plugged คุณธรรม ค่านิยมอันดีงาม โดยคำนึงถึง

- ความแตกต่างระหว่างบุคคล
- ความสามารถทางสติปัญญา

การบูรณาการทางการสอนจะช่วยฝึกให้ผู้เรียนรู้จักนำความรู้ไปผสมผสานกัน ฝึกให้รู้จักใช้ เหตุผลและการนำไปประยุกต์ใช้ เพื่อแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน

รูปแบบการบูรณาการ

1. การบูรณาการภายในวิชา (Intradisciplinary) เป็นการเชื่อมโยงการสอนระหว่างเนื้อหาวิชาในกลุ่มประสบการณ์หรือรายวิชาเดียวกันกันเข้าด้วยกัน

2. การบูรณาการระหว่างวิชา (Interdisciplinary) มี 4 รูปแบบ คือ

2.1 การบูรณาการแบบสอดแทรก (Infusion Instruction) เป็นการสอนในลักษณะที่ครูผู้สอนในวิชาหนึ่งสอดแทรกเนื้อหาวิชาอื่น ๆ ในการสอนของตน

2.2 การสอนบูรณาการแบบคู่ขนาน (Parallel Instruction) เป็นการสอนโดยครูตั้งแต่สองคนขึ้นไป วางแผนการสอนร่วมกันโดยมุ่งสอนหัวเรื่องหรือความคิดรวบยอดหรือปัญหาเดียวกันแต่สอนต่างวิชาและต่างคนต่างสอน

2.3 การสอนแบบบูรณาการแบบสหวิทยาการ (Multidisciplinary Instruction) เป็นการสอนลักษณะเดียวกับการสอนบูรณาการแบบคู่ขนาน แต่มีการมอบหมายงานหรือโครงการร่วมกัน

2.4 การสอนบูรณาการแบบข้ามวิชา หรือสอนเป็นคณะ (Transdisciplinary Instruction) เป็นการสอนที่ครูผู้สอนวิชาต่าง ๆ ร่วมกันสอนเป็นคณะหรือเป็นทีม มีการวางแผนปรึกษาหารือร่วมกันโดยกำหนดหัวเรื่อง ความคิดรวบยอด หรือปัญหาร่วมกัน แล้วร่วมกันสอนนักเรียนกลุ่มเดียวกัน

3. การสอนบูรณาการแบบข้ามชั้นเรียน หรือการสอนแบบคละชั้น เป็นการเชื่อมโยงการสอน เนื้อหาวิชาเดียวกัน โดยครูคนเดียวสอนมากกว่าหนึ่งชั้นเรียน ซึ่งเป็นรูปแบบการสอนที่เหมาะสมกับโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก

ขั้นตอนการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ

1. กำหนดเรื่องที่จะสอน โดยการศึกษาหลักสูตรและวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของเนื้อหาที่มีความเกี่ยวข้องกัน เพื่อนำมากำหนดเป็นเรื่องหรือปัญหาหรือความคิดรวบยอดในการสอน

2. กำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ โดยการศึกษาจุดประสงค์ของวิชาหลักและวิชารองที่จะนำมาบูรณาการ และกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ในการสอน สำหรับหัวเรื่องนั้น ๆ เพื่อการวัดและประเมินผล

3. กำหนดเนื้อหาย่อย เป็นการกำหนดเนื้อหาหรือหัวเรื่องย่อย ๆ สำหรับการเรียนการสอนให้สนองจุดประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนดไว้

4. วางแผนการสอน เป็นการกำหนดรายละเอียดของการสอนตั้งแต่ต้นจนจบ โดยการเขียนแผนการสอน/แผนการจัดการเรียนรู้ ซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญเช่นเดียวกับแผนการสอนทั่วไป คือสาระสำคัญ จุดประสงค์ เนื้อหา กิจกรรมการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล

5. ปฏิบัติการสอน เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่กำหนดไว้ในแผนการสอน รวมทั้งมีการสังเกตพฤติกรรมการเรียนของนักเรียน ความสอดคล้องสัมพันธ์กันของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ผลสำเร็จของการสอนตามจุดประสงค์ ฯลฯ โดยมีการบันทึกจุดเด่น จุดด้อยไว้สำหรับการปรับปรุง หรือพัฒนาให้ดียิ่งขึ้น

6. การประเมินปรับปรุงและพัฒนาการสอน เป็นการนำผลที่ได้บันทึก รวบรวมไว้ในขณะปฏิบัติการสอน มาวิเคราะห์เพื่อปรับปรุงและพัฒนาแผนการสอนแบบบูรณาการการให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

เหตุผลในการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ

ด้านจิตวิทยา

ผู้เรียนได้มีโอกาสได้รับความรู้ที่หลากหลาย เกิดการนำมาใช้ได้ในชีวิตประจำวัน

ด้านสังคมวิทยา

ผู้เรียนต้องการทักษะจากหลายสาขาวิชาร่วมกัน จึงจะสามารถนำมาใช้ได้ในชีวิตประจำวัน

ด้านบริหาร

- แก้ปัญหาด้านการขาดแคลนบุคลากร
- แก้ปัญหาความซ้ำซ้อนของเนื้อหาวิชา
- ประหยัดเวลาและค่าใช้จ่าย

แนวคิด / ทฤษฎี

กระบวนการเรียนรู้แบบบูรณาการ เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีดังต่อไปนี้

1. ปรัชญาการศึกษาแบบ Progressivism ของ John Dewey

- การศึกษาคือชีวิต : คนต้องศึกษาตลอดชีวิต (ความรู้มากมายมหาศาล)
- เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง
- การเรียนโดยการแก้ปัญหา
- ส่งเสริมร่วมมือการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน สร้างเสริมการอยู่ร่วมกันในวิถี

ประชาธิปไตย

2. ทฤษฎีการเรียนรู้ในด้าน Cognitive ที่ใช้ Constructivism Approach

หลักสำคัญของ Constructivism คือ ผู้เรียนต้องสร้างความรู้เอง ครูเป็นผู้ช่วย โดยจัดหา ข้อมูลข่าวสารที่มีความหมายให้แก่ผู้เรียน หรือให้โอกาสผู้เรียนได้ค้นพบด้วยตนเอง และเป็นผู้ ลงมือกระทำ

3. ทฤษฎีการเรียนรู้ที่มีความหมายของ Ausubel

ทฤษฎีการเรียนรู้ของ Ausubel เน้นความสำคัญของการเรียนรู้ที่มีความเข้าใจและ มีความหมาย การเรียนรู้จะเกิดขึ้นเมื่อผู้เรียนได้เชื่อมโยงสิ่งที่เรียนรู้ใหม่เข้ากับความรู้เดิมที่อยู่ใน สมองของผู้เรียน

4. การถ่ายโอนการเรียนรู้ (Transfer of Learning)

การถ่ายโอนการเรียนรู้ หมายถึง การนำสิ่งที่เรียนรู้แล้วไปใช้ในสถานการณ์ใหม่ การถ่ายโอนการเรียนรู้เป็นกระบวนการที่สำคัญเพราะวัตถุประสงค์ของการศึกษาที่สำคัญประการ หนึ่ง คือ การเตรียมผู้เรียนให้สามารถนำสิ่งที่เรียนรู้ไปใช้ประโยชน์ในอนาคตทั้งในด้านประกอบ อาชีพ และการแก้ปัญหาต่างๆ

ลักษณะสำคัญของการบูรณาการ

การบูรณาการทำได้หลายระดับ โดยเป็นการบูรณาการระหว่าง

- ความรู้ของวิชาต่างๆ (บูรณาการหลักสูตร)
- ความรู้และกระบวนการเรียนรู้ (บูรณาการกระบวนการเรียนการสอน)
- พัฒนาการทางความรู้และพัฒนาการทางจิตใจ (จิตพิสัย) เน้นทั้งความรู้ และเจตคติ

ค่านิยม ความสนใจ สุนทรียภาพ

- ความรู้และการกระทำ เน้นทั้งความรู้และทักษะพิสัย
- สิ่งที่เรียนในโรงเรียนกับสิ่งที่เป็นอยู่ในชีวิตประจำวันของผู้เรียน
- สิ่งที่เรียนในโรงเรียนต้องมีความหมายและมีคุณค่าต่อชีวิต สามารถนำไปพัฒนา

คุณภาพชีวิตให้สูงขึ้น

ขั้นตอนและวิธีการ

การจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ ทั้งการบูรณาการภายในวิชาและบูรณาการ ระหว่างวิชา มีหลักการเช่นเดียวกัน โดยมีขั้นตอนและวิธีการดังต่อไปนี้

1. การวางแผนและการประเมินผลการสอนแบบบูรณาการ

ขั้นที่ 1 วิเคราะห์หลักสูตรและเลือกหัวเรื่อง (Theme)

- ระดมพลังสมองของครู / ผู้เรียน
- กำหนดโครงการสอนให้สอดคล้องกับการดำเนินชีวิต
- การศึกษาเอกสารต่างๆ

วิชาต่าง ๆ)

- กำหนดหัวข้อเรื่อง (Topic) ให้แคบลง (หาความสัมพันธ์ของความรู้ใน

วิชาต่าง ๆ)

ขั้นที่ 2 การพัฒนาหัวเรื่อง

โรงเรียน

- กำหนดเวลาในการสอนให้เหมาะสมโดยคำนึงถึงปฏิทินปฏิบัติงานของ

เกิดแก่ผู้เรียน

- กำหนดวัตถุประสงค์ โดยระบุความรู้ด้วยความสามารถที่ต้องการจะให้

- สร้างวัตถุประสงค์เพื่อช่วยให้ผู้เรียนสามารถสร้างความเชื่อมโยง

- ให้ผู้เรียนคาดการณ์ถึงความสำเร็จขั้นต้น

ขั้นที่ 3 แหล่งข้อมูล

บูรณาการได้

- กำหนดแหล่งข้อมูลเพื่อช่วยให้ครูสามารถจัดการเรียนการสอนแบบ

- ตัวอย่างแหล่งข้อมูล

- สมาชิกในกลุ่ม

- ผู้ปกครอง

- การออกไปสำรวจ

- การบริการชุมชน

- การพัฒนาสื่อในเชิงพาณิชย์

- เทคโนโลยี

- ผู้สอนจากแหล่งอื่น ๆ

- ผู้เชี่ยวชาญด้านสื่อ ผู้ให้คำปรึกษา

- แหล่งข้อมูลท้องถิ่น

2. วิธีดำเนินการ

ในการเตรียมการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ ผู้สอนจะต้องตัดสินใจว่าจะสอนบูรณาการตามรูปแบบใด จะสอนสอดแทรกวิชาต่าง ๆ ด้วยตนเอง หรือจะวางแผนเพื่อสอนบูรณาการกับคนอื่น ๆ หากจะสอนบูรณาการกับผู้สอนวิชาอื่น ก็ต้องประชุมวางแผนดำเนินการร่วมกัน ตกลงกันว่าจะใช้วิชาใดเป็นแกน วิชาอื่นที่จะร่วมบูรณาการต้องวิเคราะห์สาระเนื้อหาจากหลักสูตรว่าจะมีเรื่องใดที่จะบูรณาการกับวิชาที่เป็นแกนได้บ้าง จึงวางแผนดำเนินการร่วมกันต่อไป

ข้อดีของการสอนแบบบูรณาการ

1. ช่วยให้เกิดการถ่ายโยงการเรียนรู้ (Transfer of Learning) ทำให้ผู้เรียนเข้าใจเนื้อหาในลักษณะองค์ประกอบรวม/ภาพรวมมองเห็นความสัมพันธ์ระหว่างวิชาและลดความซ้ำซ้อนของเนื้อหาในแต่ละวิชา

2. ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง โดยผสมผสานสาระความรู้ต่างๆ คุณธรรม ค่านิยมและลักษณะอันพึงประสงค์ เป็นการเพิ่มศักยภาพของผู้เรียนอย่างไม่จำกัด เพราะผู้เรียนได้เรียนรู้วิธีการเรียนรู้ตลอดชีวิต และสามารถนำความรู้ที่ได้ ไปใช้ในชีวิตจริงได้อย่างเหมาะสม และมีประสิทธิภาพ

3. ส่งเสริมให้เกิดกิจกรรมการเรียนรู้หลากหลายรูปแบบ เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางโดยส่งเสริมกระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์และการประยุกต์ความรู้มาใช้ เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา

4. ส่งเสริมการเรียนรู้สำหรับการปกครองแบบประชาธิปไตย รู้จักการเคารพสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น โดยคำนึงถึงความคิดเห็นและผลประโยชน์ของส่วนรวมเป็นหลัก

**ตัวอย่างแผนการจัดการเรียนรู้
ที่เน้นกระบวนการคิด
เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญและบูรณาการ**

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1

เรื่อง เศรษฐศาสตร์เบื้องต้น

รายวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1

จำนวนชั่วโมง 1 ชั่วโมง/สัปดาห์ 40 ชั่วโมง/ปี

<p>กำหนดการใช้แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1</p> <p>สัปดาห์ที่ 1</p> <p>จำนวน 2 ชั่วโมง</p> <p>ชั่วโมงที่ 1 และ 2</p> <p> ลงชื่อ.....</p> <p> (.....)</p> <p style="text-align: center;">ตำแหน่งครู</p>	<p>รายการนิเทศตรวจสอบ</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>ลงชื่อ.....</p> <p>(.....)</p> <p style="text-align: center;">หัวหน้ากลุ่ม</p> <p>สาระ.....</p>
---	--

รายการตรวจสอบและกลั่นกรอง

ความเห็นของหัวหน้ากลุ่มบริหารวิชาการ

() เห็นควรแก้ไข.....

() เห็นควรพิจารณาอนุมัติให้ใช้สอนได้

ลงชื่อ.....

(.....)

ตำแหน่งหัวหน้ากลุ่มบริหารวิชาการ

ความเห็นของผู้บริหาร

() แก้ไข.....

() อนุมัติให้ใช้สอนได้

ลงชื่อ.....

(.....)

ตำแหน่งผู้อำนวยการ

โรงเรียน.....

แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ 1

(ปรับจากแผนการจัดการเรียนการสอนคณะชั้นโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สำนักงาน
คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน)

กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1, 2

หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 ชีวิตพอเพียง

หน่วยย่อยที่ 1 เศรษฐศาสตร์ในชีวิตประจำวัน

เรื่อง เศรษฐศาสตร์เบื้องต้น

เวลา 2 ชั่วโมง

1. มาตรฐานการเรียนรู้

มาตรฐานที่ ส. 3.1 เข้าใจและสามารถบริหารจัดการทรัพยากรในการผลิตและการบริโภค การใช้ทรัพยากรที่มีอยู่จำกัดได้อย่างมีประสิทธิภาพและคุ้มค่า รวมทั้งเข้าใจหลักการของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการดำรงชีวิตอย่างมีดุลยภาพ

ตัวชี้วัด ป.๑/๑, ป.๑/๒, ป.๑/๓, ป. ๒/๑, ป.๒/๒, ป. ๒/๔

บูรณาการข้ามชั้นเรียน (คณะชั้น) ป. 1, 2

2. จุดประสงค์การเรียนรู้

ความรู้ ป. 1

2.1 ความหมายของเศรษฐศาสตร์

2.2 ความหมายของทรัพยากรทางเศรษฐศาสตร์

ความรู้ ป. 2

2.3 อธิบายความหมายของเศรษฐศาสตร์

ทักษะ / กระบวนการคิด ป. 1 และ ป. 2

2.4 อธิบายความหมายของเศรษฐศาสตร์

2.5 ยกตัวอย่างการเลือกใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด

2.6 ยกตัวอย่างกิจกรรมในชีวิตประจำวันที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐศาสตร์เบื้องต้น

คุณธรรม จริยธรรม / ค่านิยม ป. 1 และ ป. 2

2.7 ปฏิบัติตนในการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้มีประโยชน์และคุ้มค่า

2.8 ปฏิบัติตนในการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้มีประสิทธิภาพและคุ้มค่า

3. กิจกรรมการเรียนรู้

กิจกรรมรวมชั้น ป. 1 และ ป. 2

3.1 ครูแจ้งจุดประสงค์การเรียนรู้ให้นักเรียนให้นักเรียนทราบเมื่อเรียนจบแล้ว
นักเรียนและเข้าใจความหมายของเศรษฐศาสตร์

3.2 นักเรียนร่วมกันสนทนากับครูเกี่ยวกับทรัพยากรที่ใช้ในชีวิตประจำวันและทรัพยากรส่วนรวม (ดินสอ กระดาษ เสื้อผ้า อาหาร ไฟฟ้า โต๊ะ เก้าอี้ สาธารณูปโภคต่างๆ)

3.3 นักเรียนและครูร่วมกันสนทนาในการดำรงชีวิตประจำวันที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐศาสตร์เบื้องต้น แล้วครูถามนักเรียนว่า

- เศรษฐศาสตร์เบื้องต้นเกี่ยวข้องกับนักเรียนอย่างไร
- กิจกรรมใดบ้างที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐศาสตร์

กิจกรรมจับคู่ ป. 1 ป. 2

3.4 ให้นักเรียนร่วมกันคิด และเขียนรายชื่อทรัพยากรที่ใช้ในชีวิตประจำวันและทรัพยากรส่วนรวมมาคู่ละ 10 ชนิด ให้แต่ละคู่ส่งตัวแทนออกมานำเสนอหน้าชั้น

กิจกรรมกลุ่ม ป. 1 และ ป. 2

3.5 แบ่งนักเรียนเป็นกลุ่มละตามความสามารถ (เก่ง กลาง อ่อน) กลุ่มละ 4 คน ศึกษาเรื่องเศรษฐศาสตร์เบื้องต้น จากใบความรู้ที่ 1 แล้วทำกิจกรรมในใบงานที่ 1 เรื่องการปลูกผักขาย

3.6 นักเรียนแต่ละกลุ่ม ส่งตัวแทนนำเสนอผลงานหน้าชั้นเรียน แล้วร่วมกันอภิปรายสรุปเกี่ยวกับเศรษฐศาสตร์และประโยชน์ของเศรษฐศาสตร์

3.7 เลือกกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐศาสตร์ แล้วให้วาดรูปประกอบพร้อมอธิบายได้ภาพ ส่งตัวแทนนำเสนอผลงานหน้าชั้นเรียน

กิจกรรมเดี่ยว ป. 1

3.8 นักเรียนแต่ละคนทำแบบฝึกหัดจากใบงานที่ 2 ครูตรวจผลงานและแจ้งให้ทราบ

กิจกรรมเดี่ยว ป. 2

3.9 นักเรียนแต่ละคนทำแบบฝึกหัดจากใบงานที่ 3 ครูตรวจผลงานและแจ้งให้ทราบ

กิจกรรมรวมชั้น / สรุปรวม

3.10 ครูและนักเรียนร่วมกันสรุปความหมายของเศรษฐศาสตร์และประโยชน์ของเศรษฐศาสตร์ที่ใช้ในชีวิตประจำวัน

3.11 ครูและนักเรียน ร่วมกันสรุปความหมายของเศรษฐศาสตร์เพิ่มเติม และประโยชน์ที่ได้รับจากการเรียนเศรษฐศาสตร์เบื้องต้น

4. การงาน / ชิ้นงาน

4.1 บันทึกความหมายของเศรษฐศาสตร์

4.2 ปฏิบัติตนในการเลือกซื้อสินค้าใช้สินค้าในชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม

5. แหล่งเรียนรู้ / สื่อ

5.1 หนังสือสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

5.2 ใบความรู้

5.3 ใบบาง

6. การวัดและประเมินผล

วิธีวัด	เครื่องมือ
1. สังเกตพฤติกรรม	1. แบบสังเกตพฤติกรรม

7. บันทึกหลังการสอน

ผลการสอน

.....

.....

.....

ปัญหา /อุปสรรค

.....

.....

.....

8. กิจกรรมเสนอแนะเพิ่มเติม

.....

.....

.....

(ลงชื่อ).....

(.....)

(ครูผู้สอน)

9. ความคิดเห็นของผู้บริหาร

.....

.....

.....

(ลงชื่อ).....

(.....)

(ผู้บริหารสถานศึกษา)

ใบความรู้ที่ 1

เรื่อง เศรษฐศาสตร์เบื้องต้น

ความหมายของเศรษฐศาสตร์

เศรษฐศาสตร์ คือการศึกษาพฤติกรรมของมนุษย์ในการเลือกใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์และประสิทธิภาพสูงสุดทรัพยากรทางเศรษฐศาสตร์ที่ใช้ในการประกอบธุรกิจ แบ่งออกเป็น 4 ประเภท

1. ที่ดิน หมายถึง ที่ดินรวมที่อาคารบ้านเรือนที่มนุษย์สร้างขึ้น
2. ทุน หมายถึง สิ่งที่ทำให้เกิดสินค้าและบริการ เครื่องมือ เครื่องจักร
3. แรงงาน หมายถึง แรงกายแรงใจในการคิด
4. ผู้ประกอบการ หมายถึง เจ้าของกิจการ

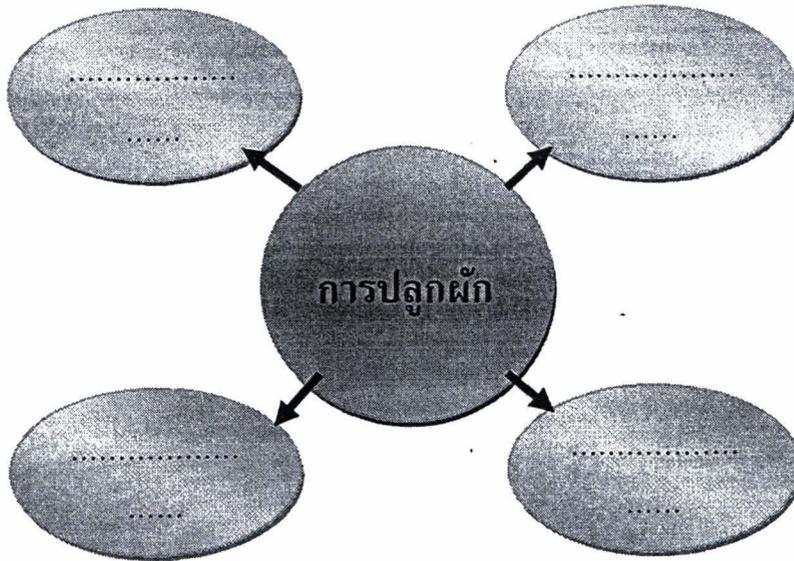
ประโยชน์ของเศรษฐศาสตร์

1. ช่วยให้สามารถซื้อหรือใช้บริโภคสินค้าที่มีอยู่จำกัด
2. ทำให้รู้จักใช้รู้จักออม

ใบงานที่ 1

เรื่อง การปลูกผักขาย

คำชี้แจง ให้นักเรียนเขียนแผนภูมิความคิดการปลูกผักขาย

ชื่อกลุ่ม.....

สมาชิกในกลุ่ม

1.....

2.....

3.....

4.....

ใบงานที่ 2

เรื่อง ร้านขายผลไม้

คำชี้แจง อ่านสถานการณ์และเขียนเครื่องหมาย ✓ ลงใน หน้าทรัพยากรทางเศรษฐศาสตร์ที่ใช้ในการประกอบธุรกิจ

นางสุดา มีที่ดินว่างเปล่าจึงเปิดร้านขายผลไม้จากสวน จึงนำเงินไปสร้างร้าน ซื้อเครื่องชั่งผลไม้ ถูพลาสติกใส่ผลไม้และตู้เย็นเก็บผลไม้ นางสุดาจ้างคนมาขายผลไม้ 1 คน และในวันแรกนางสุดาลดราคาให้ผู้ซื้ออีกโลกรัมละ 20 บาท

1. ที่ดินว่างเปล่าบริเวณหน้าบ้านเป็นทรัพยากรทางเศรษฐศาสตร์ประเภทใด

☐ ที่ดิน	☐ ทุน
☐ แรงงาน	☐ ผู้ประกอบการ

2. นางสุดา เป็นทรัพยากรทางเศรษฐศาสตร์ประเภทใด

☐ ที่ดิน	☐ ทุน
☐ แรงงาน	☐ ผู้ประกอบการ

3. ร้านขายผลไม้ เครื่องชั่งผลไม้ ถูพลาสติกใส่ผลไม้ และตู้เย็น เป็นทรัพยากรทางเศรษฐศาสตร์ประเภทใด

☐ ที่ดิน	☐ ทุน
☐ แรงงาน	☐ ผู้ประกอบการ

4. คนขายผลไม้ เป็นทรัพยากรทางเศรษฐศาสตร์ประเภทใด

☐ ที่ดิน	☐ ทุน
☐ แรงงาน	☐ ผู้ประกอบการ

ใบงานที่ 3
เรื่อง เศรษฐศาสตร์เบื้องต้น

ชื่อเลขที่.....ชั้น.....

คำชี้แจง: ให้นักเรียนเขียนเครื่องหมาย ✓ หน้าข้อความที่เป็นกิจกรรมทางเศรษฐศาสตร์

-1. วันนี้ฉันรดน้ำต้นไม้
-2. มาลีซื้อขนมที่สหกรณ์โรงเรียน
-3. นักเรียนได้รับบริจาคเสื้อผ้าจากโรงเรียน
-4. สมศักดิ์ช่วยแม่ขายกล้วยเดี่ยว
-5. สุดา ขอเงินแม่ซื้อสมุดและดินสอ
-6. แก้วตา ให้เพื่อนยืมดินสอ
-7. ป้าแจ่มขายไก่ย่าง หน้าบ้าน
-8. วันนี้ฉันกวาดบ้านช่วยแม่
-9. ยุพินรับจ้างซักผ้าให้เพื่อน
-10. ดวงพร นำมะม่วงไปแลกเปลี่ยนกับสุชาติ

แบบประเมินพฤติกรรมและผลงานระหว่างเรียน
เรื่อง เศรษฐศาสตร์เบื้องต้น ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1

เลขที่	ชื่อ - สกุล	ความเข้าใจ (4)	ความร่วมมือ (4)	ความมีวินัย (4)	คุณภาพของ (4)	การนำเสนอ (4)	รวม (20)	สรุปผล	
								ผ	ม
1									
2									
3									
4									
5									
6									
7									
8									
9									
10									

ลงชื่อ.....ผู้ประเมิน
(.....)

เกณฑ์การประเมิน

- 4 หมายถึง ทำได้ดีมาก 3 หมายถึง ทำได้ดี
2 หมายถึง ทำได้พอใช้ 1 หมายถึง ควรปรับปรุง

เกณฑ์การตัดสิน ผ่านเกณฑ์สำหรับผู้ที่ได้คะแนนไม่น้อยกว่า ร้อยละ 80

ผ่าน หมายถึง ผู้ที่ได้คะแนนจากการประเมินตั้งแต่ 16 คะแนนขึ้นไป

ไม่ผ่าน หมายถึง ผู้ที่ได้คะแนนจากการประเมินต่ำกว่า 16 คะแนน

แบบประเมินพฤติกรรมและผลงานระหว่างเรียน
เรื่อง เศรษฐศาสตร์เบื้องต้น ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2

เลขที่	ชื่อ - สกุล	ความเข้าใจ (4)	ความร่วมมือ (4)	ความมีวินัย (4)	คุณภาพของ (4)	การนำเสนอผลงาน (4)	รวม (20)	สรุปผล	
								ผ	ม
1									
2									
3									
4									
5									
6									
7									
8									
9									
10									

ลงชื่อ.....ผู้ประเมิน
(.....)

เกณฑ์การประเมิน

- 4 หมายถึง ทำได้ดีมาก 3 หมายถึง ทำได้ดี
2 หมายถึง ทำได้พอใช้ 1 หมายถึง ควรปรับปรุง

เกณฑ์การตัดสิน ผ่านเกณฑ์สำหรับผู้ที่ได้คะแนนไม่น้อยกว่า ร้อยละ 80

ผ่าน หมายถึง ผู้ที่ได้คะแนนจากการประเมินตั้งแต่ 16 คะแนนขึ้นไป

ไม่ผ่าน หมายถึง ผู้ที่ได้คะแนนจากการประเมินต่ำกว่า 16 คะแนน

กิจกรรมที่ 6

คำสั่ง จงจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นกระบวนการคิดโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญแบบบูรณาการ จำนวน 1 แผน

แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ 1

กลุ่มสาระการเรียนรู้ชั้นประถมศึกษาปีที่.....

หน่วยการเรียนรู้ที่หน่วยย่อยที่.....เวลา.....ชั่วโมง

กำหนดการใช้แผนการจัดการเรียนรู้ที่ สัปดาห์ที่ จำนวน ชั่วโมง ชั่วโมงที่ ลงชื่อ..... (.....) ตำแหน่งครู	รายการนิเทศตรวจสอบ ลงชื่อ..... (.....) หัวหน้ากลุ่มสาระ.....
---	--

รายการตรวจสอบและกลั่นกรอง

ความเห็นของหัวหน้ากลุ่มบริหารวิชาการ

- () เห็นควรแก้ไข.....
 () เห็นควรพิจารณาอนุมัติให้ใช้สอนได้

ลงชื่อ.....

(.....)

ตำแหน่งหัวหน้ากลุ่มบริหารวิชาการ

ความเห็นของผู้บริหาร () แก้ไข.....

- () อนุมัติให้ใช้สอนได้

ลงชื่อ.....

(.....)

ตำแหน่งผู้อำนวยการโรงเรียน

แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่

กลุ่มสาระการเรียนรู้.....ชั้นประถมศึกษาปีที่.....
หน่วยการเรียนรู้ที่หน่วยย่อยที่.....เวลา.....ชั่วโมง

1. มาตรฐานการเรียนรู้

มาตรฐาน

ที่
.....
.....

ตัวชี้วัด

.....
.....
.....

2. จุดประสงค์การเรียนรู้

.....
.....
.....
.....
.....

3. กิจกรรมการเรียนรู้

กิจกรรมรวมชั้น ป., ป.

.....
.....
.....

กิจกรรมจับคู่ ป., ป.

.....
.....
.....

กิจกรรมกลุ่ม ป., ป.

.....

.....

.....

กิจกรรมรวมชั้น / สรุปรวม

.....

.....

.....

.....

.....

4. การะงาน / ชิ้นงาน

.....

.....

.....

.....

5. แหล่งเรียนรู้ / สื่อ

.....

.....

.....

.....

6. การวัดและประเมินผล

วิธีวัด	เครื่องมือ
1. สังเกตพฤติกรรม	1. แบบสังเกตพฤติกรรม

7. บันทึกหลังการสอน

ผลการสอน

.....
.....
.....
.....

ปัญหา /อุปสรรค

.....
.....
.....

8. กิจกรรมเสนอแนะเพิ่มเติม

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

(ลงชื่อ).....
(.....)
(ครูผู้สอน)

9. ความคิดเห็นของผู้บริหาร

.....
.....
.....
.....

(ลงชื่อ).....
(.....)
(ผู้บริหารสถานศึกษา)

บรรณานุกรม

- กรมวิชาการ. (2543). การปฏิรูปการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญที่สุด: แนวทางสู่การปฏิบัติ. กรุงเทพฯ: ครูสภาลาดพร้าว.
- _____. (2542). การสังเคราะห์รูปแบบการพัฒนาศักยภาพของเด็กไทยด้านทักษะการคิด. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ครูสภาลาดพร้าว.
- กรมสามัญศึกษา. (2545). สอนให้คิด. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา
- กฤษณา คิตดี. (2547). การพัฒนารูปแบบการประเมินการจัดกิจกรรมการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิตสาขาวิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, สำนักงาน. (2552). แผนการจัดการเรียนรู้แต่ละชั้นในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก. ซีดีรอม.
- _____. (2553). เอกสารการประชุมเชิงปฏิบัติการนิเทศติดตามการจัดการเรียนการสอนแต่ละชั้นในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก. กรุงเทพมหานคร: สำนักงาน.
- ทิสนา แชมมณี. (2544 ก). แนวทางการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้: ข้อค้นพบจากการศึกษาพุทธรณี. สารสารครุศาสตร์ 1. (กรกฎาคม-ตุลาคม) 87-122.
- _____. (2544 ข). วิทยาการด้านการคิด. กรุงเทพฯ: เดอะมาสเตอร์กรุ๊ปแมนเนจเม้นท์.
- ทิสนา แชมมณี. (2545ก). “การเรียนรู้เพื่อพัฒนากระบวนการคิด” วารสารครุศาสตร์. 26(1): 35-60; กรกฎาคม-ตุลาคม.
- _____. (2545ข). กระบวนการเรียนรู้: ความหมาย แนวทางการพัฒนา และปัญหาข้อใจ. กรุงเทพฯ: สถาบันพัฒนาคุณภาพวิชาการ (พว.).
- _____. (2546). การพัฒนากระบวนการคิด: แนวทางที่หลากหลายสำหรับครู. วารสารราชบัณฑิตยสถาน 1. (มกราคม-มีนาคม): 38-54.
- _____. (2547). ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธนาทิพ ฉัตรภูติ. (2544). การเรียนรู้แบบผู้เรียนสำคัญที่สุด (Child-Centered). สานปฏิรูป: 4(39) (มิถุนายน).
- เบญจมาศ อยู่เป็นแก้ว. (2545). การสอนแบบบูรณาการ. กรุงเทพฯ: นิเวศน์พร.
- ศิริกาญจน์ โกสุมภ์. (2544). สอนให้เด็กคิดเป็น. กรุงเทพฯ : ทิปส์ พับลิเคชั่น.
- สุวิทย์ มูลคำ. (2550). กลยุทธ์การสอนคิดวิเคราะห์. กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัดภาพพิมพ์.
- ศิริชัย กาญจนวาสี. (2543ก). การประเมินการเรียนรู้: ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- _____. (2543ข). การประเมินการสอนระดับอุดมศึกษา. กรุงเทพฯ: ทบวงมหาวิทยาลัย.

- ศิริชัย กาญจนวาสี. (2543ค). การเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง. เอกสารประกอบการประชุมปฏิบัติการ เรื่องการประเมินการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ครั้งที่ 2 วันที่ 2 กันยายน 2543: ฝ่ายวิชาการและวิจัย คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (อัดสำเนา).
- _____. (2543ง). รายงานการเสวนาทางวิชาการ “มิติใหม่ของการประเมินผลการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง”. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- _____. (2545). ทฤษฎีการประเมิน. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- _____. (2546). นโยบายการประเมินผลการเรียนรู้ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ. รวมบทความการประเมินผลการเรียนรู้แนวใหม่ หน้า 3-24. กรุงเทพฯ: คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- ศิริชัย กาญจนวาสี. (2547). การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ. คู่มือประเมินคุณภาพสถานศึกษาสำหรับผู้ประเมินภายนอก. กรุงเทพมหานคร: ภาควิชาชีพจัดการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Ausubel, David P. (1963). *The Psychology of meaningful verbal learning*. New York: Grune & Stratton Inc.
- Dewey, J. (1989). *School and Society*. Chicago, IL : University of Chicago Press.
- Driscoll, M.E. (1994). *Constructivism: Psychology of learning for instruction*. Needham Heights: Allyn and Bacon.
- Ennis, Robert H. (1985). “A Logical Basis for Measuring Critical Thinking Skills,” *Education Leadership*. 43(2): 45-48 ; October.
- Harri-Augstein, E. & Thomas, L. (1991). *Learning Conversations: The Self-Organized Learning Way to Personal and Organizational Growth*. London : Routledge & Kegan Paul.
- John Dewey, J. (1916). *Democracy and education*. New York: Mac Millian Company.
- _____. (1938). *Experience and education*. New York: The Free Press.
- John Dewey, J. (1940). *Education today*. New York: Greenwood Press.
- Kuhn, D. (1999). A developmental model of critical thinking. *Educational Researcher*. 28(2), 16-25.
- Lambert, L. & Walker, D. (1995). *The constructivist leader*. New York: Teacher College Press.
- Lunenber, F. C. (1998). Constructivism and technology: Instructional designs for successful education reform. *Journal of Instructional Psychology*. 51(June): 75-82.

- Woolfolk, A. E. (1998). **Constructivism and situated learning: Challenging symbolic process models and learning and instruction.** Educational Psychology. Needham Heights: Allyn and Bacon.
- Zahorik, J.A. (1997). Encouraging and challenging students' understandings. **Educational Leadership.** 54(March): 30-33.

เล่มที่ 4

เอกสารเสริมความรู้
ด้านการจัดการเรียนรู้:
การวิจัยในชั้นเรียน

โปรแกรมพัฒนาครูเพื่อการปฏิรูปการเรียนรู้ในโรงเรียน
ประถมศึกษาขนาดเล็ก

นางสิริลักษณ์ สามารถ
นักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัย จากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น

คำนำ

เอกสารเสริมความรู้ เล่ม 4 ด้านการจัดการเรียนรู้: การวิจัยในชั้นเรียน จัดทำขึ้นโดยการรวบรวมเนื้อหาจากแหล่งต่างๆ หลายแหล่งเพื่อให้ครูศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมประกอบการดำเนินกิจกรรมตามโครงการร่วมคิดร่วมผูกพันร่วมตั้งปณิธาน โครงการรวมพลังสร้างสรรค์มุ่งมั่นสู่จุดหมายและโครงการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เปิดประตูสู่เครือข่ายในการดำเนินการวิจัยและพัฒนาเรื่องโปรแกรมพัฒนาครูเพื่อการปฏิรูปการเรียนรู้ในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก ถือเป็นองค์ประกอบด้านเนื้อหาที่จะทำให้ครูเกิดความรู้ ความเข้าใจ และทักษะซึ่งจะมีผลต่อการนำไปปฏิบัติ เพื่อให้เกิดการปฏิรูปการเรียนรู้ในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กและส่งผลกระทบต่อคุณภาพนักเรียนต่อไป

ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าเอกสารเสริมความรู้เล่มนี้ คงจะเป็นประโยชน์สำหรับครู และผู้ที่สนใจศึกษาทุกท่านได้เป็นอย่างดี

นางสิริลักษณ์ สามารถ
นักศึกษาระดับปริญญาเอก สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

คำชี้แจง

โปรแกรมพัฒนาครูเพื่อการปฏิรูปการเรียนรู้ในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก ประกอบด้วยโครงการ 3 โครงการคือโครงการร่วมคิดร่วมผูกพันร่วมตั้งปณิธานโครงการรวมพลังสร้างสรรค์มุ่งมั่นสู่จุดหมาย และโครงการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เปิดประตูสู่เครือข่าย ซึ่งองค์ประกอบด้านเนื้อหาที่ใช้ประกอบการดำเนินกิจกรรมตามโครงการมี 4 ด้านคือด้านหลักสูตร ด้านบริหารจัดการชั้นเรียน ด้านการจัดการเรียนรู้และด้านการประเมินผล

องค์ประกอบด้านเนื้อหาทั้ง 4 ด้าน จัดทำเป็นเอกสารเสริมความรู้จำนวน 5 เล่ม ดังนี้

เล่มที่ 1 ด้านหลักสูตร: การวิเคราะห์หลักสูตร

เล่มที่ 2 ด้านบริหารจัดการชั้นเรียน: การวิเคราะห์นักเรียนรายบุคคลและการบริหารจัดการชั้นเรียน

เล่มที่ 3 ด้านการจัดการเรียนรู้: การจัดการเรียนรู้ที่เน้น

กระบวนการคิด เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญและการบูรณาการ

เล่มที่ 4 ด้านการจัดการเรียนรู้: การวิจัยในชั้นเรียน

เล่มที่ 5 ด้านการวัดและประเมินผล: การประเมินผลตามสภาพจริง

องค์ประกอบด้านเนื้อหาทั้ง 4 ด้าน ที่ได้จัดทำเป็นเอกสารเสริมความรู้ จำนวน 5 เล่ม ดังกล่าวจะเป็นประโยชน์ในการทำให้ครูเกิดความรู้ ความเข้าใจ เจตคติและทักษะที่จะมีผลต่อการนำไปปฏิบัติ เพื่อให้เกิดการปฏิรูปการเรียนรู้ในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กและส่งผลกระทบต่อคุณภาพผู้เรียนในที่สุด

นางสิริลักษณ์ สามารถ

นักศึกษาระดับปริญญาเอก สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

เกริ่นนำ

ผลการประเมินคุณภาพการศึกษาชั้นพื้นฐานภายนอกของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) รอบแรก พบว่าคุณภาพการศึกษายังไม่ผ่านเกณฑ์มาตรฐานจำนวนมากโดยเฉพาะโรงเรียนประถมศึกษานขนาดเล็ก และมาตรฐานที่มีการประเมินต่ำมากคือ มาตรฐานด้านผู้เรียนสองด้านคือ มาตรฐานด้านความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ คิดมีวิจารณญาณ มีความคิดสร้างสรรค์ คิดไตร่ตรองและมีวิสัยทัศน์ และมาตรฐานด้านผู้เรียนมีความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร ซึ่งโรงเรียนประถมศึกษานขนาดเล็กเหล่านี้มีอยู่เป็นจำนวนมากและกระจายอยู่ในเขตชนบทห่างไกลทุกเขตพื้นที่การศึกษาและมีแนวโน้มจะเพิ่มจำนวนขึ้นทุกปีการศึกษา ซึ่งผลการศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2553) ได้สรุปปัญหาและอุปสรรคการดำเนินงานของโรงเรียนประถมศึกษานขนาดเล็กในด้านการจัดการเรียนการสอนพบว่า ครูไม่ครบชั้นและไม่ครบวิชาเอก ครูมีงานธุรการจำนวนมากทำให้มีเวลาสำหรับนักเรียนน้อยลง ความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนมีน้อย นักเรียนขาดความอบอุ่น และบรรยากาศในชั้นเรียนไม่เป็นประชาธิปไตย เป็นต้น ซึ่งนับว่าเป็นปัญหาที่ท้าทายในการพัฒนาสถานศึกษานขนาดเล็กให้มีคุณภาพ

การปฏิรูปการศึกษาตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติหัวใจสำคัญคือการปฏิรูปการเรียนรู้ ซึ่งในการปฏิรูปการเรียนรู้นั้นครูเป็นเงื่อนไขความสำเร็จประการหนึ่ง เพราะครูเป็นผู้มีหน้าที่โดยตรงในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แก่ผู้เรียน ครูเป็นผู้ที่ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ซึ่งการปฏิรูปการเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อ ครูมีการพัฒนาตนเองและปฏิรูปการเรียนการสอน โปรแกรมพัฒนาครูเพื่อการปฏิรูปการเรียนรู้ในโรงเรียนประถมศึกษานขนาดเล็ก

เป็นการวิจัยและพัฒนาเพื่อให้เป็นอีกทางเลือกหนึ่งที่จะนำไปสู่การปฏิรูปการเรียนรู้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในโรงเรียนประถมศึกษานขนาดเล็กให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล เพื่อส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนต่อไป

นางสิริลักษณ์ สามารถ
นักศึกษาระดับปริญญาเอก สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
คำนำ	446
คำชี้แจง	447
เกริ่นนำ	448
ขอบข่ายเนื้อหา	450
จุดประสงค์	450
หน่วยที่ 1 ความหมายและความสำคัญของการวิจัยในชั้นเรียน	451
หน่วยที่ 2 ปัญหาเพื่อทำวิจัยในชั้นเรียน	456
หน่วยที่ 3 ขั้นตอนการวิจัยในชั้นเรียน	462
หน่วยที่ 4 การเขียนโครงร่างและรายงานวิจัยในชั้นเรียน	467
บรรณานุกรม	474

ขอบข่ายเนื้อหา

- หน่วยที่ 1 ความหมายและความสำคัญของการวิจัยในชั้นเรียน
- หน่วยที่ 2 ปัญหาเพื่อทำการวิจัยในชั้นเรียน
- หน่วยที่ 3 ขั้นตอนการดำเนินการวิจัยในชั้นเรียน
- หน่วยที่ 4 การเขียนโครงร่างและรายงานวิจัยในชั้นเรียน

จุดประสงค์

1. บอกความหมายและความสำคัญของการวิจัยในชั้นเรียนได้
2. บอกปัญหาเพื่อทำการวิจัยในชั้นเรียนได้
3. บอกขั้นตอนการดำเนินการวิจัยในชั้นเรียนได้
4. เขียนโครงร่างและรายงานวิจัยในชั้นเรียนได้

หน่วยที่ 1

ความหมายและความสำคัญ ของการวิจัยในชั้นเรียน

สาระสำคัญ

การวิจัยในชั้นเรียนเป็นการศึกษาเพื่อแก้ปัญหานักเรียน โดยศึกษาเพื่อให้ให้เกิดการพัฒนาและปรับปรุงนักเรียนอ่อนและส่งเสริมนักเรียนเก่ง หรือให้นักเรียนได้รับการพัฒนาเต็มศักยภาพของนักเรียน

จุดประสงค์การเรียนรู้

1. บอกความหมายของการวิจัยในชั้นเรียนได้
2. บอกความสำคัญของการวิจัยในชั้นเรียนได้

ความหมายของการวิจัยในชั้นเรียน

การวิจัย คือ การแก้ปัญหาแบบใหม่ การหาคำตอบแบบใหม่ โดยวิธีการที่เชื่อถือได้หรือวิธีการที่ยอมรับในศาสตร์นั้น

ความหมายของการวิจัยในชั้นเรียน

การวิจัยในชั้นเรียน คือ การวิจัยเพื่อแก้ปัญหานักเรียนบางคน บางเรื่อง ให้เกิดการพัฒนา ปรับปรุงนักเรียนอ่อน เสริมนักเรียนเก่ง กับนักเรียนคนนั้น กลุ่มนั้น เพื่อจะได้เรียนทันเพื่อนกลุ่มใหญ่ หรือได้รับการพัฒนาเต็มศักยภาพของนักเรียน

ความสำคัญของการวิจัยในชั้นเรียน

การทำวิจัยในชั้นเรียนมีความสำคัญดังต่อไปนี้

1. เพื่อให้ครูได้ทำหน้าที่ของครูอย่างสมบูรณ์
2. เพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาตามธรรมชาติ
3. เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เต็มศักยภาพ
4. เพราะผู้เรียนแต่ละคนมีพื้นฐานและความพร้อมที่แตกต่างกัน

คุณค่าของงานวิจัยในชั้นเรียน

งานวิจัยในชั้นเรียนมีคุณค่าดังต่อไปนี้

1. ช่วยกระตุ้นให้ครูสนใจนักเรียนที่มีปัญหา
2. นักเรียนที่เรียนไม่รู้เรื่องบางเรื่องตามทันเพื่อน
3. ช่วยส่งเสริมให้ครูจดบันทึก และถ่ายทอดประสบการณ์เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้
4. งานวิจัยเป็นครูของครูใหม่ที่มีปัญหาคล้ายกัน
5. เป็นบันทึกแห่งความภาคภูมิใจของครูที่นำไปสู่การพัฒนาการเรียน การสอนและความก้าวหน้าในวิชาชีพครู

ความแตกต่างของการวิจัยในชั้นเรียน กับการวิจัยทางการศึกษา

การวิจัยทางการศึกษานั้นจะทำโดยนักศึกษาทางการศึกษา ในขณะที่การวิจัยในชั้นเรียนทำโดยครู เปรียบเทียบดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบความเหมือนและความต่างระหว่างการวิจัยในชั้นเรียนกับการวิจัยทางการศึกษา

ประเด็นที่ เปรียบเทียบ	การวิจัย	
	ในชั้นเรียน	ทางการศึกษา
1. ผู้ทำ	ครู	นักการศึกษา/นักวิจัยทางการศึกษา
2. อะไร	แก้ปัญหา/เสริมนักเรียนบาง คน/ครูบางคนในเรื่องเล็กแต่ สำคัญ	หาข้อมูลเพื่อพัฒนานักเรียนกลุ่มใหญ่/ครู กลุ่มใหญ่ ศึกษา ในเรื่องที่สำคัญและใหญ่ เพื่อให้ได้องค์ความรู้ที่สำคัญ
3. ทำเมื่อไร	เมื่อพบปัญหา	เมื่อมีงบประมาณ แรงงาน เวลา
4. เริ่มอย่างไร	มีปัญหาแท้และหาสาเหตุได้	ประเด็นที่ต้องทำ เพื่อกำหนดนโยบายหรือ แก้ไขปัญหาใหญ่ ๆ
6. ความยาว	2-3 หน้า	หนาพอควร แบ่งหลายบท หลายตอน
7. ผู้ได้ ประโยชน์	นักเรียนบางคน ครูบางคน	ผู้อยู่ในวงการศึกษา
8. งบประมาณ	ไม่จำเป็นต้องมีงบประมาณ	ต้องมีงบประมาณ
9. ผู้ช่วย	ไม่จำเป็นต้องมีงบประมาณ	ต้องมีงบประมาณ
10. คุณสมบัติ ของผู้ทำวิจัย	ความรู้ในวิธีการแก้และมีเวลา แก้ไข	มีความรู้ในเนื้อหาที่จะวิจัย และมีเทคนิคการ วิจัย ตลอดจนมีเวลาเพียงพอ
11. ประโยชน์	เพื่อแก้ไข ปรับปรุง พัฒนาแล้ว จึงรวบรวม สังเคราะห์เพื่อขอ ผลงานในภายหลัง	เพื่อให้ได้องค์ความรู้ใหม่
12. ประเภท	เป็นการวิจัยที่อยู่ในประเภทการ วิจัยเชิงคุณลักษณะ (Qualitative Research) ซึ่งเป็นวิจัยเชิง มานุษยวิทยา	เป็นการวิจัยที่อยู่ในประเภทการวิจัยเชิง คุณลักษณะ หรือเชิงปริมาณก็ได้ ส่วนใหญ่ อยู่ในประเภทการวิจัยเชิงปริมาณ

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบความเหมือนและความต่างระหว่างการวิจัยในชั้นเรียนกับการวิจัยทางการศึกษา (ต่อ)

ประเด็นที่ เปรียบเทียบ	การวิจัย	
	ในชั้นเรียน	ทางการศึกษา
13. ขนาด	ขนาดเล็ก	ขนาดใหญ่
14. ผู้ร่วมงาน	ตัวผู้ทำ	นักวิจัยและผู้ช่วยวิจัย/ผู้อื่น
15. จำนวนการวิจัย	มาก ทำได้ทุกวัน ทุกสัปดาห์	น้อย เพราะใช้เวลานานในการทำแต่ละเรื่อง

ใครทำการวิจัยในชั้นเรียน

ครูทำการวิจัยในชั้น โดยทำการวิจัยในชั้นเรียน เพื่อแก้ปัญหานักเรียนบางคน บางเรื่อง บทบาทหน้าที่ของครู

- หน้าที่ของครู คือ สอน อบรมนักเรียน บริการทางวิชาการ ประชุมและทำงานธุรการของโรงเรียน
- งานสอน ได้แก่ การเตรียมแผนการสอน การทำสื่อการสอน การอ่านตำรา เนื้อหาเพื่อสอนทำการสอบ/วัดผลเป็นระยะๆ และประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียนเพื่อแก้ไขปรับปรุงเสริมและพัฒนาให้เต็มศักยภาพของเขา
- งานอบรม ได้แก่ การทำตัวเป็นตัวอย่างที่ดีแก่นักเรียน อบรมชี้แนะให้นักเรียนประพฤติให้เหมาะสม ให้คำปรึกษาในเรื่องปัญหาการเรียนของนักเรียน ปัญหาส่วนตัวของนักเรียน และการออกไปทำงานอาชีพต่างๆ
- งานบริการ ได้แก่ การให้บริการทางวิชาการแก่บุคคลภายในโรงเรียน/ภายนอกโรงเรียนที่ได้รับมอบหมาย
- งานประชุม ได้แก่ การปรึกษาหารือระหว่างครูด้วยกัน ระหว่างครูกับผู้บริหารระหว่างครูผู้บริหารกับผู้ปกครองหรือกับบุคคลอื่น เพื่อให้ได้คำตอบและแนวทางมาดำเนินงานต่อไป
- งานธุรการ ได้แก่ งานในสำนักงานในโรงเรียนที่ทำให้งานครูและงานบริหารดำเนินต่อไป ฯลฯ

กิจกรรมที่ 1

การวิจัยในชั้นเรียนมีความหมายและความสำคัญอย่างไร จงอธิบายความหมาย

.....
.....
.....
.....
.....
.....

ความสำคัญ

.....
.....
.....
.....
.....
.....

หน่วยที่ 2

ปัญหาเพื่อทำวิจัยในชั้นเรียน

สาระสำคัญ

ปัญหาเป็นจุดเริ่มต้นของการวิจัย ดังนั้นการระบุปัญหาเพื่อนำมาวิเคราะห์หาปัญหาที่แท้จริงและสาเหตุที่แท้จริง จะนำไปสู่การแก้ไขที่เหมาะสมต่อไป

จุดประสงค์การเรียนรู้

1. บอกปัญหาของการวิจัยในชั้นเรียนได้
2. บอกวัตถุประสงค์การวิจัยทำในชั้นเรียนของครูได้

ปัญหาเพื่อทำวิจัยในชั้นเรียน

จุดเริ่มต้นของการวิจัย ได้แก่ การระบุปัญหาเพื่อนำมาวิเคราะห์หาปัญหาแท้ สาเหตุแท้ และนำไปสู่การแก้ไขที่เหมาะสมต่อไป จากการสำรวจความคิดเห็นของครู ผู้บริหารโรงเรียนและศึกษานิเทศก์ เกี่ยวกับปัญหาในชั้นเรียนและในโรงเรียนสรุปได้ดังนี้

1. ปัญหาของนักเรียน

1. มีจำนวนมากเกินไป
2. มีจำนวนน้อยเกินไป
3. ไม่รู้จักศึกษาหาความรู้ด้วยตนเอง
4. อ่านหนังสือไม่ออก
5. สอบตก
6. ขาดอุปกรณ์การเรียน
7. ไม่เข้าใจวิชาที่เรียน
8. ขาดความพร้อมในการเรียน
9. ไม่ใช่ภาษากลาง
10. ไม่รักษาสาธารณสุขสมบัติ
11. ติด/ขายยาเสพติด
12. ขาดความรับผิดชอบ
13. ทั้งขยะไม่เป็นที่
14. ขาดคุณธรรม จริยธรรม
15. ขาดความซื่อสัตย์
16. ขาดความกตัญญู
17. ขาดความเสียสละ
18. ลักขโมย
19. เห็นแก่ตัว
20. โกหก
21. ก้าวร้าว
22. ทูบตีเพื่อน
23. ชู้สาว
24. ขาดเรียนบ่อย
25. หนีเรียน

26. ไม่สนใจการเรียน
 27. เกียจคร้าน
 28. ไม่ชอบทำ/ส่งการบ้าน
 29. มาสาย
 30. สมาธิสั้น
 31. ไม่กล้าแสดงออก
 32. ไม่ชอบครูผู้สอน
 33. เจตคติไม่ดีต่อวิชาเรียน
 34. ไม่รู้จักวิธีการใช้อุปกรณ์วิทยาศาสตร์อย่างถูกต้อง
 35. ขาดทักษะในการตอบอัตรณ์
 36. ไม่มีทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ขาดการฝึกฝนภาคปฏิบัติ
 37. ขาดทักษะการทำงานกลุ่ม
 38. ขาดระเบียบวินัย/ฝ่าฝืนกฎโรงเรียน
 39. ขาดทักษะการทำงานกลุ่ม
 40. ขาดระเบียบวินัย/ฝ่าฝืนกฎโรงเรียน
 41. มารยาทไม่งาม
 42. พูดยาไม่เพราะ
 43. ลาออกกลางคัน
 44. เที่ยวกลางคืน
- ฯลฯ

2. ปัญหาของครู

1. ขาดความรู้ความสามารถในวิชาที่สอน 2. ไม่ใช่สื่อการสอน 3. ไม่สอนแบบเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ 4. ไม่รู้จักเทคนิคการสอนใหม่ๆ 5. ไม่เอาใจใส่การสอน 6. ไม่มีความรู้ใน พ.ร.บ.การศึกษา 7. ไม่มีความรู้เรื่องหลักสูตร 8. ไม่เตรียมการสอนล่วงหน้า 9. เป็นตัวอย่างไม่ดี 10. ครูมีจำนวนไม่เพียงพอ 11. ครูทิ้งห้องขณะสอน 12. ครูขาดความรู้เทคโนโลยีใหม่ๆ 13. ครูขาดความรู้ด้านการประเมิน 14. ไม่สอนตามแผนการสอน 15. ขาดความรู้ด้านการวิจัย 16. สอนไม่ได้มาตรฐานเดียวกัน 17. ใช้อารมณ์ในการสอน 18. ให้งานมากไม่ติดตามผลงานเด็ก 19. ไม่ยอมรับการเปลี่ยนแปลง 20. ไม่ได้ทำงานในภูมิสำเนา เต็ม 21. ไม่ปฏิบัติตามคำสั่งผู้บังคับบัญชา 22. ครูสูบบุหรี่/ดื่มเหล้า/เล่นการพนัน 23. ล่วงละเมิดสิทธิทางเพศของเด็ก 24. ขาดความเสียสละ 25. ขาดความกระตือรือร้น	26. พุดจาไม่สุภาพ 27. มาสาย 28. เกียจคร้าน 29. แต่งกายไม่เรียบร้อย 30. ขาดจรรยาบรรณ 31. ไม่ยุติธรรม 32. เห็นแก่ตัว 33. ลงโทษนักเรียนไม่ถูกวิธี 34. ลาหยุดบ่อย 35. ใช้เด็กทำงานส่วนตัว 36. ไม่ตรงต่อเวลา 37. ไม่รับผิดชอบ 38. ไม่มีวินัย 39. ขาดความสามัคคี 40. ขาดขวัญกำลังใจ 41. ขาดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ 42. ทำธุรกิจส่วนตัวในเวลางาน 43. ภาระงานมากเกินไป 44. ออกนอกบริเวณโรงเรียนในเวลา
ราชการ
 ฯลฯ |
|--|--|

การวิจัยในชั้นเรียนของครู

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยในชั้นเรียนมีวัตถุประสงค์หลัก คือ การแก้ปัญหานักเรียนบางคน บางเรื่องและมีวัตถุประสงค์รอง คือ การขอตำแหน่ง ขอบผลงาน ดังนั้นการวิจัยในชั้นเรียนโดยมุ่งที่การขอตำแหน่งหรือผลงาน โดยไม่ได้มุ่งพัฒนาหรือแก้ปัญหานักเรียนก่อน หากแต่มุ่งผลประโยชน์ของครูเป็นหลัก จึงเป็นสิ่งไม่ควรทำ

วิธีการ

การวิจัย ทุกชนิดเริ่มต้น โดยมีปัญหาที่ต้องวิจัย ซึ่งนำไปสู่การระบุมุมมองพื้นฐานของการวิจัย ชื่อเรื่องวิจัย วิธีวิจัยและการทำวิจัย ตลอดจนการเขียนรายงาน การอภิปรายผลและเสนอแนะ

การวิจัยในชั้นเรียนก็เช่นกัน มุ่งที่ปัญหาของนักเรียน การคาดคะเนแนวทางแก้ไขที่เหมาะสมและเป็นไปได้ การลงมือแก้ การสังเกต การจดบันทึกผลการแก้ และการจัดทำรายงาน

การระบุปัญหาแท้ที่ต้องการวิจัยและการหาสาเหตุของปัญหา

- การทำวิจัยในชั้นเรียนเพื่อแก้ปัญหานักเรียนบางคน เป็นการวิจัย รายการที่อาศัยความรู้ความสามารถของครูมาทำการแก้ไข ไม่ต้องสร้างเครื่องมือเพิ่ม หากแต่ใช้การสังเกตของครู การใช้แบบฝึกหัดบางอย่าง การใช้สื่อที่มีแล้ว ครูจึงไม่ควรเสียเวลากับเรื่องการสร้างเครื่องมือ หากแต่ใช้เวลามุ่งแก้ไขให้นักเรียนให้ตรงสาเหตุและควรแก้ไขโดยเร็ว เพื่อให้นักเรียนเรียนทันเพื่อนกลุ่มใหญ่

ผลงานวิจัยยังมีประโยชน์สำหรับครูใหม่เพื่อใช้พัฒนาการสอนด้วย

- ปัญหาในห้องเรียน ควรมุ่งที่ปัญหาของนักเรียนที่เรียนไม่ได้ (เด็กอ่อน) และที่เรียนเกินเพื่อน (เด็กปัญญาเลิศหรือเด็กเก่งมาก) เพราะทั้ง 2 กลุ่มต่างต้องการความช่วยเหลือจากครู ทั้งสิ้นครูส่วนใหญ่จะละเลยปัญหาของนักเรียนเก่ง ซึ่งทำให้นักเรียนเกิดความคับข้องใจเพราะไม่ได้รับสนองตอบตามความสามารถที่สูงของตน

- การเลือกปัญหามาแก้ไข ควรเลือกปัญหาแท้ที่เกี่ยวข้องกับนักเรียนเท่านั้น ซึ่งปัญหาต่าง ๆ ในห้องเรียนมีมาก ส่วนใหญ่ครูไม่สามารถระบุปัญหาแท้ได้ มักระบุปัญหาเทียม จึงทำให้การวิจัยในชั้นเรียนไม่ได้แก้ตรงจุด

- ปัญหาที่แท้จริง ควรมีลักษณะดังนี้

1. ปัญหาของนักเรียนบางคน
2. เป็นปัญหาที่ต่อเนื่อง
3. ครูสามารถอธิบายหรือบรรยายลักษณะของปัญหาได้
4. ครูระบุสาเหตุได้และหาวิธีแก้ไขได้โดยตัวครูเอง

- ปัญหาที่นำมาเป็นปัญหาวิจัยนั้น ควรพิจารณาว่าเป็นปัญหาแท้หรือไม่ (ปัญหาแท้ คือ ปัญหาที่อธิบายเชิงพฤติกรรมได้ มีหลายสาเหตุ มีหลายวิธีแก้ที่แก้ได้และแก้โดยตัวครูเองเพื่อ นักเรียนของตน)

- เมื่อได้ปัญหาแท้มาแล้ว ครูวิเคราะห์หาสาเหตุของปัญหา ซึ่งอาจ ใช้การสังเกต พฤติกรรมนักเรียน การซักถามพูดคุยกับนักเรียน การอ่านประวัติของนักเรียน การพูดคุยกับครู คนอื่น เพื่อนนักเรียน และผู้ปกครอง เพื่อให้สามารถระบุสาเหตุได้ ครูจึงเลือกปัญหาแท้ 1 ปัญหา ซึ่งมีสาเหตุหลายข้อ เมื่อได้ 1 ปัญหาแท้และหลาย ๆ สาเหตุแล้ว ครูเลือกสาเหตุที่แท้จริง ของปัญหาเพียง 1 สาเหตุเพื่อนำมาแก้ไข เช่น นักเรียน 4 คน บวกเลขไม่ได้ สาเหตุเพราะความรู้ เพิ่มไม่ตี ลืมง่าย ไม่เข้าใจวิธีการ อ่านโจทย์ไม่รู้เรื่อง ใจร้อน ครูเลือก 1 สาเหตุ เพื่อพิจารณาถึง ต้นตอ ที่แท้จริง เช่น ครูเลือกที่ปัญหาความไม่เข้าใจในการบวกเลข ซึ่งพบว่า ต้นตอคือไม่เข้าใจ การบวกเลขตั้งแต่ 1 หลัก เป็นต้น

กิจกรรมที่ 2

จงเขียนปัญหาในชั้นเรียนอย่างน้อย 10 ข้อ

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

หน่วยที่ 3

ขั้นตอนการวิจัยในชั้นเรียน

สาระสำคัญ

ขั้นตอนการวิจัยในชั้นเรียนประกอบด้วย การระบุปัญหาที่ต้องการวิจัยและสาเหตุของปัญหา การคาดคะเนคำตอบ การหาวิธีแก้ไข วิธีดำเนินงาน และการจัดทำรายงาน

จุดประสงค์การเรียนรู้

สามารถบอกขั้นตอนการวิจัยในชั้นเรียนได้

ขั้นตอนการวิจัยในชั้นเรียน

ขั้นที่ 1 การระบุปัญหาที่ต้องการวิจัยและสาเหตุของปัญหา

1.1 ปัญหา หมายถึง ความไม่สอดคล้องระหว่างสภาพการเรียนการสอนกับสภาพที่คาดหวัง เช่น คาดว่านักเรียนทุกคนต้องส่งงานตรงเวลา แต่สภาพจริงพบว่ามึ้นักเรียนบางคน ไม่ส่ง บางคนส่งไม่ตรงเวลา

1.2 สาเหตุ หมายถึง ต้นตอของปัญหาที่ระบุ เช่น ปัญหานักเรียนไม่ส่งงาน ครูซักถามนักเรียนที่ไม่ส่งงานและส่งงานไม่ตรงเวลา เช่น สรุปลงได้ว่ามี 3 คนที่ไม่ส่งงาน คนที่ 1 ตอบว่า ทำไม่ได้ ไม่เข้าใจ คนที่ 2 ตอบว่า ต้องช่วยพ่อแม่ทำงาน คนที่ 3 ตอบว่าลืม ปัญหาของนักเรียนทั้ง 3 คน มาจากสาเหตุที่ต่างกัน ครูต้องตัดสินใจว่าจะเลือกคนใดมาแก้ไขก่อน

1.3 ระบุ 1 ปัญหา 1 สาเหตุ เพื่อหาวิธีแก้ ครูตัดสินใจเลือกปัญหาไม่ส่งงานของนักเรียนคนที่ 1 (เช่น ชื่อ ด.ช. ก.)

ขั้นที่ 2 การคาดคะเนคำตอบ

ครูคาดคะเนคำตอบว่าเนื่องจากเป็นวิชาเลข จึงน่าจะมาจากเรื่องการบวกเลข 2 หลัก ซึ่งพบว่า ด.ช. ก ไม่ได้สนใจฟังและไม่ได้ทำงานในห้อง ครูซักถาม ด.ช. ก ถึงความรู้ความเข้าใจในการบวกเลข 1 หลัก 2 หลัก และ 3 หลัก ว่าสงสัยในจุดใด ทดลองให้ ด.ช. ก บวกเลขดู พบว่าปัญหามาจากการบวกเลข 2 หลักที่มีการทด

ขั้นที่ 3 การหาวิธีแก้ไข

ครูหาวิธีแก้ไขว่า ควรจะแก้ไขเมื่อไร อย่างไร โดยไม่กระทบการจัดการเรียนการสอนนักเรียนคนอื่น ซึ่งสรุปได้ว่า ครูใช้เวลาตอนเที่ยงให้ ด.ช. ก รับประทานอาหารกลางวันแล้วมาพบครูในห้อง ครูเตรียมคำถาม คำอธิบาย และตัวอย่างแบบฝึกหัดไว้ให้

ขั้นที่ 4 วิธีดำเนินงาน

ครูใช้เวลาเที่ยงวันที่ 1 ให้ ด.ช. ก ลองทำแบบฝึกหัดการบวกเลข 2 หลัก ที่ไม่มีการทด และมีการทด 3 ข้อ ด.ช. ก ทำการบวกเลข 2 หลักที่ไม่มีการทดได้ ส่วนข้อที่มีการทดทำไม่ได้ ครูจึงทดลองให้ทำการบวกเลข 2 หลัก ที่มีการทดลองอย่างง่าย ๆ ก่อน พบว่าทำได้บ้าง ครูจึงอธิบายวิธีการทดเลขว่า ทำอย่างไร แล้วให้ลองทำดู

วันที่ 2 ให้นักเรียนมาทำอีกโดยเพิ่มการทดเลขที่ยากขึ้นเล็กน้อย พบว่าทำได้

วันที่ 3 ให้นักเรียนมาทำอีก โดยเพิ่มการทดเลขที่ยากขึ้นอีกและมี 3 หลัก พบว่าทำได้

วันที่ 4 หัดให้นักเรียนลองทำแบบฝึกหัดคละ ซึ่งมีทั้งการทด 1, 2, 3 หลัก และไม่มีการทดรวมทั้งการทดเลขที่ไม่ซับซ้อนและซับซ้อน พบว่าทำได้ 60% ของจำนวนข้อในแบบฝึกหัด ครูอธิบายข้อที่ทำไม่ได้

วันที่ 5 ให้ทำโจทย์อีก ด.ช. ก ทำได้ถูกทุกข้อ

วันที่ 6 ให้ทำโจทย์อีก และจับเวลา พบว่าทำถูก ทำได้คล่องและทำได้เร็ว ครูให้รางวัล ชมเชยและไม่ต้องกังวลสำหรับปัญหานี้ของ ด.ช. ก เพราะเรียนทันเพื่อนในเรื่องการบวกเลข 2 หลักที่มีการทด

ขั้นที่ 5 การจัดทำรายงาน

ครูเริ่มเขียนรายงานตั้งแต่ต้นว่าปัญหาคืออะไร สาเหตุคืออะไร วิธีการที่ครูดำเนินงานในแต่ละวันทำอะไร ด.ช. ก ทำอะไรได้บ้าง ทำอะไรไม่ได้บ้าง พฤติกรรมของ ด.ช. ก ในแต่ละวัน จนถึงวันสุดท้ายที่ ด.ช. ก ทำได้สำเร็จ

1. ชื่อเรื่อง

การแก้ปัญหาคำบวกเลขที่มีการทดของ ด.ช. ก

2. ปัญหาและสาเหตุ

ด.ช. ก ไม่ส่งการบ้านการบวกเลข เพราะไม่เข้าใจว่าการบวกเลข 3 หลักที่มีการทด ทำอย่างไร ปัญหานี้สะสมมาจากการบวกเลข 1 หลัก 2 หลักที่มีการทด

3. วัตถุประสงค์ในการวิจัย

เพื่อแก้ปัญหาคำบวกเลข 3 หลักของ ด.ช. ก

4. วิธีดำเนินงาน

วิธีการแก้ไขที่วางแผนไว้ คือ

4.1 ให้นักเรียนทดลองบวกเลข 1,2,3 หลัก ทั้งที่มีการทดและไม่มีการทดเลข

4.2 พบว่า ด.ช. ก บวกเลข 1, 2, 3 หลักที่ไม่มีการทดได้ แต่บวกเลข 1 หลักที่มีการทดไม่ได้

4.3 ครูอธิบายว่าการทดเลขทำอะไร

4.4 ทดลองให้นักเรียนบวกเลข 1 หลัก ที่มีการทดที่ไม่ซับซ้อน ซึ่งทดลองไป 5 ข้อ ทำได้ 3 ข้อ (ระบุแบบฝึกหัดและผลการทำของ ด.ช. ก)

4.5 ครูอธิบายข้อที่ทำไม่ได้ ทดลองใหม่ พบว่าบวกเลข 1 หลักที่มีการทดได้ (ระบุแบบฝึกหัดและผลการทำ)

4.6 เพิ่มการบวกเลข 2 หลัก ที่มีการทดแต่ไม่ซับซ้อน พบว่าทำได้ 4 ข้อ ใน 5 ข้อ อธิบายใหม่และทดลองทำใหม่ พบว่าทำถูกหมด (ระบุแบบฝึกหัดทั้ง 5 ข้อและผลการทำ)

4.7 เพิ่มการบวกเลข 3 หลัก ซึ่งมีการทดเลขที่ไม่ซับซ้อน พบว่าทำได้ถูกต้อง (ระบุแบบฝึกหัดและผลการทำ)

4.8 ให้นักเรียนทดลองทำเลข 6 ข้อ ซึ่งมีทั้งการบวกเลข 1, 2, 3 หลักและมีการทดเลข พบว่าทำได้ถูกหมด (ระบุแบบฝึกหัดและผลการทำ)

4.9 ให้นักเรียนทดลองทำเลข 3 ข้อ ซึ่งมีทั้งการบวกเลข 3 หลัก ที่มีการทดลองโดยจับเวลาพบว่าทำได้ถูกต้อง ค่อนข้างและรวดเร็ว (ระบุแบบฝึกหัดและผลการทำ)จดบันทึกทุกวัน รวมทั้งผลงานของ ด.ช. ก ชักถาม ด.ช. ก ถึงความรู้สึกทุกครั้งที่ทำเลขได้และไม่ได้ ครูให้กำลังใจและชมเชย เพื่อให้นักเรียนมีความเชื่อมั่นว่าทำได้และเรียนทันเพื่อน

5. สรุปผลการดำเนินงานตั้งแต่ขั้นที่ (4.1) – (4.9)

เช่น ครูดำเนินการแก้ไข 6 วัน พบว่ามีอะไรดีขึ้นบ้าง

6. อภิปรายผลว่า ทำไม ด.ช. ก จึงบวกเลขไม่ได้และได้เป็นระยะๆ จนถึงขั้นตอนสุดท้าย

7. เสนอแนะว่าถ้ามีนักเรียนคนอื่นที่มีปัญหาและสาเหตุเหมือน ด.ช. ก จะทำอย่างไร และถ้าแตกต่างจาก ด.ช. ก แต่ยังคงอยู่ในปัญหาเดิมและสาเหตุเดิม จะมีขั้นตอนแก้ไขอย่างไร ข้อเสนอแนะจะเป็นประโยชน์ต่อครูที่สอนวิชาเลขใหม่ ๆ และพบปัญหา คล้าย ๆ กัน

8. การเตรียมวิจัยในชั้นเรียนเรื่องที่ 2

เมื่อแก้ไข ด.ช. ก ได้แล้ว ครูเลือกปัญหาเดิมแต่ต่างสาเหตุเพื่อนำมาแก้ไข หรืออาจเลือกปัญหาใหม่ก็ได้

หน่วยที่ 4

การเขียนโครงร่าง และรายงานการวิจัยในชั้นเรียน

สาระสำคัญ

โครงร่างการวิจัยในชั้นเรียนควรประกอบด้วยส่วนสำคัญคือ ปัญหาและสาเหตุ วัตถุประสงค์ และการวางแผนการดำเนินงาน ส่วนการเขียนรายงานการวิจัยควรประกอบด้วย ปัญหาวิจัยและสาเหตุ วัตถุประสงค์ของการวิจัย แนวทางการดำเนินการวิจัย ผลการดำเนินงาน สรุปผล และอภิปรายผลการวิจัย

จุดประสงค์การเรียนรู้

1. สามารถเขียนโครงร่างการวิจัยในชั้นเรียนได้
2. สามารถเขียนรายงานการวิจัยในชั้นเรียนได้

ตัวอย่างโครงการวิจัยในชั้นเรียน

โครงร่างวิจัยในชั้นเรียน เรื่อง “การแก้ปัญหาการออกเสียง คว ของนักเรียนชั้น ป.2”

1. ปัญหาและสาเหตุ : นักเรียนชั้น ป.2 จำนวน 2 คน ออกเสียง คว เป็น ฟ สาเหตุ เพราะที่บ้านออกเสียงเช่นนั้น
2. วัตถุประสงค์: เพื่อแก้ปัญหาการออกเสียง คว ของนักเรียนชั้น ป.2 จำนวน 2 คน
3. การวางแผนการดำเนินงาน
 - 3.1 ครูสังเกตการออกเสียงคำที่ขึ้นต้นด้วย คว ไม่ถูก ของนักเรียนทั้ง 2 คน เช่น คำว่า “ควาย” ออกเสียงเป็น “ฟาย”
 - 3.2 หาสาเหตุว่ามาจากเหตุใด เช่น จากช่องปาก จากการออกเสียงของคนที่บ้าน หรืออื่นๆ
 - 3.3 ครูระบุสาเหตุของนักเรียนแต่ละคนเพื่อหาวิธีแก้
 - 3.4 ครูระบุวิธีแก้ไข เช่น ครูเรียกนักเรียนทั้ง 2 คน มาฝึกตัวต่อตัว โดยคาดว่าจะใช้การสังเกตปาก การออกเสียง และการให้ดูกระจกจะสามารถแก้ไขได้
 - 3.5 ระยะเวลา คาดว่าจะใช้เวลา 1-2 ครั้งๆ ละ 20 นาที

การเขียนรายงานการวิจัยในชั้นเรียน

เรื่อง: การแก้ปัญหาการออกเสียง คว ของนักเรียนชั้น ป.2

1. ปัญหาวิจัยและสาเหตุ: การอ่านออกเสียงคำควบกล้ำในภาษาไทย พบว่า มีนักเรียน 2 คนออกเสียง “คว” เป็น “ฟ” เช่น “ควาย” เป็น “ฟาย” โดยที่สาเหตุมาจากที่บ้านออกเสียงดังกล่าวซึ่งสามารถจะแก้ไขได้เพื่อให้นักเรียนทั้งสองคนออกเสียงให้ถูกต้องต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย: เพื่อแก้ปัญหาของการออกเสียงควบกล้ำ คว ของนักเรียนชั้น ป.2 จำนวน 2 คน ของโรงเรียน

3. แนวทางดำเนินงาน: ครูสังเกตว่า นักเรียน 2 คน ออกเสียงคำที่ขึ้นต้นด้วยอักษร คว ไม่ถูกต้องจึงซักถามเพื่อหาสาเหตุของแต่ละคน

3.1 ครูระบุสาเหตุว่ามาจาก.....

3.2 ครูระบุวิธีแก้ไขตามหลักการอ่านออกเสียง คือ ให้อูปากของตนเองทางกระจกให้เพื่อนและครูช่วยดู ให้นักเรียนแต่ละคนออกเสียงและช่วยกันแก้ไขจนออกเสียงถูกต้อง

4. ผลการดำเนินงาน

4.1 ครูซักถามนักเรียนและสังเกตการออกเสียงของผู้ปกครอง สรุปได้ว่าคนที่บ้านออกเสียง “คว” เป็น “ฟ” และพบว่าเด็กทั้ง 2 คน มีสาเหตุเหมือนกันจึงแก้ไขพร้อมกัน

4.2 ครูให้นักเรียนทั้ง 2 คน อยู่ตอนเย็นในวันที่ 1 และฝึกออกเสียง ดังนี้

- 1) นักเรียนดูปากครูเวลาออกเสียง “ควาย”
- 2) นักเรียนทำปากให้เหมือนครู โดยดูจากกระจก
- 3) นักเรียนเปล่งเสียงคำว่า “ควาย”
- 4) ให้นักเรียนคนที่ 1 ทำปากและออกเสียงให้นักเรียน คนที่ 2 และครูดูและ

ฟัง

5) ให้นักเรียนคนที่ 2 ทำบ้าง สลับบ้าง

6) ทดลอง 2 ครั้ง พบว่าทั้ง 2 คน อ่านคำว่า “ควาย” ถูกต้อง

สรุปผลการดำเนินการแก้ปัญหาครั้งที่ 1

การแก้	นักเรียนคนที่	
	1 (ถูกต้อง/ไม่ถูกต้อง)	2 (ถูกต้อง/ไม่ถูกต้อง)
1. การออกเสียงครั้งที่ 1		
2. การออกเสียงครั้งที่ 2		

4.3 ครูให้นักเรียนทั้ง 2 คน อยู่เย็นวันที่ 2 เพื่อฝึกออกเสียงเพิ่มเติม ดังนี้

1) ครูให้นักเรียนอ่านประโยคที่มีคำว่า “ควาย” ปรากฏ เช่น “ฉันขี่ควาย พ่อมีควาย 3 ตัว ควายฉันชื่อหุ่ย ฉันรักหุ่ยซึ่งเป็นควาย”

สรุปผลการดำเนินการแก้ปัญหาครั้งที่ 2 (การอ่านประโยค)

การแก้	นักเรียนคนที่	
	1 (ถูกต้อง/ไม่ถูกต้อง)	2 (ถูกต้อง/ไม่ถูกต้อง)
ฉันขี่ควาย		
พ่อมีควาย 3 ตัว		
ควายฉันชื่อหุ่ย		
ฉันรักหุ่ยซึ่งเป็นควาย		

2) ครูให้นักเรียน 2 คน สลับกันอ่านและฟัง พบว่า นักเรียนเริ่มอ่านได้ถูกและคล่อง

การอ่าน	นักเรียนคนที่	
	1	2
อ่านถูกต้อง		
เวลาในการอ่าน		

4.4 ครูให้นักเรียน 2 คน อยู่ตอนเย็นวันที่ 3 เพื่อฝึกออกเสียงเพิ่มเติมดังนี้

1) อ่านคำที่มีคำควบกล้ำ “คว” หลาย ๆ คำ โดยให้แต่ละคนดูกระจกในขณะที่อ่าน พบว่า อ่านได้ถูกต้อง

2) อ่านคำที่มีคำควบกล้ำ กล ตล กว โดยดูกระจกเช่นกัน พบว่า อ่านได้ถูก

การอ่าน	นักเรียนคนที่	
	1 (ถูกต้อง/ไม่ถูกต้อง)	2 (ถูกต้อง/ไม่ถูกต้อง)
การออกเสียงครั้งที่ 1		
การออกเสียงครั้งที่ 2		
การออกเสียงครั้งที่ 3		

3) ครูเริ่มแก้การออกเสียงคำอื่นที่นักเรียนออกเสียงไม่ถูกต้องจนครบ โดยใช้วิธีเดียวกัน

สรุปผลการดำเนินการแก้ปัญหาครั้งที่ 2 (การอ่านคำควบกล้ำอื่น ๆ)

การอ่านออกเสียง คำอื่น ๆ	นักเรียนคนที่	
	1 (ถูกต้อง/ไม่ถูกต้อง)	2 (ถูกต้อง/ไม่ถูกต้อง)
คล้าย		
เครียด		
เกลียด		
กลัว		
กลัว		
คล้าย		

ครูพบว่า นักเรียนทั้ง 2 คน อ่านได้ถูกต้องและรวดเร็ว จึงยุติการแก้ไขนักเรียน 2 คนนี้

5. สรุปผลการวิจัย

จากปัญหาการออกเสียงคำควบกล้ำที่มีอักษร ลว ของนักเรียน 2 คน ผลการแก้ไขสรุปได้ดังนี้คือ

วันที่ 1

วันที่ 2

วันที่ 3

สรุปวิธีการแก้ไขคือ.....

6. การอภิปรายผล จากการทดลองแก้ไขการออกเสียง คำที่มี ล และ ว พบว่า การแก้ไขตามหลักการอ่านออกเสียงใช้ได้ผลดี เพราะ.....

.....

.....

บรรณานุกรม

- กรมวิชาการ. (2545). การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
กรุงเทพฯ : กองวิจัยทางการศึกษา
กรมวิชาการ.
- (2543). การจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการวิจัย. กรุงเทพฯ: กองวิจัยทางการ
ศึกษา กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ.
- ทัศนาศาสตร์. (2543). การวิจัยในชั้นเรียน (Classroom Research). วารสารวิชาการ.
3(5): 72 - 77.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2546). การวิจัยสำหรับครู. กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.

เล่มที่ 5

เอกสารเสริมความรู้
ด้านการประเมินผล:
การประเมินตามสภาพจริง

โปรแกรมพัฒนาครูเพื่อการปฏิรูปการเรียนรู้ในโรงเรียน
ประถมศึกษาขนาดเล็ก

นางสิริลักษณ์ สามารถ
นักศึกษาศึกษาปริญญาเอก สาขาวิชาการบริหารการศึกษาศึกษา
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัย จากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น

คำนำ

เอกสารเสริมความรู้ เล่ม 5 ด้านการประเมินผล: การประเมินผลตามสภาพจริง จัดทำขึ้นโดยการรวบรวมเนื้อหาจากแหล่งต่างๆ หลายแหล่งเพื่อให้ครูศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมประกอบการดำเนินกิจกรรมตามโครงการร่วมคิดร่วมผูกพันร่วมตั้งปณิธาน โครงการรวมพลังสร้างสรรค์มุ่งมั่นสู่จุดหมายและโครงการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เปิดประตูสู่เครือข่าย ในการดำเนินการวิจัยและพัฒนาเรื่องโปรแกรมพัฒนาครูเพื่อการปฏิรูปการเรียนรู้ในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก ถือเป็นองค์ประกอบด้านเนื้อหาที่จะทำให้ครูเกิดความรู้ ความเข้าใจ และทักษะซึ่งจะมีผลต่อการนำไปปฏิบัติ เพื่อให้เกิดการปฏิรูปการเรียนรู้ในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กและส่งผลกระทบต่อคุณภาพนักเรียนต่อไป

ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าเอกสารเสริมความรู้เล่มนี้ คงจะเป็นประโยชน์สำหรับครู และผู้ที่สนใจศึกษาทุกท่านได้เป็นอย่างดี

นางสิริลักษณ์ สามารถ
นักศึกษาระดับปริญญาเอก สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

คำชี้แจง

โปรแกรมพัฒนาครูเพื่อการปฏิรูปการเรียนรู้ในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก ประกอบด้วย โครงการ 3 โครงการ คือ โครงการร่วมคิดร่วมผูกพันร่วมตั้งปณิธานโครงการรวมพลังสร้างสรรค์ มุ่งมั่นสู่จุดหมาย และโครงการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เปิดประตูสู่เครือข่าย ซึ่งองค์ประกอบด้านเนื้อหาที่ใช้ประกอบการดำเนินกิจกรรมตามโครงการมี 4 ด้านคือด้านหลักสูตร ด้านบริหารจัดการชั้นเรียน ด้านการจัดการเรียนรู้และด้านการประเมินผล

องค์ประกอบด้านเนื้อหาทั้ง 4 ด้าน จัดทำเป็นเอกสารเสริมความรู้ จำนวน 5 เล่ม ดังนี้

เล่มที่ 1 ด้านหลักสูตร: การวิเคราะห์หลักสูตร

เล่มที่ 2 ด้านบริหารจัดการชั้นเรียน: การวิเคราะห์นักเรียนรายบุคคลและการบริหารจัดการชั้นเรียน

เล่มที่ 3 ด้านการจัดการเรียนรู้: การจัดการเรียนรู้ที่เน้น

กระบวนการคิด เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญและการบูรณาการ

เล่มที่ 4 ด้านการจัดการเรียนรู้: การวิจัยในชั้นเรียน

เล่มที่ 5 ด้านการวัดและประเมินผล: การประเมินผลตามสภาพจริง

องค์ประกอบด้านเนื้อหาทั้ง 4 ด้าน ที่ได้จัดทำเป็นเอกสารเสริมความรู้ จำนวน 5 เล่มดังกล่าวจะเป็นประโยชน์ในการทำให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ เจตคติและทักษะที่จะมีผลต่อการนำไปปฏิบัติ เพื่อให้เกิดการปฏิรูปการเรียนรู้ในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กและส่งผลกระทบต่อคุณภาพผู้เรียนในที่สุด

นางสิริลักษณ์ สามารอด

นักศึกษาระดับปริญญาเอก สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

เกริ่นนำ

ผลการประเมินคุณภาพการศึกษาขั้นพื้นฐานภายนอกของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) รอบแรก พบว่าคุณภาพการศึกษายังไม่ผ่านเกณฑ์มาตรฐานจำนวนมากโดยเฉพาะโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก และมาตรฐานที่มีการประเมินต่ำมากคือ มาตรฐานด้านผู้เรียนสองด้านคือ มาตรฐานด้านความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ คิดมีวิจารณญาณ มีความคิดสร้างสรรค์ คิดไตร่ตรองและมีวิสัยทัศน์ และมาตรฐานด้านผู้เรียนมีความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร ซึ่งโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กเหล่านี้มีอยู่เป็นจำนวนมากและกระจายอยู่ในเขตชนบทห่างไกลทุกเขตพื้นที่การศึกษาและมีแนวโน้มจะเพิ่มจำนวนขึ้นทุกปีการศึกษา ซึ่งผลการศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2553) ได้สรุปปัญหาและอุปสรรคการดำเนินงานของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กในด้านการจัดการเรียนการสอนพบว่า ครูไม่ครบชั้นและไม่ครบวิชาเอก ครูมีงานธุรการจำนวนมากทำให้มีเวลาสำหรับนักเรียนน้อยลง ความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนมีน้อย นักเรียนขาดความอบอุ่น และบรรยากาศในชั้นเรียนไม่เป็นประชาธิปไตย เป็นต้น ซึ่งนับว่าเป็นปัญหาที่ท้าทายในการพัฒนาสถานศึกษาขนาดเล็กให้มีคุณภาพ

การปฏิรูปการศึกษาตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติหัวใจสำคัญคือการปฏิรูปการเรียนรู้ ซึ่งในการปฏิรูปการเรียนรู้นั้นครูเป็นเงื่อนไขความสำเร็จประการหนึ่ง เพราะครูเป็นผู้มีหน้าที่โดยตรงในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แก่ผู้เรียน ครูเป็นผู้ที่ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ซึ่งการปฏิรูปการเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อ ครูมีการพัฒนาตนเองและปฏิรูปการเรียนการสอน โปรแกรมพัฒนาครูเพื่อการปฏิรูปการเรียนรู้ในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก

เป็นการวิจัยและพัฒนาเพื่อให้เป็นอีกทางเลือกหนึ่งที่จะนำไปสู่การปฏิรูปการเรียนรู้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล เพื่อส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนต่อไป

นางสิริลักษณ์ สามารถ

นักศึกษาระดับปริญญาเอก สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
คำนำ	476
คำชี้แจง	477
เกริ่นนำ	478
ขอบข่ายเนื้อหา	480
จุดประสงค์	481
หน่วยที่ 1 แนวคิดหลักการเกี่ยวกับการประเมินผลตามสภาพจริง	482
หน่วยที่ 2 วิธีการประเมินผลตามสภาพจริง	487
หน่วยที่ 3 การสร้างเครื่องมือประเมินผลตามสภาพจริง	507
บรรณานุกรม	516

ขอบข่ายเนื้อหา

หน่วยที่ 1 แนวคิด หลักการเกี่ยวกับการ
ประเมินผลตามสภาพจริง

หน่วยที่ 2 วิธีการประเมินผลตามสภาพจริง

หน่วยที่ 3 การสร้างเครื่องมือประเมินผล
ตามสภาพจริง

จุดประสงค์

1. บอกความหมายของการประเมินผลตามสภาพจริงได้
2. เลือกใช้วิธีการประเมินผลตามสภาพจริงตามลักษณะของงาน/กิจกรรมที่ผู้เรียนปฏิบัติได้อย่างเหมาะสม
3. บอกความหมายและ องค์ประกอบของ รูบรีค (Rubrics) ได้
4. สร้างรูบรีค(Rubrics) เพื่อใช้ในการประเมินผลตามสภาพจริงได้

หน่วยที่ 1
แนวคิด หลักการ
เกี่ยวกับการประเมินผลตามสภาพจริง

สาระสำคัญ

การประเมินผลตามสภาพจริงเป็นการวัดและประเมินผลตามสภาพที่แท้จริงของผู้เรียน จากการทำงาน / กิจกรรมที่ครูผู้สอนมอบหมายให้ผู้เรียนทำตามกำหนด

จุดประสงค์การเรียนรู้

บอกความหมายของการประเมินผลตามสภาพจริงได้

แนวคิด หลักการ เกี่ยวกับการประเมินตามสภาพจริง

การประเมินผลตามสภาพจริงเป็นการประเมินแนวใหม่ที่เริ่มนำมาใช้ ในวงการศึกษามานานมานี้ การประเมินผลตามสภาพจริงเป็นเรื่องที่ค่อนข้างละเอียดอ่อนพอสมควร การที่ครูผู้สอนจะนำการประเมินผลตามสภาพจริงมาใช้ในชั้นเรียนได้อย่างมั่นใจได้นั้น ควรรู้จัก และทำความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดหลักการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการประเมินผลตามสภาพจริงเสียก่อนดังต่อไปนี้

- การประเมินผลทางเลือกใหม่
- ความหมายของการประเมินผลตามสภาพจริง
- หลักการของการประเมินผลตามสภาพจริง

การประเมินผลทางเลือกใหม่

“การประเมินผลทางเลือกใหม่” หมายถึง การประเมินผลอีกทางเลือกหนึ่ง นอกเหนือจากการใช้แบบทดสอบมาตรฐานหรือแบบทดสอบแบบเลือกตอบหลายตัวเลือก (รวมทั้งแบบถูกผิด จับคู่และเติมคำ) ที่เคยนิยมใช้กันมา ซึ่งการประเมินผลทางเลือกใหม่นี้จะช่วยให้เราทราบความสามารถที่แท้จริงของผู้เรียนได้เป็นอย่างดี

การประเมินผลทางเลือกใหม่คืออะไร

การประเมินผลทางเลือกใหม่มีข้อดี ดังนี้

- การวัดผลและการประเมินผลมีลักษณะเป็นกระบวนการเพื่อพัฒนา ผู้เรียน
- ผลการประเมินผู้เรียนยังสามารถนำมาใช้ปรับปรุงการสอนของครูและหลักสูตร
- เน้นคุณลักษณะและความสามารถของผู้เรียนที่เป็นภาพรวม
- เครื่องมือวัดหลากหลาย มิใช่เพียงแบบทดสอบเท่านั้น
- เน้นสถานการณ์ในการสอบวัดผู้เรียนเพื่อตรวจสอบว่าสามารถนำความรู้และทักษะไป

ใช้ในชีวิตจริงได้หรือไม่

- ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้แสดงความสามารถที่หลากหลาย
- มิได้แยกกระบวนการวัดผลและประเมินผลออกจากกระบวนการเรียนการสอน
- ให้ข้อมูลที่ทำให้ผู้เรียนแต่ละคนรู้จักตนเอง และเห็นแนวทางที่จะปรับปรุงตนเองให้ดีขึ้น
- เน้นการวัดกระบวนการทำงานพอ ๆ กับการวัดผลผลิตของกระบวนการ

ความหมายของการประเมินตามสภาพจริง

คำว่า “การประเมินสภาพจริง” “การประเมินตามสภาพจริง” หรือ คำว่า “การประเมินผลตามสภาพจริง” (Authentic Assessment) ซึ่งเป็นคำเดียวกัน มีความหมายดังนี้

“การประเมินผลตามสภาพจริงเป็นการวัดและประเมินผลตามสภาพที่แท้จริงของผู้เรียนจากการปฏิบัติงาน / กิจกรรมที่ครูผู้สอนมอบหมายให้ผู้เรียนทำตามกำหนด หรือให้เลือกทำตามความสนใจและถนัด ซึ่งอยู่บนพื้นฐานของเหตุการณ์ในชีวิตจริง โดยจะไม่เน้นเฉพาะทักษะพื้นฐาน แต่จะเน้นการประเมินทักษะการคิดซับซ้อนในการทำงาน ความสามารถในการแก้ปัญหา และการนำไปใช้ โดยใช้กระบวนการสังเกต การบันทึก และรวบรวมข้อมูลจากงานและวิธีการที่นักเรียนทำ และทักษะที่สอดคล้องกับชีวิตจริง”

ดังนั้นการประเมินผลตามสภาพจริงจึงเป็นการประเมินที่เป็นองค์รวมและมีความหมายต่อตัวผู้เรียน มากกว่างานที่ปฏิบัติในกิจกรรมการเรียนทั่วไป

การจัดการเรียนการสอนและการปฏิบัติงานหรือกิจกรรมจากสถานการณ์ชีวิตจริงนั้น ผู้เรียนต้องใช้ความคิดซับซ้อนซึ่งต้องอาศัย ความคิดระดับสูงในการปฏิบัติงาน

ลักษณะที่เป็นการประเมินผลตามสภาพจริง

จะประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ คือ ภาระงาน หรือชิ้นงาน (Task) บริบท (Context) และเกณฑ์การประเมิน (Criterion)

ภาระงาน เป็นงานที่ต้องการให้ผู้เรียนใช้ความรู้หรือทักษะต่างๆ ในการที่จะผลิตผลงาน หรือทำให้การปฏิบัติงานเสร็จสมบูรณ์ “ภาระงานตามสภาพจริง” ของผู้เรียน

บริบท หรือสภาพแวดล้อม ของการปฏิบัติงานตามสภาพจริง อาจจะเป็น เหตุการณ์ สถานที่ บุคคล/ตัวละคร ที่เกี่ยวข้อง ควรจะเป็นสภาพที่เกิดขึ้นจริงหรือใกล้เคียงความจริงให้มากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้

เกณฑ์การประเมิน เป็นเกณฑ์ที่ใช้พิจารณาให้ระดับคะแนนจากพฤติกรรม การปฏิบัติงาน/กิจกรรม หรือผลงานซึ่งประกอบด้วยตัวบ่งชี้ของแต่ละระดับ

หลักการของการประเมินผลตามสภาพจริง

หลักการที่สำคัญของการประเมินผลตามสภาพจริงมีดังต่อไปนี้

1. เป็นการประเมินความก้าวหน้าและการปฏิบัติของนักเรียนแต่ละคน (มิใช่เปรียบเทียบกับกลุ่ม) ด้วยเครื่องมือประเมินที่หลากหลาย
2. การประเมินผลจากสภาพจริงจะต้องสอดคล้องกับหลักการของพัฒนาการ และการเรียนรู้ทางสติปัญญาที่หลากหลาย
3. การประเมินผลจากสภาพจริงและหลักสูตรที่จัดการเรียนการสอนต้องเอื้อต่อกัน คือ จะต้องเกิดขึ้นมาจากบริบทที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมที่นักเรียนอาศัยอยู่และที่ต้องเรียนรู้ให้ทันกับกระแสการเปลี่ยนแปลงของโลก
4. การเรียน การสอน การประเมิน จะต้องหลอมรวมกันและการประเมินต้องประเมินต่อเนื่องตลอดเวลาที่ทำการเรียนการสอน โดยผู้เรียนมีส่วนร่วม
5. การเรียน การสอน การประเมิน เน้นการปฏิบัติจริงในสภาพที่สอดคล้องหรือใกล้เคียงกับธรรมชาติความเป็นจริงของการดำเนินชีวิตงาน กิจกรรมการเรียนการสอนเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้คิดงานด้วยตนเอง
6. การเรียนการสอนจะต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาศักยภาพให้เต็มที่ สูงสุดตามสภาพที่เป็นจริงของแต่ละบุคคล

ดังนั้นในการประเมินผลตามสภาพจริงจะเกี่ยวข้องกับหลักการพื้นฐาน ได้แก่ หลักการเรียนรู้ของผู้เรียน หลักการสอน และหลักการประเมินผล ซึ่งการเรียนรู้ การสอนและการประเมินผลจะต้องเกี่ยวเนื่องกันเสมอ ไม่ควรแยกจากกัน นอกจากนี้ในการประเมินผลตามสภาพจริงยังต้องอาศัยหลักการที่จำเป็นดังกล่าวแล้วข้างต้น

กิจกรรมที่ 1

1. จงบอกความหมายของการประเมินตามสภาพจริง

.....

.....

.....

.....

.....

2. การประเมินผลตามสภาพจริงมีองค์ประกอบอะไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

3. หลักการของการประเมินผลตามสภาพจริงมีอะไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

.....

หน่วยที่ 2

วิธีการประเมินผลตามสภาพจริง

สาระสำคัญ

การประเมินผลตามสภาพจริงครูผู้สอนต้องเลือกใช้วิธีการที่เหมาะสมกับลักษณะของงาน/กิจกรรมที่นักเรียนปฏิบัติ เช่น ประเมินจากการแสดงพฤติกรรม วิธีการทำงาน ผลงาน การเสนอผลงาน นอกจากนี้ควรเลือกใช้เทคนิคในการประเมินอย่างเหมาะสมในแต่ละวิธีการ

จุดประสงค์การเรียนรู้

1. เลือกใช้วิธีการประเมินผลตามสภาพจริงตามลักษณะของงาน/กิจกรรมที่ผู้เรียนปฏิบัติได้อย่างเหมาะสม
2. ใช้เทคนิคการเก็บรวบรวมข้อมูลที่เหมาะสมกับการประเมินผลตามสภาพจริงได้

วิธีการประเมินผลตามสภาพจริง

วิธีการประเมินผลตามสภาพจริงเป็นการประเมินการปฏิบัติอย่างหนึ่ง เพียงแต่อาจมีความยุ่งยากมากกว่า เนื่องจากเป็นสถานการณ์จริง หรือต้องจัดสถานการณ์ให้ใกล้เคียง แต่จะเกิดประโยชน์กับผู้เรียนมาก เพราะจะทำให้ทราบความสามารถที่แท้จริงของผู้เรียนว่ามีจุดเด่นและข้อบกพร่องในเรื่องใด ซึ่งจะนำไปสู่การแก้ไขที่ตรงประเด็น

วิธีการในการประเมินผลตามสภาพจริง

การประเมินผลตามสภาพจริงเน้นการประเมินจากการปฏิบัติงาน/กิจกรรมของผู้เรียน ดังนั้นครูผู้สอนควรเลือกใช้วิธีการประเมินให้เหมาะสมกับลักษณะงานที่ผู้เรียนปฏิบัติ

ตัวอย่างวิธีการประเมินการปฏิบัติงานตามสภาพจริง

ลักษณะงาน		ประเมินอย่างไร
ภาระงาน/กิจกรรมที่ให้นักเรียนทำเป็นรายคน/กลุ่ม เช่น ปลูกพืชสวนครัว		ประเมินวิธีการทำงานตามขั้นตอน (กระบวนการ) และผลงานนักเรียน
ภาระงาน/กิจกรรมที่นักเรียนปฏิบัติในชีวิตประจำวัน เช่น การอ่านหนังสือ		ประเมินโดยวิธีการสังเกต จดบันทึก เหตุการณ์เกี่ยวกับนักเรียน
การสาธิต เช่น การใช้เครื่องมือ การเล่นดนตรี		ประเมินโดยวิธีการสังเกตวิธีการ และขั้นตอนการสาธิต
การทำโครงการเช่น โครงการวิทยาศาสตร์ โครงการอาชีพ	ก่อนทำโครงการ ระหว่างทำโครงการ สิ้นสุดการทำโครงการ	ประเมินความพร้อม การเตรียมการ ประเมินการปฏิบัติจริง (ตามแผน / วิธีการ / ขั้นตอนที่กำหนดไว้) การปรับปรุงงานระหว่างปฏิบัติงาน ประเมินผลงาน และวิธีการนำเสนอผล การทำโครงการ

กิจกรรมที่ 2

ให้คุณครูช่วยพิจารณากิจกรรมการปฏิบัติของนักเรียนต่อไปนี้ว่าควรประเมินผลด้วยวิธีใด โดยเขียนวิธีประเมินผลในช่องว่างด้านขวา

งาน/กิจกรรม	วิธีประเมิน
1. ด.ช.โบย ลงมือปลูกผักซีลงในแปลงผักและปลูกในกระถางเพื่อเปรียบเทียบการเจริญเติบโต
2. นักเรียนชั้น ป. 6 เลือกเครื่องมือในการวัดความยาวของห้องเรียน
3. การนำเสนอโครงงานวิทยาศาสตร์ประเภทสำรวจของนักเรียนชั้น ป.6
4. การดูแลพื้นที่รับผิดชอบของนักเรียนชั้น ป. 1

เทคนิคที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล สำหรับการประเมินผลตามสภาพจริง

เทคนิคและเครื่องมือประเมินผลมีหลายประเภท ทั้งการสังเกต การสัมภาษณ์ การตรวจผลงาน การรายงานตนเอง การบันทึกจากผู้เกี่ยวข้องแบบทดสอบที่เน้นการปฏิบัติจริง และแฟ้มสะสมงาน เครื่องมือประเมินผลแต่ละประเภทมีจุดมุ่งหมาย วิธีการใช้ และลักษณะการเก็บข้อมูลต่างกัน กิจกรรมการเรียนการสอนที่จัดขึ้นเป็นส่วนหนึ่งที่จะช่วยชี้ว่าควรใช้เครื่องมือประเมินประเภทใด ดังตัวอย่างเทคนิค / เครื่องมือประเมินผลต่อไปนี้

- สังเกต
- สัมภาษณ์
- ตรวจงาน
- ทดสอบการปฏิบัติจริง
- แฟ้มสะสมงาน

เทคนิค	เครื่องมือ
1. การสังเกต	☐ แบบสำรวจรายการ (Checklist) ☐ ระเบียบพฤติกรรม (Anecdotal Record) ☐ มาตรฐานประมาณค่า (Rating Scale)
2. การสัมภาษณ์	☐ แบบบันทึกการสัมภาษณ์
3. การสอบถาม	☐ แบบสอบถาม (Questionnaire)
4. การทดสอบ	☐ แบบทดสอบที่เน้นการปฏิบัติจริง
5. แฟ้มสะสมงาน	☐ เกณฑ์การให้คะแนน (Rubrics)

1. การสังเกต

การสังเกตเป็นวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ใช้กันมาก สามารถเก็บรวบรวมข้อมูลพฤติกรรมนักเรียนด้านความรู้ความเข้าใจ การปฏิบัติงาน ความรู้สึก และลักษณะนิสัยของนักเรียนได้ตรงกับสภาพที่แท้จริง การสังเกตจะมีคุณภาพ ต้องมีเครื่องมือประกอบการสังเกต

การสังเกตให้ได้สภาพที่แท้จริงต้องสังเกตหลายๆ ครั้ง ในหลายสถานการณ์ สังเกตในขณะที่ปฏิบัติกิจกรรม และพฤติกรรมที่เด็กปฏิบัติเป็นนิสัยในชีวิตประจำวันทั้งการฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน ในการสังเกตสามารถใช้เครื่องมือประกอบการสังเกต เช่น แบบสำรวจ

รายการ หรือระเบียบเหตุการณ์ แบบรายงานตนเอง และมาตราส่วนประมาณค่าต่อไปนี้ เป็นตัวอย่างเครื่องมือที่ใช้ในการสังเกต

แบบสำรวจรายการ

ตัวอย่าง ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนภาษาไทย ชั้น ป.1 ครูผู้สอนให้นักเรียนแสดงบทบาทสมมติ เพื่อให้เห็นถึงความเข้าใจเรื่องที่ฟังและสามารถสื่อสารเรื่องราวให้ผู้อื่นเข้าใจได้ โดยวิเคราะห์พฤติกรรมการแสดงออกว่า มีอะไรบ้าง แล้วกำหนดเป็นหัวข้อประเมิน ดังเช่นตัวอย่างในหน้าถัดไป

แบบสำรวจรายการประกอบการประเมินทักษะการฟัง

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียน.....

ครั้งที่ 1 วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

ผู้สังเกต ครูผู้สอน กลุ่มผู้แสดง กลุ่มเพื่อน

คำชี้แจง ให้เขียนเครื่องหมาย ลงในช่องรายการที่ทำได้ถูกต้อง

เลขที่	ชื่อ - สกุล	ทำทางเลียนแบบตัวละคร	การแสดงอารมณ์	ทำตามตามเหตุการณ์	นำเสียงตามบทละคร	สรุปผล	
						ผ่าน	ไม่ผ่าน

(การสรุปผล ผ่าน / ไม่ผ่าน ให้เป็นไปตามข้อตกลงร่วมกันระหว่างครูกับนักเรียน)

ระเบียบพฤติกรรม

เป็นการเขียนบรรยายพฤติกรรมที่ได้จากการสังเกตอย่างไม่เป็นทางการ มักใช้ใน
ห้องเรียน ครูเป็นผู้สังเกตพัฒนาการของนักเรียนและจดบันทึกไว้ พฤติกรรมที่บันทึกในระเบียบ
เป็นพฤติกรรมที่ไม่ได้คาดคะเนไว้ก่อนแต่ครูมีการวางแผนล่วงหน้าว่าจะบันทึกพฤติกรรมที่
เกี่ยวข้องกับจุดมุ่งหมายของการเรียนการสอน แต่ไม่ได้กำหนดพฤติกรรมที่ต้องการสังเกต

รูปแบบของระเบียบพฤติกรรม เป็นเครื่องมือที่มีแต่แบบฟอร์มการบันทึก แต่ไม่ปรากฏ
เนื้อหา หรือข้อรายการที่จัดเตรียมไว้

วิธีการบันทึก

ผู้บันทึกต้องจดบันทึกตามสภาพข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น โดยไม่ใส่ความรู้สึก หรือความ
คิดเห็นลงไป บันทึกทั้งทางบวกและทางลบ และบันทึกทันที และเป็นความลับของแต่ละคน

ระเบียบพฤติกรรม	
ชื่อผู้ถูกสังเกต.....	วันที่.....เวลา.....น.
ชื่อผู้สังเกต.....	สถานที่.....
เหตุการณ์ที่เกิด	
.....	
.....	
การแปลความหมายโดยผู้สังเกต	
.....	
.....	

การลงสรุปพฤติกรรมนักเรียน ใช้ข้อมูลจากระเบียบพฤติกรรมหลายๆ ครั้ง หรือใช้
ข้อมูลจากแหล่งอื่นประกอบในการลงสรุปพฤติกรรมนักเรียน

แบบรายงานตนเอง

แบบรายงานตนเอง เช่น ให้นักเรียนอ่านหนังสือที่สนใจภายในเวลา 1 เดือน แล้วบันทึกผลการอ่านลงในตาราง

ครั้งที่	วัน เดือน ปี	เรื่องที่อ่าน	สาระสำคัญของเรื่อง	ความคิดเห็นในเรื่องที่อ่าน

แบบบันทึกนี้ถ้านักเรียนบันทึกต่อเนื่องในหลายเดือน นักเรียนและครูสามารถตรวจสอบความก้าวหน้า หรือนิสัยรักการอ่านของนักเรียนเครื่องมือนี้สามารถปรับใช้กับพฤติกรรมที่แสดงถึงความก้าวหน้าเรื่องอื่นๆ ได้

แบบมาตรฐานประเมินค่า

แบบมาตรฐานประเมินค่า หรือมาตรฐานประเมินค่ามีลักษณะคล้ายคลึงกับแบบสำรวจรายการ และมีจุดมุ่งหมายเดียวกัน คือใช้ประเมินทักษะวิธีการทำและผลงาน แต่แทนที่จะให้ตรวจว่ามีหรือไม่มีพฤติกรรม แบบมาตรฐานประเมินค่าจะกำหนดเป็นระดับคุณภาพของการปฏิบัติเช่น ยอดเยี่ยม ปานกลาง ต้องปรับปรุง หรือกำหนดเป็นความถี่ของการแสดงพฤติกรรม เช่น เสมอๆ บางครั้ง หรือไม่เคย หรืออาจเขียนบรรยายระดับของการปฏิบัติที่ยอมรับได้ เช่น ทำงานเสร็จอย่างรวดเร็ว ทำงานเสร็จสมบูรณ์ ค่อนข้างช้า ไม่สามารถทำงานเสร็จด้วยตนเอง ตัวอย่างแบบประเมิน ความร่วมมือในการทำงานโครงการกลุ่ม และ วิธีการทำ เช่น การนำเสนอของกลุ่มและการแก้ปัญหา ดังตัวอย่าง

แบบประเมินความร่วมมือในการทำโครงการกลุ่ม				
ชื่อนักเรียนที่ต้องการประเมิน				
ชื่อนักเรียนคนอื่น ๆ ในกลุ่ม				
ชื่อโครงการ.....				
ครูผู้สอน หรือผู้ประเมิน.....				
คำชี้แจง : ให้ ☒ ทับระดับการปฏิบัติของนักเรียนในแต่ละรายการ				
รายการ	ไม่ เคย	บาง ครั้ง	เป็นส่วน มาก	ทุก ครั้ง
1) นักเรียนเข้าร่วมประชุมกับกลุ่มหรือไม่				
2) ในการเข้าร่วมทำงานกลุ่ม นักเรียนได้เตรียมงานมาหรือไม่				
3) นักเรียนร่วมทำงานในกลุ่มอย่างมุ่งมั่นจนบรรลุตามเป้าหมายของกลุ่มหรือไม่				
4) นักเรียนนำงานของกลุ่มไปทำนอกเวลาเพิ่มเติมหรือไม่				
5) นักเรียนร่วมทำงานกับเพื่อน ๆ ในกลุ่มเป็นอย่างดีหรือไม่				
6) ขณะที่เพื่อนแสดงความคิดเห็นนักเรียนคำนึงถึงความรู้สึกของเพื่อน ๆ ในกลุ่ม				
7) นักเรียนแสดงพฤติกรรมที่สร้างความแตกแยกในกลุ่มหรือไม่				
8) นักเรียนช่วยกลุ่มตัดสินใจว่าจำเป็นต้องเปลี่ยนวิธีการของกลุ่ม				

แบบประเมินวิธีการทำ					
คำชี้แจง					
ให้ประเมินแต่ละรายการ โดยใส่ ✓ ที่หมายเลขตามระดับที่ต้องการ					
5 - ดีเยี่ยม		4 - ดี		3 - ปานกลาง	
2 - อ่อน		1 - อ่อนมาก			
รายการประเมิน	ดีเยี่ยม	ดี	ปานกลาง	อ่อน	อ่อนมาก
1) วางแผนทำโครงการได้ละเอียดครอบคลุม					
2) กำหนดขอบเขตของโครงการตามต้องการ					
3) เลือกเครื่องมืออุปกรณ์ได้อย่างเหมาะสม					
4) ปฏิบัติตามเงื่อนไขในการทำงานแต่ละอย่างได้ถูกต้อง					
5) ใช้เครื่องมือได้อย่างเหมาะสมและคล่องแคล่ว					

2. การสัมภาษณ์

การสัมภาษณ์ เป็นวิธีการเก็บข้อมูลเกี่ยวกับความคิด ความรู้สึก ความสนใจ กระบวนการขั้นตอนในการทำงาน ความคิดที่มีต่อสิ่งต่างๆ อาจใช้ประกอบการสังเกต เพื่อให้ได้ข้อมูลมั่นใจยิ่งขึ้น การสัมภาษณ์ นั้นอาจเป็นทางการหรือไม่เป็นทางการ แต่ควรเตรียมชุดคำถามไว้ล่วงหน้า และจัดลำดับคำถามจะช่วยให้การตอบไม่วกวน และได้ข้อมูลครอบคลุม ดังตัวอย่าง

แบบสัมภาษณ์	
ชื่อนักเรียนที่ถูกสัมภาษณ์.....ชั้น.....	
ชื่อผู้สัมภาษณ์.....วันที่.....เวลา.....น.	
เรื่องที่สัมภาษณ์ “นิสัยรักการอ่าน” วิชา.....	
ประเด็นที่สัมภาษณ์	บันทึกคำตอบนักเรียน
1. ในวันหยุดนักเรียนทำอะไรบ้าง	1.....
2. สิ่งที่นักเรียนชอบทำมากที่สุดคืออะไร	2.....
3. นักเรียนชอบอ่านหนังสือหรือไม่ เพราะอะไร	3.....
4. หนังสือที่ชอบมากที่สุดคืออะไร ทำไมถึงชอบ	4.....
5. นักเรียนรู้สึกอย่างไรเมื่อได้อ่านหนังสือ	5.....

อาจใช้วิธีสัมภาษณ์ทางอ้อมจากบุคคลใกล้ชิดนักเรียน เช่น เพื่อนสนิท ผู้ปกครอง เพื่อนครูในโรงเรียน

3. การสอบถาม

เป็นการเก็บข้อมูลจากนักเรียนที่สามารถอ่านและเขียนได้ ซึ่งเป็นข้อมูลเกี่ยวกับความรู้สึก ความพึงพอใจ ความสนใจ หรือข้อมูลพื้นฐาน ในด้านการฟัง การพูด การอ่าน หรือการเขียน กิจวัตรประจำวัน ข้อมูลส่วนตัว ซึ่งการสอบถามอาจใช้เครื่องมือประกอบในหลายลักษณะ เช่น แบบสอบถามปลายปิด แบบสอบถามปลายเปิด แบบสอบถามที่มีทั้งปลายปิดและปลายเปิด ตัวอย่างเช่น

แบบสอบถามข้อมูลในเรื่องการเขียน
<p>คำชี้แจง ให้ขีดเครื่องหมาย / ลงในช่อง ☐ ที่ตรงกับความรู้สึกหรือการปฏิบัติของนักเรียน</p> <p>1. เมื่อนักเรียนมีเวลาว่าง จะนั่งเขียนบันทึกประจำวัน</p> <p>☐ ทำประจำ</p> <p>☐ ทำบางครั้ง</p> <p>☐ ไม่ทำ</p> <p>2. เมื่อคุณครูให้เขียนอย่างเสรี นักเรียนปฏิบัติอย่างไร</p> <p>☐ ดูจากเพื่อน</p> <p>☐ ปรึกษาเพื่อน</p> <p>☐ เขียนเอง โดยดัดแปลงจากเรื่องที่ผ่าน</p> <p>☐ เขียนเองโดยคิดเรื่องขึ้นใหม่</p> <p style="text-align: center;">ฯลฯ</p>

4. การทดสอบการปฏิบัติจริง

เป็นอีกวิธีหนึ่งที่ใช้เก็บข้อมูลพฤติกรรมด้านความคิด (สติปัญญา) ซึ่งใช้แบบทดสอบที่เน้นการคิด นักเรียนต้องใช้ความรู้ความสามารถระดับสูง ความคิดหลาย ๆ ด้านมาผสมผสาน และแสดงวิธีคิดที่ชัดเจน ดังตัวอย่าง

แบบทดสอบการฟัง	
<p>ฉบับของครู คำชี้แจง : อ่านข้อความต่อไปนี้ให้นักเรียนฟัง 2 เที้ยว แล้วให้ตอบคำถาม</p> <p>สวัสดิ์ครับท่านผู้ชม “งานรวมพลคนมีปาก” จะจัดขึ้นทุกวันหยุดสุดสัปดาห์ในเดือนมิถุนายนนี้ ณ ศูนย์ประชุมแห่งชาติสิริกิติ์ อย่าพลาดโอกาสไปฟังนะครับ โทรศัพท์สำรองที่นั้งล่วงหน้าได้ที่หมายเลข 11110999 หรือซื้อบัตรเข้าฟังได้ที่ศูนย์หนังสือโลกกว้างทุกแห่ง</p>	<p>ฉบับของนักเรียน คำชี้แจง : ฟังข้อความจากครู 2 เที้ยว แล้วตอบคำถามต่อไปนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. งานนี้น่าจะเป็นเรื่องอะไร ทำไมจึงคิดเช่นนั้น 2. งานนี้จัดกี่ครั้ง 3. ถ้าเข้าฟังมีวิธีการเข้าฟังได้ อย่างไรบ้าง 4. ข้อความที่ได้ฟังจัดเป็นประเภทใด

<p>แบบทดสอบการฟัง (ระดับ ป.5-6) (ฟังคำโฆษณา แล้วแยกแยะข้อเท็จจริง แสดงข้อคิดเห็นเชิงวิจารณ์ได้)</p>
<p>คำชี้แจง : ให้นักเรียนติดตามชมภาพยนตร์โฆษณาสินค้าที่ชื่นชอบจากโทรทัศน์ 1 เรื่อง แล้วตอบคำถามต่อไปนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. สินค้าที่โฆษณาคือสินค้าชนิดใด 2. จุดเด่นของสินค้าคืออะไร 3. ทำไมนักเรียนจึงชอบโฆษณาสินค้าชนิดนี้ 4. โฆษณาสินค้าชนิดนี้น่าเชื่อถือหรือไม่ เพราะเหตุใด 5. นักเรียนจะเลือกซื้อสินค้าชนิดนี้หรือไม่ เพราะอะไร
<p>เกณฑ์การให้คะแนนแต่ละข้อ : อาจพิจารณาจาก</p> <ul style="list-style-type: none"> * คำตอบถูกต้อง ครบถ้วน สมบูรณ์ ได้ 2 คะแนน * คำตอบตรงประเด็น แต่ยังไม่ครบถ้วน ได้ 1 คะแนน * คำตอบไม่ถูกต้อง ไม่ตรงประเด็น ได้ 0 คะแนน
<p>หมายเหตุ : เครื่องมือประเมินในลักษณะนี้</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ สามารถวัดความสามารถในการเขียนไปพร้อม ๆ กันได้ โดยดูจากการใช้ภาษา การเขียนสะกดคำ แนวคิดเกี่ยวกับเหตุผล การเขียนเรียงข้อความ ☐ สามารถปรับใช้วัดความสามารถในการอ่านในใจได้

5. เพิ่มสะสมงาน

เพิ่มสะสมงานของนักเรียนเป็นการรวบรวมตัวอย่างผลงานที่สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของการสอน ผลงานที่รวบรวมแสดงให้เห็นถึงความพยายาม ความก้าวหน้าและผลสำเร็จในเรื่องต่างๆ ซึ่งในการรวบรวมผลงานดังกล่าว นักเรียนต้องมีส่วนร่วมในการกำหนดเนื้อหาและเกณฑ์การคัดเลือก เกณฑ์ตัดสินคุณภาพ ตลอดจนมีโอกาสแสดงความรู้สึกรู้สึกต่อผลงานของตนเอง

เพิ่มสะสมงานจะเป็นแหล่งสะสมผลงาน หรือหลักฐานที่ครู ผู้ปกครองและนักเรียนใช้ประกอบในการประเมินความรู้ ความสามารถ และทักษะของนักเรียน ซึ่งสามารถประเมินได้หลายคุณลักษณะ เพิ่มสะสมงานของนักเรียนมีไว้เพื่อประโยชน์ในการประเมินผลย่อย

ในการจัดทำเพิ่มสะสมงานนั้นจะเน้นบทบาทของนักเรียนในการสร้างความเข้าใจด้วยตนเอง และสามารถประเมินความก้าวหน้าของตนเองได้ ซึ่งจะสามารถเห็นทั้งกระบวนการและผลผลิตของงานที่นักเรียนทำได้ อย่างไรก็ตามการที่นักเรียนจะทำเพิ่มสะสมงานได้ผลเป็นอย่งดีนั้น รูปแบบของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนต้องเป็นรูปแบบที่เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลาง (Student Centered) ให้นักเรียนมีโอกาสได้คิด วางแผน ลงมือปฏิบัติตามแผน ประเมิน และปรับปรุงตนเองอย่างต่อเนื่อง

กระบวนการประเมินโดยใช้แฟ้มสะสมงาน

กระบวนการประเมินโดยใช้แฟ้มสะสมงาน (Portfolio Assessment) เป็นการประเมินความรู้ความสามารถ และทักษะของเจ้าของแฟ้มสะสมงาน โดยพิจารณาจากผลงาน หรือหลักฐานในแฟ้มสะสมงาน กระบวนการประเมินโดยใช้แฟ้มสะสมงาน ควรมีขั้นตอนในการจัดทำและประเมินดังนี้

1. กำหนดจุดประสงค์และประเภทของแฟ้มสะสมงาน
2. รวบรวมผลงานและจัดระบบแฟ้ม
3. คัดเลือกผลงาน
4. แสดงความคิดเห็นและความรู้สึกต่อผลงาน
5. ทำให้สมบูรณ์และประเมิน
6. แลกเปลี่ยนประสบการณ์กับผู้อื่น

วิธีการประเมินแฟ้มสะสมงาน

การประเมินแฟ้มสะสมงานโดยการให้ระดับคะแนนตามเกณฑ์การให้คะแนน (Scoring Rubrics) ที่ครูและนักเรียนร่วมกันกำหนดไว้ล่วงหน้า ซึ่งมีวิธีการคัดเลือก

ผลงานแต่ละชิ้นที่อยู่ในแฟ้มคือ

วิธีที่ 1 ให้คะแนนผลงานแต่ละชิ้นก่อนเก็บเข้าแฟ้ม

วิธีที่ 2 เลือกผลงานที่สำคัญ ๆ มาให้คะแนน โดยครูจะเลือกผลงานจากแฟ้มมาสัก 2-3 ชิ้น ที่เห็นว่าสำคัญ และนำผลงานมาเทียบกับเกณฑ์การให้คะแนนแล้วให้ระดับคะแนน ถ้าใช้วิธีนี้ไม่ควรจะบอกให้นักเรียนทราบล่วงหน้า เพราะนักเรียนอาจทุ่มเทเฉพาะงานที่จะให้ระดับคะแนนเท่านั้น

วิธีที่ 3 ให้คะแนนผลงานทุกชิ้นในแฟ้มสะสมงาน วิธีนี้มีข้อดีคือ นักเรียนจะพยายามสร้างสรรค์ผลงานแต่ละชิ้นอย่างเต็มที่ ข้อเสียคือครูจะเสียเวลาในการตรวจผลงานในแฟ้มสะสมงานของนักเรียนมาก

วิธีที่ 4 ให้คะแนนเพียงครั้งเดียวทั้งแฟ้ม วิธีนี้จะช่วยลดเวลาของครูไปได้มาก เพราะไม่ต้องให้คะแนนผลงานทุกชิ้น โดยกำหนดเกณฑ์การให้คะแนนแฟ้มสะสมงานทั้งแฟ้ม

วิธีที่ 5 ให้คะแนนโดยมีการถ่วงน้ำหนักคะแนน ในการให้ระดับคะแนนผลงานนั้น บางครั้งเกณฑ์แต่ละเกณฑ์จะมีความสำคัญแตกต่างกัน ดังนั้นจึงต้องมีการให้น้ำหนักคะแนนแตกต่างกันไป

หลักการสำคัญของการให้คะแนนเพิ่มสะสมงานก็คือ “ในการกำหนดเกณฑ์หรือมาตรฐานของการให้คะแนนนั้น ต้องมี ความสัมพันธ์กับจุดหมายที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับ นักเรียน โดยมุ่งเน้นความก้าวหน้าหรือพัฒนาการของตนเอง มากกว่าการเปรียบเทียบกับผู้อื่น

ตัวอย่าง

แบบประเมินเพิ่มสะสมงาน

- แบบประเมินเพิ่มสะสมงานโดยตนเอง
- แบบประเมินเพิ่มสะสมงานโดยครูผู้สอน
- แบบประเมินเพิ่มสะสมงานโดยเพื่อน ผู้ปกครอง ผู้สนใจ

การประเมินเพิ่มสะสมงานโดยตนเอง

คุณภาพของผลงาน

1. ผลงานในเพิ่มสะสมงานวิชาภาษาไทย มีคุณภาพระดับ ☐ ดีมาก ☒ ดี ☐ พอใช้ ☐ ปรับปรุง
<p>ด้านการฟัง ผมฟังเรื่องราวต่างๆ ได้เข้าใจมากขึ้น ตอบคำถามครูได้ และตั้งใจฟังเรื่องราวอื่นๆ อยู่เสมอ</p> <p>ด้านการพูด ผมพูดเก่งกว่าเมื่อก่อน กล้าพูดหน้าชั้น หน้าเสาธง ภูมิใจที่ได้รับคำชมจากครูบ่อยๆ</p> <p>ด้านการอ่าน ผมอ่านหนังสือได้ถูกต้อง และคล่องแคล่วมากขึ้น ชอบอ่านหนังสือห้องสมุด</p> <p>ด้านการเขียน เขียนผิคน้อยลง เขียนเรื่องที่ครูให้ทำได้โดยไม่ต้องลอกเพื่อนอย่างแต่ก่อน</p>
2. ผลงานชิ้นที่มีความพอใจมากที่สุด คือ งานชิ้นที่ทำเอง คือ ส.ค.ส. เหตุผลที่ชอบ คือ ได้ทำ ส.ค.ส. ส่งให้เพื่อนๆ โดยไม่ต้องเสียเงินซื้อ
3. ผลงานชิ้นที่ควรปรับปรุง คือ จุดหมายสั่งซื้อของ จะเขียนให้สะอาด และชัดเจนกว่านี้
4. ความพึงพอใจในการเขียนสะท้อนความคิดต่อการเลือกชิ้นงาน ☐ มากที่สุด ☐ มาก ☒ ปานกลาง ☐ น้อย
5. นักเรียนมีความสามารถในการใช้ภาษาในการจัดทำเพิ่มสะสมงานระดับใด ☐ มากที่สุด ☒ มาก ☐ ปานกลาง ☐ น้อย

คุณภาพของแฟ้มสะสมงาน

ให้ทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่คิดว่าเป็นจริงมากที่สุด

รายการประเมิน	ระดับคุณภาพ			
	ดีมาก	ดี	พอใช้	ควรปรับปรุง
ความสะอาด - สวยงาม	✓			
ความคิดสร้างสรรค์		✓		
ความสมบูรณ์ของเนื้อหา		✓		
ความสามารถที่หลากหลาย	✓			
การจัดระบบแฟ้ม	✓			
การตกแต่งชิ้นงาน - แฟ้ม		✓		

ความคิดเห็นหรือความรู้สึกอื่น ๆต่อไปจะพยายามปรับปรุงให้ดีขึ้นกว่านี้

ลงชื่อ.....

การประเมินแฟ้มสะสมงานโดยครูผู้สอน

คุณภาพของผลงาน

1. คุณภาพของผลงานส่วนใหญ่ มีคุณภาพระดับ ☐ ต่ำมาก ☒ ดี ☐ พอใช้ ☐ ปรับปรุง ลักษณะคุณภาพของผลงาน....ภาคเรียนนี้ สุดามีพัฒนาการด้านทักษะการฟัง พูด อ่านและการเขียนดีขึ้นมาก โดยเฉพาะด้านการพูด สดุดาพูดได้เก่งขึ้น สามารถพูดได้ตามเนื้อหาครบถ้วนตามประเด็นที่กำหนด ส่วนที่ปรับปรุงคือส่วนการใช้ภาษาเขียนรายงาน
2. จากผลงานคิดว่านักเรียนมีความสามารถในการเรียนรู้ด้านใดมากที่สุด ☐ การฟัง ☒ การพูด ☐ การอ่าน ☐ การเขียน และน้อยที่สุดคือด้าน ☐ การฟัง ☐ การอ่าน ☐ การพูด ☐ การเขียน
3. ลักษณะการเขียนเหตุผลในการสะท้อนความคิดต่อการเลือกชิ้นงาน ☐ ต่ำมาก ☒ ดี ☐ พอใช้ ☐ ควรปรับปรุง
4. จุดเด่นของแฟ้มสะสมงานนี้...เป็นแฟ้มที่เก็บผลงานได้ครอบคลุมจุดประสงค์ แสดงถึงความสามารถที่แท้จริงได้อย่างชัดเจน

คุณภาพของแฟ้มสะสมงาน

ให้ทำเครื่องหมาย ✓ ลงในตารางทางซ้ายมือ

รายการประเมิน	ระดับคุณภาพ			
	ดีมาก	ดี	พอใช้	ควรปรับปรุง
ความสะอาด - สวยงาม		✓		
ความคิดสร้างสรรค์			✓	
ความสมบูรณ์ของเนื้อหา		✓		
ความสามารถที่หลากหลาย		✓		
การจัดระบบแฟ้ม		✓		
การตกแต่งชิ้นงาน - แฟ้ม	✓			

ความคิดเห็นหรือความรู้สึกอื่น ๆ แฟ้มนี้แสดงให้เห็นถึงความพยายาม และความตั้งใจในการปฏิบัติงาน ซึ่งน่าชมเชยเป็นอย่างยิ่ง

ลงชื่อ.....

การประเมินแฟ้มสะสมงาน
โดย เพื่อน ผู้ปกครอง ผู้สนใจ

คุณภาพของผลงาน

1. คุณภาพของผลงานส่วนใหญ่ มีคุณภาพระดับ ☐ ดีมาก ☒ ดี ☐ พอใช้ ☐ ปรับปรุง
2. ผลงานชิ้นที่ชอบมากที่สุดคือ...การเขียนบทร้อยกรอง และน้อยที่สุดคือด้าน ☐ การฟัง ☐ การอ่าน ☐ การพูด ☒ การเขียน
3. ลักษณะการเขียนเหตุผลในการสะท้อนความคิดต่อการเลือกชิ้นงาน ☐ ดีมาก ☒ ดี ☐ พอใช้ ☐ ควรปรับปรุง
4. จุดเด่นของแฟ้มสะสมงานนี้...เป็นแฟ้มที่เก็บผลงานได้ครอบคลุมจุดประสงค์ แสดงถึง ความสามารถที่แท้จริงได้อย่างชัดเจน

คุณภาพของแฟ้มสะสมงาน

ให้ทำเครื่องหมาย ✓ ลงในตารางทางซ้ายมือ

รายการประเมิน	ระดับคุณภาพ			
	ดีมาก	ดี	พอใช้	ควรปรับปรุง
ความสะอาด - สวยงาม		✓		
ความคิดสร้างสรรค์	✓			
ความสมบูรณ์ของเนื้อหา		✓		
ความสามารถที่หลากหลาย	✓			
การจัดระบบแฟ้ม		✓		
การตกแต่งชิ้นงาน - แฟ้ม		✓		

ความคิดเห็น หรือ ความรู้สึกอื่น ๆ(การสอนแบบนี้ทำให้ ด.ญ. /
ด.ช.ชยัน และอ่านหนังสือมากขึ้น)

ลงชื่อ.....

(.....)

กิจกรรมที่ 3

1. ลักษณะของงาน/กิจกรรมต่อไปนี้ จะใช้วิธีการประเมินผลตามสภาพจริงใดจึงจะเหมาะสม

1.1 การรวบรวมข้อมูลพฤติกรรมนักเรียนด้านความรู้ความเข้าใจ การปฏิบัติงาน ความรู้สึก และลักษณะนิสัยของนักเรียน

.....

1.2 การเก็บข้อมูลเกี่ยวกับความคิด ความรู้สึก ความสนใจ กระบวนการขั้นตอนในการทำงาน ความคิดที่มีต่อสิ่งต่าง ๆ

.....

1.3 การเก็บข้อมูลเกี่ยวกับความรู้สึก ความพึงพอใจ ความสนใจหรือข้อมูลพื้นฐาน

.....

1.4 การเก็บข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมด้านความคิด(สติปัญญา) ซึ่งใช้แบบทดสอบที่เน้นการคิด

.....

2. เทคนิคการเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับการประเมินผลตามสภาพจริงโดยใช้แฟ้มสะสมงานมีขั้นตอนในการดำเนินงานอย่างไร

.....

.....

.....

หน่วยที่ 3

การสร้างเครื่องมือประเมินภาระงาน

สาระสำคัญ

การประเมินผลตามสภาพจริง เน้นการประเมินการปฏิบัติจริงจากภาระงาน/กิจกรรม และผลงาน เครื่องมือสำคัญที่ใช้ในการให้คะแนนการปฏิบัติงานและผลงานจากภาระงาน ได้แก่ “รูบริก” (Rubrics) หรือเกณฑ์การให้คะแนนซึ่งครูและนักเรียนสามารถใช้เป็นแนวทางการให้คะแนนได้ การออกแบบภาระงาน และการประเมินเป็นภารกิจสำคัญของครูที่จะนำไปสู่การออกแบบแผนการเรียนรู้ที่เน้นการปฏิบัติจริงซึ่งจะส่งผลให้ผู้เรียนบรรลุเป้าหมายการเรียนรู้ตามมาตรฐานการเรียนรู้ของหลักสูตร

จุดประสงค์การเรียนรู้

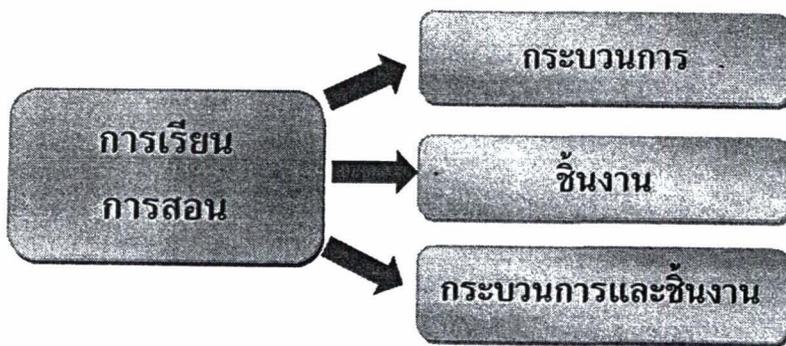
1. บอกความหมายและ องค์ประกอบของรูบริก(Rubrics) ได้
2. สร้างรูบริก(Rubrics) เพื่อใช้ในการประเมินผลตามสภาพจริงได้

การออกแบบภาระงานสำหรับการประเมิน

การออกแบบรายการประเมิน

การประเมินผลเป็นภารกิจสำคัญที่จะต้องทำควบคู่ไปกับกิจกรรมการเรียนการสอน ดังนั้น ในการจัดทำแผนการสอน หรือแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จะต้องออกแบบรายการประเมินควบคู่ไปด้วย ซึ่งในการออกแบบรายการประเมินภาระงานมีวิธีการดังต่อไปนี้

1. วิเคราะห์กิจกรรมการเรียนการสอนว่าผลที่เกิดจากจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ (ผลลัพธ์) ตามมาตรฐานการเรียนรู้ ประกอบด้วยสิ่งใดบ้าง ซึ่งอาจมีลักษณะใดลักษณะหนึ่งดังต่อไปนี้

ผลลัพธ์ที่เป็นกระบวนการ

- กระบวนการทำงานตามสภาพเนื้อหาวิชา เช่น กระบวนการทางวิทยาศาสตร์ กระบวนการฝึกทักษะอาชีพ (งานช่างไม้ เลี้ยงสัตว์ ขยายพันธุ์พืช ฯลฯ)

- กระบวนการด้านคุณลักษณะ หรือจิตพิสัย เช่น กระบวนการทำงานเป็นกลุ่ม

ผลลัพธ์ที่เป็นชิ้นงาน

เช่น ให้นักเรียนประดิษฐ์ของใช้จากเศษวัสดุ ผลงานที่เกิดขึ้น ของใช้ หากให้นักเรียนทำตุ๊กตา ผลงานคือตุ๊กตา

ผลลัพธ์ที่ประกอบด้วยกระบวนการทำงานและชิ้นงาน

2. นำกระบวนการหรือชิ้นงานมาวิเคราะห์เพื่อจัดทำรายการที่ต้องการประเมิน มีวิธีการต่อไปนี้

วิเคราะห์กระบวนการ (Process) โดยเขียนขั้นตอนการทำงานหรือพฤติกรรมสำคัญที่แสดงว่านักเรียนมีความสามารถในการทำงานตามกระบวนการนั้น เช่น

- การพูดเชิญชวน พฤติกรรมสำคัญ ได้แก่ เนื้อหาสาระในการพูด ท่วงท่าของการพูด บุคลิกท่าทาง

- การทำงานกลุ่ม พฤติกรรมสำคัญ ได้แก่ การแบ่งหน้าที่ในกลุ่ม ความร่วมมือในกลุ่ม การแสดงความคิดเห็น

ในการกำหนดรายการประเมิน อาจกำหนดให้เหมาะสมกับเนื้อหาสาระของวิชา หรือ เป้าหมายการเรียนรู้ตามมาตรฐานการเรียนรู้ โดยเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ร่วมแสดงความคิดเห็น เพิ่มเติม หรือช่วยวิเคราะห์ขั้นตอนของการทำงาน หรือ พฤติกรรมสำคัญของความสามารถนั้น ๆ

วิเคราะห์ผลงาน (Product) มีวิธีคล้ายกับการวิเคราะห์กระบวนการ โดยดูที่ลักษณะสำคัญของผลงานชิ้นนั้น เช่น ในกิจกรรมการเรียนรู้ระบุว่านักเรียนต้องเขียนบันทึกจากการฟัง ผลงานได้แก่ บันทึกการฟัง ซึ่งรายการประเมินน่าจะประกอบด้วย

สาระจากการฟังครบถ้วน ความตรงประเด็น

ความสัมพันธ์ของเนื้อหา ความถูกต้องของการใช้ภาษาเขียน

หรือ ในกิจกรรมระบุให้นักเรียนประดิษฐ์ของใช้จากเศษผ้า รายการประเมินน่าจะประกอบด้วย

ตรงวัตถุประสงค์ ประโยชน์ในการใช้งาน

ความทนทาน ความคิดสร้างสรรค์ ความประหยัด

การสร้างเครื่องมือประเมินภาระงาน

การประเมินผลตามสภาพจริงจะเน้นการประเมินจากภาระงาน หรือผลงานจากการปฏิบัติจริงของนักเรียน ครูผู้สอนจึงต้องกำหนดแนวทางที่ชัดเจนในการประเมินหรือให้คะแนน พฤติกรรมที่นักเรียนแสดงออก หรือชิ้นงานที่ปรากฏ ครูผู้สอนจะต้องสร้างเกณฑ์ประเมินการปฏิบัติงานหรือ เกณฑ์ประเมินชิ้นงาน ของนักเรียนเพื่อเป็นแนวทางในการให้คะแนน ซึ่งเครื่องมือประเมินผลตามสภาพจริงที่นิยมใช้กันมาก เรียกว่า “รูบริก” (Rubric)

รูบรีค (Rubric) หรือ เกณฑ์การให้คะแนน

รูบรีค (Rubrics) เป็นเครื่องมือสำหรับประเมินการปฏิบัติงานของนักเรียน ซึ่งมีแนวทางการให้คะแนน (Scoring Guide) ที่แยกแยะระดับคุณภาพในการปฏิบัติของนักเรียนได้อย่างชัดเจน จากดีมากไปจนถึงต้องปรับปรุงแก้ไข

รูบรีค (Rubrics) ประกอบด้วย

1. เกณฑ์พิจารณา หรือ รายการประเมิน
2. ระดับคุณภาพ
3. คำอธิบายระดับคุณภาพ

1. เกณฑ์พิจารณา หรือ รายการประเมิน

เป็นการกำหนดรายการที่จะใช้พิจารณาชิ้นงานหนึ่ง ๆ หรือพฤติกรรมการแสดงออก เช่น งานเขียนชิ้นหนึ่ง อาจกำหนดรายการประเมินจาก 1) จุดมุ่งหมาย 2) องค์ประกอบในการเขียน 3) เนื้อหา / รายละเอียด 4) การใช้ภาษา 5) หลักในการเขียน

2. ระดับคุณภาพ

ระดับคุณภาพของรายการประเมินแต่ละรายการ อาจเขียนเรียงลำดับตั้งแต่ “ดีมาก” ไปจนถึง “ปรับปรุง” หรือเขียนเป็นระดับคะแนนต่างๆ เช่น 0 1 2 3 , 1 2 3 4 ตามความเหมาะสมกับลักษณะงาน

3. คำอธิบายระดับคุณภาพ

คำอธิบายระดับคุณภาพของรายการประเมิน อาจเขียนเรียงลำดับตั้งแต่ “ดีมาก” ไปจนถึง “ปรับปรุง” ตามแต่จะกำหนด

รูปแบบของรูบรีค (Rubrics)

รูบรีค (Rubrics) มีรูปแบบการเขียน 2 รูปแบบ ดังนี้

1. รูบรีคแบบภาพรวม (Holistic Rubrics)
2. รูบรีคแบบแยกส่วน (Analytic Rubrics)

1. รูบริคแบบภาพรวม (Holistic Rubrics)

คือ รูบริคที่พิจารณาจากภาพรวมของชิ้นงาน โดยจะมีคำอธิบายลักษณะของงานในแต่ละระดับไว้อย่างชัดเจน ต่อไปนี้เป็นตัวอย่างรูบริคแบบภาพรวม

ตัวอย่างที่ 1 รูบริคประเมินทักษะการเขียน

ระดับคะแนน	ลักษณะของงาน
3 (ดี)	<ul style="list-style-type: none"> - เขียนได้ตรงประเด็นตามที่กำหนดไว้ - มีการจัดระบบการเขียน เช่น มีคำนำ เนื้อหา และบทสรุปที่ถูกต้อง ชัดเจน - ภาษาที่ใช้ เช่น ตัวสะกด และไวยากรณ์มีความถูกต้องสมบูรณ์ ทำให้ผู้อ่านเข้าใจง่าย - มีแนวคิดที่น่าสนใจ ใช้ภาษาสละสลวย
2 (ผ่าน)	<ul style="list-style-type: none"> - เขียนได้ตรงประเด็นตามที่กำหนดไว้ - มีการจัดระบบการเขียน เช่น มีคำนำ เนื้อหาและบทสรุป - ภาษาที่ใช้ ทำให้ผู้อ่านพอเข้าใจ - ใช้คำศัพท์ที่เหมาะสม
1 (ปรับปรุง)	<ul style="list-style-type: none"> - เขียนไม่ตรงประเด็นตามที่กำหนด - ไม่มีการจัดระบบการเขียน - ภาษาที่ใช้ทำให้ผู้อ่านสับสน - ใช้คำศัพท์ยังไม่เหมาะสม

รูบริคแบบภาพรวมส่วนใหญ่จะประกอบด้วย 3-6 ระดับ เกณฑ์การประเมินที่นิยมใช้กันมากคือเกณฑ์ 3 ระดับเนื่องจากง่ายต่อการกำหนดรายละเอียด และง่ายต่อการตรวจให้คะแนนอีกด้วย เนื่องจากเกณฑ์ทั้ง 3 ระดับนั้น จะแตกต่างกันอย่างชัดเจน แต่ถ้าใช้ 5 หรือ 6 ระดับ ความแตกต่างระหว่างระดับจะต่างกันเพียงเล็กน้อย จึงยากต่อการให้คะแนน

ถ้าต้องการให้เกณฑ์ 5 หรือ 6 ระดับ วิธีการที่จะช่วยในการกำหนดเกณฑ์ง่ายขึ้น ผู้สอนอาจจะสุ่มตัวอย่างงานของนักเรียนมาตรวจ แล้วแยกเป็น 3 กองเป็นงานที่มีคุณภาพดี ปานกลาง และไม่ดี แล้วตรวจสอบลักษณะที่เป็นตัวแยกกระหว่างงานที่มีคุณภาพไม่ดี ลักษณะเหล่านี้จะมา เป็นรายละเอียดของแต่ละระดับ

2. รูบริคแบบแยกส่วน (Analytic Rubrics)

รูบริคแบบแยกส่วนให้คะแนนโดยพิจารณาจากแต่ละส่วนของงานซึ่งแต่ละส่วนจะต้องกำหนดแนวทางการให้คะแนนโดยมีคำอธิบายลักษณะของงานในส่วนนั้น ๆ ในแต่ละระดับไว้อย่างชัดเจนดังตัวอย่าง

ตัวอย่างที่ 2 รูบริคสำหรับประเมินการเขียนเรียงความเรื่อง “หมู่บ้านของฉัน”

รายการประเมิน	คำอธิบายระดับคุณภาพ			
	ดีมาก	ดี	พอใช้	ปรับปรุง
จุดมุ่งหมาย	มีจุดมุ่งหมายหลักและจุดมุ่งหมายรองในการเขียน	มีจุดมุ่งหมายหลัก ไม่มีจุดมุ่งหมายรอง	มีจุดมุ่งหมายแต่ไม่ใช่จุดมุ่งหมายหลัก	ไม่มีจุดมุ่งหมายเลย
องค์ประกอบในการเขียน	องค์ประกอบกรเขียนครบถ้วน มีคำนำมีเนื้อหา มีการเขียนสรุป ตอนท้ายเรื่อง และเขียนเชื่อมโยงกันดีมาก	องค์ประกอบกรเขียนครบถ้วน มีคำนำ มีเนื้อหา มีการเขียนสรุป ตอนท้ายเรื่องแต่เขียนเชื่อมโยงกันไม่ได้	ขาดการเขียนคำนำ หรือการเขียนสรุป ส่วนเนื้อหาเขียนได้ละเอียดชัดเจนดี	องค์ประกอบกรเขียนขาดมากกว่าหนึ่งองค์ประกอบ เนื้อหาสับสนอ่านไม่รู้เรื่อง
เนื้อหา / รายละเอียด	ให้รายละเอียดทั้งเนื้อหาหลักและรองมีการเสนอตัวอย่างประกอบตลอดทั้งเรื่อง	ให้รายละเอียดทั้งเนื้อหาหลักและรอง แต่มีการยกตัวอย่างประกอบน้อย	มีแต่เนื้อหาหลัก ขาดเนื้อหารองที่เป็นส่วนประกอบ	ขาดเนื้อหาหลักที่เป็นจุดเด่นของเรื่อง
การใช้ภาษา	ใช้ภาษา สละสลวย เร้าใจ ชวนติดตามตลอดทั้งเรื่อง	การเขียนบางตอนสะดุด ใช้ภาษาถ้อยคำไม่เหมาะสม	ใช้ภาษา ถ้อยคำสำนวนธรรมดา ไม่น่าสนใจ	ใช้ภาษา ถ้อยคำไม่เหมาะสม เป็นส่วนใหญ่ไม่น่าอ่าน
หลักในการเขียน	เขียนถูกต้องทั้งหลักการใช้ภาษา ถ้อยคำ และไม่มีการสะกดผิด	มีข้อบกพร่องในการเขียนคำผิดบ้างเล็กน้อย การใช้ภาษาส่วนใหญ่ถูกต้อง	มีการสะกดคำผิดพอสมควร การใช้ภาษามีข้อบกพร่องแต่ความหมายพอใช้ได้	มีการสะกดคำผิดพอสมควร การใช้ภาษามีข้อบกพร่องจนทำให้ความหมายผิดไป

แนวทางการสร้าง rubric (Rubrics)

การสร้าง rubric (Rubrics) มีแนวทางตามขั้นตอนต่อไปนี้

1. กำหนดรายการประเมิน มีวิธีการ ดังนี้

กำหนดลักษณะสำคัญของรายการประเมิน

- การประเมินการปฏิบัติงานหรือกระบวนการทำงาน (Process) รายการที่ควรกำหนด ได้แก่

การวางแผนการปฏิบัติงาน / ขั้นตอนการทำงาน

การปฏิบัติงานตามแผน / การทำงานตามขั้นตอน

การประเมินและปรับปรุงการทำงานระหว่างปฏิบัติ

การนำเสนอผลงาน

คุณลักษณะในการทำงาน เช่น ความละเอียดรอบคอบ ความสะอาด (เขียนเชิงพฤติกรรมที่สังเกตได้จริง ๆ)

นำลักษณะสำคัญ / ขั้นตอนที่คัดเลือกไว้มาจัดลำดับความสำคัญ

คัดเลือกรายการที่สำคัญ สามารถวัดได้และสังเกตได้อย่างชัดเจนเท่านั้น รายการใดที่ปลีกย่อยหรือซ้ำซ้อนควรตัดออก รายการใดที่สำคัญมากแต่วัดยาก สังเกตยากควรปรับเขียนใหม่ให้เข้าใจตรงกัน

- การประเมินชิ้นงานหรือผลผลิตของงาน (Product) เช่น งานการเขียน ดังตัวอย่าง ให้นำคุณลักษณะที่สำคัญกำหนดเป็นรายการประเมิน แต่ถ้าเป็นชิ้นงานที่มีรูปร่างชัดเจน เช่น ภาพเขียน รูปปั้น หุ่นจำลอง สิ่งประดิษฐ์ มักกำหนดรายการประเมินจากคุณลักษณะภายนอก เช่น ความสวยงามขนาดรูปร่างที่เหมาะสม ความแข็งแรงทนทาน

2. กำหนดระดับคุณภาพของรายการประเมิน มีแนวทางดังนี้

กำหนดระดับคุณภาพ ว่าควรมีกี่ระดับ เช่น

- กำหนดเป็น 3 ระดับ ดี / พอใช้ / ปรับปรุง

- กำหนดเป็น 4 ระดับ ดีเยี่ยม / ดี / พอใช้ / ปรับปรุง

บรรยายค่าคุณภาพของรายการประเมินแต่ละรายการ โดยมักเริ่มต้นบรรยายค่าระดับคุณภาพสูงสุดก่อน โดยการหาตัวบ่งชี้ที่ชี้คุณภาพของรายการประเมินนั้น

ดังตัวอย่าง Rubric ประเมินการนำเสนอผลงานของนักเรียน (ตัวอย่างหน้าถัดไป) จากนั้นจึงนำมาเขียนอธิบายคุณภาพเป็นข้อ ๆ ลดหลั่นลงไปตามระดับคุณภาพ

ตัวอย่างรูปรีดประเมินการนำเสนอผลงานของนักเรียน

ประเด็นการ	ระดับคะแนนประเมิน				น้ำหนัก
	4	3	2	1	
วิธีการนำเสนอ	การนำเสนอมีลำดับขั้นตอนน่าสนใจและใช้สื่อประกอบได้เหมาะสม	การนำเสนอมีลำดับขั้นตอนน่าสนใจ แต่ใช้สื่อประกอบไม่เหมาะสม	การนำเสนอมีลำดับขั้นตอนแต่ไม่น่าสนใจ	การนำเสนอไม่เป็นลำดับขั้นตอน	4
การใช้ภาษา	สื่อความหมายเข้าใจชัดเจนไม่วกวนและออกเสียงอักขระถูกต้องทุกแห่ง	สื่อความหมายเข้าใจ แต่ออกเสียงอักขระไม่ถูกต้องบ้างเป็นบางแห่ง	สื่อความหมายได้เข้าใจ แต่ออกเสียงอักขระไม่ถูกต้องเป็นส่วนใหญ่	สื่อความหมายไม่เข้าใจ	3
บุคลิกท่าทาง	มีความเชื่อมั่นลีลาท่าทางเหมาะสม แต่งกายเหมาะสม	มีความเชื่อมั่นลีลาท่าทางเหมาะสม แต่งกายไม่เหมาะสม	มีความเชื่อมั่นลีลาท่าทางและการแต่งกายไม่เหมาะสม	ขาดความเชื่อมั่น	4

ระดับคุณภาพ

คะแนน 31-40 หมายถึง ดีมาก

คะแนน 21-30 หมายถึง ดี

คะแนน 11-20 หมายถึง พอใช้

คะแนน ไม่เกิน 10 หมายถึง ปรับปรุง

กิจกรรมที่ 4

1. จงบอกความหมายและ องค์ประกอบของรูบรีค(Rubrics)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. ให้ท่านออกแบบรายการประเมินตามขั้นตอนต่อไปนี้

1) เลือกกิจกรรมการเรียนรู้ที่จะให้นักเรียนปฏิบัติจริงในชั้นเรียนที่ท่านสอน 1 กิจกรรม

2) พิจารณากำหนดรายการประเมินพฤติกรรมหรือลักษณะสำคัญที่จะทำการประเมิน

จากผลลัพธ์ตามข้อ 2

3) สร้างรูบรีคประเมินพฤติกรรมหรือผลงานชิ้นนั้น

.....

.....

.....

.....

.....

บรรณานุกรม

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2552). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพฯ: ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- กรมวิชาการ. (2540). การประเมินผลจากสภาพจริง. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- _____. (2544). หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544. กรุงเทพฯ: วัฒนาพานิช.
- _____. (2546). กรอบความคิดและแนวทางการประเมินผลด้วยทางเลือกใหม่ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- _____. (2546). การประเมินผลการศึกษาในชั้นเรียน ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. (2544). รายงานการวิจัยการประเมินการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ. กรุงเทพฯ: บริษัทอมรินทร์ พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด.
- เอกรินทร์ สีมหาศาล. (2546). กระบวนการวัดและประเมินผล ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544. กรุงเทพฯ: บั๊ค พอยท์.